วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
JOURNAL OF GRADUATE STUDIES REVIEW Nakhonsawan Buddhist College
ISSN : 2286-9301
ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๖๑ Vol.6 No.1 January -April 2018

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ ๓ ฉบับ จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ดนตรี พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมุนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระเมธีธรรมาจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระสิทธินิติธาดา, ดร.	คณะสังคมศาสตร์
ผศ.(พิเศษ) ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย	**หน่วยงานภายนอก**	
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	ศ.ดร.รัตนะ บัวสนธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ศ.ดร.กาญจนา เงารังษี	รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รศ.ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	ดร.ทนงค์ศักดิ์ เหมือนเตย	มหาวิทยาลัยภาคกลาง

เลขานุการ : พระมหาไฮ้ ธมฺมเมธี

ผู้ช่วยเลขานุการ : พระมหานคร วชิรเมธี, พระเอกจิตต์ อธิปญฺโญ, นายดิเรก ด้วงลอย, นายจักรี บัวยา

ศิลปกรรม/เว็บไซต์ : พระมหาไฮ้ ธมฺมเมธี, นายณฐพัชร์ แนมบัว, นายชาคริต เถื่อนนก

สำนักงาน : สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

จัดพิมพ์โดย : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐๒๒ ๒๑๘๘๙๒, ๐๒๖ ๒๓๕๖๒๓ โทรสาร ๐๒๖ ๒๓๕๖๒๓

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

๑.	พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓.	พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔.	ศ.ดร.กาญจนา เงารังษี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.	รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗.	รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘.	รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙.	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๐.	ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๑.	ผศ.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๒.	ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

๑.	ศ.ดร.วัชระ งามจิตเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒.	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๓.	รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
๔.	รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๕.	รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๖.	รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๗.	ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
๘.	รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๙.	ผศ.ดร.สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๐.	ผศ.ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
๑๑.	ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
๑๒.	ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๑๓.	ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๔.	ดร.พิสิฐ จอมบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๕.	ดร.วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี
๑๖.	ดร.ทนงค์ศักดิ์ เหมือนเตย	มหาวิทยาลัยภาคกลาง
๑๗.	ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์	วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี นครสวรรค์

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ฉบับนี้เป็นปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม – เมษายน ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นฉบับที่มีตัวแปรสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพของวารสาร ที่ได้รับการพิจารณาจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) หรือ TCI ให้อยู่ในกลุ่ม ๒ เป็นแรงจูงใจให้มีคณาจารย์และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและจากสถาบันภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อหลากหลายสาขาวิชา ทั้งนี้กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการของแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้อ่าน และมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์แล้ว และสำคัญที่สุดคุณภาพของบทความต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาขึ้นสู่ TCI ฐาน ๑ ต่อไปได้ ฉะนั้น โดยฉบับนี้มีการนำเสนอบทความวิชาการ ๒๒ เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ที่เป็นภายใน ๘ เรื่อง และภายนอก ๑๔ เรื่อง ซึ่งมีเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังที่ปรากฏในเล่มนี้

บทความที่น่าสนใจเรื่องแรกชื่อ “**รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**” โดย พระมหาวิรุธ วิโรจโน(นิลเพ็ชร)และคณะ ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่าการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =๓.๕๒) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ ($\overline{X}$ = ๓.๔๖) ด้านความมีเหตุผล ($\overline{X}$ =๓.๔๘) และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ($\overline{X}$ =๓.๖๐) อยู่ในระดับมากตามลำดับ โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นมีดังนี้ ๑) ด้านความพอประมาณ ชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นระบบ มีระเบียบในใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และทรัพยากรที่ได้มาให้คุ้มค่าที่สุด ๒) ด้านความมีเหตุผล ชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางแผน และการสร้างแนวคิดที่มีหลักการสามารถรับรู้ และมองเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด ๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางตนและการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เพื่อเป็นการป้องกันความเดือดร้อนในการใช้จ่าย และไม่ทำให้เกิดหนี้สินตามมา และมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รู้จักปลูกผักและสร้างอาหารที่สามารถทำได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย

บทความที่น่าสนใจเรื่องที่สองคือ **“แนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่”** โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัญญา สะสอง ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความเห็นว่า การทำแท้งส่งผลกระทบกับหลักจริยธรรมทางศาสนาและหลักพุทธจริยธรรม เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนและพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงระดับสูงสุด ระดับเริ่มต้น ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ และระดับสูงสุด ได้แก่ อริยสัจ ก็คือให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายด้วยความถูกต้องดีงามทั้งระดับทิฐิ ปัญญา และพฤติกรรม หากผู้คนประพฤติตามหลักคำสอนทางศาสนา ย่อมต้องมีจิตสำนึกละอายชั่วกลัวบาปและไม่ทำการปลงชีวิตอื่นให้เป็นอันตราย นอกจากนี้ ในทางศาสนาคริสต์ การทำแท้งถือว่าเป็นการละเมิดบัญญัติ ๑๐ ประการของพระเจ้าในข้อห้ามฆ่า

มนุษย์เช่นกัน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนเชื่อว่า ***"บาปกรรมมีจริง กรรมใดใครก่อ กรรมนั้นย่อมตามสนอง ถ้าทำกรรมดี ก็ได้รับผลดี ถ้าทำกรรมชั่ว ก็ได้รับผลชั่ว"*** เมื่อการทำแท้งเป็นกรรมชั่ว ผู้กระทำย่อมได้รับผลแห่งกรรมชั่วแน่นอน และ ๒) เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาการทำแท้งตามหลักพุทธจริยธรรม ในประเด็นนี้ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความเห็นว่า "หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถแก้ปัญหาการทำแท้งได้" โดยแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้ (๑) **ระดับปัจเจก** ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราและครอบครัว ด้วยการที่ครอบครัวขัดเกลาลูกหลานด้วยการพาเข้าหาศาสนา ทำบุญตั้งแต่เยาว์วัย จะช่วยให้ลูกหลานมีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวง รวมถึงตระหนักรับรู้และสำนึกถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรกระทำ เกรงกลัวต่อบาปความชั่วร้าย และถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของเรา อยู่กับเราตั้งแต่เกิดจนตาย อยู่ใกล้ตัวเราและเคียงคู่ไปกับชีวิตเรา และ (๒) **ระดับสังคม** ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งระดับรัฐ ชุมชน สังคมในการส่งเสริมการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ และจัดกิจกรรมฟังธรรม บำเพ็ญสมาธิ สร้างสัมมาปัญญา โรงเรียน/มหาวิทยาลัย ต้องเป็นหลักในการจัดกิจกรรมด้านจริยธรรมและการให้ความรู้ด้านเพศสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ครู/อาจารย์เน้นนำหลักจริยธรรมสอดแทรกในทุกหลักสูตรและในการเรียนการสอนทุกรายวิชา องค์กรปกครองสงฆ์ควรส่งพระสงฆ์ลงสอนในพื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง และให้บุคลากรทางสุขภาพ เช่น หมอ พยาบาล เป็นต้นเข้ามาช่วยให้ความรู้ด้านเพศศึกษา และการป้องกันตนเอง รวมถึงการรับมือกับปัญหาต่างๆ เมื่อท้องก่อนวัยอันควร

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะ แนะนำให้มีการปรับปรุงแก้ไขผลงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายที่สุดขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้จัดทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง)
บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย :

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู ตำบลในเมือง อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น ๑
: สิทธิพร เกษจ้อย, พระวรชัด ทะสา, พระมหาสัจจารักษ์ ไร่สงวน

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน ในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๑๑
: พระมหาวิรุธ วิโรจโน (นิลเพ็ชร), วิไลศักดิ์ หงส์ศรี, สังวรณ์ นาใจแก้ว, ชนาธิป ศรีโท สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ

แนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ๒๓
: สัญญา สะสอง

แนวทางการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ตำบลเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์ ๓๓
: วรภพ วงค์รอด

แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ ๔๗
: เขตรัตน์ ม่วงสุข

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ดเรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ๖๓
: ไกรวิชญ์ ดีเอม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวคิดและบทบาทองค์กรทางศาสนา พุทธ คริสต์ ๗๙
: พระมหาชุติภัค อภินนฺโท, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ๙๑
: นิตติมาพร แซ่เฮง

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล ๑๐๕
: ชมบุญ แย้มนาม

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ๑๑๙
: วราภรณ์ พรมนิล
การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ๑๓๑
: พรรษมน พินทุสมิท
ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี (หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๕๘) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ๑๔๕
: สุดาพิมพ์ เยี่ยงยงค์
การจัดการน้ำแบบพหุพาคีของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ๑๕๗
: ประคอง มาโต
การนำฆราวาสธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๑๗๑
: ภัทรชัย อุทาพันธ์, ประชัน ชะชิกุล
การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ๑๘๕
: ธีรพันธ์ เชิญรัมย์, สุพรต บุญอ่อน
แนวความคิดปฏิรูปการศึกษาไทยของรองศาสตราจารย์วิทยากร เชียงกูล ๑๙๙
: ริญญารัตน์ ชัยพีระกาญจน์, บุญสม เกษะประดิษฐ์
การสังเคราะห์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ๒๑๓
: ภัทธิรา จันทร์ดี
การใช้นาฏยประดิษฐ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ ๒๒๓
: นงลักษณ์ ปิยะมังคลา
เอ็งกอ กรณีศึกษา คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ๒๓๕
: ณัฐสรณ์ กลั่นหุ่น
อิทธิพลของการแสดงที่ส่งผลต่อความเชื่อในขบวนแห่ประเพณีเจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ๒๔๗
: เยาวนาถ ดาเกลี้ยง

บทความวิชาการ :

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๒๕๕
: ประเทือง ภูมภัทราคม, วินัย ทองมั่น
ภาวะผู้นำเชิงบารมี เชิงแลกเปลี่ยน และเชิงการเปลี่ยนแปลง ๒๖๗
: วิรัช จงอยู่สุข, สมภพ เจิมขุนทด

หลักการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ ๒๗๗
: ชลีกาญจน์ จันทจำรัสรัตน์
จิตวิทยาการศึกษากับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ๒๘๗
: พระครูสิริภูรินิทัศน์ (ภูริณัฐ ดิษสวรรค์), พระครูใบฎีกามณฑล เขมโก
การเรียนรู้สำหรับการสอนยุคศตวรรษที่ ๒๑ ๒๙๗
: เนาวรัตน์ หอมขจร, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (ธานี สุขโชโต)
ประวัติศาสตร์การเมืองของกัมพูชา : กับวิบากกรรมของประชาชน ๓๐๙
: สุวิชัย อินทกุล, พระครูอุปกิตปริยัติโสภณ, พัททดล เสวตวรรณ, พระครูอุทัยสุตกิจ
การนำหลักกาลามสูตรเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลทางการเมือง ๓๒๕
: พระครูสุชัยพัชรมงคล, วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์
บริบทการวิจัยทางสังคมศึกษา ๓๓๙
: อานนท์ เมธีวรฉัตร, วรกฤต เถื่อนช้าง

ภาคผนวก ๓๕๗

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๓๕๘
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๓๕๙
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ ๓๖๐
หนังสือส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ ๓๖๕
ใบตอบรับเป็นสมาชิก ๓๖๖

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอย ในชุมชนคุ้มหนองคู ตำบลในเมือง อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น

The Participation of The People To Manage and Eliminate The Garbage in Khumnongkhu Community, Tambon Nai-muang Amphoe Muang Khonkaen, Khonkaen Province

สิทธิพร เกษจ้อย*
พระวรชัด ทะสา**
พระมหาสัจจารักษ์ ไร่สงวน***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)คณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๒)เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนคุ้มหนองคู และ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ หัวหน้าหรือผู้แทนครัวเรือน ๑ คน ตอ 1 ครัวเรือน และเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่จริง จำนวน ๒๐๒คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า ส่วนมากร้อยละ ๕๕.๙๔เป็นเพศหญิง และเป็นเพศชาย ร้อยละ ๔๔.๐๖ ร้อยละ ๔๙.๕๐มีอายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี จบการศึกษาระดับศึกษามัธยมศึกษา/ป.ว.ช. ร้อยละ ๒๙.๒๑ ประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ ๓๙.๑๑ มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท/เดือน ร้อยละ ๔๑.๕๘และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ ๕๙.๙๐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอ

---

* สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น

** สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น

** สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น

เมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๑๗) และแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้คือ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๒๕) ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๑๙)และ ด้านการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๙)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ขยะมูลฝอย, การกำจัด, การจัดการ, ประชาชน

Abstract

This study is survey research. The researchers purposed to study;1) The personal factors of the people in Khumnongkhu community, Tambon Nai-muang, Amphoe Muang Khonkaen,Khonkaen province, 2) the participation of the people to manage and eliminate the garbage in Khumnongkhu community,3) the suggestions from the people to manage and eliminate the garbage in Khumnongkhu community, Tambon Nai-muang, Amphoe Muang Khonkaen,Khonkaen province. There were 202 sampling respondents who were the representatives or the leaders of each family and really lived in the community. The researcher collected the data by questionnaires, and analyzed the data by descriptive statistics; percentage, mean, and standard deviation. The results were as follows:

Majority percent of the respondents (55.94) were female, and 44.06 percent were male. Most of the respondents (49.50 percent) were age between 41-60 years old, and they were mostly graduated high school or vocational certificate(29.21 percent). They have their own private business(39.11 percent), and earned 10,000-20,000 bath a month(41.58 percent). Most ofrespondents(59.90 percent) were married status. The overall participation of the people to eliminate the garbage in Khumnongkhu community, Tambon Nai-muang, Amphoe Muang Khonkaen,Khonkaen province was at fair mean level($\bar{X}$ = 3.17),and it could be divided into three aspects. All aspects of the participation of the people to eliminate the garbage in Khumnongkhu community were at fair mean level: the aspect of garbage elimination($\bar{X}$ = 3.25), the aspect of recycle($\bar{X}$ =3.19), and the aspect of garbage classification ($\bar{X}$ = 3.09).

Keywords: Garbage, Elimination, Management, Participation, People.

๑. บทนำ

ปัจจุบันโลกที่เราอาศัยอยู่ทุกวันนี้ต้องยอมรับว่า การพัฒนาเทคโนโลยีและการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างก้าวกระโดดนั้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรส่งผลต่อการบริโภคทรัพยากรต่างๆ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมืองใหญ่ๆ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาหลายด้าน จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรร่อยหรอและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและด้วยการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคที่มีของเหลือและถูกทิ้งในรูปของขยะมูลฝอย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุงและการบริโภค รวมทั้งเศษกระดาษ พลาสติกและของที่ไม่ใช้แล้ว จากสภาพที่เป็นมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ขยะยังคงเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความสกปรกและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การจัดการและการกำจัดขยะส่วนใหญ่ยังเป็นการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ มีขยะเพียงส่วนน้อยที่ถูกนำไปกำจัดโดยวิธีการหมักทำปุ๋ยและเผาในเตาเผา ปัจจุบันพบว่ายังไม่มีการวางแผนในการจัดการอย่างละเอียดรัดกุม ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นในสังคมมีการใช้ทรัพยากรมากเท่าใดปริมาณขยะก็ยิ่งเกิดขึ้นมากตามไปด้วย โดยที่ขยะจะเกิดจากเศษอาหาร ผักผลไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ เสื้อผ้า และเศษวัสดุทุกชนิด เช่น กระดาษ ขวด กระป๋อง พลาสติก ฯลฯ ที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนในแต่ละวัน เป็นตัวการสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะจำนวนมากแต่ละชุมชนไม่สามารถเก็บขนและกำจัดขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดการขยะอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ ดังนั้นขยะจึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทุกวันนี้คนไทยกว่า ๗๐ ล้านคนสามารถสร้างขยะได้มากถึง ๑๔ ล้านตันต่อปี แต่ความสามารถในการจัดเก็บขยะกลับมีไม่ถึง ๗๐% ของขยะที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่างๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีกองบนพื้น ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๕๙:๑) จากสถานการณ์โดยรวมในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีขยะมูลฝอยปริมาณ ๒๖.๗๗ ล้านตัน แบ่งเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดแบบถูกต้อง จำนวน ๗.๒ ล้านตัน (ร้อยละ ๒๗) ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดแบบไม่ถูกต้อง ๖.๙ล้านตัน (ร้อยละ ๒๖) ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนทำให้ตกค้างในพื้นที่ ๗.๖ ล้านตัน (ร้อยละ ๒๘) และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ๕.๑ ล้านตัน (ร้อยละ ๑๙) ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานที่กำจัดขยะ

มูลฝอยรวม ๒,๔๙๐ แห่ง แต่เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกต้องเพียง ๔๖๖ แห่งเท่านั้น หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๙ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ ๘๑ นั้นเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยไม่แบบถูกต้อง เช่น เทกองกลางแจ้ง เผาในที่โล่ง ลักลอบทิ้ง ฯลฯ ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ประเทศไทยจึงมีขยะมูลฝอยสะสม ๑๙.๙ ล้านตันซึ่งมีขนาดเท่ากับตึกใบหยก ๒"[๑]

ในรอบสิบปีที่ผ่านมาปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เริ่มที่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ ๑๕.๑๖ ล้านตัน หรือ ๔๑,๕๓๒ตันต่อวัน (ไม่รวมข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งในถัง) เป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครประมาณวันละ ๘,๗๖๖ ตัน (ร้อยละ ๒๑) ในเขตเทศบาลเมืองและเมืองพัทยา ประมาณวันละ ๑๖,๖๒๐ ตัน (ร้อยละ ๔๐) ส่วนที่เหลือเกิดขึ้นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประมาณวันละ ๑๖,๑๔๖ ตัน (ร้อยละ ๓๙) ทั้งนี้ อัตราการเกิดขยะมูลฝอยโดยเฉลี่ยทั่วประเทศอยู่ที่ ๐.๖๕ กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีสัดส่วนองค์ประกอบของเศษอาหารและอินทรีย์สารมากที่สุด คือ ร้อยละ ๖๔ รองลงมาเป็นขยะมูลฝอยที่รีไซเคิลได้ คิดเป็นร้อยละ ๓๐ ได้แก่ พลาสติก กระดาษ แก้ว และโลหะ ตามด้วยขยะมูลฝอยอื่นๆ และของเสียอันตรายจากชุมชน ตามลำดับ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกปี เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จากการคาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในอีก ๕ ปีข้างหน้า หากขยะมูลฝอยมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒ ต่อปี ปริมาณขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕.๓๗ ล้านตัน หรือ ๔๒,๑๑๐ ตันต่อวัน โดยประมาณจากปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งหมดมีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ประมาณ ๓.๙๑ ล้านตันหรือร้อยละ ๒๖ โดยเป็นการคัดแยกและนำกลับคืนขยะรีไซเคิลประเภทเศษแก้ว กระดาษ พลาสติก เหล็กและอลูมิเนียม ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การซื้อขายวัสดุรีไซเคิล โดยร้านรับซื้อของเก่า ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน ธนาคารขยะรีไซเคิล และการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์โดยผู้ประกอบการรวมประมาณ ๓.๒๐ ล้านตัน (ร้อยละ ๘๒) ส่วนที่เหลือเป็นการนำขยะอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ และการหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) ประมาณ ๐.๕๙ ล้านตัน (ร้อยละ ๑๕) และเป็นการนำขยะมูลฝอยมาผลิตพลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิงทดแทน ประมาณ ๐.๑๒ ล้านตัน (ร้อยละ ๓)[๒] ในเทศบาลเมืองจังหวัดขอนแก่นได้มีการพยามยามให้แต่ละชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดิน และมลพิษของอากาศ เนื่องจากขยะที่ไม่นำมา

---

[๑] ไทยพับลิก้า. วาระแห่งชาติว่าด้วย "ขยะ". http ://thaipublica.org/๒๐๑๔/๐๙/thailands-garbage-crisis>สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

[๒] สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙.หน้า ๔๔-๔๕.

กำจัดให้ถูกวิธี ปล่อยทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชน เมื่อมีฝนตกลงมาจะไหลชะนำความสกปรก เชื้อโรค สารพิษจากขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเกิดเน่าเสียได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะ หรือได้รับสารพิษที่มากับของเสียอันตราย และยังส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากขยะมูลฝอยปริมาณมากๆ ย่อมต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศและชุมชน

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นขึ้น ใน ๓ ด้าน ดังนี้ คือ ๑) ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ๒) ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ๓) ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๕๙- ๒๕๖๐) เพื่อเป็นข้อมูลในการหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการจัดการและการกำจัดขยะภายในชุมชน และเพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการเตรียมความพร้อมต่อการรองรับความเจริญเติบโตในอนาคต เพื่อไม่ให้ขยะมูลฝอยเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนต่อไป

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๒.๒ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๓.วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ หัวหน้าหรือผู้แทนครัวเรือน ๑ คน ตอ ๑ ครัวเรือน และเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่จริง จำนวน ๔๐๗ ครัวเรือนโดยคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการเลือกและกำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1+N(e^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัยนี้กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n) $= \frac{๔๐๗}{๑+\%๔๐๗(๐.๐๕)^{๒}}$

= ๒๐๒ ครัวเรือน

จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน ๒๐๒ ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสอบถามลักษณะแบบตรวจรายการ (Checklist) และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าด้านการมีส่วนร่วม

๒.๑ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย

๒.๒ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่

๒.๓ ด้านการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับข้อเสนอ แนะของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและครอบคลุมเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาและตรวจแก้จากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทำการทดลอง (Try-out) กับประชาชนชุมชนบ้านโนนชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ๐.๙๕ จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔. ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๐๒คน ส่วนมากร้อยละ ๕๕.๙๔เป็นเพศหญิง และเป็นเพศชาย ร้อยละ ๔๔.๐๖ ส่วนมากร้อยละ ๔๙.๕๐มีอายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี จบการศึกษาระดับศึกษา มัธยมศึกษา/ป.ว.ช. ร้อยละ ๒๙.๒๑ ประกอบอาชีพ ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ ๓๙.๑๑ มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท/เดือน ร้อยละ ๔๑.๕๘ มีสถานภาพสมรสร้อยละ ๕๙.๙๐ ด้านการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = ๓.๑๗) และแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้คือ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = ๓.๒๕) ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = ๓.๑๙)และด้านการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = ๓.๐๙)

๕.สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ด้านการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด คณะผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = ๓.๒๕) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนคุ้มหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น ยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการบริหารขยะในพื้นที่ การชักชวนเพื่อนบ้านให้ช่วยกันดูแลปัญหามูลฝอยในชุมชน รวมไปถึงการนำเสนอปัญหาขยะและความต้องการของชุมชนเพื่อให้เทศบาลดำเนินการแก้ไข จึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับวิจักษ์ คันธะมาลย์[๓] ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

---

[๓] วิจักษ์ คันธะมาลย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ๒๕๕๒.หน้า๒๔

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และได้ให้ข้อเสนอแนะในการการลดการเกิดขยะ ว่าหน่วยงานเทศบาลควรสร้างความเข้าใจให้ความรู้กับประชาชน เพื่อให้ทราบถึงการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ถูกวิธี ถูกสุขลักษณะตามหลักสุขาภิบาล เห็นควรให้มีการแบ่งเวลา การจัดเก็บตามระยะเวลาที่เหมาะสม อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ควรให้มีการเพิ่มสถานที่รองรับขยะในชุมชนให้มากขึ้นและควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้สึกถึงความรับผิดชอบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนของตนเองให้มากขึ้น และยังสอดคล้องกับนันทนา เกี้ยวสันเทียะ[๔] ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยและด้านการมีส่วนร่วมในการกำจัดมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง

๒. ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง($\overline{X}$ = ๓.๑๙) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนคุ้มหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น ยังไม่ค่อยมีการคัดแยกขยะในแต่ละครัวเรือนเพื่อนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ได้อีก เช่นการนำเศษกระดาษที่ใช้แล้วสามารถนำมาแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ได้ ใช้เศษหญ้า เศษใบไม้ มาคลุมดินมากกว่าการทิ้งลงไปในถังขยะ นำเอาขวดน้ำ ขวดน้ำปลาที่ใช้หมดแล้ว มาล้างทำความสะอาด แล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนมีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บรรจุขวดที่สามารถแลกคืนขวดได้นำกลับมาใช้ซ้ำ เช่น ขวดน้ำอัดลม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับปิยวัฒน์ โพชะกะ[๕]ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนขององค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามขั้นตอนการจัดมูล

---

[๔] นันทนา เกี้ยวสันเทียะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๐.หน้า ๕๖.

[๕] ปิยวัฒน์ โพชะกะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. รายงานการวิจัย. สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๕๓.หน้า ๖๐.

ฝอย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการการกำจัดมูลฝอยและการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และได้ให้ข้อเสนอแนะการปฏิบัติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง

๓. ด้านการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = ๓.๐๙) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนคุ้มหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น ส่วนมากจะจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้วิธีเก็บและขนขยะมูลฝอยแบบเทรวม ไม่ค่อยมีการแยกขยะเปียกและขยะแห้งอย่างละถังก่อนนำไปทิ้ง และไม่ค่อยมีการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทใบไม้ พืช ผักสด โดยนำขยะมูลฝอยไปกำจัดด้วยวิธีฝังกลบ นำเศษกระดาษ ถุงพลาสติกหรือกล่องกระดาษที่ใช้แล้วนำไปเผากลางแจ้ง ไม่ค่อยมีการคัดแยก นำขวดภาชนะบรรจุยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉายหลอดไฟฟ้า หม้อ แบตเตอรี่ ไปเผาในที่ไม่ห่างจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรำพร ธงชัย[๖] ได้ศึกษาพฤติกรรมในการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนได้มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องมาจากขยะมูลฝอยบางประเภทนั้นสามารถนำไปขายได้ ในส่วนของมูลฝอยที่ขายไม่ได้หรือผู้รับซื้อมูลฝอยไม่รับซื้อขยะมูลฝอยประเภทนั้น ก็จะนำไปกำจัดโดยการกองรวมกันแล้วเผา เนื่องจากว่าเป็นวิธีการที่ง่ายและรวดเร็วต่อการกำจัด

๖.ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนคุ้มหนองคู อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๖.๑ เทศบาลควรเพิ่มถังขยะและรถจัดเก็บขยะเพื่อนำไปกำจัดหรือทำลายเพราะปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนมีปริมาณเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน

๖.๒ เจ้าหน้าที่ควรจัดเก็บขยะมูลฝอยให้ตรงเวลาเพราะประชาชนในชุมชนจะนำถุงขยะมาวางไว้หน้าบ้านหรือที่ทิ้งขยะประจำชุมชนทำให้เกิดการสั่งสมของขยะ และเมื่อมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นชุมชนจึงเผาขยะโดยไม่มีการคัดแยกขยะก่อน

---

[๖] รำพร ธงชัย.พฤติกรรมในการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ.รายงานการวิจัย. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๕๐.หน้า ๕๓.

๖.๓ เทศบาลควรมีจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลเพื่อป้องกันเชื้อโรคที่จะเกิดกับประชาชนและพนักงานเทศบาลผู้มีหน้าที่เก็บและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน

บรรณานุกรม

นันทนา เกี้ยวสันเทียะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. **รายงานการวิจัย.** วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๐.

ปิยวัฒน์ โพชะกะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. **รายงานการวิจัย.** สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๕๓.หน้า ๖๐.

รำพร ธงชัย.พฤติกรรมในการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ.**รายงานการวิจัย.** สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๕๐.หน้า ๕๓.

วิจักษ์ คันธะมาลย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลสตึกอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. **รายงานการวิจัย.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ๒๕๕๒.หน้า๒๔.

ไทยพับลิก้า. วาระแห่งชาติว่าด้วย “ขยะ”. http ://thaipublica.org/2014/09/thailands-garbage-crisis>สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Sufficiency Economy - Based Model to Build up Community strength in Bandonyang Community, Sila Sub-district, Mueng District, Khon Kaen Province.

วิรุธ นิลเพ็ชร*
วิไลศักดิ์ หงส์ศรี**
สังวรณ์ นาใจแก้ว***
ชนาธิป ศรีโท****
สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ*****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ๙๙ คน นำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๙๙ คน เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๙.๐๐ และเป็นเพศหญิง ร้อยละ ๑.๐๐ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๔๘.๕๐ อายุ ๕๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๓๓.๓๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๑๗.๒๐ และอายุ ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๑.๐๐ สถานภาพโสด ร้อยละ ๕๖.๖๐ และสถานภาพสมรส ร้อยละ ๔๓.๔๐ รายได้ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๔๕.๕๐ รายได้ ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ร้อยละ ๔๕.๕๐ และรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙.๐๐

---

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
*** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
**** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
***** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

๒. การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๕๒) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ ($\overline{X}$ =๓.๔๖) ด้านความมีเหตุผล ($\overline{X}$ = ๓.๔๘) และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ($\overline{X}$ =๓.๖๐) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นมีดังนี้

๑) ด้านความพอประมาณ ชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นระบบ มีระเบียบในใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และทรัพยากรที่ได้มาให้คุ้มค่าที่สุด

๒) ด้านความมีเหตุผล ชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางแผน และการสร้างแนวคิดที่มีหลักการสามารถรับรู้ และมองเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางตนและการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เพื่อเป็นการป้องกันความเดือดร้อนในการใช้จ่าย และไม่ทำให้เกิดหนี้สินตามมา และมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นรู้จักปลูกผักและสร้างอาหารที่สามารถทำได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: ความเข้มแข็งชุมชน; เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This study was aimed at 1) investigating knowledge of sufficiency economy - based model to build up community strength in Bandonyang community, Sila sub-district, Mueng district, Khon Kaen province, 2) finding out suggestions on sufficiency economy - based model to build up community strength in Bandonyang community, Sila sub-district, Mueng district, Khon Kaen province. For data collection, questionnaires were used and collected from 99 subjects, and data analysis was statistically made by using a ready-made-computerized system that demonstrated Percentage, Mean and Standard Deviation.

It was found that:

1. 99 respondents were male by 99%, female by 1.00%. The subjects were in the 41-50 age range by 48.50%, in the 51-60 age range by 33.30%, in the 31-40 age range by 17.20%, and in the 21-30 age range by 1.00%. And 56.60% of the single status, and 43.40% were married. Earning of 20,001 – 30,000 Baht/month by

9.10%, 20,001 – 30,000 Baht/month by 47.50%, and 30,000 Baht/month by 45.50%, and above 30,001 Baht/month by 45.50%, and 10,001 – 20,000 Baht/month by 9.00%.

2. Application of the sufficiency economy for daily lives was at high level ($\overline{X}$ =3.52) in general. When considering in a facet, it was found that, in a facet of sufficiency ($\overline{X}$ =3.46), in a facet of reasoning ($\overline{X}$ =3.48), and self-immune ($\overline{X}$ =3.60), All facets were at high levels accordingly.

3. Suggestions on knowledge of principles of sufficiency economy applied for daily lives were as follows:

1) For the sufficiency, Bandonyang community should improve planning on financial expenditure, a system of receivable and payable cash accounts should be recorded. Rules and regulations on the use of material resources should be worthy made.

2) For reasoning, Bandonyang community should improve planning and creating an idea of awareness and the importance of principles of sufficiency economy applied for utmost efficiency.

3)For good self-immune, Bandonyang community should improve individual manner of his personnel and a smooth daily life. This was to prevent any suffering on individual expenses that would lead to debtless and to promote the villagers to know how to grow vegetables and to create food sources for reducing expenses.

Keywords: Community Strength; Sufficiency Economic

๑. บทนำ

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสะท้อนถึงสายพระเนตรอันยาวไกล และทรงส่งสัญญาณเตือนตลอดมา แต่ตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้คนไทยบางกลุ่มขาดความรอบคอบและการเฝ้าระวังที่ดี นำพาให้ประเทศต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจหลายครั้ง ถือเป็นประสบการณ์ของปวงชนชาวไทยทั้งประเทศที่พึงน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิถีการดำรงตน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อันเป็นผลดีทั้งต่อตนเองและประเทศชาติสืบต่อไปในระดับรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อัญเชิญแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ควบคู่กับกระบวนทรรศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ในการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ (พุทธศักราช ๒๕๔๐-

๒๕๔๔) และบรรจุไว้เป็นหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พุทธศักราช ๒๕๔๕-๒๕๔๙) จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พุทธศักราช ๒๕๕๐-๒๕๕๔)[๑] พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ พุทธศักราช ๒๕๔๑ และพุทธศักราช ๒๕๔๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งว่า "...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข... " พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๑ ในครั้งนี้ประชาชนจำนวนมากตลอดจนองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่างน้อมนำแนวพระราชดำริอันทรงคุณค่ามาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางกระแส โลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายใน เป็นผลให้ประเทศไทยและคนไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤตดังกล่าวมาได้ พร้อมกับมีวิถีการดำรงชีวิตอย่างใหม่ให้เลือกเดินนั่นคือ "ความพอเพียงอย่างยั่งยืน"

เมื่อประเทศไทยต้องประสบปญหาวิกฤตเศรษฐกิจในชวงป พ.ศ.๒๕๓๙ - ๒๕๔๑ พระบาทสมเด็จพระเจาอยูหัวทรงพระราชทานและชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแกพสกนิกรชาวไทย ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เปนปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางแกไขโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสรางภูมิคุมกันที่ดีในตัว ตลอดจนใชความรู ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำโดยเนนการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอยางเปนขั้นเปนตอน เพื่อใหประชาชนชาวไทยรอดพนจากปญหาดังกลาวและสามารถดำรงชีวิตอยางไมเดือดรอน[๒]

เศรษฐกิจพอเพียง เปนปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให ก าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเปนที่จะตองมีระบบภูมิคุมกันในตัวดีพอสมควรตอการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู ความรอบคอบและความระมัดระวังอยางยิ่งในการนำวิชาตางๆ มาใชในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต องเสริมสรางพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจาหนาที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ใหมีสำนึกในคุณธรรม ความ

---

[๑] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๕๐. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี่), หน้า ๓-๔

[๒] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑. เงื่อนไขการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง.(กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์), หน้า ๑-๒

ซื่อสัตยสุจริตและใหมีความรอบรูที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตดวยความอดทน ความเพียร มีสติปญญาและความรอบคอบ เพื่อใหสมดุลและพรอมตอการรองรับการเปลี่ยนแปลงอยางรวดเร็วและกวางขวางด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดลอมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกไดเปนอยางดี

เศรษฐกิจพอเพียง จึงเปนปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยูและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ รวมทั้งชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศิลา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นับเป็นลำดับที่ ๑๑ จากหมู่บ้านทั้งหมด ๒๘ หมู่บ้าน ได้แก่ ๑. บ้านศิลา ๒.บ้านหนองกุง ๓.บ้านโนนม่วง ๔.บ้านห้วยชัน ๕.บ้านบึงอีเฒ่า ๖.บ้านท่าแก ๗.บ้านเต่านอ ๘.บ้านหนองหิน ๙.บ้านโกทา ๑๐.บ้านดงพอง ๑๑.บ้านดอนยาง ๑๒. บ้านโนนม่วง ๑๓. บ้านดอนหญ้านาง ๑๔. บ้านหนองไผ่ ๑๕.บ้านเกษร ๑๖.บ้านดอนยาง ๑๗.บ้านหนองกุง ๑๘.บ้านศิลา ๑๙.บ้านโนนม่วง ๒๐.บ้านดอนหญ้านาง ๒๑.บ้านหนองไผ่ ๒๒.บ้านหนองหิน ๒๓.บ้านโนนม่วง ๒๔.บ้านหนองไผ่ ๒๕.บ้านโกทา ๒๖.บ้านหนองไผ่ ๒๗.บ้านโนนม่วง ๒๘.บ้านศิลา

จากความสำคัญดังกล่าวคณะผูวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน ชาวชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะใช้เปนแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นขอมูลสำหรับหมู่บ้านหรือชุมชนในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกตใชในชีวิตประจำวันตอไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๓. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๙๙ คน

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๙๙ คน ใช้วิธีการเจาะจง จำนวน ๙๙ ราย

๓.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหาที่จะศึกษา ได้แก่

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๑ เพศ

๑.๒ อายุ

๑.๓ สถานภาพ

๑.๔ รายได้

๒. การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๒.๑ ด้านความพอประมาณ

๒.๒ ด้านความมีเหตุผล

๒.๓ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

จากการศึกษางานวิจัยของเอื้องทิพย์ เกตุกราย ได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย[๓] ดังนี้

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของไลเคิอร์ท (Likert) และเอื้องทิพย์ เกตุกราย[๔] แบบสอบถามประกอบด้วย ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ มี ๔ ข้อ

---

[๓] เอื้องทิพย์ เกตุกราย, ๒๕๕๑. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันขอประชาชน ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร).

[๔] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๒.๑ ความพอประมาณมี ๑๐ ข้อ

๒.๒ ความมีเหตุผลมี ๑๐ ข้อ

๒.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีมี ๑๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questions) เกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมให้นำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง หมู่ ๑๑ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

๓.๕ นำผลการแจงนับและคะแนนมาหาค่าทางสถิติ ดังนี้

๓.๕.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๕.๒ ระดับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๙๙ คน เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๙.๐๐ และเป็นเพศหญิง ร้อยละ ๑.๐๐ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๔๘.๕๐ อายุ ๕๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๓๓.๓๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๑๗.๒๐ และอายุ ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๑.๐๐ มีสถานภาพโสด ร้อยละ ๕๖.๖๐ และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ ๔๓.๔๐ รายได้ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๔๕.๕๐ รายได้ ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ร้อยละ ๔๕.๕๐ และรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙.๐๐

ตอนที่ ๒ การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง

๒.๑ การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =๓.๕๒)

๒.๑.๑ ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =๓.๔๖)

๒.๑.๒ ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =๓.๔๘)

๒.๑.๓ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =๓.๖๐)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง

๓.๑ ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้านความพอประมาณ

๓.๑.๑ ควรรู้จักใช้จ่ายอย่างพอประมาณไม่ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายตามความจำเป็น มีการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ร้อยละ ๑๖.๑๖

๓.๑.๒ ไม่ทำงานตามกระแสสังคม ไม่ยึดติดความหรูหราของวัตถุ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัวด้วยการใช้จ่าย และกระทำสิ่งที่ดี ร้อยละ ๒.๐๒ เท่ากัน

๓.๒ ข้อเสนอแนะของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ด้านความมีเหตุผล

๑) ใช้จ่ายด้วยการยึดหลักเหตุผลในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง และการปฏิบัติหน้าที่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ร้อยละ ๑๒.๑๒

๒) มีเหตุผลในการคิด การกระทำ และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยใช้หลักเหตุผลตามความพอเพียง ร้อยละ ๖.๐๖

๓) ยึดหลักเหตุผลพิจารณาการผลิตหรือจัดหา จัดซื้อจัดจ้าง ร้อยละ ๒.๐๒

๓.๓ ข้อเสนอแนะของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

๓.๓.๑ ศึกษาหลักประกันในการดำเนินชีวิต ระลึกอยู่ตลอดเวลา ด้วยวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ มีการปลูกผักสวนครัว ไว้กิน มีความพอเพียงการใช้จ่าย อดออมประหยัด และการเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ไม่พึงประสงค์เข้ามาในชีวิต พร้อมที่จะเผชิญกับทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจและปล่อยวาง ร้อยละ ๘.๐๘ เท่ากัน

๓.๓.๒ รู้จักป้องกันและการแก้ปัญหาหากเจอกับภัยเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันนี้ รู้จักเตรียมความพร้อมที่จะเกิดขึ้นไม่ว่าจะดีหรือร้าย การรู้จักเตรียมตัวเตรียมใจในการดำเนินชีวิต ร้อยละ ๔.๐๔

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๕.๑ การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง

๑) ความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลังและดำเนินชีวิต พออยู่ พอกิน มีสุขภาพแข็งแรงอยู่ห่างไกลอบายมุขและดำเนินชีวิตแบบพอเพียงโดยยึดหลักทางสายกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร ได้วิจัยเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนมีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขด้านคุณธรรม ประชาชนมีความกล้าในการที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =๔.๒๓) รองลงมาประชาชนรู้สึกละอายเมื่อกระทำความผิดและให้ความสำคัญกับการยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต ($\overline{X}$ =๔.๒๐) ถึงแม้ว่าประชาชนจะยึดหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมากก็ตาม แต่ยังพบว่า

ประชาชนยังมีการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =๓.๖๖) โดยเฉพาะเรื่องการมีความเสี่ยงด้านอบายมุข มีระดับการนำไปปฏิบัติน้อย ($\overline{X}$ =๒.๓๖) เนื่องจากประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นชุมชนที่อยู่ในเมืองหลวงที่บริบทชุมชนและสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตสัมผัสและใกล้ชิดกับอบายมุขมากมาย หลากหลายประเภท เช่น การพนัน ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ สถานบันเทิง เป็นต้น ทั้งที่เกิดขึ้นอยู่ในชุมชน รอบชุมชน ผ่านทางสื่อโฆษณา โทรทัศน์ จึงเป็นการยากที่ประชาชนจะนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างประสบผลสำเร็จ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญที่จะนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก[๕]

๒) ความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและมีการวางแผนการใช้จ่ายของตัวเองและครอบครัวในชีวิตประจำวันและใช้สติปัญญาและเหตุผลไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับนภาพรรณ วงค์มณี ได้วิจัยเรื่อง การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาปรากฏว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ๓ ด้านและระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามลำดับ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประชาชนต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจประยุกต์ใช้ด้านความพอประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ[๖]

๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง มีความสามัคคีในครอบครัวและมีความตั้งใจและส่งชำระหนี้ได้ดีทุกเดือนหรือทุกปีและเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มฌาปนกิจในชุมชนและมีความเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องภูสิทธิ์ ขันติกุล ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาปรากฏว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตดุสิต

---

[๕] รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, ๒๕๕๔, การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตชุมชนดุสิต กรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา), หน้า ๒๕-๓๐.

[๖] นภาพรรณ วงค์มณี, ๒๕๕๓, การนำแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษา ชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า ๓๕-๔๐.

กรุงเทพฯ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้ด้านการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ[๗]

๖. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๖.๑ ความพอประมาณ

ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นระบบ มีระเบียบในใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และทรัพยากรที่ได้มาให้คุ้มค่าที่สุด

๖.๒ ความมีเหตุผล

ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางแผน และการสร้างแนวคิดที่มีหลักการสามารถรับรู้ และมองเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

๖.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยางควรปรับปรุงเรื่องการวางตนและการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เพื่อเป็นการป้องกันความเดือดร้อนในการใช้จ่าย และไม่ทำให้เกิดหนี้สินตามมา และมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยาง รู้จักปลูกผักและสร้างอาหารที่สามารถทำได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขออนุโมทนาและขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่ได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนบ้านดอนยางทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามประกอบการทำวิจัยในครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

---

[๗] ภูสิทธิ์ ขันติกุล, ๒๕๕๕. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา), หน้า ๑-๕.

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **เงื่อนไขการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๕๑.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๐.

นภาพรรณ วงค์มณี. การนำแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษา ชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต** สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๓.

ภูสิทธิ์ ขันติกุล. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ๒๕๕๕.

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตชุมชนดุสิต กรุงเทพมหานคร. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ๒๕๕๔.

สมพร เทพสิทธา. **ดวงประทีปพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, ๒๕๔๘.

เอื้องทิพย์ เกตุกราย. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ๒๕๕๑.

แนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

The Attitude of Female Students of Chiang Mai Rajabhat University on Abortion and Its Moral Effects

สัญญา สะสอง*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการทำแท้งที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความเห็นว่า การทำแท้งส่งผลกระทบกับหลักจริยธรรมทางศาสนาและหลักพุทธจริยธรรม เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนและพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงระดับสูงสุด ระดับเริ่มต้น ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ และระดับสูงสุด ได้แก่ อริยสัจ ก็คือให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายด้วยความถูกต้องดีงามทั้งระดับทิฐิ ปัญญา และพฤติกรรม หากผู้คนประพฤติตามหลักคำสอนทางศาสนา ย่อมต้องมีจิตสำนึกละอายชั่วกลัวบาปและไม่ทำการปลงชีวิตอื่นให้เป็นอันตราย นอกจากนี้ ในทางศาสนาคริสต์ การทำแท้งถือว่าเป็นการละเมิดบัญญัติ ๑๐ ประการของพระเจ้าในข้อห้ามฆ่ามนุษย์เช่นกัน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนเชื่อว่า ***"บาปกรรมมีจริง กรรมใดใครก่อ กรรมนั้นย่อมตามสนอง ถ้าทำกรรมดี ก็ได้รับผลดี ถ้าทำกรรมชั่ว ก็ได้รับผลชั่ว"*** เมื่อการทำแท้งเป็นกรรมชั่ว ผู้กระทำย่อมได้รับผลแห่งกรรมชั่วแน่นอน และ ๒) เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาการทำแท้งตามหลักพุทธจริยธรรม ในประเด็นนี้ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความเห็นว่า "หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถแก้ปัญหาการทำแท้งได้" โดยแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้ (๑) **ระดับปัจเจก** ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราและครอบครัว ด้วยการที่ครอบครัวขัดเกลาลูกหลานด้วยการพาเข้าหาศาสนา ทำบุญตั้งแต่เยาว์วัย จะช่วยให้ลูกหลานมีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวง รวมถึงตระหนักรับรู้และสำนึกถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรกระทำ เกรงกลัวต่อบาปความชั่วร้าย และถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของเรา อยู่กับเราตั้งแต่เกิดจนตาย อยู่ใกล้ตัวเราและเคียงคู่ไปกับชีวิตเรา และ (๒) **ระดับสังคม** ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งระดับรัฐ ชุมชน สังคมในการส่งเสริมการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ และจัดกิจกรรมฟังธรรม บำเพ็ญสมาธิ สร้างสัมมาปัญญา โรงเรียน/มหาวิทยาลัย ต้องเป็นหลักในการจัดกิจกรรมด้านจริยธรรม และการให้ความรู้ด้านเพศสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ครู/อาจารย์เน้นนำหลักจริยธรรมสอดแทรกในทุกหลักสูตรและในการเรียนการสอนทุกรายวิชา องค์กรปกครองสงฆ์

---

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ควรส่งพระสงฆ์ลงสอนในพื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง และให้บุคลากรทางสุขภาพ เช่น หมอ พยาบาล เป็นต้นเข้ามาช่วยให้ความรู้ด้านเพศศึกษา และการป้องกันตนเอง รวมถึงการรับมือกับปัญหาต่างๆ เมื่อท้องก่อนวัยอันควร

Abstract

The study of The Attitude of Female Students of Chiang Mai Rajabhat University on Abortion and Its Moral Effects included the result according to the study objectives as follows: 1) on studying The attitudes on abortion and its moral effects in female students of Chiang Mai Rajabhat University, the study found that everyone said that abortion had effects on religious morality and Buddhism principle, as the religion aimed to teach Buddhists to develop human potential from the starting level to the top level. The starting level is represented by Panca-sila (the five precepts) Panca-dhamma (the five enobling virtues), the medium level is Kusala-kammapatha (ten wholesome course of action) and the top level is Ariyasacca (the four noble truths) that is the understanding of everything with right thought, right wisdom, and good behavior. If people follow religious principles, they would feel ashamed of sinful acts and would not kill others. Besides, for Christian, abortion is to break one of the 10 commandments for not killing anyone. Every informants believes that ‘ karma is real; any karma you make, you will get the result of karma. If you do good deeds, you will get good results. If you do bad deeds, you will get what you did.’ Since abortion is a bad karma, those who committed abortion would get bad results of what they have done. 2) On analyzing the solution of abortion based on Buddhism morality, every information givers commented that ‘Buddhism principles can solve the abortion problem’ which is divided in to 2 levels : 1) individual level; it is started with yourself and your family by guiding them to religion, making merit since they were children, this will help making you and your children merciful, kind and having good attitude towards any bad surroundings, and seeing that Buddhism has stayed with you since you were born until you die, 2) social level; cooperation is needed in every levels including the level of state, community and society on promoting public mind, being good samaritans, and arrange dharma activities like dharma listening, and meditation. Schools and universities should be responsible for morality promotion and sexual education continuously. Teachers and university professors should introduce subjects about morality into the classes. Buddhist organizations should

encourage monks to share Dhamma with community members. Doctors and nurses are to provide basic knowledge on sexual education, and the precaution of premature pregnancy problem.

๑. บทนำ

การทำแท้งในประเทศไทย ยังไม่มีสถิติที่แน่นอน เนื่องจากเป็นการกระทำผิดกฎหมาย จึงไม่อาจสำรวจเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วนตรงตามสภาพจริง แต่ที่ปรากฏเป็นข่าวใหญ่เมื่อไม่นานมานี้ก็คือ มีผู้พบศพทารกกว่า ๒,๐๐๒ ศพซึ่งถูกทำแท้งและนำซากศพไปทิ้งไว้ภายในวัดไผ่เงิน ซึ่งเป็นข่าวครึกโครมไปทั่วโลกในขณะนั้น และมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในประเด็นสิทธิของมารดา (สตรี) ต่อการทำแท้ง เมื่อมีการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น จนกระทั่งปัจจุบัน แนวคิดเรื่องการทำแท้งยังไม่ได้ข้อยุติ ไม่ว่าจะเป็นมุมมองด้านจริยธรรม หรือมุมมองด้านกฎหมายก็ตาม

ผู้วิจัยมีความสนใจถึงทัศนะและแนวคิดของเยาวชน ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการท้องก่อนวัยอันควรและการทำแท้ง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนผู้หญิง ซึ่งอาจมีกรณีที่บุคคลใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนหรือคนรู้จักคุ้นเคยซึ่งอาจพลาดพลั้งและเคยตัดสินใจทำแท้งมาแล้ว โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เรียนรายวิชา จริยศาสตร์ ซึ่งได้เรียนวิชานี้มาแล้วระยะหนึ่ง และมีความรู้ความเข้าใจหลักจริยธรรมทางศาสนาและพระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง จำนวน ๒๐ คน รวมถึงพยาบาลวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญด้านโรคที่เกิดจากการติดเชื้อ และอาจารย์ด้านจิตวิทยา เพื่อทำการสัมภาษณ์ในประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแท้ง การทำแท้งที่ส่งผลกระทบต่อหลักจริยธรรม บาปกรรมจากการทำแท้ง การทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้เพื่อทราบถึงผลกระทบทางจริยธรรมต่อการทำแท้งและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในทัศนะของนักศึกษากลุ่มหนึ่งในฐานะที่เป็นเยาวชน ซึ่งอาจเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น และเพื่อความเจริญงอกงามในแวดวงวิชาการต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการทำแท้งที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

๒. เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาการทำแท้งตามหลักพุทธจริยธรรม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY SOURCE) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย และแนวคิดทฤษฎีด้านการทำแท้ง ด้านสังคมวัยรุ่น ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง และด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก

๒. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY SOURCE) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากสื่อต่างๆ เช่น บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. ขั้นปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้พื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์ จำนวน ๒๐ คน ซึ่งมีความรู้ด้านจริยธรรมและพระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง รวมถึงพยาบาลวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคที่เกิดจากการติดเชื้อ และอาจารย์ด้านจิตวิทยา เพื่อสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลในมุมกว้างและข้อมูลเชิงลึก โดยกำหนดเทคนิคในการวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม (focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ (in-depth interview) กับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว

๔. ขั้นประมวลผล ผู้วิจัยสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง และนำเสนอผลงานในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

๔. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการทำแท้งที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาจารย์ด้านจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ และนักศึกษามีความเห็นว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์แล้ว ผู้หญิงก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ ถึงแม้จะส่งผลร้ายต่อตัวเองทั้งทางตรง (การรับภาระเลี้ยงดู การทำใจยอมรับความจริง การอธิบายให้ผู้ปกครองรับฟัง การอยู่ในสังคมที่ผู้คนอาจมองด้วยความไม่เข้าใจและเหยียดหยาม เป็นต้น และทางอ้อม (การถูกผู้ปกครองดุด่าว่ากล่าวด้วยความโกรธ ครอบครัวถูกผู้คนรอบข้างดูถูก เป็นต้น) ดังนั้น เมื่อเราทำความผิดแล้ว เราก็ควรรับผิดชอบในสิ่งที่เราเป็นผู้ก่อขึ้น ซึ่งสมเหตุสมผลที่สุด

อาจารย์ด้านจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ และนักศึกษาทุกคนเห็นว่า สาเหตุการทำแท้งมาจากการท้องก่อนวัยอันควรเป็นหลัก ซึ่งไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้หญิงที่ท้องยังไม่มีความพร้อมทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ บางคนยังอยู่ในสถานภาพเด็กหญิง บางคนไม่ได้เรียนหนังสือ หรือบางคนอาจจะยังเรียนยังไม่จบ และที่สำคัญ การท้องก่อนวัยอันควร ถือว่ากระทำผิดศีลธรรมในทางอ้อมด้วย เช่น ทำให้พ่อแม่เสียใจ ทำให้ครอบครัวถูกดูถูกเหยียดหยามจากชาวบ้าน เป็นต้น

ถึงแม้ว่า สตรีย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเอง เช่นเดียวกับมนุษย์โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง เด็กหรือผู้ใหญ่ คนพิการหรือคนสติไม่สมประกอบ หรือแม้แต่สัตว์อื่นๆ ย่อมมีสิทธิเหนือร่างกายตนเองด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่ก็ไม่ใช่ว่า ผู้หญิงสามารถทำอะไรก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเคารพกฎเกณฑ์กติกาของสังคม กฎหมายบ้านเมือง หรือระเบียบแบบแผน

ประเพณีวัฒนธรรมประจำถิ่นนั้นๆ ที่จริงแล้ว เราทุกคนต้องเคารพกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานทางสังคม เพราะเราไม่ได้อยู่คนเดียวเพียงลำพัง แต่เราอยู่ในสังคมและชุมชน พึ่งพาอาศัยกันและกันไม่ทางตรงก็ทางอ้อม จึงต้องมีกฎเกณฑ์ที่ผู้คนในสังคมต้องประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้สังคมสงบสุขและผู้คนไม่เดือดร้อนจากการกระทำผิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

สำหรับประเด็นควรมีกฎหมายทำแท้งเสรีหรือไม่ อาจารย์ด้านจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพและนักศึกษาทุกคนเห็นสอดคล้องกันว่า“ไม่ควร” เพราะเหมือนกับเราส่งเสริมกฎหมายให้มีการฆ่ามนุษย์โดยชอบธรรม โดยไม่ต้องรับผิด และโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองก่อไว้ ซึ่งอาจเกิดจากความรักสนุก ความประมาทไม่ยอมป้องกัน หรือความเผอเรอ เป็นต้นก็ตาม จนกลายเป็นปัญหาตามมา ทั้งนี้เว้นแต่มีเหตุจำเป็นจริงๆ ในกรณีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน หรือท้องเมื่อมีอายุมากแล้ว หรือท้องเมื่อไม่สามารถอยู่ในฐานะที่จะดูแลบุตรได้ เช่น พิการ จิตไม่สมประกอบ เป็นต้น แท้ที่จริงแล้วทารกในครรภ์ เขาก็ควรได้รับชีวิต เพราะเขาถูกเราทำให้เกิดไม่ใช่เพราะเขาเรียกร้องที่จะเกิด “เมื่อเราเป็นส่วนสำคัญในการทำให้เขามีชีวิต เราก็ต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของเรา เขาไม่ได้เรียกร้องที่จะเกิด แต่เราเป็นผู้กระทำให้เขาเกิด จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม”

ที่สำคัญการทำแท้งกระทบกับหลักจริยธรรมทางศาสนาและหลักพุทธจริยธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงระดับสูงสุด ระดับเริ่มต้น ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม ซึ่งก็เกี่ยวข้องกับเรื่องการไม่เบียดเบียนทำร้ายทำลายผู้อื่นหรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ โดยให้มีเมตตากรุณาต่อคนและสัตว์ทั้งหลายอย่างเท่าเทียมในฐานะเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ในระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถก็มีเรื่องของการไม่เบียดเบียนทำร้ายคนอื่นสัตว์อื่น เป็นข้อแรกเช่นเดียวกัน และระดับสูงสุด คืออริยสัจ ก็คือให้มองสิ่งทั้งหลายด้วยความถูกต้องดีงามทั้งระดับทิฐิ ปัญญา พฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ต้องเป็นไปในทางที่ชอบ ประกอบในทางที่เป็นกุศลทั้งสิ้น หากผู้คนไม่ว่าหญิงหรือชายประพฤติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะในระดับใด ย่อมต้องมีจิตสำนึกละอายชั่วกลัวบาปและไม่ทำการปลงชีวิตอื่นให้ตกล่วงไปอย่างไร้เหตุผลอย่างแน่นอน นอกจากนี้ ในทางศาสนาคริสต์ การทำแท้งถือว่าเป็นการละเมิดบัญญัติ ๑๐ ประการของพระเจ้าในข้อห้ามฆ่ามนุษย์

อาจารย์ด้านจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ และนักศึกษาทุกคนเชื่อว่า ***“บาปกรรมมีจริง กรรมใดใครก่อ กรรมนั้นย่อมตามสนอง ถ้าทำกรรมดี ก็ได้รับผลดี ถ้าทำกรรมชั่ว ก็ได้รับผลชั่ว”*** เมื่อการทำแท้งเป็นกรรมชั่ว ผู้กระทำย่อมได้รับผลแห่งกรรมชั่วแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว

๒. เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาการทำแท้งตามหลักพุทธจริยธรรม

อาจารย์ด้านจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ และนักศึกษาทุกคนมีความเห็นว่า “หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถแก้ปัญหาการทำแท้งได้” โดยแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑) **ระดับปัจเจก** ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราและครอบครัว ด้วยการที่ (๑) การที่ครอบครัวขัดเกลาลูกหลานด้วยการพาเข้าวัดหรือศาสนสถานเพื่อทำบุญตั้งแต่เยาว์วัย จะช่วยให้ลูกหลานมีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวง รวมถึงตระหนักรับรู้และสำนึกถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรกระทำ เกรงกลัวต่อบาปความชั่วร้าย จากการซึมซับรับเอาหลักธรรมคำสอนจาก

พระสงฆ์หรือนักบวช และต้องให้วัยรุ่นเข้าใจว่า เมื่อพูดถึงจริยธรรม ไม่ได้หมายความถึงเพียงพระนักบวช คนเฒ่าคนแก่ หรือผู้อาวุโสเท่านั้น แต่หมายถึงคนทุกคนสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้ ครอบครัวต้องพยายามสอดแทรกหลักจริยธรรมให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของลูกหลานทุกช่วงวัย (๒) ถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของเรา อยู่กับเราตั้งแต่เกิดจนตาย อยู่ใกล้ตัวเราและเคียงคู่ไปกับชีวิตเรา จะเห็นได้จากคนที่เรารัก หรือคนที่เรารู้จักพลัดพรากจากเราไป เพื่อนของเราบางคนกลายเป็นศัตรู บางคนกลายเป็นโจรผู้ร้าย บางคนได้รับตำแหน่งแห่งหนที่สูงส่ง เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นไปตามกฎแห่งธรรมทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น เราควรเข้าวัด ฟังธรรมตั้งแต่ยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในชีวิต ไม่ใช่พอมีทุกข์แล้วจึงเข้าวัด ทำบุญ ซึ่งมันเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่ได้เข้าไปซึมซับรับรู้พระธรรมเพื่อเป็นเครื่องนำทางของชีวิตเสียก่อน แต่พอประสบกับความทุกข์จึงวิ่งเข้าหาธรรมทั้งๆ ที่ใจในขณะที่รับธรรมยังไม่มั่นคงแข็งแรง ธรรมะจึงเข้าไปกล่อมเกลาได้ยากลำบาก เพราะฉะนั้น วัยรุ่นจึงควรเข้าวัดฟังธรรมและปฏิบัติธรรม หรือไม่ก็ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังในขณะที่ยังไม่เกิดปัญหาขึ้นในชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความพร้อมอยู่เสมอหากวันหนึ่งต้องเผชิญกับความทุกข์และอุปสรรคปัญหา (๓) มีความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและตามหลักศาสนาที่แต่ละคนเชื่อถือศรัทธา และนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง เช่น เรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น และ (๔) ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนเองเชื่อถือศรัทธา มองสรรพชีวิตว่ามีคุณค่า มีศักยภาพ มีคุณภาพ และเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่คิดเบียดเบียนทำร้าย และให้โอกาสทุกคนในการเลือกที่จะดำเนินชีวิตตามอย่างที่เขาอยากจะเป็น

๒) ระดับสังคม ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายดังนี้ (๑) รัฐ ชุมชน สังคมต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ การสร้างเกราะป้องกันให้กับครอบครัว และชุมชน ด้วยการหาวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และจัดกิจกรรมเข้าวัด เข้าโบสถ์ตามความเชื่อถือศรัทธาในแต่ละศาสนา ฟังเทศน์ ฟังธรรม ละบาป เจริญบุญ บำเพ็ญสมาธิ สร้างสัมมาปัญญาให้เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคมอย่างสม่ำเสมอและครอบคลุมทุกชุมชนทั่วทั้งประเทศ (๒) กระทรวงศึกษาธิการ/โรงเรียน/มหาวิทยาลัยบรรจุหลักจริยธรรมสอดแทรกในทุกหลักสูตรทุกระดับการศึกษา นิมนต์พระสงฆ์ นักบวชเข้ามาอบรมจริยธรรม จัดค่ายธรรมะ ค่ายจิตอาสา และเชิญวิทยากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ด้านเพศสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและตรงไปตรงมา (๓) ครู/อาจารย์เน้นนำหลักจริยธรรมสอดแทรกในหลักสูตรการศึกษา ในการเรียนการสอนทุกรายวิชา โดยอาจยกประเด็นจากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือสื่อออนไลน์ หรือสื่อแขนงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการท้องก่อนวัยอันควร การทำแท้ง หรือพฤติกรรมรุนแรงต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์และแสวงหาหนทางแก้ปัญหาที่ถูกต้องต่อประเด็นที่วิพากษ์วิจารณ์นั้นๆ โดยเน้นเทคนิคการใช้สื่อและนวัตกรรมที่ทันสมัยและเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กและเยาวชนเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจใฝ่รู้และอยากมีส่วนร่วมในการเรียนในประเด็นด้านคุณธรรมจริยธรรม (๔) องค์กรปกครองสงฆ์ควรส่งพระสงฆ์ลงสอนในพื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง และให้บุคลากรทางสุขภาพ (หมอ พยาบาล เจ้าหน้าที่อนามัย ฯลฯ) เข้ามามีส่วนร่วมในการสอนและอบรมให้ชาวบ้านฟัง โดยคณะสงฆ์ลงพื้นที่ครอบคลุมทุกชุมชนทั่วทั้งประเทศ (๕) หากรัฐยังไม่อาจบรรจุเรื่องคุณธรรม

จริยธรรมทางศาสนาไว้ในหลักสูตรทุกระดับการศึกษาได้ อย่างน้อยรัฐต้องมีนโยบายบรรจุหลักธรรมสำคัญ เช่น ความดี-ความชั่ว บาปกรรม พรหมวิหาร ศีลห้า อิทธิบาท เป็นต้นไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ (๖) เชิญบุคลากรด้านสุขภาพ มาให้ความรู้ และสอนเรื่องการป้องกันตนเอง เช่น การคุมกำเนิด และสุขศึกษา การป้องกันการท้องก่อนวัยอันควรจากการมีเพศสัมพันธ์ (๗) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากเด็กในปัจจุบันเสพสื่อตั้งแต่ยังเด็กและยังไม่แยกแยะว่าสื่อไหนเป็นคุณสื่อไหนเป็นโทษไม่ได้ จึงอาจถลำตัวเข้าไปเสพสื่อที่เป็นอันตรายและไม่เหมาะสมได้ง่าย (๘) การอบรมสั่งสอนของครอบครัว บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรปลูกฝังตั้งแต่เด็กให้รู้จักรับผิดชอบต่อชีวิต การเห็นคุณค่าในชีวิต ความกตัญญูกตเวที ความเคารพผู้อาวุโส ความเคารพผู้อื่นและความเมตตากรุณา เป็นต้น อย่าเลี้ยงลูกด้วยเงินหรือวัตถุสิ่งของเพียงอย่างเดียว แต่ควรสอนให้เขามีสัมมาคารวะ มีความนอบน้อม มีความสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น หน้าที่ของลูกที่ดี หน้าที่ของนักเรียน นักศึกษาที่ดี หน้าที่ของเด็กและเยาวชนที่ดี หน้าที่ของพลเมืองที่ดี มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ เป็นต้น

๕. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมในทัศนะของนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สรุปได้ว่า นักศึกษามีความเชื่อว่าการทำแท้งมีผลกระทบต่อจริยธรรมทางศาสนาอย่างแน่นอน และการทำแท้งเป็นบาปหนัก สังคมไม่ยอมรับ ไม่เป็นไปตามแบบแผนที่ดีงามของสังคม และถึงแม้สตรีจะมีสิทธิเหนือร่างกายตนเอง แต่สิทธิในการมีชีวิตอยู่นั้นสำคัญกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **คณิตา โพธิ์ชนะพันธ์** ในเรื่อง ***การยอมรับของวัยรุ่นต่อการทำแท้ง : ศึกษากรณีนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม*** ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งเชื่อว่า ชีวิตมนุษย์เริ่มต้นทันทีเมื่อเกิดการปฏิสนธิ ทารกในครรภ์มารดาเป็นมนุษย์ผู้มีสิทธิในชีวิตของตนเอง มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับมนุษย์ที่มีสภาพเป็นบุคคล เพราะชีวิตได้เกิดขึ้นแล้ว การทำแท้งไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงใดของการตั้งครรภ์ก็ถือได้ว่าเป็นการฆ่าทั้งสิ้น แนวคิดของกลุ่มนี้จึงสอดคล้องกับกรอบคิดทางศาสนาและศีลธรรมที่เน้นแง่มุมความบาปจากการทำลายชีวิต กลุ่มนี้ได้นำเอาคำสอนในหลักศาสนาเข้ามารองรับ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาคริสต์หรือศาสนาอิสลามก็ถือว่าชีวิตมนุษย์เป็นของพระเจ้า พระเจ้าเป็นผู้ทรงประทานให้ มนุษย์ไม่มีสิทธิบั่นทอนชีวิตลงด้วยเหตุผลใดเลย การทำ ลายชีวิตลงทันที ไม่ว่าจะเป็นชีวิตของตนเองหรือผู้อื่น ย่อมเป็นการละเมิดกรรมสิทธิของพระเจ้า ดังนั้นการฆ่าหรือการทำลายชีวิตจึงเป็นบาป ส่วนพระพุทธศาสนาแม้จะไม่มีพระเจ้าเป็นผู้กำหนดชีวิตมนุษย์ แต่การฆ่ามนุษย์โดยเจตนาก็ถือว่าเป็นบาป เพราะเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๑ ของหลักศีล ๕ ซึ่งเป็นศีลที่พุทธศาสนิกชนยึดถือและปฏิบัติตาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศศิธร ประดิษฐพงษ์** ในเรื่อง ***สิทธิในการเป็นเจ้าของร่างกายกับการตัดสินใจทำแท้ง*** ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งยึดถือสิทธิของทารก สนับสนุนและเคารพสิทธิของเด็กที่จะเกิดมา เด็กถูกมองว่าไม่มี

ทางที่จะตอบโต้ แต่ก็มีสิทธิที่จะมีชีวิตเหมือนกับมนุษย์ผู้อื่น ถ้าเปิดโอกาสให้ทำแท้งได้ก็เท่ากับว่ายอมรับให้เกิดการฆ่ามนุษย์ที่ไม่มีทางสู้ได้อย่างเลือดเย็น แม้สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในการที่จะจัดการกับร่างกายของตนเองเป็นเรื่องสำคัญ แต่สิทธิในชีวิตเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า

จะอย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือนักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนทางศาสนาและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง จำนวน ๒๐ คน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาหญิงที่นับถือพระพุทธศาสนา นับถือศาสนาคริสต์ และนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อทำการสัมภาษณ์ในประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแท้ง การทำแท้งที่ส่งผลกระทบต่อหลักจริยธรรม บาปกรรมจากการทำแท้ง และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วนสมบูรณ์ แต่นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าว ไม่มีนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงอาจทำให้งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในประเด็นแนวคิดเรื่องการทำแท้งในทัศนะของนักศึกษาหญิงที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวกับชีวิตและการทำแท้งมาอ้างอิงไว้แล้วในบทที่ ๒ เพื่อให้เห็นแนวคิดเรื่องการทำแท้งในทัศนะของศาสนาอิสลาม อย่างน้อยก็เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการทำแท้งทั้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ควรศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงต่อแนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรม

๒. ควรศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เป็นรากเหง้าของการท้องก่อนวัยอันควรและการทำแท้งเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

๓. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการทำแท้งกับผลกระทบทางจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมเพื่อให้ทราบข้อมูลที่เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตัวเยาวชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ควรนำผลงานวิจัยนี้เผยแพร่ในแวดวงวิชาการและในการเรียนการสอน และต่อยอดวิจัยระดับที่สูงขึ้นซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและแวดวงวิชาการสืบไป

๗. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ คือ สถาบันครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาสังคม เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยด้วย

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙.** กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

กุลวดี เถนว้อง (ราชภักดี). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และแนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี.** มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย จังหวัดปทุมธานี. ๒๕๕๑.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ข้าคือบัณฑิต : หลอมแนวคิดคนรุ่นใหม่สู่สภาวะปัญญาชนแห่งยุค.** กรุงเทพฯ : ซัคเซสมีเดีย. ๒๕๔๑.

คณิตา โพธิ์ชนะพันธ์. **การยอมรับของวัยรุ่นต่อการทำแท้ง: ศึกษากรณีนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๙.

งามตา วนินทานนท์. **ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร.** รายงานการวิจัยฉบับที่ ๕๐ สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ๒๕๓๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ทำแท้ง ตัดสินอย่างไร.** (ออนไลน์) อ้างอิงใน www.๙๖rangjai.com/tang/page๒.html (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕).

พระมหาบุญเพียร แก้ววงศ์น้อย. **แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย. ๒๕๔๔.

พระมหาภูเนต จันทร์จิต. **หน้าที่ของมารดาบิดาในพุทธจริยศาสตร์.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๐.

พระสมุทร ถาวรธมฺโม (ทาทอง). **การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาจริยธรรมเรื่องการทำแท้ง : ทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทกับกฎหมายการทำแท้ง.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช-วิทยาลัย. ๒๕๓๙.

วิทยากร เชียงกูล. **จิตวิทยาวัยรุ่น : ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก.** กรุงเทพฯ : สายธาร. ๒๕๕๒.

วินัดดา ปิยะศิลป์. **ครอบครัวกับวัยรุ่นในการพัฒนาครอบครัว.** กรุงเทพฯ : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่งจำกัด. ๒๕๔๐.

วิลาสินี พนานครทรัพย์. การทำแท้ง : มุมมองที่แตกต่าง. **วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา ๓๐ (๑)** ฉบับมกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๔.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. **พัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง เล่ม ๑.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี. ๒๕๔๙.

สัญญา สะสอง. **ความจริงของชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ ๘, เชียงใหม่ : เวียงบัวการพิมพ์. ๒๕๕๕.

สัญญา สะสอง. **จริยศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒, เชียงใหม่ : เวียงบัวการพิมพ์. ๒๕๕๕.

สุมน อมรวิวัฒน์. **บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม.** สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. วารสารสังคมพัฒนา. ปีที่ ๒๕, ฉบับที่ ๓-๔/๒๕๔๐)

เสาวภา ไพทยวัฒน์. **พื้นฐานวัฒนธธรรมไทย แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. ๒๕๓๘.

แนวทางการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วมตำบลเขาทอง จังหวัดนครสวรรค์

The Participatory Approach for Community - Based Culture and Local Wisdom Management in Tambon Khaotong at Nakonsawan Province

วรภพ วงค์รอด*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และศึกษาแนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์ประกอบด้วย แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการทำให้ชุมชนเป็นผู้วิจัย เป็นเป้าหมาย และเป็นผู้รับผลที่เกิดจากกระบวนการวิจัย โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล ครูและนักเรียน ผู้นำชุมชน ใช้เทคนิค SWOT เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ อาศัยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม และการนำร่องกิจกรรมการจัดการชุมชนวัฒนธรรม จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ด้านศักยภาพการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง มีความพร้อมในการจัดการเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วยวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ ด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรม มีการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใหม่ การตระหนัก สร้างจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและการละเล่นพื้นบ้าน ส่งเสริมกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับชุมชนวัฒนธรรมอื่น ๆ กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรม และร่วมเรียนรู้กิจกรรมในสถานที่สำคัญของชุมชนวัฒนธรรมภายในตำบล ๒) แนวทางการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น มีหน่วยงานประสานความร่วมมือชุมชนวัฒนธรรมในชุมชน การส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนตระหนักเห็นคุณค่า การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของชุมชนวัฒนธรรม การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนงานในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนรับผิดชอบ ดูแล รักษา ร่วมกิจกรรมการจัดการชุมชนวัฒนธรรม

---

* หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

คำสำคัญ: ชุมชนวัฒนธรรม, การจัดการชุมชนวัฒนธรรม, การมีส่วนร่วม

Abstract

This qualitative research was aimed at study the potential of community-based culture and local wisdom management and the approach for community-based culture and local wisdom management. The key concepts used for analysis were: Social capital concept, Community culture concept, Concept of learning process, and Concept of community participation. The participatory action research was used as research process by with the community members are the researcher, research target and research result receiver. The administrators and members of Tombon Subdistrict Administrative Organization, teachers and community leaders were selected as key informants. The SWOT techniques was used to stimulate learning and The questionnaire, In-Depth Interview, Workshop seminar, Focus Group discussion and Community cultural activities were used for data collection. The research's findings were as follows: ๑) It's prepared as the resources of learning the lifestyle, traditions, rituals, beliefs, and local wisdom as the identity. By the way of cultural community, the old leaning resources were repaired and the new learning resources were developed. The conscious mind for community resource management, traditional culture and folk games, promotion of local wisdom, leaning and exchanging with other cultural communities was created. The training activities to educate community culture, culture and process of learning activities in important places of the local cultural community were organized. ๒) Guidelines for the management of cultural and wisdom community in Khaothong focus on the participation of community and local organizations. The local community organizations cooperate agencies in the community, encourage it to recognize the value. The community cultural committee is established to formulate a strategy or plan the managing cultural communities and creating awareness of people to response and maintain cultural community.

Keywords: community culture, community culture management, participation

๑. บทนำ

กระแสสังคมที่เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นรากฐานสำคัญที่ยึดคนในพื้นที่เป็นศูนย์กลางภายใต้สถานการณ์ของสังคมฐานความรู้ ภายใต้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน (Community Culture) ที่ให้ความสำคัญกับชาวบ้าน เชื่อว่าชาวบ้านมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง การจัดการจากฐานคิดที่ยึดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวตั้งมุ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่นได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อให้

เข้าใจถึง ความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ของคน สังคม และวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ปราชญ์ท้องถิ่น วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะและประเพณี ทั้งในอดีตและปัจจุบัน[๑] โดยเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชนให้การประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคม วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ ช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกันและจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคง[๒] ช่วยเสริมสร้างสิ่งใหม่และดำรงสภาพเดิม สร้างการรับรู้ เข้าใจและความเป็นจริงในปัจจุบัน การนำเอามิติเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานคนชุมชนเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง การคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดการเรียนรู้ระหว่างคนในและคนนอก ทั้งนี้ชุมชนวัฒนธรรม คือ ชุมชนที่มีวัฒนธรรมของตนเอง มีระบบคุณค่าที่รวบรวมได้จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติจนกระทั่งยึดถือเป็นวิถีชีวิต โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของคน การผสมกลมกลืนระหว่างสมาชิกด้วยกัน ทั้งนี้มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นรากฐานและวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนด้วยการรับรู้และมีจิตสำนึกในวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง

ชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ มีการกระจายตัวในพื้นที่อำเภอต่างๆ อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน กลุ่มชาติพันธุ์มอญ และชุมชนที่สัมพันธ์กับมิติทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของชาติเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมากระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัด หน่วยงานในระดับท้องถิ่นในการสืบค้นและถอดบทเรียนจากคนในพื้นที่ เกิดกลุ่มเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นและมีการส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อาทิ การจัดถนนคนเดินวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดแสดงศิลปะพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูการละเล่นต่างๆ การส่งเสริมกลุ่มอาชีพสตรีตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มพัฒนาผู้สูงอายุ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลาและกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี และในปี พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๕ กระแสสังคมที่เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นรากฐานสำคัญที่ยึดคนในพื้นที่เป็นศูนย์กลางภายใต้สถานการณ์ของสังคมฐานความรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มุ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่นได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจถึง ความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ของคน สังคม และวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ปราชญ์ท้องถิ่น วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะและประเพณี ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างสิ่งใหม่และดำรงสภาพ

---

[๑] พระธรรมปิฎก, **วัฒนธรรมกับการพัฒนา: ปาฐกถาพิเศษ ๑๐๐ปี พระยาอนุมานราชธน,** (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๒). หน้า ๙๓ – ๙๔

[๒] สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, **ความหมายวัฒนธรรม**, [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.culture.go.th/study.php. (๑๔ กันยายน ๒๕๕๗).

เดิม เพื่อสร้างความเข้าใจและรับรู้ความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานคนชุมชนเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง การคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดการเรียนรู้ระหว่างคนในและคนนอก

ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ปรากฏให้เห็นกลุ่มชนที่มาอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมเดียวกันแสดงออกถึงความเป็นเป็นตัวตนเฉพาะถิ่นของชุมชน เป็นวิถีชุมชนที่แสดงออกอย่างเด่นชัดในด้านต่าง ๆ คือ ๑) ชาติพันธุ์ ๒) การแต่งกาย ๓) ความเชื่อถือ ๔) อาหารการกิน ๕) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ๖) ประเพณี เป็นชุมชนชาวมอญที่มีการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนทั้ง ๖ ทาง[๓] ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทองในช่วง ๔-๕ ปีที่ผ่านมา มีการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนามิติเชิงวัฒนธรรมจากหน่วยงานในระดับจังหวัด หน่วยงานระดับท้องถิ่นในการสืบค้นและถอดบทเรียนชุมชนวัฒนธรรมจากคนในพื้นที่ เกิดการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปและกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี และในปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๕ ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทองได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนลานวัฒนธรรม ลานบ้าน ลานเมืองเรื่องเขาทอง เกิดการจัดการชุมชนในเชิงกายภาพ และทางแกนนำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง และสภาวัฒนธรรมตำบลได้ร่วมหารือเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหมู่บ้านวัฒนธรรมชุมชนมอญและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกับนักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สภาวัฒนธรรมอำเภอพยุหะคีรี และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

จากเหตุผลดังกล่าว นักวิจัยเห็นว่าการอนุรักษ์ พัฒนาเพื่อต่อยอดวัฒนธรรมโดยการนำมิติทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ โดยอาศัยวิธีการพัฒนาท้องถิ่น (Means) ที่ยึดชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาร่วมกับองค์การท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายอาศัยกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทและทุนทางสังคมของชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เกิดการตระหนักเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมของตำบลและเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

---

[๓] องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง, **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เชิดชูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของตำบลเขาทอง**, (ม.ป.ป.), หน้า ๓

๒.๑ เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

๓.ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๓.๑.๑ ศักยภาพในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง ประกอบด้วยสถานภาพของชุมชนวัฒนธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๑.๒ แนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทองที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๕๔ คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร สมาชิกและพนักงานท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง จำนวน ๑๕ คน ได้แก่ นายก อบต. รองนายก อบต. และสมาชิก อบต. คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเขาทอง จำนวน ๑๒ คน ได้แก่ ที่ปรึกษาประธานสภาวัฒนธรรมตำบล ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลและคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล คณะครูโรงเรียนบ้านเขาทอง และโรงเรียนเขาทองพิทยาคม ๔ คน ผู้นำท้องที่ ๑๒ คน ได้แก่ กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชน ๘ คน ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มองค์กรในชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำทางศาสนาในชุมชน ๑ คน/รูป ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดเขาทอง และตัวแทนหน่วยงาน องค์กรพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ และ อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล นครสวรรค์ ๒ คน

๔. วิธีการดำเนินการวิจัย

๔.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เปิดโอกาสให้ผู้มีผลประโยชน์ร่วม (Stakeholders) เข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง ที่บ่งบอกถึงทุนทางสังคมของชุมชน ได้แก่ ความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางกายภาพ องค์กรทางสังคม องค์กรชุมชน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาสถานภาพและศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทองในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

ขั้นตอนที่ ๓ การวางแผนปฏิบัติการวิจัย

๓.๑ การเตรียมความพร้อม การจัดประชุมชี้แจงโครงการระหว่างทีมนักวิจัยส่วนกลางกับพื้นที่วิจัยจัดประชุมเตรียมการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน จัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกันพร้อมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพองค์ความรู้

๓.๒ การค้นหาแนวทางการพัฒนา การจัดเวทีระดมความคิดและถอดบทเรียนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เป้าหมาย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน และการจัดกิจกรรมนำร่องพร้อมระดมความคิดเห็นแนวทางการจัดการชุมชนวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ ๔ การสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานวิจัย

๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่มร่วมกันระหว่างนักวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง ผู้วิจัยใช้กระบวนการกลุ่มผ่านเทคนิค SWOT เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรมและเทคนิคในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมนำร่องการจัดการชุมชนวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

๑. ข้อมูลเชิงทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม ความสามารถ ความพร้อม ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนวัฒนธรรม ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพ/พื้นที่ การจัดการของชุมชน กิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

๒. ข้อมูลเชิงปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลโดยตรง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ((Key Informants))

๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และตรวจสอบข้อมูล โดยดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการรวบรวมข้อมูล อาศัยการซักถาม ตรวจสอบข้อมูลด้วยการแลกเปลี่ยนคำถาม แยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหา พร้อมกับดูความเพียงพอและสมบูรณ์ของข้อมูล โดยนำมาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งที่มาต่าง ๆ ของข้อมูลแต่ละด้านต่าง ๆ คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation)ใน

ทุกครั้งที่มีการรวบรวมข้อมูลจาการซักถามและพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งถือว่าเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง

๕.๑.๑ ความเป็นมาของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเขาทอง สันนิษฐานว่าเป็นชาวมอญอพยพสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมที่ตั้งหลักแหล่งในอำเภอทัพทัน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และต่อมาได้โยกย้ายถิ่นฐานหาที่ทำมาหากินในตำบลเขาทอง อีกสันนิษฐานหนึ่งว่าบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นชาวมอญโดยมีหลักฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดเขาทองหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นประเพณีของชาวมอญที่ว่าเมื่อไปตั้งหลักแหล่งที่ใดก็ตามก็จะต้องสร้างพระพุทธรูปหันหน้าไปทางเมืองหงสาวดี โดยเสาหงส์มีรูปปั้นตัวหงส์ อยู่บนหัวเสาตั้งอยู่หน้าวัดหันหน้าไปทางเมืองหงสาวดี และข้อสันนิษฐานการตั้งนามบ้าน “บ้านเขาทอง” จากลักษณะภูมิศาสตร์มีเนินเขาเตี้ยมีหินและเนื้อดินสีแดง สีเหลืองทอง ชาวบ้านเรียกหมู่บ้านว่า “บ้านเขาป่าบัวทอง” ต่อมาภาษาได้กร่อนไป เป็น “บ้านเขาป่าปะทอง” และได้กร่อนเป็น “บ้านเขาทอง” ในปัจจุบัน

๕.๑.๒ ศักยภาพด้านสถานที่และแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง มีสถานที่เชิงประวัติศาสตร์และแหล่งเรียนรู้ที่สามารถจัดกิจกรรมการสืบสานวัฒนธรรมที่สำคัญประกอบด้วย วิถีชีวิตของชาวตำบลเขาทอง จะมีลักษณะแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ มีความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์การดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและกลมกลืนกับธรรมชาติและขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ผูกพันกับความเชื่อโดยทำพิธีกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนอง ความเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์และมีการสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีจัดงานปี ประเพณีการทำนึ่งเกิด ประเพณีทำบุญหน้าศาล ประเพณีบุญเดือนสาม ประเพณีตรุษสงกรานต์ พิธีกรรมความเชื่อ ของชาวตำบลเขาทองจะมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษเข้ามามีบทบาทโดยตรงกับพิธีกรรมนั้นๆ และการเซ่นไหว้ผีต่าง ๆ เช่น พิธีนับถือผีหม้อตาย่าตายาย พิธีเรียกขวัญ และพิธีทำนึ่งเกิด เป็นต้น ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลเขาทองมีการสืบสานต่อกันมามีการรวมกลุ่มในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้าน กลุ่มแชมพูสมุนไพร กลุ่มทำการบูรพิมเสนน้ำ กลุ่มสิงโตเงินสิงโตทอง กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

๕.๑.๓ ศักยภาพด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทองได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ในด้านพัฒนาศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรม การอบรมด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมอำเภอและสภาวัฒนธรรมตำบลร่วมกับผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยอาศัยกิจกรรมของชุมชนและเผยแพร่สู่ภายบนอกชุมชน เช่น การละเล่นพื้นบ้านตำบลเขาทอง การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนเขาทอง และการ

ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านกลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในระดับอำเภอและจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทองได้ส่งเสริมและสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชนกับองค์กรและหน่วยงานภายนอก องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดงานวันตรุษสงกรานต์เขาทอง และงานเทศกาลถนนคนเดิน สถานศึกษาในพื้นที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้าน การสืบสานวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรม เป็นต้น

๕.๒ วิเคราะห์ศักยภาพในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทองการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทองมี **จุดแข็ง** (S : Strength) ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ กลุ่มองค์กรชุมชนและประชาชนตระหนัก เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแกนนำในตำบลมีความรู้ ความสามารถและหลากหลายในด้านสถานภาพ และหน่วยงานองค์กรชุมชนในพื้นที่คอยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น **จุดอ่อน** (W : Weakness) ชุมชนวัฒนธรรมเขาทองเป็นชุมชนดั้งเดิม การตั้งบ้านเรือนของประชาชนอยู่หนาแน่นและแออัด กระจุกตัว การพัฒนาและการขยายตัวของชุมชนค่อนข้างมีข้อจำกัด ระบบการจัดการชุมชนด้านการจัดทำผังชุมชน การเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากร สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่เป็นรูปธรรม การดำเนินโครงการ/กิจกรรมด้านการพัฒนาภูมิปัญญา วัฒนธรรมและประเพณียังขาดการบูรณาการ ในด้านความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนและการส่งเสริมพัฒนายังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ยังไม่เป็นรูปธรรม และที่สำคัญกระบวนการทำงานระหว่างท้องถิ่น กลุ่ม องค์กร ในพื้นที่ขาดการสื่อสารเชื่อมโยง **โอกาส** (O : Opportunity) มีส่วนราชการระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและกลุ่มองค์กรเข้ามาเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชน และร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประจำ อีกทั้งมีนโยบายในการส่งเสริม ด้านการจัดการความรู้ การจัดการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลชุมชนผ่านอินเตอร์เน็ต และการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีและและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากขึ้น **ข้อจำกัด** (T : Threat) การจัดการชุมชนวัฒนธรรม การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นพลังของคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนที่จะมาสืบสานยังไม่มีเพียงพอและต่อเนื่อง ความคิดที่แตกต่างของบุคคล ผู้นำชุมชน ทำให้คนในชุมชนบางคนยังไม่ให้ความร่วมมือ และที่สำคัญชุมชนยังขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

๕.๒.๑ ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย ด้านความเป็นชุมชนดั้งเดิม ระยะเวลาการก่อตั้งชุมชนมายาวนาน มีสถานที่ ตำนานและความสำคัญ มีวิถีชุมชนที่เรียบง่าย การสืบสานวัฒนธรรมและประเพณียังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเฉพาะการไหว้ผีบรรพบุรุษ การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่นในเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชน ด้านตัวผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และกลุ่ม มีบทบาทเข้าร่วมกำหนดทิศทางการ

พัฒนาชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นความสำคัญและตระหนัก เห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ด้านประชาชนในชุมชนมีความรักและสามัคคี พร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรมสาธารณะของชุมชน และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงาน องค์กรชุมชนและเครือข่ายภายในชุมชน ในด้านงบประมาณ ส่งเสริมการเรียนรู้ การสืบสาน การอนุรักษ์และฟื้นฟูโดยมีกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ การจัดงานสืบสานประเพณีสงกรานต์ตำบลเขาทอง การจัดงานถนนคนเดินตำบลเขาทอง

๕.๒.๒ ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย ด้านยุทธศาสตร์และนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนระดับจังหวัด สำนักงานจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน การส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น การสนับสนุนการละเล่นพื้นบ้าน ด้านการเข้ามาร่วมเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชุมชน และกิจกรรมด้านวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประจำของส่วนราชการระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เป็นการเพิ่มช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของชุมชนวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการสร้างองค์ความรู้ การสืบสานอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นโดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ สภาวัฒนธรรมอำเภอ สถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการสืบค้น ต่อยอดวัฒนธรรมชุมชน การละเล่นพื้นบ้าน การจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการชุมชนวัฒนธรรม การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

๕.๓. แนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง

๕.๓.๑ แนวทางการจัดการชุมชนวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น สามารถทำได้โดยการจัดทำข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน สถานที่สำคัญ ๆ ในชุมชน ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ มีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตำบลเขาทองและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งประสานความร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชนและกลุ่ม องค์กรในชุมชนให้เห็นคุณค่า และเห็นความสำคัญในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓.๒ จัดตั้งหน่วยงานประสานความร่วมมือชุมชนวัฒนธรรมระหว่างเครือข่ายในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน โดยมีหน่วยงานส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจังทั้งในด้านการจัดการ ด้านข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ

๕.๓.๓ การให้คุณค่า และเพิ่มมูลค่าแก่ชุมชน โดยร่วมกันสืบค้นสิ่งที่ดีงามที่ควรค่าแก่การฟื้นฟูของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง เพื่อนำมาสร้างคุณค่าในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของชุมชนตลอดจนการส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ประโยชน์กับชุมชน

๕.๓.๔ การจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงานของชุมชนวัฒนธรรม เพื่อเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและช่วยในการแก้ปัญหาของชุมชนอย่างเป็น

ระบบ เป็นกลไกที่มีโครงสร้างการดำเนินงานในการส่งเสริมศักยภาพด้านวัฒนธรรมชุมชนตำบลเขาทอง

๕.๓.๕ แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนงานเพื่อสร้างความพร้อมในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม โดยมีหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๖ สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาส่งเสริม ในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม โดยจัดกิจกรรมด้านความรู้ การสร้างจิตสำนึกด้านวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้กับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อสร้างจิตสำนึกรู้สึกความเป็นเจ้าของ รู้จักรักษาและหวงแหนสิ่งดีงามของชุมชนร่วมกัน

แนวทางการจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง โดยผ่านกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม และกิจกรรมเวทีเรียนรู้ศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรม (๑) ศักยภาพด้านสถานที่และแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง สถานที่เชิงประวัติศาสตร์และแหล่งเรียนรู้ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ผูกพันกับความเชื่อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ ประเพณีงานปี ประเพณีการทำนึ่งเกิด ประเพณีทำบุญหน้าศาล ประเพณีบุญเดือนสาม ประเพณีตรุษสงกรานต์ พิธีนับถือผีหม้อตาย่าตายาย พิธีเรียกขวัญ และพิธีทำนึ่งเกิด กลุ่มผู้สูงอายุอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้าน กลุ่มแชมพูสมุนไพร กลุ่มทำการบูรพิมเสนน้ำ เป็นต้น (๒) ศักยภาพด้านการจัดการการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ สภาวัฒนธรรมอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ ได้สนับสนุนการจัดงานวันตรุษสงกรานต์ และเทศกาลถนนคนเดินตำบลเขาทอง โรงเรียนเขาทอง และโรงเรียนเขาทองพิทยาคมได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้าน การสืบสานวัฒนธรรม การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรมจากสถาบันการศึกษา ตลอดจนมีการกำหนดแผนงานการจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม (๓) ศักยภาพที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาศัยเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของชุมชนและวิถีชีวิตของคนเขาทอง วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อน การละเล่นพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งศักยภาพและแนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ แสดงศักยภาพและแนวทางในการจัดการวัฒนธรรมชุมชนตำบลเขาทอง
ที่มา: วรภพ วงค์รอด (๒๕๖๐)

๖.การอภิปรายผล

๑. จากการศึกษาศักยภาพในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง (๑) ศักยภาพด้านสถานที่และแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเขาทอง สถานที่เชิงประวัติศาสตร์และแหล่งเรียนรู้ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ผูกพันกับความเชื่อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ ประเพณีงานปี ประเพณีการทำนึ่งเกิด ประเพณีทำบุญหน้าศาล ประเพณีบุญเดือนสาม ประเพณีตรุษสงกรานต์ พิธีนับถือผีหม้อตาย่าตายาย พิธีเรียกขวัญ และพิธีทำนึ่งเกิด กลุ่มผู้สูงอายุอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้าน กลุ่มแชมพูสมุนไพร กลุ่มทำการบูรพิมเสนน้ำ เป็นต้น (๒) ศักยภาพด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรมมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ สภาวัฒนธรรมอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ ได้สนับสนุนการงานวันตรุษสงกรานต์เขาทอง และเทศกาลถนนคนเดินตำบลเขาทอง โรงเรียนเขาทอง และโรงเรียนเขาทองพิทยาคมได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้าน การสืบสานวัฒนธรรม การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการชุมชนวัฒนธรรมจากสถาบันการศึกษา ตลอดจนมีการกำหนดแผนงานการจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม (๓) ศักยภาพที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น บนฐานของเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของชุมชนและวิถีชีวิตของคนเขาทอง วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อน การละเล่นพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น *ซึ่งสอดคล้องกับสุนทร ศรีหนองบัว*[๔] ศึกษาการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี

---

[๔] สุนทร ศรีหนองบัว, **"การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น", รายงานวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านสาวะถี ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ จิตสำนึกทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เนื่องจากเป็นเสมือนแรงผลักดันที่สำคัญเพื่อให้คนในท้องถิ่นให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมของท้องถิ่น และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐ หน่วยงานราชการและการแพร่กระจายวัฒนธรรมของสังคมเมือง อีกทั้งชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทองมีความหลากหลายทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ *ซึ่งสอดคล้องกับสุรชัย ชนะบูรณ์*[๕] ได้ศึกษาศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ศักยภาพของชาวบ้านเชียงเหียนด้านมรดกทางวัฒนธรรม คือ ตำนานและโบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังได้พบวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเชียงเหียนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ จะเห็นได้จากประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีการเลี้ยงเจ้าปู่ตา และแม่ย่านาง ปัจจุบันชาวบ้านเชียงเหียนมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับศาสนาพุทธโดยรวมกลุ่มกันสวดมนต์ภาวนาที่วัดโพธิ์ศรีเป็นประจำและชาวบ้านเชียงเหียนกลุ่มหนึ่งมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพเสริม คือ การเป็นหมอยาสมุนไพร ศักยภาพเหล่านี้ นับว่าเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่สมควรจะอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดไปสู่ลูกหลานต่อไป

๒. แนวทางในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น จัดตั้งหน่วยงานประสานความร่วมมือชุมชนวัฒนธรรมระหว่างเครือข่ายในชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการตระหนักให้คุณค่าและเพิ่มมูลค่าแก่ชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงานของชุมชนวัฒนธรรม เพื่อเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนงานในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมโดยมีหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนรับผิดชอบ การดูแลรักษา และส่งเสริมในกิจกรรมการจัดการชุมชนวัฒนธรรม ซึ่งองค์ประกอบหลักของการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนวัฒนธรรม *สอดคล้องกับการศึกษาของโอฬฌิกาญจน์ คิดเห็น*[๖] ศึกษาศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลไทยโยง-ไชย ผลการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพในการที่จะส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งได้ อาศัยแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีนโยบายวิธีการบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานทัศนคติ วิสัยทัศน์ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การจัดเวทีสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาที่ถูกต้อง สร้างองค์ความรู้ใหม่ การสร้างแรงจูงใจที่ดี สามารถนำศักยภาพของชุมชนมาเป็นพลังสนับสนุนให้เกิดความ

---

[๕] สุรชัย ชนะบูรณ์, **"ศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม"**. **รายงานวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

[๖] โอฬฌิกาญจน์ คิดเห็น, **"ศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลไทรโยง-ไชย"**. วิทยานิพนธ์บัณฑิต, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยข่อนแกน, ๒๕๕๑).

เข้มแข็งในชุมชนได้ ในขณะที่ *วันสาด ศรีสุวรรณ*[๗] ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา วรรณกรรม การละเล่นพื้นบ้าน ศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรทางธรรมชาติ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ประกอบด้วย (๑) รณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ มีความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ความสะอาดของสถานที่ และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (๒) สร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน โดยร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งความมีอัธยาศัยไมตรีของชุมชน (๓) มีการวางแผนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานและการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (๔) จัดเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๗. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ ได้รับความร่วมมือได้รับจากชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง สภาวัฒนธรรมชุมชนตำบลเขาทอง โรงเรียนบ้านเขาทอง โรงเรียนเขาทองพิทยาคม และ กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้รับทุนสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

๘. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. สร้างจิตสำนึกในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันเพื่อให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วม บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสร้างช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนตำบลเขาทอง

๒. การเสริมสร้างการส่วนร่วมในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมในรูปของคณะทำงานที่ประกอบด้วยทุกภาคส่วนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

---

[๗] วันสาด ศรีสุวรรณ, **"รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี". วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคม, ๒๕๕๓).

๓. ควรมีการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

๔. จัดให้มีคณะกรรมการร่วมกับองค์กรท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สภาวัฒนธรรมตำบล โดยคณะกรรมการนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการกิจกรรม สถานที่ภายในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและเห็นความสำคัญ โดยการวางแผน ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนส่งเสริม และติดตามผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์ในการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง

๒. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการชุมชนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของชุมชนวัฒนธรรมตำบลเขาทอง

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก, **วัฒนธรรมกับการพัฒนา: ปาฐกถาพิเศษ ๑๐๐ ปี พระยาอนุมานราชธน,** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๒.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เชิดชูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของตำบลเขาทอง**, (ม.ป.ป.).

วันสาด ศรีสุวรรณ. **“รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี”วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

สุนทร ศรีหนองบัว. **“การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, รายงานวิจัย**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,๒๕๕๐.

สุรชัย ชนะบูรณ์**. “ศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”. รายงานวิจัย**, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,๒๕๕๐.

โอฬฌิกาญจน์ คิดเห็น. **“ศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเอง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลไทรโยงไชย”**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, วิทยาลัย-การปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยข่อนแกน, ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (๑๔ กันยายน ๒๕๕๗). **ความหมายวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.culture.go.th/study.php.

แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒

Utilization Guidelines The Good Governance Of The Smalll School Administrators Of Secondary Educational Sercice Area Office ๔๒

เขตรัตน์ ม่วงสุข*
สาธร ทรัพย์รวงทอง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และหาแนวทางการบริหารการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มประชากร ได้แก่ ครู และผู้บริหาร จำนวน ๑๗๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในกาวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๙๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๒) หาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ โดยรวมมีการบริหารอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสูงสุด คือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส และด้านที่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลน้อยที่สุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และแนวทางการบริหารการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญคือ สร้างความตระหนัก จัดอบรมให้ความรู้ มีการนิเทศกำกับ ดูแล เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็น จัดทำข้อมูลสารสนเทศ มีการตรวจสอบความถูกต้อง ให้เป็นปัจจุบัน จัดทำโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและมอบหมายภาระหน้าที่ให้กับบุคลากร ตามความเหมาะสม มีคำสั่ง การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างชัดเจน และสร้างความตระหนักถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์

---

* หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
** สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สูงสุด มีการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ และกำกับติดตามการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ
คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล , บริหารสถานศึกษา , โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were to study the condition and find to the guidelines of the good governance management of the small schools in Nakhon Sawan, under the Secondary Educational Service Area Office 42. The research procedure consists of 2 steps. 1) Study the condition of administration according to the good governance management of the Small Schools in Nakhon Sawan. The population comprised 175 schools teachers and administrators in Nakhon Sawan. The research instrument was a five point rating scale questionnaire with a reliability coefficient was 0.96. The data were statistically analyzed by percentage, mean and standard deviation. 2) Find the guidelines of the administration according to the good governance management of the Small Schools in Nakhon Sawan by using a group discussion and content analysis technique.

The research findings were as follows : 1) The management based on good governance of the small schools in Nakhon Sawan, under the Secondary Educational Service Area Office 42. Overall was at a high level. Top on the list was the principle of responsibility as well, Secondly followed by the principles of moral, the principles of law, the principles of value, the principles honesty and the principle of participation was lowermost. The management of governance, there was a major operational approach. As raising awareness, Training Course, Supervise the compliance with the rules and regulations, Give an opportunity for personnel to participate in the forum. Validation of data up to date, Manipulate management structure and delegate responsibilities to personnel as appropriate, Observe clearly the rules and regulations. Raise awareness of the philosophy of sufficiency economy and manage existing resources to the maximum. Integration of shared resources into operations or activities. Monitoring the usage of resources in accordance with government regulations.
Keywords : Good Governance , Administration College , Small School

๑. บทนำ

การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Govermance) หรือหลักธรรมาภิบาลเพื่อเป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและยังเป็นส่วนเสริมสร้างความเข็มแข็งหรือ สร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขภาวะวิกฤติที่อาจจะมาในอนาคตเพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและความมีส่วนร่วมซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารของรัฐ ในทุกภูมิภาคของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนและสร้างความพร้อมให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (ระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี ,พ.ศ. ๒๕๔๒, น. ๔)

ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ ผู้บริหาร ซึ่งนับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการจัดระบบบริหารทั้งในงานวิชาการ งบประมาณ บริหาร งานบุคคลและบริหารงานทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี (Good governance) หรือธรรมาภิบาลที่ยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์ และนโยบายสู่การปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๔๖ น. ๑๒) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพละประสิทธิผล และการบริหารที่จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจสั่งการ ซึ่งเป็นเครื่องชี้หรือกำหนดทิศทางในการทำงานของบุคคลากรในการทำงาน ดังนั้น การตัดสินใจใดๆ ย่อมมีผลกระทบต่อหน่วยงานซึ่งอาจทำให้เกิดประสิทธิภาพหรือเกิดความล้มเหลวในหน่อยงานได้ หลักธรรมาภิบาล หรือ Good governance จึงเป็นหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อเป็นหลักประกันว่า ในองค์กรไม่มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ด้อยประสิทธิภาพ (เกษม วัฒนชัย,๒๕๔๖, น. ๒๓)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ได้กำหนดกลยุทธ์ในด้าที่ ๕ คือพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา หลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (Good Governance) โดยมีจุดเน้นให้สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมและการรับผิดชอบต่ การดำเนินงาน(Participation and Accountability) และได้กำหนดแนวทางเพื่อสนองจุดเน้น คือ ส่งเสริมการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วน ร่วมและมีความรับผิดชอบในทุกระดับและเน้นการมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่าง เข้มแข็งและเป็นกัลยาณมิตร และยังได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานเพื่อตอบสนอง จุดเน้น และกลยุทธ์ดังกล่าว โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งในโครงการพัฒนารูปแบบการ

บริหารโรงเรียน นิติบุคคล มีความสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ จังหวัดนครสวรรค์, ๒๕๕๘ น. ๑๓)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ ทั้ง ๖ หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องและก่อให้เกิดระบบการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒

๒. เพื่อหาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒

๓. ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและหาแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ทั้ง ๖ หลัก ได้แก่ ๑) หลักนิติธรรม ๒) หลักคุณธรรม ๓) หลักความโปร่งใส ๔) หลักการมีส่วนร่วม ๕) หลักความรับผิดชอบ และ ๖) หลักความคุ้มค่า

๒. ขอบเขตด้านประชากร

๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมทั้งสิ้น ๓๐๑ คน ในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ จาก ๑๗ โรงเรียน

๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๗๕ คน

๓. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

๓.๑ สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์

๓.๒ แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมทั้งสิ้น ๓๐๑ คน ในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ จาก ๑๗ โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๗๕ คน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้มี ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ ๒ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ ตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ด้าน ลักษณะของแบบถามสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item objective congruence) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖๗ – ๑.๐๐ และตรวจสอบหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha - Coefficient) Cronbach ได้ค่าความเที่ยง ๐.๙๖

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของขั้นตอนที่ ๑ มีวิธีการดำเนินงาน คือ ผู้วิจัยขอหนังสือนำจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกให้กับกลุ่มประชากรที่ศึกษา และติดตามขอรับแบบสอบถามคืนมา และในขั้นตอนที่ ๒ มีวิธีการดำเนินงาน คือ ร่างทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ โดยเป็นตารางการบันทึกซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นการสอบถามตามองค์ประกอบ ๖ ด้านได้แก่ ๑) หลักนิติธรรม ๒) หลักคุณธรรม ๓) หลักความโปร่งใส ๔) หลักการมีส่วนร่วม ๕) หลักความรับผิดชอบ ๖) หลักความคุ้มค่า และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สำหรับการประชุมสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบรูณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามของ ตอนที่ ๑ โดยใช้ค่าความถี่ (f) และ ค่าร้อยละ (%) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ ๒ หาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้นำสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ต่ำสุด ๓ อันดับแรก ของแต่ละหลัก ประกอบด้วย ๖ หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มาจัดทำร่างแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๗ คน และดำเนินการสังเคราะห์และหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

๕. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒ ผู้วิจัยได้ผลสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๑. สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละหลักทั้ง ๖ หลัก ได้ผลดังนี้

๑.๑ หลักนิติธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าค่าเฉลี่ยที่มีค่าต่ำที่สุด ใน ๓ อันดับสุดท้าย คือ การปรับปรุงกฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง รองลงมา การชี้แจงแนะนำแนวทางปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามกฎ ระเบียบข้อบังคับให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกัน และมีการกำกับ ดูแล และอันดับสุดท้าย ส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตน ตามกฎ ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

๑.๒ หลักคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าค่าเฉลี่ยที่มีค่าต่ำที่สุด ใน ๓ อันดับสุดท้าย คือ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อผู้ที่ได้รับบัญชาในการปฏิบัติงานด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รองลงมา การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และผู้ร่วมงานด้วยความเป็นธรรม และอันดับสุดท้าย การสร้างขวัญกำลังใจและสวัสดิการให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

๑.๓ หลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าค่าเฉลี่ยที่มีค่าต่ำที่สุด ใน ๓ อันดับสุดท้าย คือการจัดประชุมชี้แจง วางแผน การจ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบ รองลงมา การใช้จ่ายเงินของสถานศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงาน/โครงการ

และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และอันดับสุดท้าย การปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบัน

๑.๔ หลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มีค่าต่ำที่สุด ใน ๓ อันดับสุดท้ายคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนงานโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน รองลงมา การเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการของสถานศึกษา และอันดับสุดท้าย การกระจายภารกิจของงานให้กับบุคลากรทางการศึกษา

๑.๕ หลักความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มีค่าต่ำที่สุด ใน ๓ อันดับสุดท้ายคือ การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา รองลงมา การดำเนินงานพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ อย่างต่อเนื่อง และอันดับสุดท้าย การปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๑.๖ หลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มีค่าต่ำที่สุด ใน ๓ อันดับสุดท้ายคือ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไว้อย่างเป็นระบบ รองลงมา บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และมีความชำนาญในงานที่รับผิดชอบ และอันดับสุดท้าย การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรัดกุมให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา

๒. การหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดอุทัยธานี มีดังนี้

๒.๑ ด้านหลักนิติธรรม มีแนวทาง คือ แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการประพฤติปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร

๒.๒ ด้านหลักคุณธรรม มีแนวทาง คือ ดำเนินการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมโครงการคุณธรรมระหว่างสถานศึกษาและประเมินผลการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพร้อมทั้ง ยกย่อง / เชิดชู บุคลากรที่มีคุณธรรม

๒.๓ ด้านหลักความโปร่งใส มีแนวทาง คือ กำหนดแนวทางในการตรวจสอบ/รายงาน ผลการดำเนินงานการใช้งบประมาณ มีการติดตาม/ตรวจสอบ/รายงานผลการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ

๒.๔ ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีแนวทาง คือ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมระหว่างชุมชนและสถานศึกษาโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา

๒.๕ ด้านหลักความรับผิดชอบ มีแนวทาง คือ กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับงานประกันคุณภาพ

๒.๖ ด้านหลักความคุ้มค่า มีแนวทาง คือ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน

๖. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ โดยภาพรวมทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ เชื่อมากและคณะ (๒๕๕๑) พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร จีนมหันต์ (๒๕๕๕) ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและนำเสนอแนวทางทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ พบว่า สภาพการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรญา เต็งศิริ (๒๕๕๗) ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบึงพิมสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาและนำเสนอแนวทางการทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบึงพิมสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ พบว่า สภาพทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบึงพิมสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน อันส่งผลให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตั้งใจปฏิบัติงานจนบรรลุตามเป้าหมาย และผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ เพราะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

๑.๑ ด้านหลักนิติธรรม มีสภาพทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีสภาพการบริหารต่ำที่สุด คือ การกำกับ ดูแล และส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตน ตามกฎ ระเบียบข้อบังคับที่

กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาได้พิจารณามอบหมายงานโดยยึดถึงความเหมาะสม ตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลโดยยึดระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากร อีกทั้งยังส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ สร้างความมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ กนกพร จีนมหันต์ (๒๕๕๕) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ด้านหลักนิติธรรม คือ การบริหารโรงเรียนโดยยึดระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและสังคม และส่งเสริมให้บุคลากรมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ขึ้นภายในสถานศึกษา โดยให้ข้าราชการครูสร้างความเป็นระเบียบวินัยได้มีส่วนร่วมกำหนด เพื่อเป็นแนวทางให้ข้าราชการครูได้ปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๒ ด้านหลักคุณธรรม มีสภาพทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการบริหารที่ต่ำที่สุด คือ การสร้างขวัญกำลังใจและสวัสดิการให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความยุติธรรมถือเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในการบริหาร ซึ่งในการบริหารจะต้องมีความเสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน ผู้บริหารควรดูแล บุคลากรทุกคนอย่างยุติธรรม มีการส่งเสริมความดี สร้างขวัญกำลังใจและสวัสดิการให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน และมีการตักเตือนหรือลงโทษ ผู้กระทำความผิด ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมในตัวเอง ตระหนักถึงความยุติธรรมความเสมอภาคในการบริหารจัดการ ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งทำให้ ผู้บริหารสามารถบริหารสถานศึกษาได้ อย่างมี เอกภาพ สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมี ศักยภาพ การสร้างระบบเครือข่ายการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา ควรการเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถอุทธรณ์ร้องทุกข์ได้ เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม จากการปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ จุฑามาส นาคปฐม (๒๕๕๙) ที่พบว่า การบริหารการศึกษาตามหลักคุณธรรม นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ในการบริหารองค์กรและสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารและครูผู้สอนหรือบุคลากร ยึดหลักคุณธรรมในการทำงาน จะสร้างความรัก ความสามัคคีขึ้นในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องยึดหลักคุณธรรมนี้เป็นสำคัญ ให้ความรักความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคลากรในองค์กรหรือสถานศึกษา อันจะส่งผลให้บุคลากรตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

๑.๓ ด้านหลักความโปร่งใส มีสภาพทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการบริหารที่ต่ำที่สุด คือ การปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ระบบข้อมูลสารสนเทศ ถือได้ว่ามีความสำคัญมากในการบริหารสถานศึกษา อาทิ ข้อมูลสารสนเทศด้านงบประมาณ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น ซึ่งหากข้อมูลสารสนเทศไม่มีความเป็นปัจจุบัน

และถูกต้อง อาจจะส่งผลให้กระบวนการบริหารนั้นมีความไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของหลักความโปร่งใสในการนำมาใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ธีรญา เต็งศิริ (๒๕๕๗) ที่พบว่า แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบึงพิมสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ คือ ในการปฏิบัติงาน สถานศึกษาขาดการจัดระบบสารสนเทศที่เป็นระบบชัดเจนและเป็นปัจจุบัน ตลอดจนไม่มีแผนการตรวจสอบภายในที่ชัดเจน และสอดคล้องผลงานวิจัยของ ชรินรัตน์ แผงดี (๒๕๕๑) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ คือ ปัญหาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักความโปร่งใส พบว่า ไม่สามารถเปิดเผยการประเมินความดีความชอบของบุคลากรในโรงเรียน

๑.๔ ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีสภาพทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการบริหารที่ต่ำที่สุด คือ การกระจายภารกิจของงานให้กับบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นผู้ที่แสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่าย การบริหารที่เปิดโอกาสให้ มีการเสนอแนวความคิดเห็น มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวิจารณ์และร่วมรับผลประโยชน์ อันเกิดจากงานทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยกนกพร จีนมหันต์ (๒๕๕๕) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ด้านหลักความโปร่งใส คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เพราะปัจจุบันมีการกระจายอำนาจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารจึงต้องทำตามนโยบายรัฐบาล ทั้งนี้การบริหารโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้บุคลากร และประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ เพื่อให้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ แก้ปัญหา รวมถึงการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้าง การบริหารงานของโรงเรียน และครูมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ และชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

๑.๕ ด้านหลักความรับผิดชอบ มีสภาพทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการบริหารที่ต่ำที่สุด คือ การปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารจะต้องบริหารสถานศึกษา การมอบหมายหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องด้วย ความตั้งใจและเอาใจใส่ เพราะการบริหารสถานศึกษา ถือเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งที่จะต้องกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ จุฑามาส นาคปฐม (๒๕๕๙) ที่พบว่า การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอิทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี คือ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารโรงเรียนมีความตั้งใจและเอาใจใส ต่อการบริหารงาน ทั้งด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ การบริหารด้วยหลักความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ในการจัดการศึกษาที่อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๖ ด้านหลักความคุ้มค่า สภาพทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่สภาพการบริหารที่ต่ำที่สุด คือ การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรัดกุมให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและการใช้ทรัพยากร ภายใต้ การขาดแคลนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ผู้บริหารจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรัดกุมให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา เพื่อให้ การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาได้ ใช้ทรัพยากรทีมี อยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่า เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อส่วนรวม อันจะส่งผลให้ สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ อย่างมีคุณภาพ และมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ กนกพร จีนมหันต์ (๒๕๕๕) ที่พบว่า การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ด้านหลักความคุ้มค่า คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการรณรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า มีกระบวนการควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

๒. จากผลการหาแนวการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๒.๑ ด้านหลักนิติธรรม คือ วางแผน สร้างความตระหนัก จัดอบรมให้ความรู้ มีการนิเทศกำกับ ดูแล เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แจ้งผลการนิเทศติดตาม การกำกับดูแลให้บุคลากรทราบ และมีการยกย่องส่งเสริมผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตน ตามกฎ ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ กนกพร จีนมหันต์ (๒๕๕๕) พบว่าการจัดทำหลักเกณฑ์ข้อบังคับในสถานศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาดำเนินการ จัดอบรม ประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจกับครูและผู้บริหาร เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ แนวทางปฏิบัติ และนำเสนอปัญหาข้อคิดเห็นต่าง ๆ กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบต่าง ๆ นำหลักการประเมินและแนวคิดตัวชี้วัดทางวิชาการมาเป็นองค์ประกอบหลักในการประเมินคุณภาพ และนำหลักหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดให้ใช้มาใช้กับบุคลากรทุกคน สร้างความเข้าใจในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้บริหารเกิดความตระหนักและเพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษาตรวจสอบการปฏิบัติของผู้บริหาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักนิติธรรมมีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อสังคมในการใช้เป็นหลักการปกครองและการบริหารจัดการ ใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมต้องถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติจนเป็นนิสัยและเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ของ

สังคม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและสันติสุขในหมู่คณะ อีกทั้งยังเป็นแบบแผนในการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ ด้านหลักคุณธรรม คือ สำรวจความต้องการ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นเพื่อจัดทำเป็นแนวทางในการสร้างขวัญกำลังใจและสวัสดิการให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และอำนวยความสะดวก แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาระหว่างการดำเนินงาน สร้างเกณฑ์การประเมินผลการทำงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ และสรุปผลการดำเนินงานเป็นรายบุคคลเป็นประจำสม่ำเสมอ พร้อมให้การยกย่องชมเชยในโอกาสที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ กนกพร จีนมหันต์ (๒๕๕๕) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรใช้หลักครองตน ครองคน ครองงาน มาใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านคุณธรรม เปิดโอกาสให้ครูอย่างทั่วถึง กำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์การมอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักคุณธรรม ไปบริหารจัดการในสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมในการบริหารว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้การบริหารงานดำเนินได้ด้วยความเรียบร้อย ทำให้ผู้ร่วมงานอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิดผลดีต่อสถานศึกษา

๒.๓ ด้านหลักความโปร่งใส คือ ตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ มีการตรวจสอบความถูกต้อง ให้เป็นปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมเข้าใช้ข้อมูลและร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศให้กับบุคคลทั่วไปได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ อำนาจ คุ้มญาติ (๒๕๕๕) พบว่า ควรให้ให้บุคลากรรับทราบย่างทั่วถึงพร้อมกัน จักทำข้อมูลเสนอข่าวสารทุกโอกาส ทำความเข้าใจตรงกัน ปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานและประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารต้องมีการสื่อสาร ประชุมชี้แจงให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบ เข้าใจนโยบาย เป้าหมาย ซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารให้สมาชิกทราบ โดยไม่ปิดบังอำพราง และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้อง การปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส จะทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น อยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีความสุข

๒.๔ ด้านหลักการมีส่วนร่วม คือ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและมอบหมายภาระหน้าที่ให้กับบุคลากร ตามความเหมาะสม เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆดำเนินงานตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล และชี้แนะ ให้คำแนะนำ และถ่ายทอดวิธีการทำงานเพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ เชื่อมากและคณะ (๒๕๕๖) พบว่า ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือบุคลากรในหน่วยงานได้มีส่วนร่วมรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติหรือตัดสินใจ เพื่อให้เกิดพลังในการดำเนินงานไปสู่วัตถุประสงค์ เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความพึงพอใจ ความรัก ความเข้าใจ ความสามัคคี ความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความคิดสร้างสรรค์ เกิดทีมงานที่จะเป็นพลังในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำหลักการมีส่วนร่วม ไป

บริหารจัดการในสถานศึกษา เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสถานศึกษา

๒.๕ ด้านหลักความรับผิดชอบ คือ มีคำสั่ง การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างชัดเจน สร้างความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้กับบุคลากร และนิเทศติดตาม การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ธีรญา เต็งศิริ (๒๕๕๗) พบว่า การชี้แจ้งตัวชี้วัดและเป้าหมายของสถานศึกษาสู่บุคลากร ควรจัดประชุมบุคลากรเพื่อร่วมกันกำหนด มาตรฐานตัวชี้วัดและเป้าหมายของสถานศึกษาและเพื่อทำความเข้าใจและหาแนวทางร่วมกันในการปฏิบัติงาน ให้ได้มาตรฐานตามเป้าหมายของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม บุคลากรในการดำเนินงานตามตัวชี้วัดและเป้าหมาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารต้องตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การใส่ใจในปัญหากระตือรือร้นในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษาตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อสร้างมั่นใจให้กับบุคลากรได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ

๒.๖ ด้านหลักความคุ้มค่า คือ สร้างความตระหนักถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ และกำกับติดตามการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ เชื่อมากและคณะ (๒๕๕๖) พบว่า การที่จะปฏิบัติและดำเนินการใดๆ ให้เป็นไปตามหลักความคุ้มค่านั้นต้องคำนึงถึงความประหยัด ประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ คำนึงถึงผลระยะยาว ควรรู้จักเลือกวิธีการสมัยใหม่มาใช้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและต้นทุน ของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลกรทางการศึกษา นำวัสดุเหลือใช้มาประกอบการทำงานหรือการเรียนการสอนมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแผนความต้องการในการใช้วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ในสถานศึกษารณรงค์ให้ครูและบุคลกรทางการศึกษา รู้จักการประหยัดพลังงานดูแล อาคาร สถานที่เพื่อรองรับการใช้งานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษารวมถึงการดูแลรักษาวัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ปกติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำหลักความคุ้มค่า ไปบริหารจัดการในสถานศึกษา และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา และรณรงค์ให้บุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันประหยัด ใช่วัสดุต่างๆ อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์และมีคุณภาพ

๗. ข้อเสนอแนะ

สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

๑. สถานศึกษา ควรส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตน ตามกฎ ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

๒. สถานศึกษา ควรวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรัดกุมให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ เพื่อให้ทราบแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ เพื่อให้ทราบแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กนกพร จีนมหันต์. (๒๕๕๕). แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๔๖). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา.

เกษม วัฒนชัย.(๒๕๔๖). รายงานการวิจัยปฏิบัติการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จุฑามาส นาคปฐม.(๒๕๕๙).*การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี*. งานนิพนธ์ (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี:มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณรงค์ฤทธิ์ เชื่อมากและคณะ. (๒๕๕๑). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธีรญา เต็งศิริ. (๒๕๕๗). แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มรงเรียนบึงพิมสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครสวรรค์. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (๒๕๔๒).(๒๕๔๒ ,สิงหาคม ๑๐).ราชกิจจานุเบกษา. หน้า ๒๔-๓๑

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔๒. (๒๕๕๘). *ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘*. นครสวรรค์: ผู้แต่ง.อำนาจ คุ้มญาติ.(๒๕๕๕).*การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒.* ภาคนิพนธ์ (การบริหารการศึกษา). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

An Instructional Development of Using Augmented Reality For Undergraduate Students of Nakhon Sawan Rajabhat University

ไกรวิชญ์ ดีเอม*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ๒) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ๓) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ๔) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๓ สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๔๐ คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent sample)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ๓ คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ๔.๓๒ อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก สามารถนำดำเนินการต่อได้ และการหาประสิทธิภาพการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพ ๘๗.๐๐/๘๕.๓๓ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

---

*Department of Educational Technology, Faculty of Education Nakhon Sawan Rajabhat University

๒. ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างจากการเรียนรู้ด้วยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ในประเด็นตำแหน่งและความสมดุลในการแสดงผลภาพสามมิติ และมีความคิดเห็นระดับมากที่สุดในประเด็นตำแหน่งและความสมดุลในการแสดงผลภาพสามมิติ และมีความคิดเห็นระดับมากที่สุดในประเด็นภาพสามมิติ ความสวยงาม ความเหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของผู้เรียน

Abstract

This study aimed to 1) study the composition and procedure of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University, 2) create and finding the efficacy of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University, 3) compare the academic achievement of leaners for pre- and post of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University, and 4) study learners' satisfaction of an instructional development by using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University.

The study found that 1) the evaluations of three experts of Educational Technology were agreed of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University. The mean of capability was 4.32 at a high level and suitable for continuing in classroom of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students. The efficiency of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University was 87.00/85.33. The result was defined with according the criteria, 2) the comparison of the academic achievement of leaners pre- and post of an instructional development of using Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University was found that were significantly different at the level of .05, and 3) the evaluations of learners' satisfaction of an instructional development by using

Augmented Reality for undergraduate students of Nakhon Sawan Rajabhat University as a whole was at a high level for every aspects. When compared, it was found that the opinions of learners' satisfaction were medium in the criteria of the position and balance of the 3Ds display. In other criteria, the beauty of 3Ds, suitable of contents and age range of leaners were at high level satisfaction.

๑. บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของทุกสถาบันการศึกษาได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ ๙ หมวด โดยหมวด ๔ ว่าด้วย "แนวการจัดการศึกษา" ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งการจัดการการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีหมวดอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่เกื้อหนุนให้กระบวนการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นไปอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕ : ๗) นโยบายการจัดการศึกษาดังกล่าวทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาจากเดิมที่เน้นผู้สอนเป็นสำคัญเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดสภาพการณ์การเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active Participation) ซึ่งทุกส่วนของสังคมไม่ว่า หน่วยงานภาครัฐผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน ต้องมีความเข้าใจนโยบายการศึกษาดังกล่าวอย่างสอดคล้องและตรงกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งหวังพัฒนาประชากรของประเทศเป็นคนไทยที่พึงประสงค์ คือ เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข

ดังนั้น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคม ที่มีประสิทธิภาพนั้น จึงเป็นเทคโนโลยีที่สามารถใช้ร่วมกับการเรียนการสอนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีในการเข้าถึงหรือเชื่อมต่อระบบเพื่อใช้งานเครือข่ายระดับโลกอย่างอินเทอร์เน็ต และใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นหลักในการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการในอินเทอร์เน็ต จึงทำให้การใช้นวัตกรรมการศึกษา บนพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยการจัดให้มีการเรียนรู้ในรูปแบบห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classes) มาใช้ในการเรียนการสอน ทำให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจับกลุ่มกันทางอินเทอร์เน็ตเพื่อแบ่งปันสิ่งที่สนใจร่วมกัน รวมทั้งแบ่งปันความชำนาญ และทักษะความสามารถต่างๆ ร่วมกัน เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้ามากขึ้น รูปแบบการเรียนรู้แบบเสมือนจริงก็ปรับเปลี่ยนไปหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะที่เรียกกว่า เทคโนโลยีโลกเสมือนผสานโลกจริง (Augmented Reality Technology) (วิวัฒน์ มีสุวรรณ์, ๒๕๕๔)

เทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ เป็นการจำลองสถานการณ์ หรือวัตถุ โดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำในสิ่งแวดล้อมเสมือนนั้น เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ในการรับรู้ และระลึกได้ของผู้เรียน สามารถอธิบายความเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนขึ้น (ใจทิพย์ ณ สงขลา, ๒๕๕๐) เทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สามารถ

นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ให้ข้อมูลสาระที่ด้านการศึกษากับผู้เรียนได้ทันที ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ในมิติที่เสมือนจริง ผู้เรียนเกิดกระบวนการร่วมกันเรียนรู้ ครูผู้สอนเสริมสร้างความรู้ของผู้เรียนผ่านการสาธิต การสนทนา

เทคโนโลยีออคเมนต์เตด เรียลลิตี้ สามารถใช้จัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับมีประสบการณ์มีความหมายลึกซึ้งมากขึ้นโดยการเชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียนรู้กับสถานที่หรือวัตถุที่เฉพาะเจาะจง สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนรู้ด้วยภาพสามมิติ โดยการผนวกเข้ากับการเรียนรู้แบบสำรวจด้วยเทคโนโลยีมือถือและอุปกรณ์สมัยใหม่ ที่ทำให้การเรียนสามารถจะกว้างขวางมากยิ่งขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงให้เกิดการเรียนรู้สู่ภายนอกห้องเรียนมากขึ้น และในบางกรณีเทคโนโลยีออคเมนต์เตด เรียลลิตี้ สามารถผนวกเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ เข้าไป เช่น การนำมาใช้กับเกมการศึกษา นำมาใช้กับกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และนำมาใช้การเรียนรู้แบบท้าทาย เป็นต้น (วิวัฒน์ มีสุวรรณ์, ๒๕๕๔)

เนื่องจากเทคโนโลยีออคเมนต์เตด เรียลลิตี้ เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำเทคโนโลยีภาพเสมือนผสานโลกจริง ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ มาจัดการเรียนรู้ จึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ โดยจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพใกล้เคียงกับความเป็นจริง รวมทั้งนักศึกษาสามารถทำการศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ และยังสามารถทบทวนซ้ำได้ตลอดเวลาที่ต้องการ ซึ่งเป็นแนวทางในการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผลมากที่สุด นอกจากนั้นยัง เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีอาศัยองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นฐานในการพัฒนา จะทำให้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ในหลักสูตรอื่นหรือกลุ่มผู้เรียนอื่นๆ ได้ ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๒. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด

๓. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๔. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๓. สมมติฐานการวิจัย

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

๑. รูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม โดยมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์ “เหมาะสม” และมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ๘๕/๘๕

๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นหลังการทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง

๓. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในระดับมาก

๔. ขอบเขตของการวิจัย

๑.การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

การกำหนดขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้เทคโนโลยีออคเมนต์เตด เรียลลิตี้ (Augmented Reality) ของ Isdale (๒๐๐๑), Azuma (๑๙๙๙), Govil, You และ Neumann (๒๐๐๐), Milgram, P., H. Takemura, (๑๙๙๔), Satava (๑๙๙๓) และการกำหนดขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนตเตด เรียลลิตี้ (Augmented Reality) รายวิชาเทคโนโลยีมัลติมีเดีย Multimedia Technology สำหรับนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการเรียนของ ของBrown, Lewis and Harcleroad (๑๙๘๓: ๓-๑๕) Gagne´ and Briggs (๑๙๘๕: ๒๔๖-๒๕๖), Gagne, Briggand Wager (๑๙๘๘: ๑๘๒) และ Gagne, Wager and Golas (๒๐๐๕: ๒๐๕) เพื่อกำหนดเป็นขั้นตอนหลักที่สำคัญโดยกำหนดขอบเขตของเนื้อหา เครื่องมือและโปรแกรมที่ทำการวิจัย

๒. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่มดังนี้

๒.๑ ขั้นการพัฒนารูปแบบ

๒.๑.๑ ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมการศึกษา คือ ผู้มีคุณวุฒิการศึกษาในสาขานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษาและเกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่น้อยกว่า ๓ ปี จำนวน ๓ คน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่พัฒนาขึ้น

๒.๑.๒ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา คือผู้มีคุณวุฒิการศึกษาในสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษาระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการสอนในสถาบันอุดมศึกษาและเกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่

น้อยกว่า ๓ ปี จำนวน ๓ คน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๒.๑.๓ แหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยทดลองกับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๗ คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sample) แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ ๑ ทำการทดลองกับผู้เรียนจำนวน ๓ คน จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ทดลองในขั้นต่อไป

ขั้นที่ ๒ ทำการทดลองกับผู้เรียนจำนวน ๙ คน จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ทดลองในขั้นต่อไป

ขั้นที่ ๓ ทำการทดลองกับผู้เรียนจำนวน ๑๕ คน เพื่อหาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่สร้างขึ้น ให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ๘๕/๘๕

๒.๒ ขั้นการศึกษาทดลอง

๒.๒.๑ ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

๒.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๓ สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๔๐ คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) ใช้ในการทดลองหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประเมินความพึงพอใจและประเมินความพึงพอใจใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๓. ตัวแปรที่ศึกษา

๓.๑ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๓.๒ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๓.๓ ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๕. วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้มีการดำเนินการ ๒ ขั้นตอนดังนี้ คือ

๑. ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร ผลงานวิจัย เกี่ยวกับองค์ประกอบ การวิเคราะห์รูปแบบ การสังเคราะห์รูปแบบ การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน การประเมินรูปแบบการเรียนการสอน และเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ที่ครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ การพัฒนาบทเรียนโปรแกรมออนไลน์ออราสมาสตูดิโอ

จากนั้นได้นำข้อมูลที่วิเคราะห์จากเอกสาร มาร่างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ แล้วนำร่างรูปแบบที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน ๓ คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน ๓ คน พิจารณาคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบ เมื่อได้ทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงได้ทำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

๒. ขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เมื่อทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองสอนกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ การเรียนด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน จากนั้นจึงดำเนินการทดลองตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และทำแบบทดสอบหลังการทดลอง พร้อมกับให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจ

๖. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ๑๑๓๔๖๐๑ เทคโนโลยีมัลติมีเดีย Multimedia Technology เรื่อง ขั้นตอนการสร้างมัลติมีเดีย และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดังนี้

๑. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๑.๑ ศึกษาเนื้อหาในรายวิชา ๑๑๓๔๖๐๑ เทคโนโลยีมัลติมีเดีย Multimedia Technology เรื่อง ขั้นตอนการสร้างมัลติมีเดีย แล้วสร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของรายวิชา

๑.๒ ร่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ๑๑๓๔๖๐๑ เทคโนโลยีมัลติมีเดีย Multimedia Technology เรื่อง ขั้นตอนการสร้างมัลติมีเดีย โดยสร้างเป็นแบบ

เลือกตอบ ชนิด ๔ ตัวเลือก จำนวน ๕๐ ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ ให้ ๐ คะแนน

๑.๓ นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ประเมินข้อคำถามแต่ละข้อโดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item –Objective Congruence) จากนั้นทำการเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป ไว้นำไปทำแบบทดสอบต่อไป ซึ่งทุกข้อมีค่าระหว่าง ๐.๖ - ๑.๐๐

๑.๔ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน ๓๐ คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ ค่าความยากง่ายที่ได้มีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๔๗-๐.๗๕ และค่าอำนาจจำแนกมีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๕๖ -๐.๖๘ จึงเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง ๐.๒๐-๐.๘๐ และค่าอำนาจจำแนก(r) ๐.๒๐ ขึ้นไป ไว้จำนวน ๓๐ ข้อ จากนั้นจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (α) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๐๙ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้ไปใช้สำหรับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

๒. ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๒.๑ ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน และคุณลักษณะของเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้

๒.๒ กำหนดหัวข้อหลักที่จะสอบถาม กำหนดรายละเอียดของแบบประเมิน และร่างแบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ จำนวน ๑๕ ข้อ โดยมีเกณฑ์การกำหนดค่าคะแนนเป็น ๕ หมายถึงความพึงพอใจระดับมากที่สุด , ๔ หมายถึงความพึงพอใจระดับมาก, ๓ หมายถึงความพึงพอใจระดับปานกลาง, ๒ หมายถึงความพึงพอใจระดับน้อย, และ ๑ หมายถึงความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด ส่วนเกณฑ์การประเมินผล กำหนดไว้ดังนี้ ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายความว่า มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด , ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายความว่า มีความพึงพอใจระดับมาก, ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายความว่า มีความพึงพอใจระดับปานกลาง, ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายความว่า มีความพึงพอใจระดับน้อย, และ ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายความว่า มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

๒.๓ นำแบบประเมินที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ประเมินข้อคำถามแต่ละข้อโดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item –Objective Congruence) จากนั้นทำการเลือก

ข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป ไว้นำไปทำแบบประเมินต่อไป ซึ่งทุกข้อมีค่าระหว่าง ๐.๓๓ - ๑.๐๐ ผู้วิจัยจึงทำการคัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์ขึ้นไปไว้ จำนวน ๑๐ ข้อ

๒.๔ นำแบบประเมิน ไปทดลองใช้กับนักศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษาจำนวน ๓๐ คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (α) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๗๖๒ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจ ที่ได้ไปใช้สำหรับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

๗. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่มีประสิทธิภาพแล้ว ได้นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน เป็นเวลา ๓๐ นาที

๒.เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการปฐมนิเทศ ชี้แจงทำความเข้าใจ และแนะนำการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีออคเมนต์เตด เรียลลิตี้

๓.ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ รายวิชา ๑๑๓๔๖๐๑ เทคโนโลยีมัลติมีเดีย Multimedia Technology ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามรูปแบบ ซึ่งดำเนินการทดลองระหว่างเดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๘ จำนวน ๘ ชั่วโมง ระหว่างดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำหน้าที่ให้คำแนะนำกับกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบการทำกิจกรรมการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

๔.เมื่อกลุ่มตัวอย่างเรียนครบทุกเนื้อหาแล้ว จึงให้ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้

๘. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๒. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test Dependent Sample

๓. การวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๙. ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

๑. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย ๑๐ ขั้นตอน คือ

ภาพประกอบ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้

๑) กำหนดเป้าหมายในการเรียนการสอน ๒) วิเคราะห์ผู้เรียน ๓) วิเคราะห์เนื้อหาบทเรียน ๔) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ๕) การเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ๖) กำหนดบทบาทผู้สอน/บทบาทผู้เรียน ๗) การจัดการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตดเรียลลิตี้ ๘) กำหนดคุณลักษณะของเทคโนโลยีออคเมนเตด เรียลลิตี้ ๙) การประเมินผลการเรียนรู้ และ ๑๐) ข้อมูลย้อนกลับ และผลการประเมินความเหมาะสมของขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ๔.๓๒ อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

๒. ประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพ ๘๗.๐๐/๘๕.๓๓ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ระดับ ๘๕/๘๕

๓. กลุ่มตัวอย่างจากการเรียนรู้ด้วยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๑. กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ในประเด็นตำแหน่งและความสมดุลในการแสดงผลภาพสามมิติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๘ และมีความคิดเห็นระดับมากที่สุดในประเด็นภาพสามมิติ ความสวยงาม ความเหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓

๑๐. สรุปผล

๑. องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยี ออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ประกอบด้วย ๑๐ ขั้นตอน คือ ๑) กำหนดเป้าหมายในการเรียนการสอน ๒) วิเคราะห์ผู้เรียน ๓) วิเคราะห์เนื้อหาบทเรียน ๔) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ๕) การเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ๖) กำหนดบทบาทผู้สอน/บทบาทผู้เรียน ๗) การจัดการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตดเรียลลิตี้ ๘) กำหนดคุณลักษณะของเทคโนโลยีออคเมนเตดเรียลลิตี้ ๙) การประเมินผลการเรียนรู้ และ ๑๐) ข้อมูลย้อนกลับและรูปแบบมีความเหมาะสมมากในการที่จะนำไปใช้

๒. รูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ระดับ ๘๕/๘๕

๓. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยี ออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ในระดับมาก

๑๑. อภิปรายผล

๑. แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ ได้อาศัยหลักการเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน โดยวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอน มาเป็นฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนด เป้าหมายการเรียนรู้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดบทบาทผู้เรียน การกำหนดบทบาท ผู้สอนการวิเคราะห์และออกแบบเนื้อหา การกำหนดวิธีการ

เรียนหรือกิจกรรมการเรียน การพัฒนา และเลือกทรัพยากร การดำเนินการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ ข้อมูลย้อนกลับ จึงทำให้ องค์ประกอบของรูปแบบในทุกขั้นตอนมีคุณภาพและความเหมาะสมมาก ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนารูปแบบดังกล่าวได้ออกแบบโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการเรียนการสอนและการออกแบบการสอนเป็นความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันเป็นขั้นตอนและ ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจนมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

กล่าวคือรูปแบบการเรียนการสอนเป็นผลของการออกแบบการสอน ที่เป็นการจัดองค์ประกอบของ รูปแบบให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้และมีประสิทธิภาพต่อการเรียน รวมทั้งในการพัฒนารูปแบบยังได้นำจุดอ่อนและจุดดีของแต่ละระบบการสอนมาใช้ประกอบการสังเคราะห์ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (๒๕๔๑ :๑๔๗) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการสอนที่เป็นลักษณะการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการคิด จะพิจารณาในขั้นตอนสอนที่ผู้คิดค้นไว้ว่า การที่สามารถจัดการสอนให้บรรลุผลอย่างดีมีคุณภาพ และประสิทธิภาพจะต้องดำเนินเช่นไรบ้าง มีองค์ประกอบหรือกิจกรรมใด เขียนรูปแบบออกมา โดยที่องค์ประกอบหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นจะต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรอง เลือกเฟ้นด้วยความมั่นใจว่ามีความจำเป็นต่อการบรรลุผลอย่างมาก ควรมีทฤษฎี แนวความคิด หรือผลการวิจัยยืนยันผลของการประกอบหรือกิจกรรมดังกล่าว เช่นเดียวกับการพัฒนารูปแบบการสอนตามหลักของจอยซ์และเวล (Joyce; & Weil. ๑๙๘๖: ๒ อ้างถึงใน พนัส โพธิบัติ : ๒๕๕๐) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาจะต้องมีทฤษฎีรองรับ ต้องมีการทดสอบและตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปเผยแพร่

๒. จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตด เรียลลิตี้สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นั้น ได้กำหนด ขั้นตอนและรายละเอียดผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจนมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และด้วยคุณลักษณะของเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ที่ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่ง่ายต่อการเรียนรู้เป็นเทคโนโลยีที่สมัยใหม่และน่าตื่นเต้น กระตุ้นความสนใจ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามที่นักศึกษาต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hannes Kaufmann (๒๐๐๕) ที่ได้จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโลกเสมือนผสานโลกจริง โดยออกแบบสื่อเพื่อการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์และเรขาคณิต ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางเรขาคณิตและสร้างเสริมทักษะทางเรขาคณิต พีชคณิต ในเรื่อง ภาคตัดกรวย บูลีน ให้ดีขึ้น และผลการประเมินภาคปฏิบัติพบว่า ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในห้องเรียนได้จริง นอกจากนั้นการนำเทคนิคโลกเสมือนผสานโลกจริงมาใช้ ยังช่วยเพิ่มความตื่นเต้นในการใช้สื่อนวัตกรรมนี้ด้วย เช่นเดียวกับ Vikoniene, Margarita (๒๐๐๙) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการเรียนรู้สำหรับระดับชั้นประถม ในกลุ่มสังคม วิทยาศาสตร์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักเรียน ๑๑๐ คน ที่เรียนรู้ด้วยการนำเทคโนโลยีภาพเสมือนมาผสมผสานภาพจริง (Augmented Reality

Technology: ART) ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น

นอกจากนั้น วรุณนภา ศรีโสภาพ และคณะ (๒๕๕๖) ได้ทำการพัฒนาหนังสือเสริมบทเรียนสามมิติด้วยเทคนิคภาพเสมือนผสานโลกจริง เรื่อง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเคลื่อนที่ของผู้ป่วยไขสันหลังบาดเจ็บ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ สาขากายภาพบำบัด คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร แล้วนำไปใช้พบว่านิสิตมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น ๑๐.๑๗ คะแนน และ นิสิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงว่าหนังสือเสริมบทเรียนสามมิติด้วยเทคนิคภาพเสมือนผสานโลกจริง มีประสิทธิภาพจริง สอดคล้องกับการศึกษาของ อำนาจ ชิดทอง (๒๕๕๕) ที่ทำการประยุกต์เทคนิคความเป็นจริงเสริมเพื่อผลิตสื่อการสอนสำหรับโครงสร้างไม้ กระบวนวิชาการเขียนแบบเบื้องต้น ๑ โดยจากการประเมินการใช้งานของผู้ใช้ ที่แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สอนและกลุ่มผู้เรียน พบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีความน่าสนใจและสามารถกระตุ้นให้เกิดความเรียนรู้ในระดับมากที่สุดร้อยละ ๗๖.๐๐ และผู้ใช้งานมีความเข้าใจในบทเรียนภายหลังการใช้งานระบบมากขึ้นถึงร้อยละ ๖๘.๐๐

นอกจากนั้นการนำเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ให้ข้อมูลสาระที่ด้านการศึกษากับผู้เรียนได้ทันที ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ในมิติที่เสมือนจริง ผู้เรียนเกิดกระบวนการร่วมกันเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจลึกซึ้งในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ สถานศึกษา นักการศึกษา ในการนำเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ มาใช้ จะยังทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีความหมายลึกมากขึ้นโดยการเชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียนรู้กับสถานที่หรือวัตถุ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนรู้ด้วยภาพสามมิติ โดยการผนวกเข้ากับการเรียนรู้แบบสำรวจด้วยเทคโนโลยีมือถือและอุปกรณ์สมัยใหม่ ที่ทำให้การเรียนสามารถจะขยายออกหรือย้ายการเรียนรู้สู่นอกห้องเรียนมากขึ้น (วิวัฒน์ มีสุวรรณ์,๒๕๕๕) ดังนั้นการเรียนรู้ร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ จึงสามารถสร้างให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.จากการที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตด เรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นั้นเนื่องมาจากการนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเทคนิคการผสมผสานรูปคอมพิวเตอร์กราฟิกสามมิติ กับรูปจริงเข้าด้วยกัน แล้วพัฒนาเป็นแบบจำลองที่มีความสวยงามสมจริงและน่าสนใจนั้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายและสนุกกับการเรียนรู้ (ทรงพล ขันชัย ,๒๕๕๔) นอกจากนั้นเทคโนโลยีนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนที่จะทำการศึกษากับสิ่งของจริง ผนวกเข้ากับการเสริมด้วยการผสานแบบเสมือนจริงด้วยความสามารถของคอมพิวเตอร์ จะทำให้ได้เกิดประโยชน์สำหรับการเรียนรู้จากระบบเชื่อมต่อด้วยการสัมผัส และจับต้องได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียนสามารถที่จะแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ได้จากการศึกษาการเคลื่อนไหวสิ่งของที่เป็นรูปธรรม ซึ่งง่ายต่อการทำความเข้าใจ (ณัฐพล ปฐมอารีย์, ๒๕๔๗)

จากคุณลักษณะของเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความ พึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Wei Liu & others (๒๐๐๗) เรื่อง Mixed Reality Classroom-Learning form Entertainment โดยทำการศึกษากับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในประเทศสิงคโปร์ เนื้อหาเรื่องระบบพลังแสงอาทิตย์ ที่พบว่าผู้เรียนได้รับความสนุกสนานระหว่างเรียน และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันกับภาพเคลื่อนไหวและสามารถสัมผัสได้ ทำให้นักเรียนสามารถเห็นภาพหรือสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้จากตำราเรียนโดยทั่วไปได้

นอกจากนั้น งานวิจัยของ ปัญจรัตน์ ทับเปีย (๒๕๕๕) ที่ได้พัฒนาชุดสื่อประสมแบบโลกเสมือนผสานโลกจริง เรื่องโครงสร้างและการทำงานของหัวใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนบางระจันวิทยา จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๓๐ คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความสนใจของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอและการใช้งานชุดสื่อประสม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำนาจ ชิดทอง (๒๕๕๕) ที่พบว่าเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ เป็นสื่อการสอนที่น่าสนใจ และตื่นเต้นกับการแสดงผลวัตถุ ๓ มิติด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ในประเด็นของความน่าสนใจของระบบและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สูงถึงร้อยละ ๗๖

ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเตดเรียลลิตี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ สถาบันการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสนับสนุนการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ โดยจัดให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ ด้วยการฝึกอบรม และจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อให้บริการและให้คำแนะนำกับอาจารย์ นักศึกษาและบุคคลทั่วไป

๑.๒ ผู้สอนสามารถนำไปเป็นแนวทางหรือประยุกต์ใช้กับรายวิชาต่างๆ โดยนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา ไปเป็นต้นแบบสำหรับพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา หรือตามบริบทของการเรียนการสอนได้

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ร่วมกับเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ โดยใช้วิธีการอื่นๆ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบสืบค้น การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น

๒.๒ ควรศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีออคเมนเต็ด เรียลลิตี้ เช่น ด้านทักษะพิสัย หรือด้านจิตพิสัย

บรรณานุกรม

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (๒๕๕๐**). E- Instructional Design วิธีวิทยาการออกแบบการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์.** กรุงเทพ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณัฐพล ปฐมอารีย์.๒๕๔๗**. ระบบความจริงเสริมสำหรับการถ่ายทอดทักษะการประกอบชิ้นงาน** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ทรงพล ขันชัย. (๒๕๕๔). **การพัฒนาแบบจำลองเพื่อการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม กรณีศึกษาแบบหลายมาร์คเกอร์.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญชม ศรีสะอาด (๒๕๔๑). **การพัฒนาการสอน.** กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก

ปัญจรัตน์ ทับเปีย (๒๕๕๕). **การพัฒนาชุดสื่อประสม แบบโลกเสมือนผสานโลกจริง เรื่อง โครงสร้างและการทำงานของหัวใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕.** มหาวิทยาลัยนเรศวร

พนัส โพธิบัติ (๒๕๕๐). **การพัฒนารูปแบบการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำไวน์ผลหม่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖**. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วรุณนภา ศรีโสภาพ๑, วิวัฒน์ มีสุวรรณ์ ๒ , อรชลิดา พรหมปั้น๓, อังศุมาลิน แช่มสกุล๔, ภาณุวัฒน์ อยู่ดี(๒๕๕๕) **การพัฒนาหนังสือเสริมบทเรียนสามมิติด้วยเทคนิคภาพเสมือนผสานโลกจริง เรื่อง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเคลื่อนที่ของผู้ป่วยไขสันหลังบาดเจ็บ.**วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๕ ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม ๒๕๕๖. มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิวัฒน์ มีสุวรรณ.(๒๕๕๔). **การเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสานโลกจริง Augmented RealityTechnology For Learning Mix Realily by Amire.**วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิยาลัยนเรศวร, ๑๓ (๒), ๑๒๑-๑๒๗,

อำนาจ ชิดทอง (๒๕๕๕) **การประยุกต์เทคนิคความเป็นจริงเสริมเพื่อผลิตสื่อการสอนสำหรับโครงสร้างไม้**. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดและบทบาทองค์กรทางศาสนา พุทธ คริสต์
Human Resource Development: The Concept and Roles of Buddhism and Christianity Organizations.

พระมหาชุติภัค อภินนฺโท*
พิมลพรรณ เพชรสมบัติ**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ และ ๓) เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยดำเนินการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษากับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทางศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ จำนวน ๕ คน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา ตามหลักภาวนา ๔ ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา และศาสนาคริสต์ มีแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ใน ๔ ประเด็นคือ ๑. ศาสนาเป็นสิ่งสำคัญพระเจ้าสำคัญที่สุดโดยการสร้างคนให้ฉันถูกต้องตามคำสอนของศาสนาสอนให้มีอุดมการณ์ปรัชญาชีวิตอยู่บนฐานของศาสนา ๒. หลักคำสอนในพระคัมภีร์ มีเก่าและใหม่คำสอนนี้ใช้ในวันอาทิตย์โดยบาทหลวง สอนเรื่องความรักและความเมตตาและรักศัตรูของท่าน การให้อภัยความอดทน ๓. การดำเนินชีวิตของที่เป็นชาวคริสต์อยู่บนฐานของความเชื่อศรัทธาในพระเจ้า จะพบความสุขแท้ ลดละเลิกไม่ทำบาป และ ๔. ความสุขแท้ชีวิตนิรันดรที่อยู่กับพระเจ้า

๒. กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรทางพระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ ไตรสิกขา ๓ ศีล ๕ สัปปุริสธรรม ๗ พรหมวิหารธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ และศาสนาคริสต์ได้มีกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยองค์ประกอบ ๘ ประการ

---

* นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

๓. บทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นโดยการศึกษาอบรม และการศึกษาทางจริยธรรม ในศาสนาคริสต์นั้นมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ คุณธรรมหลัก ๔ ประการ (Cardinal virtues)

คำสำคัญ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, บทบาทองค์กรทางศาสนา พุทธ คริสต์

Abstract

This research was aimed 1) to study the concept of Buddhism and Christianity organizations, 2) to study the procedure of Buddhism and Christianity organizations and, 3) to analyze the roles of Buddhism and Christianity organizations with human resource development. Researchers applied the qualitative research which focused on the 5 key informants, namely, administrators, scholars, and the stakeholders in Buddhism and Christianity by the in-depth interview.

The major findings revealed as follows:

1. The concept of Buddhism according to the four Bhavanas (the four-prayer principle) were physical prayer, commandment prayer, mind prayer, and wisdom prayer. Meanwhile, the Christianity utilized the four-point idea of human resource development as follows; 1. religion was significant and God was the most important by creating the right person. The doctrine of religion was to teach an ideology-philosophy of life based on Christianity, 2. The doctrine in the old and new Bible used on Sunday by a priest was to teach love and compassion and to love your enemies, forgiveness, and patience, 3. The conduct of life for Christians was based on the beliefs and faith in God which would find the real happiness, impeccable intention, and 4. The pure happiness was the perpetual life with God.

2. The procedure of human resource development of Buddhism organizations was the principle for applications in the development, namely, three studies (morality, concentration and wisdom), the five commandments, Sappurisa Dhamma (7 Virtuous Qualities), the four principles of virtuous existence, the four Sangahavatthu (bases of sympathy). Christians applied the process of human resource development based on the eight elements.

3. The roles of Buddhism organizations for human resource development conducted by training and education, and ethical education. Meanwhile, Christians performed the roles for human resource development by the four principals of Cardinal virtues.

Keywords: Human Resource Development, Buddhism and Christianity Organizations

บทนำ

หลักการและองค์ความรู้ต่างๆ ที่แพร่หลายไปทั่วโลกและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นความรู้จากการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ซึ่งความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาแบบตะวันตก และได้มีการนำเอาความรู้เหล่านั้นมาใช้ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก โลกภาคตะวันออกก็ได้มีการนำองค์ความรู้ต่างๆ มาใช้ในหลายลักษณะทั้งที่ใช้เพียงบางส่วน ใช้โดยลอกเลียนแบบมาทั้งหมด รวมทั้งการนำมาประยุกต์ใช้ ผลก็คือใช้ได้ผลบ้างและไม่ได้ผลบ้าง อันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมบางอย่างที่แตกต่างกัน สำหรับในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการรับเอาองค์ความรู้แบบตะวันตกเพียงอย่างเดียวมาใช้บางครั้งอาจไม่ได้ก่อให้เกิดผลดี และแม้ว่าการนำความรู้ดังกล่าวจะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสินค้าและบริการหรือภารกิจที่แตกต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือ การสร้างแรงจูงใจโดยใช้ค่าตอบแทนด้วยเงินเดือน การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ทำให้คนในองค์การเกิดการแข่งขัน และนำมาสู่กลวิธีในการแสวงหาผลประโยชน์ และสิ่งที่ต้องการโดยชอบธรรมและไม่ชอบธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือคนจะมีความสุขต้องมีเงินก่อน การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจทุกวันนี้จึงเป็นเรื่องความยากจน มีรายได้น้อยเป็นปัญหาสำคัญ บุคคลจึงมีหน้าที่เป็นปัจจัยการผลิตที่ดีและได้รับรางวัลเป็นเงินเพื่อที่จะบริโภคได้มากๆ เมื่อได้รับรางวัล จากการบริโภคได้มากก็จะเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานเพื่อการผลิตให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลต่อจิตใจของคนพัฒนาในทางที่แย่ลง เช่น ก่อให้เกิดการเห็นแก่ตัว แย่งชิงทรัพยากรเป็นค่าตอบแทนที่องค์การมอบให้ อาจจะกระทบไปถึงความซื่อสัตย์และคุณธรรมในด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นผลเชิงลบจากการนำแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามปรัชญาแบบตะวันตกมาใช้โดยขาดความระมัดระวัง

"ทรัพยากรมนุษย์" หากมองจากการบริหารรัฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์ คือ "ทรัพยากร" ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ การเมือง ประเทศชาติจะมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจก็เนื่องจากมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ การศึกษาดี มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงดี สามารถเป็นปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพให้กับระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ในระบบการเมืองหากประชาชนในชาติซึ่งก็คือ "ทรัพยากรมนุษย์" ของชาติ มีความรู้ ความเข้าใจดีในระบบการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองสูง การเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็จะมีพัฒนาการสูง การเมืองก็จะมีความมั่นคง มีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ในระบบสังคม หากประชากรได้รับการพัฒนาสูง ก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการศึกษา มีงานทำ ที่ก่อให้เกิดรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพและครอบครัว ช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ สำหรับในประเทศไทยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สำหรับประเทศที่เป็นประเทศอุตสาหกรรม (นิกส์) เช่น ประเทศเกาหลีใต้ สิงคโปร์ หรือไต้หวัน ผลการวิจัย สรุปว่าคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศดังกล่าว

ในระดับองค์การ ไม่ว่าจะเป็นองค์การในภาครัฐหรือเอกชน “ทรัพยากรมนุษย์ ที่มีทั้งปริมาณ คุณภาพ ประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ไม่ว่าองค์การนั้นจะเป็น องค์การที่แสวงหากำไรหรือองค์การเพื่อการพัฒนาเอกชนก็ตาม ในกรณีที่องค์การ ภาครัฐบริบทแวดล้อมขององค์การที่มีความกดดันมากขึ้นจากภาคการเมืองที่มี นักการเมืองมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งมีคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนในเรื่องการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่จะทำให้ประชาชนมีการกินดี อยู่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแน่นอนว่าทรัพยากรมนุษย์ในองค์การภาครัฐก็จำเป็นอยู่เองที่จะต้องพัฒนาตนเองเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของภาคการเมืองและภาคประชาชนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างมีจริยธรรม ศีลธรรม กล่าวสำหรับองค์การภาคเอกชน การแข่งจันทางการค้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ความเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคที่มีความคาดหวัง ความต้องการมากขึ้นในคุณภาพของสินค้าและบริการ ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทุกด้าน ล้วนเป็นแรงกดดันให้องค์การต้องมีการปรับตัว ต้องมีการพัฒนาองค์การ และองค์การจะพัฒนาไปได้นั้น “ทรัพยากรมนุษย์” ในองค์การต้องพัฒนาไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากทรัพยากรมนุษย์จะมีความสำคัญกับทั้งองค์การภาครัฐหรือองค์การเอกชนแล้ว องค์การทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพุทธ ทรัพยากรมนุษย์ในองค์การศาสนาพุทธ ก็คือพระภิกษุ ซึ่งมีบาทบาทเป็น “นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับสังคม ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพระภิกษุ หากได้รับการฝึกอบรมพัฒนาในเรื่องทางเทคนิค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเห็นได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะมองจากการบริหารรัฐกิจหรือการบริหารธุรกิจหรือการพัฒนาสังคมก็ตาม อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า “ทรัพยากรมนุษย์” และ การ “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์” จะมีความสำคัญในฐานะของทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่สำคัญของประเทศ หรือขององค์การก็ตาม คำถามที่น่าสนใจก็คือมนุษย์เกิดมาเพื่อมีภารกิจ บทบาทหน้าที่ของการเป็นปัจจัยการผลิตของการพัฒนาประเทศในปัจจุบันซึ่งเป็นแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมเช่นนั้น หรือ คุณค่าของมนุษย์เป็นเพียงปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพ สนองความต้องการขององค์การ ประเทศชาติเท่านั้นหรือ

ศาสนาเป็นหนึ่งในพลังอำนาจให้ความรู้ลึกซึ้ง และมีอิทธิพลที่สุดในสังคมมนุษย์ ศาสนาก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ มีอิทธิพลต่อชีวิตครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจและการเมือง ความเชื่อและค่านิยมทางศาสนาเหนี่ยวนำการกระทำของมนุษย์ ศาสนาเป็นลักษณะสำคัญของชีวิตและมีดีทางสังคมก็เป็นส่วนสำคัญของศาสนา ประเทศไทยเป็นประเทศในซีกโลกตะวันออก มีวิวัฒนาการเรื่อยมาบนพื้นฐานความคิด ปรัชญา ทัศนคติ ค่านิยมความเชื่อและวัฒนธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธจนอาจกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างจากซีกตะวันตกอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าในอีกแง่มุมหนึ่งเราจะพยายามลอกเลียนรูปแบบวิธีการพัฒนาของประเทศตะวันตก มาก็ตามแต่ในความเป็นจริงแล้ว ก็ทำได้แต่เพียงในด้านของรูปแบบ ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับคนซึ่งเป็นเรื่องที่มีจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น จะเป็นสิ่งที่เกิดจากการสั่งสม กล่อมเกลาของแต่ละสังคม ซึ่งในด้านองค์ความรู้

ทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบตะวันตก ที่ได้รับการศึกษาด้นคว้าจนเป็นที่ยอมรับและได้นำมาใช้กันโดยทั่วไปนั้นเราพบว่าจะเน้นในเรื่องของเทคนิค เน้นในเรื่องของการใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุด มองในแง่ของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคนกับองค์การ โดยใช้ค่าตอบแทนที่เป็นวัตถุเป็นตัวเงิน เป็นเครื่องกระตุ้นที่จะจูงใจให้คนทำงาน ดังนั้นใคร ทำงานมาก มีความสามารถมาก ก็ได้รับผลตอบแทนมาก ในทางตรงกันข้ามใครทำงานได้น้อย มีความสามารถต่ำก็ได้รับผลตอบแทนน้อยตามไปด้วย พฤติกรรมในการทำงานของ คนในองค์การ จึงมีลักษณะแก่งแย่งชิงดี เอารัดเอาเปรียบ หรือแข่งขันกัน ไม่ได้มีการมองในมุมกลับว่าการทำงานให้มี ความสุขได้นั้น ต้องมีการเกื้อกูลกัน ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ไม่ว่าฝ่ายใดๆ ทั้งฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้าง หรือเพื่อนร่วมงานควรสร้างให้มีความจงรักภักดีต่อองค์การ ซึ่งหากเป็นไปได้ก็จะช่วยเสริมประสิทธิภาพของงานและ สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีด้วย

เห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีต้องอาศัยหลักการทางศาสนามาประยุกต์ร่วมด้วยเพื่อให้ได้บุคลากรที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และหน้าที่การงาน ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งนำหลักการและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ร่วมกันเพื่อพัฒนาบุคลากรและองค์การ ซึ่งเป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่าประชากรส่วนใหญ่ในโลกฝั่งตะวันตกเป็นคริสต์ศาสนิกชน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดและบทบาทองค์กรทางศาสนา พุทธ คริสต์ เพื่อความเหมาะสมในการจัดการ มีความลงตัวทางด้านวัฒนธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากแนวคิดทางศาสนา ซึ่งมีส่วนช่วยยกระดับจิตใจของบุคลากรให้สูงขึ้น และเป็นการผลักดันให้สถาบันและองค์กรทางศาสนาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์

๒. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์

๓. เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิดและบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรพระพุทธศาสนาและองค์กรศาสนาคริสต์ รวมถึงกระบวนการและ

หลักการปฏิบัติตามแนวทางของหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย องค์กรทางพระพุทธศาสนา และองค์กรทางคริสต์ศาสนา ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โบสถ์เซนต์จอห์น และโรงเรียนคริสเตียน

๓. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดและบทบาทขององค์กรทางศาสนาพุทธ คริสต์ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

- เจ้าอาวาสของวัดทางพระพุทธศาสนา
- ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- บาทหลวงในโบสถ์เซนต์จอห์น
- ผู้บริหารของโรงเรียนคริสเตียน

คำนิยามศัพท์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการ ในการบริหารจัดการ เพื่อให้บุคลากรในองค์การ/หน่วยงาน ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยอาศัย เทคนิควิธีการต่างๆ อันนำไปสู่ผลลัพธ์และความพึงพอใจกับผู้เกี่ยวข้อง

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับสถานภาพ สิทธิ และหน้าที่ทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยทั่วไปบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมักถูกคาดหวังจากบุคคลอื่นหรือสังคมภายนอกตลอดเวลา ดังนั้น บทบาทจึงเป็นสิ่งแทนตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการรับรู้ของบุคคลและสังคมภายนอกว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นๆ ได้ประพฤติตนเหมาะสมกับบทบาทดีหรือไม่ ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรทางศาสนา ได้แก่

บทบาทองค์กรทางศาสนาพุทธ หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติขององค์กรทางศาสนาพุทธ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เช่น การส่งเสริมให้บุคคลตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ผ่านการถ่ายทอดหรือเผยแผ่หลักศีลธรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อหวังผลให้สังคมและองค์กรมีความสงบสุขปราศจากการทุจริต เป็นต้น

บทบาทองค์กรทางศาสนาคริสต์ หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติขององค์กรทางศาสนาคริสต์ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เช่น การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีผลต่อจิตใจของบุคคล และต่อการเปลี่ยนแปลงตนไปในทางที่ดีขึ้นโดยยึดหลักคำสอนของศาสนา เป็นต้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดและบทบาทองค์กรทางศาสนา พุทธ คริสต์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญและ มีความครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดและบทบาทองค์กรทางศาสนา พุทธ คริสต์” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ ๑ เพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์

จากผลการศึกษาแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ นั้น พบว่า แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา ตามหลักภาวนา ๔

ในการพัฒนาชีวิตเพื่อความสงบสุขในปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม เราจะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ชีวิตจะมีคุณภาพได้ก็ต้องมีคุณธรรม ดั้งนั้นคุณธรรมจึงจะมีขึ้นได้ก็ด้วยการฝึกฝนอบรมนี้ เรียกว่า ภาวนา ๔ นั้นได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา

๑. กายภาวนา คือ การทำกายให้เจริญ มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง การพัฒนากายให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และยังรวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างถูกต้องดีงามในทางที่เป็นคุณประโยชน์

๒. ศีลภาวนา เจริญศีล คือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม และประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อสังคม มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริต เป็นการฝึกตนให้อยู่ในสังคมด้วยดีและเป็นประโยชน์

๓. จิตภาวนา พัฒนาจิต ในการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นการฝึกอบรมให้จิตมีคุณสมบัติครบ ๓ ด้าน คือ

๑) คุณภาพจิตคือมีคุณธรรมต่างๆ เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม

๒) สมรรถภาพจิต หรือความสามารถของจิต

๓) สุขภาพจิต คือมีจิตที่มีสุขภาพดี เป็นสุข สดชื่นร่าเริงเบิกบาน

๔. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การทำปัญญาให้เจริญงอกงาม

ศาสนาคริสต์ มีแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๔ ประเด็น คือ

๑. ศาสนาเป็นสิ่งสำคัญพระเจ้าสำคัญที่สุดโดยการสร้างคนให้ฉันถูกต้องตามคำสอนของศาสนาสอนให้มีอุดมการณ์ปรัชญาชีวิตอยู่บนฐานของศาสนา

๒. หลักคำสอนในพระคัมภีร์ มีเก่าและใหม่คำสอนนี้ใช้ในวันอาทิตย์โดยบาทหลวง สอนเรื่องความรักและความเมตตาและรักศัตรูของท่าน การให้อภัยความอดทน

๓. การดำเนินชีวิตของที่เป็นชาวคริสต์อยู่บนฐานของความเชื่อศรัทธาในพระเจ้า จะพบความสุขแท้ ลดละเลิกไม่ทำบาป

๔. ความสุขแท้ ชีวิตนิรันดรที่อยู่กับพระเจ้า

ตอนที่ ๒ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์

กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรทางพระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ ไตรสิกขา ๓ ศีล ๕ สัปปุริสธรรม ๗ พรหมวิหารธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์มีชีวิตที่ประเสริฐ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและไม่เบียดเบียนกัน

การพัฒนาตนของบุคคลตามแนวพุทธต้องตั้งอยู่บนหลักภาวนา ๓ คือ กายภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ ๓ ประการ คือ

๑. ทำให้บุคคลเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย แต่อยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของสังคม

๒. ทำให้บุคคลมีจิตใจและอารมณ์มั่นคง เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่นเป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

๓. ทำให้บุคคลได้รู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

ศาสนาคริสต์ได้มีกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยองค์ประกอบ ๘ ประการดังนี้

๑. Relocation:การย้ายถิ่นฐาน

๒. การคืนดี (Reconciliation)

๓. การแจกจ่าย (เป็นแค่การกระจายตัวของทรัพยากร)

๔. การพัฒนาภาวะผู้นำ (Leadership Development)

๕. การฟังชุมชน

๖. การพัฒนาชุมชนโดยใช้ทักษะเป็นทรัพย์สิน

๗. มีวัดเป็นพื้นฐาน

๘. การเพิ่มขีดความสามารถ

ตอนที่ ๓ เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นโดยการศึกษาอบรม และการศึกษาทางจริยธรรม พบว่า สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันแห่งแรกที่ให้การศึกษาแก่คนไทยมาแต่อดีต โดยเฉพาะในด้านจริยศึกษา แม้ในปัจจุบันความสำคัญในด้านนี้ก็ยัง

มีอยู่ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมทำนุบำรุงการศาสนา ก็เพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจและเป็นสถาบันอบรมศีลธรรมอันดีงามให้แก่ประชาชน พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษาในด้านจริยธรรม หรือศีลธรรม แก่เยาวชนไทย ตามหลักพระพุทธศาสนา ควบคู่กับการสอนหนังสือ ในปัจจุบัน แม้ทางราชการจะได้จัดการการศึกษาของประชาชนแล้วก็ตาม แต่พระภิกษุสงฆ์ก็ยังมีส่วนเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้สอนเยาวชนในโรงเรียนวัดอยู่ ดังที่ในปัจจุบันก็ยังมีโรงเรียนที่อยู่ในวัดเป็นจำนวนมาก และยังมีพระภิกษุที่ให้การศึกษาอบรมด้านจริยธรรมในโรงเรียน หรือที่เรียกว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ศาสนาคริสต์นั้นมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ คุณธรรมหลัก ๔ ประการ (Cardinal virtues) ได้แก่ ความรอบคอบ (Prudence) ความยุติธรรม (justice) ความกล้าหาญ (fortitude) และความพอดี (temperance) คุณธรรมทางศีลธรรมประการอื่นอาจได้รับการพิจารณาภายใต้ลักษณะแห่งคุณธรรมทั้งสี่ประการ ในทางปฏิบัตินั้นคุณธรรมทางศีลธรรมทั้งหลายก็คือสิ่งซึ่งนำให้ชีวิตด้านศีลธรรมหรือความประพฤติของเขากระทำไปตามวิจารณญาณที่ถูกต้องและบัญญัติต่างๆ ของพระเจ้ากับพระศาสนจักร รวมทั้งหน้าที่ทั้งหลายแห่งกระแสเรียกในชีวิตของแต่ละคน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) องค์กรทางศาสนาพุทธ ควรกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักภาวนา ๔ ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ไตรสิกขา ๓ ศีล ๕ สัปปุริสธรรม ๗ พรหมวิหารธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และให้เกิดความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจของชาติ

๒) องค์กรทางศาสนาคริสต์ ควรกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยองค์ประกอบ ๘ ประการ และคุณธรรมหลัก ๔ ประการ (Cardinal virtues) ตามแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ใน ๔ ประเด็น คือ ๑. ศาสนาเป็นสิ่งสำคัญพระเจ้าสำคัญที่สุดโดยการสร้างคนให้ฉันถูกต้องตามคำสอนของศาสนาสอนให้มีอุดมการณ์ปรัชญาชีวิตอยู่บนฐานของศาสนา ๒. หลักคำสอนในพระคัมภีร์ มีเก่าและใหม่คำสอนนี้ใช้ในวันอาทิตย์โดยบาทหลวง สอนเรื่องความรักและความเมตตาและรักศัตรูของท่าน การให้อภัยความอดทน ๓. การดำเนินชีวิตของที่เป็นชาวคริสต์อยู่บนฐานของความเชื่อศรัทธาในพระเจ้า จะพบความสุขแท้ ลดละเลิกไม่ทำบาปและ ๔. ความสุขแท้ ชีวิตนิรันดรที่อยู่กับพระเจ้า และให้เกิดความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจของชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ผู้บริหารทุกระดับชั้นในองค์การมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ ผู้บริหารงานทรัพยากรมนุษย์หรือผู้บริหารฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่รับผิดชอบ

ในการกำหนดแผนดำเนินการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับองค์การ และผู้บริหารระดับต้นได้แก่หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของพนักงาน มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนควบคุมดูแลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในความรับผิดชอบของตน โดยการสอนแนะงาน ให้ความรู้เกี่ยวกับงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานให้เป็นไปตามที่องค์การต้องการและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผล

๒) องค์การอื่นๆ สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ ไปปรับใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๒) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๓) ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทางศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

จิรกร กาญจนชัยรัตน์. **นักเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนท์กับบทบาทในการขัดเกลาทางสังคม.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. **การจัดการทรัพยากรบุคคล**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

นพดล ปัญญา. **โครงสร้างทางการบริหารขององค์กรศาสนาหลักในประเทศไทย กรณีศึกษา : ศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง. **สถานภาพและบทบาท.** กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

พรสรร สิงห์ชัย. **บทบาทและอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายขององค์กรศาสนาคริสต์ในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พะยอม วงศ์สารศรี. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ : สุภา, ๒๕๔๔.

พระครูใบฎีกาสุชาฏิ ฐิตวโร (พิศาลพันธุ์). **บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.** พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูปลัดสมชาย อภิวณฺโณ. **บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศาสนศึกษา จังหวัดจันทบุรี.** พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **การพัฒนาจริยธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

_____. **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุนันทา เลาหนันทน์. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ธนะการพิมพ์, ๒๕๔๖.

เสรี พงศ์พิศ. **ศาสนาคริสต์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอดิสัน, ๒๕๒๙.

Agado, Gloris A. **Steff development in effective boarder schools doctoral Dissertion.** Ph.D. dissertation, University of Texas at Austin, 1998.

Baldanza, Macia A. **The relationship in between staff development practices and schools of excellence in minnesota.** Ph.D. dissertation, University of Minnesota, 1994.

Bishop, lesis J. **Steff development and instructional improvement plan and procedures.** Boston : Allyn and Bacon, 1979.

Castetter, William B. **The human resource function in educational administration.** 8th ed. New Jersey : Prentice Hell, 2003.

Ralph Linton. **The Study of Man.** New York : Appleten–Century–Graf, 1936.

Swanson, R. A., & Holton, E. F., III. **Foundations of Human Resource Development.** San Francisco, CA : Berrett-Koehler, 2001.

Thorndike, E.L. **Animal Intelligence.** Cited in Bolles, R.c. **Theory of Motivation.** New York : Harper and Row, 1967.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

The Relationship between Transformational Leadership of Schools Administrators and Efficiency Enrichment in Working Performance of Schools in Pathumthani Provincial Education Office

นิตติมาพร แซ่เฮง*
พิมลพรรณ เพชรสมบัติ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ๒) ระดับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี และ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๓๒๒ คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า ๕ ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า ๑) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ๒) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายข้อ และ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ABSTRACT

The study investigated the level of transformational leadership of the secondary educational school administrators in Pathum Thani Provincial Education

* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

** หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Office, the level of efficiency enrichment in working performance of the secondary educational schools in Pathum Thani Provincial Education Office, and the relationship between transformational leadership of schools administrators and efficiency enrichment in working performance of schools in Pathum Thani Provincial Education Office.

The samples were 322 school administrators and teachers of secondary school in Pathum Thani Provincial Education Office of academic year 2017 by proportional stratified random sampling. The instrument was five-point scale questionnaire. The statistics analysis comprise of percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient for determining the relationship of all.

The major findings revealed that 1) the transformational leadership of the secondary educational school administrators was at the high level by all overview and the particular perspective, 2) the efficiency enrichment in working performance was at the high level by all overview and the specific item, and 3) the relationship between transformational leadership of schools administrators and efficiency enrichment in working performance of schools in Pathum Thani Provincial Education Office was at the statistical significance .01 level.

Keywords : transformational leadership of school administrators, efficiency

บทนำ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญอย่างมากในการบริหารงานในทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรเอกชนหรือองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาล ถือว่าเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำในการที่จะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการพัฒนาในทุกองค์กร สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งของทางราชการ มีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชาติ จำเป็นต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพ มีชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับเวทีโลก ส่งผลให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ เป็นขอบข่ายงานของการบริหารงานบุคคล มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถือว่าเป็นกระบวนการส่งเสริม พัฒนาความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ

เพิ่มความชำนาญ มีความรู้ตรงตามที่สถานศึกษาต้องการ รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถสูงในการบริหารงานบุคคล การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลถึงความสำเร็จของการบริหารราชการ ส่งต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาต่างๆ หลายประการ ซึ่งเป็นผลให้สถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน ความมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิผล สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งของทางราชการ มีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชาติ จำเป็นต้องกำหนดทิศทาง การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพ มีชีวิตที่ดีและ มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับเวทีโลก ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (๒๕๕๒-๒๕๖๑) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา บริหารจัดการมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล มีหน้าที่จัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกันให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตลอด

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ของผู้บริหารมีมากน้อยเพียงใด และต้องการทราบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุง พัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

๒. เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

๓. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

วิธีการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๒๒ โรงเรียน จำนวน ๑,๙๙๖ คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๓๒๒ คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Kregcie & Morgan, ๑๙๗๐,pp.๖๐๘-๖๐๙)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check – list)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี ๔ องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้คือ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญาและการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (อ้างถึงใน พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, ๒๕๕๙, หน้า ๙๘)

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมากที่สุด
๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก
๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง
๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย
๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย

(Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (อ้างถึงใน พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, ๒๕๕๙, หน้า ๙๘)

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในระดับมากที่สุด

๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในระดับมาก

๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในระดับปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในระดับน้อย

๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ในด้านต่าง ๆ

๒. กำหนดกรอบเครื่องมือในการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถาม พิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

๕. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน ๓๐ คน

๖. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมันของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของบครอนบาค (Cronbach)

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

๒. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทางตู้รับส่งจดหมาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ และประสานกับเจ้าหน้าที่ธุรการของโรงเรียน โดยแนบซองเปล่าเพื่อสะดวกในการส่งกลับมายังผู้วิจัยโดยส่งที่ตู้รับจดหมายของโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่

๓. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

๑. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๑๔) รองลงมาคือ การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ($\bar{X}$ = ๔.๐๖) ส่วนด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๐๑) เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านพบว่า

๑.๑ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารมีบุคลิกภาพดีเป็นผู้ที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อยถูกต้องตามกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๓๗)รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา($\bar{X}$ = ๔.๑๗) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถถ่ายทอดความคิดให้แก่ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X}$ = ๔.๐๗)

๑.๒ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารทำให้ผู้ร่วมงานเห็นแก่ประโยชน์ขององค์กรมากกว่าประโยชน์ของตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๑๑) รองลงมาคือ ผู้บริหารกระตุ้นให้เกิดการสร้างแรงจูงใจภายใน กระตุ้นให้เกิดการมองเห็นเป้าหมายร่วมกันภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = ๔.๐๙) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารสร้างความมั่นใจ ในความสำเร็จและเป็นผู้นำในการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = ๔.๐๐)

๑.๓ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริหารส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๐๗) รองลงมาคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น

ของผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X}$ = ๔.๐๖) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ($\bar{X}$ = ๓.๙๕)

๑.๔ ด้านการมุ่งความสัมพันธ์รายบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) รองลงมาคือ ผู้บริหารอำนวยความสะดวกในการทำงานและให้คำแนะนำในการทำงาน ($\bar{X}$ = ๔.๑๑) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน แต่ละคนอย่างเสมอภาค ทำให้รู้ว่ามีคุณค่าและมีความสำคัญ ($\bar{X}$ = ๓.๙๕)

๒. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารออกคำสั่งแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๒๐) รองลงมาคือ ผู้บริหารจัดอบรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตนการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}$ = ๔.๑๖) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษาที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = ๔.๐๔)

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r=๐.๘๒๕) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์กับการกระตุ้นการใช้ปัญญา มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๘๒๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ รองลงมาคือ การกระตุ้นการใช้ปัญญา กับ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ มีค่าความสัมพันธ์ เท่ากับ ๐.๗๙๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และคู่มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ การกระตุ้นการใช้ปัญญา กับ การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๖๘๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้าน

การกระตุ้นการใช้ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฏิภาณ ปะติเก (๒๕๕๗, น.๑๒๑) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๖ พบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชามนตร์ แย้มเจริญกิจ (๒๕๕๓, น.๙๑) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษา ประเภทที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑ และ เขต ๒ พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านอภิปรายผลได้ดังนี้

๑.๑ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารมีบุคลิกภาพดีเป็นผู้ที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อยถูกต้องตามกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถถ่ายทอดความคิดให้แก่ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร ผินสู่ (๒๕๕๘, น.๙๑) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒ พบว่า ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสา ฤทธิ์เต็ม (๒๕๕๙, น.๑๗๖) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาเอกชน กลุ่มที่ ๗ (เขตพระโขนง-บางนา) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

๑.๒ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นอีกด้านที่มีความสำคัญ เป็นอันดับที่สาม เนื่องด้วยผู้บริหารประพฤติตนในทางที่จูงใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานให้เกิดแรงบันดาลใจ เกิดความรัก ความศรัทธาในสถานศึกษา มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา กระตุ้นให้เกิดการสร้างแรงจูงใจภายใน กระตุ้นให้เกิดการมองเห็นเป้าหมายร่วมกันภายในสถานศึกษา ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นทีม แสดงออกด้วยความกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงาน สร้างเจตคติในเชิงบวก ส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคีในสถานศึกษา ทำให้ผู้ร่วมงานเห็นแก่ประโยชน์ขององค์กรมากกว่าประโยชน์ของตนเอง กำหนดเกณฑ์การเสริมแรงให้สามารถปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย และสร้างความมั่นใจในความสำเร็จและเป็นผู้นำในการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร สามัญ (๒๕๕๘, น.๗๐) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๑๗ จังหวัดชลบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๑.๓ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริหารส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ

ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา แม้จะเป็นด้านที่สำคัญน้อยที่สุดแต่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารต้องให้ความใส่ใจ เป็นสิ่งที่ต้องมีในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะว่าผู้บริหารต้องกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิด ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน หาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในการทำงานในสถานศึกษา สร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงานที่สำเร็จ ส่งผลให้เกิดความอดทนในการทำงานเพิ่มขึ้น กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาว่าเป็นเรื่องที่ควรร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๕๒ ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำอย่างต่อเนื่อง

๑.๔ ด้านการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารอำนวยความสะดวกในการทำงานและให้คำแนะนำในการทำงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานแต่ละคนอย่างเสมอภาค ทำให้รู้ว่ามีคุณค่าและมีความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญจิตร คงเพ็ชรศรี (๒๕๕๕, น. ๘๔) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓ พบว่า การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

๒. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย เรียงตามลำดับจาก ผู้บริหารออกคำสั่งแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา จัดอบรมเพื่อส่งเสริมการดำเนินการปฏิบัติตนการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดแนวทางการติดตามผลการปฏิบัติงาน ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ จัดอบรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา แจ้งเกณฑ์การประเมินต่างๆ ในการปฏิบัติราชการ มีการจัดโครงสร้างการบริหารงาน จัดทำพรรณา

งานของสถานศึกษา ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษาที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และอันดับสุดท้ายคือ มีการจัดกิจกรรมหรือโครงการปฐมนิเทศครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนที่จะมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับ โสภณ สวยขุนทด (๒๕๕๗, น.๘๗) ได้ศึกษา การบริหารงานบุคคลด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ กับสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๔ พบว่า การบริหารงานบุคคลด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันกับ สวาท ดวงคำ (๒๕๕๑, น.๑๒๘) ได้ศึกษาการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู ในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ พบว่า การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ดนัยวิชญ์ แก้วสุพรรณ (๒๕๕๙, น.๑๑๓) ได้ศึกษาการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๓ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เช่นเดียวกันกับ วัลลภ ขวัญมา (๒๕๕๗, น.๙๐) ได้ศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r=๐.๘๒๕) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ วรานาถ กิมาลี (๒๕๕๗, น.๑๕๙) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนาแก-วังยาง จังหวัดนครพนม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ อีกทั้งสอดคล้องกับ เจริญจิตร คงเพ็ชรศรี (๒๕๕๕, น.๘๙) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และยังสอดคล้องกับ อุดม พินทุรักษ์ (๒๕๕๓, น.๑๐๖) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ดังต่อไปนี้

๑. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ในการทำงานอย่างเป็นระบบร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน หาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในการทำงานในสถานศึกษา สร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงานที่สำเร็จ ส่งผลให้เกิดความอดทนในการทำงานเพิ่มขึ้น กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาว่าเป็นเรื่องที่ควรร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

๒. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารจัดกิจกรรมหรือโครงการปฐมนิเทศครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนที่จะมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมหรือโครงการปฐมนิเทศครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนที่จะมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งในการปฐมนิเทศต้องเสริมสร้างในเรื่องวัฒนธรรมองค์กร เพื่อสร้างให้บุคลากร เกิดความรักความศรัทธาในองค์กร เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี จากผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ การกระตุ้นการใช้ปัญญา กับ การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบโดยร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิด ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน มีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในการทำงานในสถานศึกษา สร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงานที่สำเร็จ ส่งผลให้เกิดความอดทนในการทำงานเพิ่มขึ้น กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในสถานศึกษาว่าเป็นเรื่องที่ควรร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้องและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน และผู้บริหารควรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอย่างเหมาะสม ดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน แต่ละคนอย่างเสมอภาค ทำให้รู้ว่ามีคุณค่าและมีความสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงาน อำนวยความสะดวกในการทำงานและให้คำแนะนำในการทำงาน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิด

แห็นในการทำงาน มอบหมายงานให้แก่บุคลากรอย่างตรงความรู้ความสามารถของบุคลากรและผู้บังคับบัญชาควรให้ความช่วยเหลือในการทำงานเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการความช่วยเหลือ

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งต่อผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษา

๒. ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในรูปแบบโมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๔ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี มารดาและสมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

จิราพร สามัญ. (๒๕๕๘). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗ จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา).

เจริญจิตร คงเพ็ชรศร. (๒๕๕๕). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา).

ดนัยวิชญ์ แก้วสุพรรณ. (๒๕๕๙). การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๓. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).

เบญจภรณ์ ผินสู่. (๒๕๕๘). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).

ปฏิภาณ ปะติเก. (๒๕๕๗). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๖. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (๒๕๕๘) การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา. บทความในรายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๔ . หาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (๒๕๕๓). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕และ(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร : [ม.ป.พ.]

วรานาถ กิมาลี. (๒๕๕๗). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนาแก-วังยาง จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนครพนม).

วัลลภ ขวัญมา. (๒๕๕๗) การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

สวาท ดวงคำ. (๒๕๕๑). การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู ในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี)

สุชามนต์ แย้มเจริญกิจ. (๒๕๕๓). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาประเภทที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต ๑ และ เขต ๒. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๙). คู่มือการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค. กรุงเทพ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

โสภณ สวยขุนทด. (๒๕๕๗). การบริหารงานบุคคลด้วยการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการกับสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๔. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

อรสา ฤทธิ์เต็ม. (๒๕๕๙). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน กลุ่มที่ ๗ (เขตพระโขนง-บางนา) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร).

อุดม พินธุรักษ์. (๒๕๕๓). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).

Bass (2002). Stogdill's Hand book of leadership : A Survey of theory and Rescarch. New York : Free Press.

Bush, I Glover,D. (2003). School Leadership Concepts and Evidence : Second Edition, London, Paul Chapnan.

Marlay (2003). Leadership for school restructuring, Educational Administration Quarterly. 30(4).

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล

The Study of Inclusive Education Management of School Administrators of Inclusive Education Primary Schools in Bangkok and Its Suburbs

ชมบุญ แย้มนาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล และ ๒) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล จำนวน ๑๔๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ๑) การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล โดยมีภาพรวมและพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก และ ๒) รูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล พบว่า ด้านนักเรียน โรงเรียนควรมีการการปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้ ด้านสิ่งแวดล้อม ควรปรับสภาพอุปกรณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการและควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่างๆของนักเรียนเป็นสำคัญ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดทำแผนการศึกษาวัดผลประเมินผล เฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะบุคคลให้ตรงกับศักยภาพของนักเรียนและผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ด้านเครื่องมือ โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมอย่างชัดเจน จัดหาสื่อและเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นเลิศตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนร่วม ผู้บริหารโรงเรียน

ABSTRACT

This studyaimed to investigate ๑) the inclusive education management of school administrators of inclusive education primary schools in Bangkok and its suburbs,and ๒) the model of inclusive education management of inclusive education primary school administrators in Bangkok and its suburbs.

The samples used in this study were ๑๔๘ primary schools offering inclusive education under the Office of Primary Educational Service Area in Bangkok and its suburbs. The research instruments were a questionnaire and an interview form. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), and the content analysis.

The results of the study revealed that ๑) the inclusive education management of the inclusive education primary school administrators in Bangkok and its suburbs showed a high level of overall effectiveness and in each particular aspect, and ๒) the study of the model of the inclusive education management of leading inclusive education primary school administrators in Bangkok and its suburban areashoweda number of major findings as follows.Firstly, in the aspect of students, it turned out that the schools were required to provide students orientation in order to build understandings and to develop students' physical, emotional, societal, and intellectual potential so that the students could be able to live in a society. Secondly, in the aspect of environment, equipment should be improved to suit students with disability and the environment should be conducive to mainly support students' activities. Thirdly, in the aspect of instructional activities, individual assessment should be implemented in the education plan. Individual education plan should correspond tostudents' potential. Administrators had continuously supervised, monitored, and followed the management. Finally, in the aspect of equipment, schools should set clear policy, vision, and mission on inclusive education management. The schools shouldprovide media and tools to facilitate students' convenience to develop excellence in their potential and interpersonal differences.

Keywords: inclusive education management, school administrators

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการไว้ในมาตราที่ ๔๓ ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้น

พื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในมาตราที่ ๕๕ ระบุว่า บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ จากนั้นรัฐบาลไทยได้พยายามผลักดันให้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสาหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือผู้พิการ โดยกำหนดสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาสาหรับผู้พิการและผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตราที่ ๑๐ ไว้ว่า “การจัดการศึกษาสาหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ นับตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอานวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนทั่วไปจัดการศึกษาในรูปแบบเรียนร่วม โดยจัดโครงการนำร่องโรงเรียนแกนนำ จัดการเรียนร่วมขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Special Needs) ได้รับโอกาสทางการศึกษาและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีนโยบายให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสาหรับคนพิการในรูปแบบการเรียนร่วมได้ดำเนินงานโดยอาศัยการจัดการเรียนการสอนให้เป็นปกติ โดยใช้ชื่อว่า “โครงสร้างซีท” (SEAT Framework) ซึ่งเบญจา ชลธาร์นนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพิเศษได้พัฒนามาจากหลักการของ “การศึกษาเพื่อมวลชน” (Education For All: EFA) มีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ด้าน คือ ด้านผู้เรียน (Students) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activities) และด้านเครื่องมือ(Tools)

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในสถานศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาด้านการบริหารการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล เพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กนักเรียนพิเศษและเด็กปกติอย่างทั่วถึง และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพต่อไปซึ่งผู้วิจัยคาดว่า ผลจาการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล

๒. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล จำนวน ๒๓๓ คน จาก ๒๓๓ โรงเรียน

๒. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, ๑๙๗๐, pp. ๖๐๗-๖๐๘) ผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล จำนวน ๑๔๘ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน และข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านต่างๆ คือ ประเภทนักเรียนพิการ การเข้ารับการฝึกอบรม ระยะเวลาบริหารอยู่ในโรงเรียนการจัดการเรียนร่วม และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า ๕ ระดับ สอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ๔ ด้าน คือ ด้านผู้เรียน (Students) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activities) และด้านเครื่องมือ(Tools)ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (อ้างถึงใน พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, ๒๕๕๙, หน้า ๙๘)

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึงการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารในระดับมากที่สุด
๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึงการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารในระดับมาก
๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึงการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารในระดับปานกลาง
๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึงการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารในระดับน้อย
๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึงการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล โดยใช้โครงสร้างซีท(SEAT Framework) ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ นักเรียน (Students) สภาพแวดล้อม (Environment) กิจกรรมการเรียนการสอน (Activities) เครื่องมือ (Tools) และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นการตอบคำถามแบบปลายเปิด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาณ์ตามขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระดับประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ

๒. กำหนดกรอบเครื่องมือในการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถาม พิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

๔. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

๕. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน ๓๐ คนและนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน ๒ คน

๖. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมันของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของบครอนบาค (Cronbach)

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากงานบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจาก

ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพฯ และปริมณฑล

๒. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และประสานกับเจ้าหน้าที่ธุรการของโรงเรียน โดยแนบซองเปล่าเพื่อสะดวกในการส่งกลับมายังผู้วิจัย

๓.ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๔. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

๑. การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก($\bar{x}$ = ๓.๗๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน($\bar{x}$ = ๓.๙๗) เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย รองลงมาคือ ด้านนักเรียน ($\bar{x}$ = ๓.๘๔) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม($\bar{x}$ = ๓.๖๗) เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านพบว่า

๑.๑ การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑลโดยภาพรวม ด้านนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๘๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ โรงเรียนจัดปฐมนิเทศให้นักเรียนปกติและนักเรียนพิการเรียนร่วมเพื่อสร้างเจตคติที่ดีและความเข้าใจร่วมกัน($\bar{x}$ = ๓.๙๑) รองลงมาคือ โรงเรียนประชุมวางแผนร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนปกติและนักเรียนพิการ ($\bar{x}$ = ๓.๗๙) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือโรงเรียนมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของนักเรียนพิการเพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียนร่วม($\bar{x}$ = ๓.๗๓)

๑.๒ การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}$ = ๓.๖๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนทำการการปรับสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนพิการเรียนร่วม($\bar{x}$ = ๓.๘๐) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการตรวจสอบ ซ่อมแซมสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกเสมอ($\bar{x}$ = ๓.๗๖) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ โรงเรียนมีห้องน้ำสำหรับนักเรียนบกพร่องทางร่างกายที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็น($\bar{x}$ = ๓.๕๒)

๑.๓ การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพอยู่ในระดับมาก($\bar{x}$ = ๓.๙๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนพิการเรียนร่วมเมื่อมีการวัดผลระหว่างเรียนไม่ผ่านเกณฑ์($\bar{x}$ = ๔.๑๑) รองลงมาคือ ครูรายงานผลความก้าวหน้าของนักเรียนพิการเรียนร่วมให้กับผู้บริหารและผู้ปกครองรับทราบเป็นระยะ ($\bar{x}$ =

๔.๑๐) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ฝ่ายบริหารจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนร่วมตรงตามความสามารถของครูผู้สอน ($\bar{x}$ = ๓.๘๕)

๑.๔ การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล ด้านเครื่องมือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{x}$ = ๓.๖๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ /พันธกิจ/ยุทธศาสตร์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเรียนร่วม ($\bar{x}$ = ๓.๙๖) รองลงมาคือ โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับการจัดการเรียนร่วมโดยคำนึงศักยภาพผู้เรียนแต่ละบุคคล($\bar{x}$ = ๓.๘๕) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างชีทเป็นข้อกำหนดในการจัดการเรียนร่วม ($\bar{x}$ = ๓.๕๗)

๒. รูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล โดยทำการสัมภาษณ์ในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า

๒.๑ ด้านนักเรียน โรงเรียนมีการการปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจให้เด็กปกติรับรู้ถึงความบกพร่องของเด็กพิการ โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาศักยภาพพร้อมทั้งต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เน้นพัฒนาศักยภาพในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้

๒.๒ ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการให้บริการอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับนักเรียนพิการเรียนร่วม โดยควรจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งเรียนรู้เพื่อบริการให้กับนักเรียนให้เพียงพอและเหมาะสม ภายในอาคารเรียนควรปรับสภาพอุปกรณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการและภายนอกห้องเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่างๆของนักเรียน

๒.๓ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการบริหารจัดการหลักสูตรนักเรียนพิการเรียนร่วมโดยเฉพาะ จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะบุคคลให้ตรงกับศักยภาพของนักเรียนและควรมีการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกภาคเรียน

๒.๔ ด้านเครื่องมือ โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมอย่างชัดเจน จัดหาสื่อและเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกเพื่อบริการกับนักเรียนพิการเรียนร่วมที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ อย่างทั่วถึงและเพียงพอ

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. ด้านนักเรียนพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่านักเรียนส่วนมากผ่านการเตรียมความพร้อมเด็กพิการระยะแรกเริ่มตามแผนที่วางไว้ ประกอบกับการที่เด็กพิเศษภายในโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือและจัดกิจกรรมให้เด็กนักเรียนพิเศษตามความสามารถ จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพพร้อมทั้งต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เน้นในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับห้องเรียนทั่วไปได้และอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนุช ประมวลการ (๒๕๕๗,น.๔) ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมเข้ากิจกรรมการปฐมนิเทศนักเรียน โดยให้นักเรียนเรียนร่วมและนักเรียนทั่วไปได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมล จันทราศรี (๒๕๕๓) ที่ทำการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนแกนนำเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) พบว่า โดยภาพรวมสภาพการบริหารโรงเรียนแกนนำเรียนร่วมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านคือ ด้านนักเรียนมีระดับการดำเนินการสูงสุด

๒. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการบริหารมีการจัดการอย่างเป็นระบบมีการสนับสนุนงบประมานที่เพียงพอ บุคลากรมีความรู้ความสามารถทางวิชาการควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่างๆของเด็กนักเรียนพิเศษ มีการทำระบบข้อมูลสารสนเทศที่เก็บข้อมูลย้อนหลังไว้จนกว่านักเรียนจะจบการศึกษา และมีการจัดการให้บุคคลที่มีส่วนร่วมกับนักเรียนพิเศษเรียนร่วมทุกคนรับทราบและมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและโรงเรียนควรมีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนพิเศษเรียนร่วมโดยเฉพาะซึ่งยังคงมีสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษบา ตาไว (๒๕๕๐, น.๙๕) กล่าวว่า โรงเรียนต้องปรับสิ่งที่แวดล้อมโดยพิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของเด็กนักเรียนพิเศษแต่ละประเภทและดำเนินการทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรนุช ประมวลการ ๒๕๕๗, น.๔)ด้านสภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพน่าอยู่และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดอบรมให้ความรู้ครู และ บุคลากร ระยะสร้างเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนเรียนร่วมเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม

๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะในด้านการบริหารมีการจัดการอย่างเป็นระบบ โรงเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนพิเศษเรียนร่วมทำกับนักเรียนปกติให้มากที่สุด จัดการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพิเศษมาให้การอบรมหรือให้ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งวิธีการทำแผนการศึกษานักเรียนพิการเรียนร่วม มีการบริหาร

จัดการหลักสูตรนักเรียนพิเศษเรียนร่วม จัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวัดผลประเมินผล และผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกภาคเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (บุษบา ตาไว ,๒๕๕๐, น.๙๔) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากในเรื่องการจัดทำแผนการจัดกานศึกษาเฉพาะบุคคล(IEP) ให้กับเด็กพิเศษ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับเด็กนักเรียนพิเศษเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับ ฉวีวรรณ เมืองซอง (๒๕๕๕, น.๑๕๒) ได้ประเมินโครงการพบว่า ด้านการเรียนการสอน ความพร้อมของโรงเรียน ความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนและผู้ปกครอง การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานพัฒนาบุคลากร และโอกาสในการจัดการเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนปกติ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

๔. ด้านเครื่องมือ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมอย่างชัดเจน มีแผนงาน โครงการให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายมีส่วนร่วมสนับสนุนดำเนินงานด้านการเรียนร่วม และมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับจำนวนเด็กนักเรียนพิเศษเรียนร่วมอาจจะเป็นเพราะว่าครูได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสอน ซึ่งโรงเรียนมีบริการทางการศึกษาที่ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (บุษบา ตาไว ,๒๕๕๐, น.๙๕)ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านเครื่องมือมีการจัดการในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการโดยใช้โครงสร้างซีทส่งผลให้เด็กพิเศษได้รับการช่วยเหลือด้านเครื่องมือทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ (นารีรัตน์ กล้าหาญ๒๕๕๑) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกรณีศึกษาการปฏิบัติของครูประถมศึกษาในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมโดยใช้กรอบการปฏิบัติงานตามกรอบแนวคิดซีทโดยด้านเครื่องมือ ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจน ครูยังมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการเรียนร่วม

๒. ผลของการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งอภิปรายผลรายด้านได้ดังนี้

๑ ด้านนักเรียนนั้นจะมีรูปแบบการจัดการ คือ ต้องทำการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาโดยที่มีการใช้กิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยการดำเนินงานในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีความสุข นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตามศักยภาพอย่างจริงจังเป็นลำดับรองลงมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเด็กที่ไม่สามารถพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการเรียนการสอนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ผอ.ธนณัฐ ศิระวงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนร่วมด้านนักเรียนดังนี้ ๑)โรงเรียนมีการประชุมนักเรียนในวันปฐมนิเทศ เพื่อ

เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจกับนักเรียนในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนพิการ ๒) โรงเรียนมีแผนโครงการในการรองรับการจัดการเรียนร่วมในแผนปฏิบัติงาน ๓)โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนตามประเภท ความพิการ โดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ๔)โรงเรียนมีห้องเรียนคู่ขนาน เพื่อรับนักเรียนพิการที่ไม่สามารถเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติได้ พัฒนาศักยภาพเพื่อส่งต่อไปยังห้องเรียนปกติ และเรียนร่วมในชั้นเรียนบางเวลา ๕)นักเรียนพิการมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี อนงค์วดี ปรีดา ดังนี้ “ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกับนักเรียนปกติในบางกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติร่วมกลุ่มได้ และบางกิจกรรมก็จัดให้เหมาะสมกับนักเรียนโดยตรง”

๒ ด้านสิ่งแวดล้อมนั้นมีรูปแบบการจัดการในห้องเรียน คือ มีบริการอุปกรณ์จำเป็น มีสื่อการเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนให้เพียงพอ และเหมาะสม ภายในอาคารเรียนควรปรับอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ประตู บันได ห้องน้ำ พื้น แสงสว่าง ให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการและภายนอกห้องเรียน ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็กนักเรียนพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ผอ. ธนณัฐ ศิระวงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้ ๑)โรงเรียนปรับสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนห้องเรียนคู่ขนาด จัดเตรียมสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และอื่นๆ ให้แก่นักเรียนตามความเหมาะสม สอดคล้องกับประเภทความพิการ ๒) จัดบรรยากาศ ภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับนักเรียนพิการ ๓) จัดทำทางลาดเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนพิการทางด้านร่างกาย ๔) จัดเตรียมห้องสุขาให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนพิการ” ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี อนงค์วดี ปรีดา ดังนี้ “จัดให้มีบริเวณส่วนตัวที่เหมาะสมตามพัฒนาการของเด็กพิเศษ และบางเวลาก็อยู่ร่วมกับเด็กพิเศษ”

๓ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นจะมีรูปแบบการจัดการคือ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนและพัฒนานักเรียนในกลุ่มเรียนอ่อนเป็นกรณีพิเศษ โรงเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนพิการเรียนร่วมทำกับนักเรียนปกติให้มากที่สุด มีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพิเศษมาให้การอบรมหรือให้ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทั้งวิธีการทำแผนการศึกษานักเรียนพิการเรียนร่วม มีการบริหารจัดการหลักสูตรนักเรียนพิเศษ มีการวัดประเมินผล ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ผอ. ธนณัฐ ศิระวงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนร่วมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ ๑) โรงเรียนจัดทำคำสั่ง มอบหมายให้ครูผู้สอน ครูประจำรับคัดกรองนักเรียนและจัดทำแบบการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล (IEP) และแบบการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ๒) จัดเตรียมสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ตามแผน IEP และตามความต้องการของผู้เรียน ๓) จัดสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนพิการ LD โดยสอนซ่อมเสริม โดยใช้กระบวนการ PLC ๔) มีการวัดผล

ประเมินผลตามแผน IEP” ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี อนงค์วดี ปรีดา ดังนี้ “ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนจัดให้นักเรียนอยู่ในห้องเรียนที่มีเด็กปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างเด็กปกติ และเด็กพิเศษเรียนร่วม และในบางขณะก็ใช้กิจกรรมของเด็กตามลักษณธของเด็กพิเศษแต่ละประเภท”

๔. ด้านเครื่องมือนั้นจะมีรูปแบบการจัดการ คือ มีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมอย่างชัดเจน มีแผนงานโครงการให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วมสนับสนุนและดำเนินงานด้านการเรียนร่วม จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับจำนวนเด็กพิการเรียนร่วม จัดหาสื่อและเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกตามด้านการบกพร่องและพัฒนานักเรียนเป็นเลิศตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ผอ. ธนณัฐ ศิระวงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนร่วมด้านเครื่องมือ ดังนี้ ๑) โรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนร่วม จัดทำแผนงาน โครงการ ในแผนปฏิบัติงานประจำปี ๒) โรงเรียนจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล IEP โดยเทียบจากหลักสูตรแกนกลางฯ ๓) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมผู้คัดกรองและเทคนิคการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนบกพร่องทางการเรียนรู้ ๔) ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ๕) โรงเรียนจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ตามมาตรฐานการจัดการเรียนร่วม ๔ มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี อนงค์วดี ปรีดา ดังนี้ “ใช้เครื่องมือที่ควรผลิตและเป็นแบบฝึกที่สำนักพิมพ์จัดทำขึ้นก็ได้ บางส่วนเด็กพิเศษมีความสามารถฝึกได้เช่นเด็กปกติ บางส่วนครูฝึกตามลักษณะความแตกต่างของเด็กพิเศษแต่ละคน”

๕. ด้านอื่นๆ นั้นจะมีรูปแบบการจัดการ คือ ด้านอื่นๆนั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ เสียสละ ทุ่มเท อดทนเพื่อให้สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้และควรจัดสรรงบประมาณให้มากกว่าปัจจุบันเพราะจำนวนนักเรียนพิการเรียนร่วมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และควรมีครูพิเศษที่มีความชำนาญมาเป็นพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือในแต่ละโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ผอ. ธนณัฐ ศิระวงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนร่วมด้านอื่นๆดังนี้ โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ เสียสละ และทุ่มเท อดทน จากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีครูพิเศษที่มีความชำนาญมาเป็นพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือในแต่ละโรงเรียน อาจเป็นเพราะว่านอกจากปัจจัยการจัดการศึกษาโครงซีท(SEAT) แล้วต้องมีการปฏิบัติจริงจากผู้ปฏิบัติทุกภาคส่วนที่จะต้องใช้หัวใจในการทำงานที่อาจจะประสบผลสำเร็จที่ยาก แต่เพราะเป็นการสร้างโอกาสให้กับเด็กพิการที่โอกาสทางสังคมของพวกเขาเหล่านั้นน้อยอยู่แล้ว ได้มีโอกาสได้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑลพบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งห้องเรียน อาคารเรียน ภายนอกอาคารเรียน เพื่อให้เอื้อต่อนักเรียนพิการเรียนร่วม ควรจะทำให้ครอบคลุมกับนักเรียนพิการทุกประเภทหรืออย่างน้อยตามประเภทที่มีในโรงเรียนแห่งนั้น

เมื่อพิจารณาด้านการจัดการเรียนร่วมแต่ละด้าน ได้ผลดังนี้

ด้านนักเรียนจากผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของนักเรียนพิการเพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียนร่วม ดั้งนั้น ผู้บริหารควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับประเภทเด็กพิเศษ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิเศษภายในโรงเรียน

ด้านสิ่งแวดล้อมจากผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ โรงเรียนมีห้องน้ำสำหรับนักเรียนบกพร่องทางร่างกายที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็น ดั้งนั้น ผู้บริหารควรสำรวจจำนวนนักเรียนบกพร่องทางร่างกายที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็นให้เป็นปัจจุบันเสมอ และดำเนินการสร้างห้องน้ำที่ได้มาตรฐานห้องน้ำเพื่อคนพิการให้เพียงพอ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ฝ่ายบริหารจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนร่วมตรงตามความสามารถของครูผู้สอน ดั้งนั้น ผู้บริหารควร วางแผนการจัดอัตราครูแต่ละสายชั้นอย่างเป็นระบบ ดำเนินการจัดการให้ความรู้พัฒนาครูในกลุ่มสาระวิชาต่างที่ขาดแคลน รวมทั้งส่งเสริมการใช้สื่อ ICT มาเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

ด้านเครื่องมือผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างซีท เป็นข้อกำหนดในการจัดการเรียนร่วม ดั้งนั้น ผู้บริหารควรจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนความรู้ ความเข้าใจ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เบื้องต้น และแนวทางการดำเนินการตามโครงสร้างซีท ภายในโรงเรียน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินการตามโครงสร้างซีท (ทั้งในด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน หรือ กำหนดวิธีการดำเนินงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาข้อดีและข้อจำกัดในการจัดการเรียนร่วมที่ระดับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเรียนร่วม

๒. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเครือข่ายในการให้บริการ ทั้งภาครัฐ เอกชน มูลนิธิ และหน่วยงานอื่นๆ

๓. ควรมีการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนร่วมแบบเจาะลึก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล มารดาและสมาชิกในครอบครัว ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๖) .พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. ราชกิจจานุเบกษา

ฉวีวรรณ เมืองซอง.(๒๕๕๕) .การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๒๙. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี)

นารีรัตน์ กล้าหาญ.(๒๕๕๑).กรณีศึกษาการปฏิบัติงานของครูประถมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมโดยใช้กรอบการปฏิบัติงานตามกรอบแนวคิดซีท. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

บุษบา ตาไว . (๒๕๕๐) .การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมจังหวัดสุโขทัย. (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาลับราชภัฏพิบูลสงคราม)

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (๒๕๕๘). การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทาง พระพุทธศาสนา.(บทความในรายงานการประชุมวิชาการครั้งที่๕๔, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๔๒). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

_____. (๒๕๕๐). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐.

วรนุช ประมวลการ (๒๕๕๗) .การจัดการเรียนร่วมตามโครงสร้างซีทของโรงเรียนยางฮอมวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๖. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).

วิมล จันทราศรี. (๒๕๕๓) .แนวทางการพัฒาการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทSEAT) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต๒. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๐). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๒). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.).

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (๒๕๔๕) .แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษา. (กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดีจำกัด)

สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (ม.ป.ป.). แนวทางการพัฒนาสถานศึ กษาต้นแบบการเรียนรวม (Inclusive schools). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

The Management Factors Affecting Success of School in World Class Standard School Project under the Control of Pathum Thani Educational Office

วราภรณ์ พรมนิล*
พิมลพรรณ เพชรสมบัติ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ๒) ระดับผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี และ ๓) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๙๐ คน ที่ได้การประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครจซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒) ระดับผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ๓) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา ด้านคุณภาพผู้บริหาร ด้านผู้เรียน ด้านวิชาการ ด้านระบบการบริหารจัดการ สามารถพยากรณ์ ได้ร้อยละ ๗๐.๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

---

* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

** หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ABSTRACT

This study aimed to study 1) levels of secondary school administrative factors in the International Standard School Project under the control of Pathum Thani Educational Office, 2) levels of secondary school outcomes in the International Standard School Projects under the control of Pathum Thani Educational Office, and 3) administrative factors affecting the outcomes of secondary schools in the International Standard School Projects under the control of Pathum Thani Educational Office.

Research samples were 290 people including school administrators and secondary school teachers in the International Standard School Project under the control of Pathum Thani Educational Office. The samples were selected on the basis of the determining sample size for research activities by Krejcie and Morgan. A set of questionnaire was used as a research instrument and percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis were used for data analysis.

The major findings revealed that 1) the overall level of the secondary school administrative factors in the International Standard School Project under the control of Pathum Thani Educational Office was at a high level, 2) the overall level of the outcomes of the secondary school in the International Standard School Projects under the control of Pathum Thani Educational Office was at a high level, and 3) the administrative factors including network development collaboration, quality of administrator, students, academic, and administrative system affecting the outcomes of the secondary schools in the International Standard School Projects under the control of Pathum Thani Educational Office could be predicted 70.1% with statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: administrative factors, schools outcomes

บทนำ

สังคมโลกยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร หรือ องค์ความรู้และสติปัญญาของคนในสังคมที่ล้ำหน้า ส่งผลให้แต่ละประเทศไม่สามารถที่จะอยู่เพียงลำพังได้ต้องอาศัยและพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการเครือข่ายเชื่อมโยงวิทยาการและความก้าวหน้าให้ทั่วถึงทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการที่จะทำให้ประเทศก้าวทันความเปลี่ยนแปลงได้นั้นประชากรของประเทศต้องมีทักษะต่างๆ ที่ช่วยในการสื่อสารกับต่างประเทศเพื่อพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันกับต่างประเทศได้ ซึ่งการพัฒนาประชากรของประเทศสิ่งสำคัญที่ต้อง

พัฒนาเป็นอันดับแรกคือการจัดการศึกษาในประเทศที่คำนึงถึงประชากรในวัยเรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สื่อสาร แก้ปัญหาและการสร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เพื่อให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ซึ่งการศึกษาของประชากรในประเทศจะเป็นตัวบ่งชี้ขีดความสามารถของประเทศ ประเทศที่สามารถอยู่รอดได้นั้นต้องมีความแข่งแกร่งทางองค์ความรู้ ทักษะการใช้ชีวิตและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ประเทศส่วนใหญ่ลุกขึ้นปฏิรูปการศึกษาของประเทศตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ประเทศไทยต้องเตรียมรับกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งคำนึงถึงการจัดการศึกษาของไทย และมุ่งไปที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาเกิดแรงผลักดันในการยกระดับการศึกษาในสถานศึกษาให้เทียบกับระดับนานาชาติ ช่วยผู้เรียนมีองค์ความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแยกแยะและการแก้ปัญหาต่างๆ ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นจึงได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยกระดับการจัดการศึกษาไทยเพื่อรองรับกับการแข่งขันในเวทีระดับโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ โดยให้โรงเรียนมีส่วนในการเป็นหน่วยบริการทางการศึกษา มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่เป็นสากล พัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการสอนภาษาต่างประเทศ จึงทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่เรียกว่า โรงเรียนมาตรฐานสากล(World – Class Standard School) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,๒๕๕๓,น. ๒)

ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต ๔ (ปทุมธานี-สระบุรี) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี มีภารกิจหลักในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒ จังหวัด คือ จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสระบุรีแบ่งส่วนราชการภายใน เป็น ๖ กลุ่ม และ ๑ หน่วย ได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา หน่วยตรวจสอบภายใน มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต ๔ ปทุมธานี จำนวน ๙ โรงเรียนและจังหวัดสระบุรี มีจำนวน ๓ โรงเรียน ที่ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ซึ่งมีสมาชิกในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งสิ้น ๕๐๐ โรงเรียน และสมาชิกในโครงการต้องมีการพัฒนาอย่างเข้มและต่อเนื่อง ซึ่งทางโรงเรียนได้รับการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เทียบเคียงมาตรฐานสากล รับการประเมินการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานแห่งชาติ TQA (Thailand Quality Award) จากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อยกระดับโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จของการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่นักเรียนมีศักยภาพผู้เรียนให้เป็นพลโลก มีการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล มีการบริหารด้วยระบบคุณภาพ ซึ่งโรงเรียนที่ต้องยกระดับและรักษามาตรฐานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีหลักสูตรที่เป็นสากล ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ สามารถสื่อสารได้สองภาษา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ล้ำหน้า มีสร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับกับนานาชาติ การพัฒนานาและปรับปรุงให้มีคุณภาพ

ตามตัวชี้วัดถือว่าเป็นความท้าทายของโรงเรียน ซึ่งในปีการศึกษา ๒๕๕๖ มีหน่วยงานต้นสังกัดได้เข้ามาร่วมมือในการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรโดยเพิ่มหลักสูตร MEP (Mini English Program) หลักสูตรความสามารถพิเศษ เพิ่มกระบวนการสืบค้นด้วยตนเอง คือ รายวิชา IS เกิดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับต่างประเทศซึ่งทำให้หลักสูตรต้องสามารถเทียบโอนได้ ซึ่งเกิดปัญหาจากการที่นักเรียนร่วมโครงการเมื่อกลับมาเรียนที่มีรายวิชาที่ไม่สามารถเทียบโอนได้เป็นปัญหาจากการจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งทางโรงเรียนต้องเร่งปรับปรุงและหาแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศและทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี เพื่อได้ข้อมูลสารสนเทศที่ช่วยพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี ให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อพัฒนาคน พัฒนาสังคมและพัฒนาครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี

๒. เพื่อศึกษาระดับผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี

๓. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี รวมประชากรทั้งสิ้น ๑,๑๖๙ คน

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๙๐ คน โดยเทียบจากตารางสำเร็จรูปเครจซีและมอร์แกน(Krejcie & Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม(Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารแนวความคิดทฤษฎี และผลงานวิจัย เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสม เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามปัจจัยการบริหารและผลลัพธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๙๐ คน เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – สิงหาคม ๒๕๖๐ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒ ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ แบบสอบถามมีเป็นมาตรส่วนประมาณค่าส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ๕ ระดับ ตามแบบของลิเคร์ท(Likert”s Five Rating Scales) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้(อ้างใน พิมลพรรณ เพชรสมบัติ,๒๕๕๙, น. ๙๘)

๔.๕๑-๕.๐๐ ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน อยู่ในระดับดีมาก
๓.๕๑-๔.๕๐ ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน อยู่ในระดับดี
๒.๕๑-๓.๕๐ ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๑-๒.๕๐ ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน อยู่ในระดับพอใช้
๑.๐๐-๑.๕๐ ปัจจัยการบริหารของโรงเรียน อยู่ในระดับปรับปรุง

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการ สังกัดสำนักงานการศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและกระบวนการ ด้านมุ่งเน้นนักเรียน ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการนำองค์กรและการกำกับดูแลองค์กร ด้านการเงินและสมรรถนะการให้บริการ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ๕ ระดับ ตามแบบของลิเคร์ท (Likert”s Five Rating Scales) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้(อ้างใน พิมลพรรณ เพชรสมบัติ,๒๕๕๙,น. ๙๘)

๔.๕๑-๕.๐๐ ผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการ อยู่ในระดับ ดีมาก
๓.๕๑-๔.๕๐ ผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการ อยู่ในระดับ ดีมากดี
๒.๕๑-๓.๕๐ ผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการ อยู่ในระดับ ปานกลาง
๑.๕๑-๒.๕๐ ผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการ อยู่ในระดับ พอใช้
๑.๐๐-๑.๕๐ ผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการ อยู่ในระดับ ปรับปรุง

การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

๒. กำหนดกรอบเครื่องมือในการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถาม พิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

๕. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน

๖. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมันของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของบครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ .๙๙๑

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากงานบัณฑิตศึกษา คณะคุรุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี

๒. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ และประสานกับเจ้าหน้าที่ธุรการของโรงเรียน โดยแนบซองเปล่าเพื่อสะดวกในการส่งกลับมายังผู้วิจัยโดยส่งที่ตู้รับจดหมายของโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่

๓. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

๑. ปัจจัยด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๙) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ ด้าน โดยด้านวิชาการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด($\bar{x}$ = ๔.๓๗) รองลงมาคือ ด้านคุณภาพครูผู้สอน($\bar{x}$ = ๔.๓๒) และด้านผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด($\bar{x}$ = ๔.๑๗)

๒. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๙) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยด้านระบบการบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด($\bar{x}$ = ๔.๒๓) รองลงมาคือ ด้านคุณภาพครูผู้บริหาร($\bar{x}$ = ๔.๒๑) และด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา($\bar{x}$ = ๔.๑๓)

๓. ผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๒๙) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านการนำองค์กรและการกำกับดูแลองค์กรค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = ๔.๓๗) รองลงมาคือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ($\bar{x}$ = ๔.๓๒) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและกระบวนการ($\bar{x}$ = ๔.๒๔)

๔. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของตัวพยากรณ์ทั้ง ๕ ตัว คือ ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา ($X_๗$) ด้านคุณภาพผู้บริหาร ($X_๔$) ด้านผู้เรียน ($X_๓$) ด้านวิชาการ ($X_๑$) ระบบบริหารจัดการ ($X_๖$) ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียน โดยตัวแปรทั้ง ๕ ตัว มีอำนาจพยากรณ์ผลลัพธ์ของโรงเรียนร่วมกันได้ร้อยละ ๗๐.๑๐ และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์หรือการประมาณค่าผลลัพธ์ของโรงเรียนเท่ากับ .๒๔๙ สามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$Y' = ๑.๒๑๐ + .๒๗๘(X_๗) + .๑๘๑(X_๔) + .๑๑๑(X_๓) + .๐๙๕(X_๑) + .๐๗๐(X_๖)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$Z' = .๓๙๖(X_๗) + .๒๔๒(X_๔) + .๑๔๒(X_๓) + .๑๑๐(X_๑) + .๑๑๓(X_๖)$

จากสมการข้างต้น กล่าวได้ว่า ปัจจัยการบริหารด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา ($X_๗$) มีหน่วยเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้ผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น .๓๙๖ หน่วย และปัจจัยการบริหารด้านคุณภาพผู้บริหาร ($X_๔$)มีหน่วยเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้ผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น .๒๔๒ หน่วย และปัจจัยการบริหารด้านผู้เรียน ($X_๓$)มีหน่วยเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้ผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียน เพิ่มขึ้น .๑๔๒ หน่วย และปัจจัยการบริหารด้านวิชาการ ($X_๑$) มีหน่วยเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้ผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น .๑๑๐ หน่วย และปัจจัยการบริหารด้านระบบบริหารจัดการ ($X_๖$) มีหน่วยเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้ผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น .๑๑๓ หน่วย

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี

๑. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ ด้าน โดยด้านวิชาการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณภาพครูผู้สอน และด้านผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานการศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ได้นำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดให้โรงเรียนมาตรฐานสากลเป็ยุทธศาสตร์การพัฒนายกระดับการจัดการศึกษาทที่มีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนในโรงเรียนมาตรฐานสาก(๒๕๕๕)ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวรรณ มีมั่น(๒๕๕๗) พบว่า ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับมากทั้งด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้เรียนและด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีลัยพรณ์ เสรีวัฒน์ (๒๕๕๕) พบว่า ปัจจัยนำเข้า คุณภาพครู โดยรวมครูผู้สอนมีคุณภาพในระดับมาก และศักยภาพผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความเหมาะสมในระดับมาก

๒. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยด้านระบบการบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณภาพครูผู้บริหาร และด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล มีคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพซึ่งอาจเกิดจากการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร สอดคล้องกับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,๒๕๕๓)ได้กล่าวไว้ว่า การนำที่มีวิสัยทัศน์ร่วม ผู้นำระดับสูงจะต้องเป็นผู้กำหนดทิศทาง วิสัยทัศของโรงเรียนเน้นคุณภาพผู้เรียน สื่อสารทิศทางวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ และสร้างแรงจูงใจกระตุ้นบุคลากรให้มีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรักษ์ คงทา(๒๕๕๖) พบว่าด้านคุณภาพผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ และค่านิยมของโรงเรียน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยตำที่สุดคือ ผู้บริหารสามารถสื่อสารภาษาของพื้นบ้านในประชาคมอาเซียน และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ Vivien (๒๐๑๒) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้สองทางจากประเทศอื่น ๆ มีข้อตกลงด้านการจัดการร่วมกันเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อื่นปฏิบัติและยินดีที่จะแบ่งปันประสบการณ์กับประเทศที่มีความมั่นคงที่ดี มีส่วนร่วมในการเรียนรู้บนโลกยุคโลกาภิวัตฒน์และสามารถสร้างประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับการสร้างระบบการศึกษาระดับโลก

๓. ผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลได้นำแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนตามแนว

ทางการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการมุ่งเน้นการพัฒนานาครู บุคลากร ให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมร่วมกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของปาณิสรา สิงหพงษ์ (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารตามแนวทางรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผลลัพธของโรงเรียนในโครงการมาตรฐานสากลโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของเมธี ทองคำ (๒๕๕๘) ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานากลของดรงเรียมัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำองค์กร รองลงมาคือ ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านผลลัพธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการจัดการกระบวนการ และด้านการวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้ และการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ(Thailand Quality Award) มีผลต่อระดับการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนเป็นอย่างมาก

๔. จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมได้ดีมี ๕ ด้าน คือ ด้านเครือข่ายพัฒนา ด้านคุณภาพผู้บริหาร ด้านผู้เรียน ด้านวิชาการ ด้านระบบบริหารจัดการ สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี มีอำนาจพยกรณ์ผลลัพธ์ของโรงเรียน ได้ร้อยละ ๗๐.๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตารฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี สอดคล้องกับงานวิจัยของเต็มดวง จำนงค์ (๒๕๕๐) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในกการบริหารโรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านหลักสูตรสถานศึกษาส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑. จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารด้านการการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี พบว่าด้านผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตร

และการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน สนับสนุนปัจจัยพื้นฐานที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ ขนาดห้องเรียน บรรยากาศ สื่อ นวัตกรรม เพื่อเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

๑.๒. ปัจจัยการบริหารด้านการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานการศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี พบว่าด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านการบริหารจัดการ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลควรร่วมมือกันกำหนดและสร้างรูปแบบเครือข่ายร่วมพัฒนาให้ชัดเจนและกำหนดระเบียบ เกณฑ์มาตรฐานร่วมกัน และจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะด้านการสร้างเครือข่าย พร้อมทั้งการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรูป แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเวทีสากล หรือควรจัดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือพร้อมทั้งกำหนดให้นมีหน่วยงานที่กำกับดูแล ประเมินและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๑.๓. ผลลัพธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านหลักสูตรและกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านของผลลัพธ์ของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตรการเรียการสอนให้เป็นสากลมากยิ่งขึ้น เสริมสร้างทักษะที่มีศักยภาพในรอบด้าน เพิ่มเติมทักษะความสามารถทางด้านภาษาต่างประเทศ จัดหลักสูตรและการเรียการสอนให้สอดกับความรู้ความสามารถเฉพาะทางให้ทั่วถึง

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อต่อยอดความรู้ให้กว้างยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า การหาแนวทางพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จึงได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

๒.๑. การศึกษารูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาของโรงเรียนมัธยมศึกษาโนโครงการโรงเรียมาตรฐานสากลมาตรฐานสากล

๒.๒. การศึกษารูปแบบการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล

๒.๓. การเปรียบเทียบผลลัพธ์ของโรงเรียนในโครงการและนอกโครงการมีความแตกต่างกันจากปัจจัยการบริหารเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ เพชรสมบัติ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณะผู้เชี่ยวชาญ ขอขอบคุณที่ได้ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แกผู้วิจัยส่งผลให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อยผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

บรรณานุกรม

ปาณิสรา สิงหพงษ์ . (๒๕๕๕) . **การบริหารตามแนวทางรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ จังหวัดปทุมธานี** . (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)

เต็มดวง จำนง. (๒๕๕๐) . **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร**.(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี)

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (๒๕๕๘). **การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา** . บทความในรายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๔ .หาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เมธี ทองคำ. (๒๕๕๘). **การบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๙** . (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

วิลัยพรณ์ เสริวัฒน์.(๒๕๕๕).**การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล.**วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วีรวรรณ์ มีมั่น . (๒๕๕๗). **ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยศิลปากร)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๓ก).**แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล.**กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (๒๕๕๓ค) . **คู่มือการบริหารจัดการระบบคุณภาพ .**กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (๒๕๕๕).**แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง .** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย จำกัด.

อภิรักษ์ คงทา. (๒๕๕๖) . แนวทางการดำเนินงานบริหารระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ . (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

Academic Administration Performance of the Primary School Administrators in PathumThani Province

พรรษมน พินทุสมิต*
พิมลพรรณ เพชรสมบัติ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ๒) เปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานีใน ๔ ด้าน โดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ด้านการบริหาร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๔๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรทั้งสองกลุ่ม เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัยใช้ t – test

ผลการวิจัยพบว่า ๑) การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มีการบริหารงานวิชาการเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ๒) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ใน ๔ ด้าน โดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ด้านการบริหาร ซึ่งมีระดับการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ABSTRACT

This research aimed to studyacademic administrator performance of the primaryschool administrators in PathumThani Province and to compare academic

* คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

** หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

administrator performance of the primary school administrators in PathumThani Province in 3 aspects: gender, education level and administrative experience.

The samples were 340 primary school administrators in PathumThani Province. The research instrumentwas questionnaire.The statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The result of the study showed that the academic administrator performance of the primary school administrators in PathumThani Province was at the high level. Whereas, the results of the comparison of academic administrator Performance of the primary school administrators in PathumThani Province in 3 aspects: gender, educational background and administrative experience was not significantly different at the 0.05 level.

Keywords: academic administration, school administrators

บทนำ

โลกในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวก็คือ คุณภาพของคน การพัฒนาประเทศทุกประเทศก็ต้องอาศัยคุณภาพของคนหรือประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา หากประชาชนมีคุณภาพดีประเทศก็จะสามารถพัฒนาได้ดี หากคุณภาพของประชาชนต่ำการพัฒนาประเทศก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการศึกษาจะต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นหัวใจของการยกระดับคุณภาพของประเทศให้สูงขึ้น

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีเป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก ๓ ประการ คือ ๑.พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้สภาพสังคม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดเก่งดีและมีใจรักการเป็นครู ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ๒.ให้โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ

อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา โดยให้สังคมทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๒ : ๑๑)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศและเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมความดีงามในจิตใจ สามารถเรียนรู้แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้ในทางที่ถูกต้อง

การบริหารงานของสถานศึกษาที่จะสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่ที่การบริหารงานวิชาการและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่าจะให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการมากน้อยเพียงใดและบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมการและติดต่อประสานให้เกิดความเข้าใจ ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจัง อันจะส่งผลให้การบริหารวิชาการของสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย ครุฑอรัญ, ๒๕๕๓ : ๓) สถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานใด และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาโดยแยกงานออกเป็น ๔ ประเภท พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการบริหารงานประเภทต่างๆ Smith and others, ๑๙๖๑ : ๑๗๐ อ้างถึง ในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์(๒๕๕๓ : บทนำ)

งานวิชาการถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา ความทันสมัยในงานวิชาการของสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทจะได้รับการยอมรับได้ก็ต่อเมื่อ บุคคลในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาได้มีความตระหนักตรงกันว่างานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญยิ่ง งานวิชาการเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาก็พิจารณาจากผลงานวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการมีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

และการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการบริหารงานวิชาการจะให้สัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีปัญญาเฉียบแหลม เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญเข้มแข็งและเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล(รุ่ง แก้วแดง, ๒๕๕๐ : ๒) และบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยเพียงใด จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานและบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงก่อนอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจังเพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (อำภา บุญช่วย, ๒๕๕๒ : ๑)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาได้จัดตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๗ โดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๓ การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วยและมาตรา ๓๔ ให้จัดระเบียบบริหารราชการของเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้จัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระดับประถมศึกษา สำหรับจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต ๑ และ เขต ๒ ทั้งหมด ๗ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก อำเภอคลองหลวง อำเภอลำลูกกา อำเภอหนองเสือและอำเภอธัญบุรี (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ, ๒๕๕๙ : ๙) ซึ่งโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบมีจำนวนทั้งหมด ๑๗๐ โรงเรียน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี การวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางต่อผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต ๑ และ เขต ๒ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ตลอดจนเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาปรับปรุงและกำหนดนโยบายเพื่อให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดอันจะส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ด้านการบริหาร

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๔๐ คน จาก ๑๗๐ โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามมี ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ใน ๔ ด้าน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี ๕ ระดับ ดังนี้ (อ้างถึงในพิมลพรรณ เพชรสมบัติ, ๒๕๕๙, หน้า ๙๘

๕ หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

๒. กำหนดกรอบเครื่องมือในการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถาม พิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

๕. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน๓๐คน

๖. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมันของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่า เท่ากับ ๐.๙๖๐

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

๒. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กับผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น ๓๔๐ ฉบับ โดยแนบซองเปล่าเพื่อสะดวกในการส่งกลับมายังผู้วิจัยโดยส่งทางไปรษณีย์

๓. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน ๑๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔๐ มีวุฒิปริญญาตรี จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๖๐ และมีประสบการณ์ด้านการบริหารต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๒๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๒๐

๑.การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ= ๔.๒๓, σ = .๓๘) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = ๔.๒๗, σ = .๕๓) รองลงมา คือ ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (μ = ๔.๒๖, σ = .๔๙) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (μ = ๔.๑๖, σ = .๕๗)

๑.๑ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๑๖, σ = .๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = ๔.๓๐, σ = .๗๑) รองลงมา คือ ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ (μ = ๔.๒๕, σ = .๗๔) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (μ = ๔.๐๕, σ = .๘๗)

๑.๒ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๒๖, σ = .๔๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = ๔.๔๐, σ = .๗๒) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ (μ = ๔.๓๕, σ = .๗๑) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน (μ = ๔.๐๙, σ = .๙๖)

๑.๓ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๒๗, σ = .๕๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครูเพื่อผลิตพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = ๔.๓๖, σ = .๖๘) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาและประเมินคุณภาพสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร(μ = ๔.๓๐, σ = .๗๔) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง (μ = ๔.๒๑, σ = .๘๑)

๑.๔ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๒๑, σ = .๕๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับ ดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = ๔.๓๔, σ = .๗๒) รองลงมา คือ สถานศึกษามีข้อมูลในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและแผนพัฒนา (μ = ๔.๓๒, σ = .๗๐) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ แนวทางโดยมุ่งหวังให้การบริหารจัดการของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ (μ = ๓.๙๑, σ = .๙๖)

๒.การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ประชากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ด้านการบริหารต่างกัน มีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการในรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก

ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑.๑ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สถานศึกษามีกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ๒๕๕๑ และได้กำหนดหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้รับความร่วมมือจาก ครู และบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมให้มีกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของมยุรี สมใจ(๒๕๕๑: ๑๐๙) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการ พบว่าในด้านการบริหารวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาผู้บริหารมีการปฏิบัติงานในด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นปฏิบัติอยู่ในระดับมากกล่าวคือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สู่เกณฑ์มาตรฐานชาติ มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนโดยส่วนมากมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยเน้นการบริการการศึกษาจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สื่อเพื่อการเรียนรู้และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รองลงมา คือ การจัดทำหลักสูตรส่งเสริมให้มีการรวมตัวจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานและติดตามการดำเนินงานของบุคลากรและสถานศึกษาเพื่อให้ท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อการจัดบริการทางการศึกษาของสถานศึกษาและจัดทำหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหลักสูตรต่างๆ ที่จัดไว้อย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับชุตินันท์ พั่วนะคุณมี (๒๕๕๐: ๘๔-๘๘) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางวิชาการกับผลการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต ๑ ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการปฏิบัติงานบริหารวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อสามอันดับแรก ซึ่งมีผลการปฏิบัติงานบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ เพื่อนำไปใช้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ในหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาของสังคม ชุมชน และท้องถิ่นได้และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของทิพวรรณ์ ลาวรรณ (๒๕๕๓: ๑๐๘-๑๐๙) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต ๑ ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการปฏิบัติงานบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้จัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบอย่างเพียงพอและครบทุกระดับชั้น การสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามี

ความรู้ในการจัดทำหลักสูตรโดยวิธีการต่างๆเช่น การจัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติ และสถานศึกษามีการวางแผนนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับชั้นซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประวิทย์ ปวีณเกียรติคุณ(๒๕๕๑) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อบทบาทการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ ผลการวิจัยสรุปว่า ความคาดหวังของผู้อำนวยการโรงเรียน ต่อบทบาทการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีระดับความคาดหวังเฉลี่ยทั้งด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา มีการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้

๑.๒ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะ การปฏิรูประบบการเรียนรู้ คือการเน้นความสำคัญของปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนจะได้รับ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บังอร สาคลาไคล(๒๕๕๐: ๑๒๗) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายหยุด ประกิคะ(๒๕๕๒) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๖ ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งยังผสมผสานความรู้ต่างๆให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรมโดยจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑.๓ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครูเพื่อผลิตพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมาก อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาจะต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อใช้

ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนพร้อมวิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆตามหลักสูตร เพื่อเสนอแนะสถานศึกษาให้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์ ปวีณเกียรติคุณ (๒๕๕๑:๔๒)ได้ศึกษาเรื่องความคาดหวังของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อบทบาทการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก พบว่าสถานศึกษารวบรวมแหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนที่ครู ศึกษานิเทศก์และนักวิชาการจัดทำเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและนำขึ้นเผยแพร่เว็บไซด์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต ๓ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายหยุด ประกิคะ(๒๕๕๒) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๖ ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก พบว่าผู้บริหารมีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านวิชาการส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจินตนา สะแสงสาร(๒๕๕๑) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง สภาพและประสิทธิผลการตัดสินใจสั่งการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๓ ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก พบว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีการจัดระบบการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาการเรียนรู้และนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

๑.๔ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการจัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงเป้าหมายความสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วราภรณ์ อริยธนพล(๒๕๕๒:๙๘)ได้ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก ได้แก่ มีการจัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและมีการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแผนทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประชุม บำรุงจิตร์(๒๕๕๑: ๘๓) พบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก ได้แก่ ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนางานตาม

แผนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และมีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

๒. การวิเคราะห์ เปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ด้านการบริหาร อภิปรายผลได้ดังนี้

๒.๑ การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ที่มีเพศต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารที่เป็นเพศชายและผู้บริหารที่เป็นเพศหญิงต่างก็มีความสามารถด้านการบริหารงานวิชาการเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ์ ลาวรรณ์(๒๕๕๓: ๙๘) ที่ได้วิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต ๑ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารที่มีเพศต่างกัน มีระดับการปฏิบัติด้านการบริหารวิชาการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน และผลการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.๒ การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในภาพรวมและพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีต่างก็มีความสามารถด้านการบริหารงานวิชาการเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยสิทธิ์ ตนเจริญสุข (๒๕๕๐:๑๐๑) ที่ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

๒.๓ การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการในภาพรวมพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า ๑๐ ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ ๑๐ ปีขึ้นไป ต่างก็มีความสามารถด้านการบริหารงานวิชาการเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี พงษ์สุพรรณ (๒๕๕๑:๙๘) ที่ได้วิจัยเรื่องศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกันมีการปฏิบัติงานด้านวิชาการไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้บริหารควรบริหารจัดการควบคุมมาตรฐานในการทำงานของครูผู้สอนซึ่งจะต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จึงจะสามารถนำพาองค์การสู่คุณภาพและมาตรฐานได้

๑.๒ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนั้นผู้บริหารต้องกำหนดเป็นคุณลักษณะของครูว่าจะต้องมีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการเรียนการสอน มีการจัดให้มีการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการของการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูผู้สอน แต่ต้องหาวิธีแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นและนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนของตนเอง

๑.๓ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษามีการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารควรมีการนำแนวคิดวิธีการมาใช้ในการจัดการศึกษาให้กับครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำนวัตกรรมมาใช้ ส่วนใหญ่เป็นการนำมาใช้เพื่อการแก้ปัญหาในทางการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการใช้ความรู้จากสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๑.๔ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ แนวทางโดยมุ่งหวังให้การบริหารจัดการของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงในการดูแลควบคุมกำกับและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการทำงานในส่วนต่างๆของสถานศึกษาให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ และประสานความคิดที่ดีในการทำงานได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกับบุคลากรและประสานสัมพันธ์กับบุคลากรทุกฝ่ายได้ด้วยดี มีความยืดหยุ่นในการประสานสัมพันธ์กับบุคลากรทุกระดับได้เหมาะสมเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนต่างๆอย่างเหมาะสม ดูแลให้มีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วยวิธีการที่สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส พร้อมต่อการตรวจสอบในการดำเนินงานทุกด้านสามารถสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพต่อสถานศึกษา

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

๒.๒. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี บิดา มารดาและญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

จินตนา สะแสงสาร. (๒๕๕๑). **สภาพและประสิทธิผลการตัดสินใจสั่งการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๓.** สารนิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา): มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชุตินันท์ พั่วนะคุณมี. (๒๕๕๐). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางวิชาการกับผลการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต ๑.** สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชัยสิทธิ์ ตนเจริญสุข, **การบริหารงานวิชาการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒** (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๐) ,๒๓-๒๗ ,๓๘-๔๐

ทิพวรรณ์ ลาวรรณ, **การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต ๑** (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๓) ,๒๕- ๓๐,๔๐-๕๓

บังอร สาคลาไคล. (๒๕๕๐). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์มนตรี จำกัด.

ปราณี พงษ์สุวรรณ. (๒๕๕๑). **การบริหารศึกษา.** กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็น วาย ฟิล์ม จำกัด.

ประชุม บำรุงจิตร์. (๒๕๕๑). **ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการกับความผูกพันต่อโรงเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก.** ปริญญา

นิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ประวิทย์ ปวีณเกียรติคุณ. (๒๕๕๑). **ความคาดหวังของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อบทบาทการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารวิชาการ** (กรุงเทพ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ,๒๕๔๔),๒๕.

มยุรี สมใจ, **คู่มือการปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๗(ม.ป.ท., ๒๕๔๕), ๓๙๖.

รุ่ง แก้วแดง , **การศึกษาไทย ค.ศ. ๒๐๐๐** บทความในวารสารสุโขทัยธรรมธิราช. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิ ราช.

แผนปฏบัติการประจำปีงบประมาณ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย, ๒๕๕๙), ๕๓.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (๒๕๕๘) **การพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตามหลักปรัชญาการศึกษาทางพระพุทธศาสนา.**บทความในรายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๔ . มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

วราภรณ์ อริยธนพล. (๒๕๕๒). **สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา.** อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี**.**

วิชัย ครุฑอรัญ. (๒๕๕๓). **ปัญหาการติดติอสื่อสารในงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด.**กศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๕๒). **ข้อเสนอแนะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑.** กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สายหยุด ประกิคะ. (๒๕๕๒).**การศึกษาสภาพและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๖**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา).: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฎนครราชสีมา.

อำภาร บุญช่วย. (๒๕๕๒). **องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า.** ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาปัญชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร.การศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน ในหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี (หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๕๘) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Thai Dance Music in Bachelor of Fine Arts (Music) Course (Revised ๒๕๕๘) of Nakhon Sawan Rajabhat University

สุดาพิมพ์ เยี่ยงยงค์*

บทคัดย่อ

งานวิจัย “ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน ในหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี (หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๕๘) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านประวัติและที่มาของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๒ บทเพลง ตามคำอธิบายรายวิชา และเพื่อบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๑ บทเพลง และโน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ จำนวน ๑ เพลง (ฟ้อนแพน) ตามคำอธิบายรายวิชา โดยจัดพิมพ์ในรูปแบบของการบันทึกโน้ตเพลงไทย การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาวิจัย โดยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย

จากการศึกษาวิจัย พบว่าเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน ของในหลักสูตรศิลปบัณฑิตสาขาวิชาดนตรี (หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๕๘) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีจำนวนทั้งหมด ๑๒ บทเพลง เมื่อผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลโน้ตเพลง บันทึกทำนองหลักเป็นทางฆ้องวงใหญ่ได้จำนวน ๑๑ เพลง คือ ระบำนพรัตน์ ระบำอู่ทอง รำมโนราห์บูชายัญ รำพลายชุมพล ระบำร่อนแร่ ระบำสี่บท ฟ้อนมาลัย รำลาวกระทบไม้ ฟ้อนอวยพร ระบำฉิ่ง ระบำย่องหงิด และโน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ จำนวน ๑ เพลง คือ ฟ้อนแพน เนื่องจากไม่มีข้อมูลที่มีเป็นทำนองหลัก หรือมือฆ้อง จึงจำเป็นต้องใช้โน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ ซึ่งเป็นที่นิยมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: เพลงระบำ รำ ฟ้อน ; หลักสูตรศิลปบัณฑิตสาขาวิชาดนตรี; มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ABSTRACT

This research was made to study the Thai Dance Music in Bachelor of Fine Arts (Music) Course (Revised 2558) of Nakhon Sawan Rajabhat University. The qualitative research has been conducted in Study and collect data in History and background of the 12 Thai Dance Music pieces follow by course description and to

* Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Rajabhat University

record the main melody, Gong's melody line about 11 pieces and 1 piece for Jakhe's solo recorded in the form of Thai musical notation. This research. Researchers use qualitative research in. The information was gathered from various sources and interviewed Thai music experts.

The research found the songs in the Thai Dance Music in Bachelor of Fine Arts (Music) Course (Revised 2558) of Nakhon Sawan Rajabhat University has 12 pieces. When the researcher collected the music data to record the main melody, Gong's melody line about 11 pieces such as Rabam-Nopparat, Rabam-U-Thong, Rabam-Manora-Buchayan, Rabam-Plai-Chumpol, Rabam-Ron-Rae, Rabam-Si-bot, Fon-Malai, Ram-Lao-Kratop-Mai, Fon-Uoi-Pon, Rabam-Ching, Rabam-Yong-Ngid and one piece for Jakhe's solo is Fon-Pan because there is no data or Gong's melody line available. So need to use Jakhe's solo melody line which is popular from the past to the present.

Keywords : Thai Dance Music; Bachelor of Fine Arts (Music) Course; Nakhon Sawan Rajabhat University.

๑. บทนำ

ดนตรี กล่าวได้ว่าเป็นภาษาอีกแขนงหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารของคนทั่วโลก ใช้สื่อความหมาย บอกความรู้สึก บอกอารมณ์ เช่น ดนตรีสามารถทำให้มนุษย์เรารู้สึกซึ้งใจ รู้สึกเศร้าโศก รู้สึกสนุกสนาน รู้สึกตื่นเต้น รู้สึกฮึกเหิม รู้สึกมีกำลังใจ เป็นต้น ในอีกทางหนึ่ง ภาษาพูดก็เป็นการใช้น้ำเสียง เพื่อเปล่งเสียงออกมาในการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจ ซึ่งมีมาก่อนการใช้ดนตรีเพื่อสื่อสาร การใช้ความเร็วของการพูดแบบหนึ่ง พูดประโยคเดียวกัน ผู้รับฟังอาจได้รับความหมายต่างกัน มากน้อยก็แล้วแต่กันไป เป็นเพราะการตีความหมายของแต่ละคนเกิดจากภูมิหลังของผู้ฟังแต่ละคนมีไม่เหมือนกัน และอาจเกี่ยวโยงไปถึงอายุ วัยวุฒิ ระดับการศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ชีวิต ฯลฯ ของผู้ฟังนั้น ๆ ด้วย (พูนพิศ อมาตยกุล, ๒๕๒๙: ๓๐)

การฟังเพลงก็มีความหมายเช่นเดียวกันกับการฟังภาษาพูด ผู้ฟังเพลงแต่ละคนจะรับรู้ รับรู้ความรู้สึก เข้าใจเกิดอารมณ์มากน้อย ตื้นลึก ไม่เท่ากันทุกคนไป ประสบการณ์ของผู้ฟังแต่ละคนก็เป็นสิ่งสำคัญในการฟังเพลงแล้วเกิดอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ บางเพลง ผู้ฟังคนที่หนึ่งอาจจะบอกว่าฟังเพลงเกิดความซึ้ง แต่ในอีกทางหนึ่ง ผู้ฟังคนที่ซึ่งฟังเพลง ๆ เดียวกับผู้ฟังคนที่หนึ่ง อาจจะมีความรู้สึกเคียดแค้น อาฆาต ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่า ผู้ฟังเพลงทั้งสองคนนี้มีภูมิหลังของความรู้สึกที่ต่างกัน จึงทำให้การสื่อสาร และรับฟังมีความต่างกัน เป็นต้น ดังนั้นในการร่วมฟังเพลงด้วยกันหลาย ๆ คนแล้วนำประเด็นมาวิเคราะห์ พิจารณากันจึงเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เรามีการสื่อสารที่เข้าใจกันมากขึ้น (พูนพิศ อมาตยกุล, ๒๕๒๙: ๓๐)

หากกล่าวถึงในเรื่องของการใช้ดนตรีเพื่อเป็นการสื่อสารในประเทศไทยเรา อาจแบ่งได้หลายอย่างหลายประเภท การดนตรีจะเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนถึงตายดนตรีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการปรบมือ ตีเกราะเคาะไม้ การให้สัญญาณเสียงต่าง ๆ เมื่อมนุษย์มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดนตรีก็มีพัฒนาการควบคู่กันไป มีการกำหนดลักษณะเฉพาะ มีวิธีการบรรเลงที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของเผ่าพันธุ์ มีการสร้างสรรค์ผลงาน และมีการสืบทอดเป็นวัฒนธรรมการดนตรีตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดนตรีไทยเป็นสิ่งที่ต้องรับรู้และสัมผัสได้ด้วยประสาทหู โดยผู้ฟังต้องมีจินตนาการ ในการฟัง จึงจะทำให้ดนตรีมีความสมบูรณ์ ในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เมื่อดนตรีไทยถูกจัดมาอยู่ในเรื่องของการเรียนการสอนในปัจจุบันจะมีความแตกต่างจากอดีตที่การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทย จะอยู่ในรูปแบบของบอกเล่าให้จำ ทำให้ดูแล้วทำตาม สังเกต จำแบบ หรือการเรียนแบบตัวต่อตัว หรือ “มุขปาฐะ”(ประชากร ศรีสาคร, ๒๕๕๙: ๔๑) ก่อนที่จะได้รับการถ่ายทอดวิชาจากครูต้องมีการฝากตัวเป็นศิษย์ให้ถูกต้องตามขนบประเพณีโดยผู้ที่จะมาเป็นศิษย์นั้นต้องมาคอยปรนนิบัติ ดูแล และทำงานที่บ้านของครู การกระทำเช่นนี้เป็นการทดสอบความมีมานะอดทน ความขยัน และความจริงจังกับการที่จะมาเรียนดนตรี หากครูเห็นว่าผู้จะมาเป็นศิษย์ผ่านการทดสอบบทเรียนตามที่ครูได้กำหนดไว้แล้วนั้น จึงถ่ายทอดความรู้ต่างๆให้กับผู้ที่มาเป็นศิษย์ ซึ่งไม่เพียงเท่านี้ เพราะลำดับขั้นตอนของการเรียนดนตรีไทยในอดีตค่อนข้างมีอุปสรรคเนื่องจากเป็นการใช้ความจำและสมาธิ สติปัญญา เป็นอย่างสูง

ก่อนที่จะได้วิชาในระดับที่สูงๆต้องอดทนและขยันฝึกซ้อม เพราะในตอนนั้นยังไม่มีการบันทึกโน้ตเพลง หรือเครื่องมือบันทึกเสียง ผู้ที่มีความจำดีเลิศ และสามารถปฏิบัติตามที่ครูถ่ายทอดให้ได้ก็จะได้รับการยอมรับในสังคมดนตรีไทย บางคนก็จะมีเจ้านายหรือผู้ที่มีบรรดาศักดิ์ขั้นสูงอุปถัมภ์ให้ไปเป็นนักดนตรีประจำวังต่าง ๆ หรือบางคนที่ได้รับการยอมรับจนมีชื่อเสียงก็จะไดรับการแต่งตั้งยศถาบรรดาศักดิ์จากพระมหากษัตริย์ในสมัยนั้น ๆ ต่อมาเมื่อมีการให้การศึกษาตามอย่างของตะวันตก สถานศึกษาเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม การศึกษาส่งเสริมให้คนรู้จักการเสาะแสวงหาความรู้ และนำความรู้ไปพัฒนาให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความรู้ต่าง ๆ หลั่งไหลไปรวมศูนย์อยู่ในสถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ทำให้ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากเดิม โดยต้องเปลี่ยนวิธีการสอนวิชาดนตรีไทย ซึ่งครูผู้สอนควรทำความเข้าใจในธรรมชาติของวิชา และลักษณะเฉพาะ ว่ามีเนื้อหาสาระสำคัญอย่างไรบ้าง เพื่อการวางแผนการสอนให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนการสอนวิชาดนตรีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงเป้าหมาย เพื่อผลสำเร็จของการสอนและการสืบสานดนตรีไทยที่ยั่งยืน

“ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน” เป็นวิชาในกลุ่มวิชาดนตรีไทยของวิชาเฉพาะด้านบังคับ ตามหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งมีคำอธิบายรายวิชา ดังนี้ คือ “ฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี โดยต่อเพลงระบำนพรัตน์ ระบำอู่ทอง รำมโนราห์บูชายัญ รำพลายชุมพล ระบำร่อนแร่ ระบำสี่บท ฟ้อนมาลัย ฟ้อนแพน รำลาวกระทบไม้ ฟ้อนอวยพร ระบำฉิ่ง ระบำย่องหงิด” มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วัฒนธรรมแบบ “มุขปาฐะ” คือถ่ายทอดกันแบบปากต่อปาก หรือการทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ทำตาม เช่น

ผู้สอนจะถ่ายทอดเพลงที่จะสอนทีละวรรค แล้วให้นักศึกษาบรรเลงตามอย่างที่เห็นให้ถูก ทำแบบนี้จนจบเพลง แล้วจึงทำการทบทวนพร้อมๆกันอีกครั้งก่อนออกจากห้องเรียน ดังนั้นนักศึกษาต้องตั้งใจ เข้าใจ และจดจำบทเพลงให้ได้ และแม่นยำ หากในเวลาเรียนไม่มีสมาธิหรือขาดเรียนก็ต้องมาทบทวนกับเพื่อน หรือหาฟังตามสื่อ อิเลกทรอนิกส์ เพราะสมัยปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาเป็นอย่างมาก แต่อาจจะก่อให้เกิดการใช้มือที่ผิด หรือทำนองเพลงต่างจากที่เรียนในห้องเรียน เพราะทางวัฒนธรรมของการเรียนดนตรีไทยการต่อเพลงจากมือผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญ เพลงบางเพลง อาจจะมีทางการบรรเลงและการใช้มือที่ต่างกัน

เพื่อไม่ให้ความถูกต้องของเพลงนั้นบิดเบือนไป แล้วส่งผลเสียต่อการสืบทอดของนักศึกษารุ่นถัดไป ผู้วิจัยต้องการที่จะรวบรวมข้อมูลที่มาของเพลง เพื่อใช้ในการฝึกและปฏิบัติรวมไปถึงการบันทึกโน้ตเพลง ของวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน โดยบันทึกเป็นทำนองหลักคือทางฆ้องวงใหญ่ เพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เข้าใจ ไม่บิดเบือน ครบถ้วน และสามารถนำไปแปรเป็นทำนองทางเครื่องดนตรีอย่างอื่นได้ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพถ่ายทอดแก่นักศึกษารุ่นต่อไป หรือผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. ศึกษาข้อมูลด้านประวัติและที่มาของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๒ บทเพลงตามคำอธิบายรายวิชา

๒. เพื่อบันทึกโน้ตทำนองหลัก (ทางฆ้องวงใหญ่) ของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๒ บทเพลง ตามคำอธิบายรายวิชา

๓. เพื่อให้ผู้สอนและนักศึกษามีความเข้าใจตรงกัน และทำให้เกิดความถูกต้องในการถ่ายทอดแก่นักศึกษารุ่นต่อไป

๓. ขอบเขตการวิจัย

๑. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านประวัติและที่มาของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๒ บทเพลง ตามคำอธิบายรายวิชา

๒. เพื่อบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ ของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๑ บทเพลง และโน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ จำนวน ๑ เพลง (ฟ้อนแพน) ตามคำอธิบายรายวิชา โดยจัดพิมพ์ในรูปแบบของการบันทึกโน้ตเพลงไทย

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยทำการติดต่อกับทางผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยทางวาจาก่อนที่จะทำหนังสือเพื่อแจ้งแบบเป็นทางการเพื่อแจ้งถึงต้นสังกัด จากนั้นจึงแจ้งวัตถุประสงค์และวิธีการเก็บข้อมูล พร้อมดำเนินการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ ที่

ใช้ในการเข้าศึกษาและเก็บข้อมูล เมื่อได้รับการตอบกลับจากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยดำเนินการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ ที่ใช้ในการเข้าศึกษาและเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลขั้นต้นจากแหล่งข้อมูลที่ตีพิมพ์เผยแพร่จากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความในวารสาร เอกสารต่าง ๆ สื่อวัสดุโสตทัศน์ และสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นเนื้อหาของประวัติที่มา ผู้แต่งของบทเพลง และโน้ตเพลง หรือข้อมูลที่ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย พร้อมทั้งสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมจากบริบทแวดล้อม โดยมีเนื้อหาส่วนต่าง ๆ เช่น ข้อความ โน้ตเพลง ภาพถ่าย เสียง วีดิทัศน์ พหุสื่อ เป็นต้น เมื่อได้รับข้อมูลขั้นต้นแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบการตั้งประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ โดยมีเนื้อหาส่วนต่าง ๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงระบำ รำ ฟ้อน การสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญา ข้อความ โน้ตเพลง เสียง ภาพถ่าย วีดิทัศน์ พหุสื่อ จากนั้นผู้วิจัยจัดพิมพ์รายงานการศึกษาวิจัย โดยนำเนื้อหาที่ได้รับจากการเรียบเรียงแล้ว จัดทำหน้าปก สารบัญ พร้อมระบุที่มาของแหล่งอ้างอิง จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และนำเสนอต่อคณะกรรมการต่อไป

๕. ผลการวิจัย

"ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน" เป็นวิชาในกลุ่มวิชาดนตรีไทยของวิชาเฉพาะด้านบังคับ ตามหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วัฒนธรรมแบบ "มุขปาฐะ" คือถ่ายทอดกันแบบปากต่อปาก หรือการทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ทำตาม ซึ่งสืบเนื่องมาจากสมัยอดีตกาล การดนตรีที่มีการพัฒนาโดยได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชู จากเจ้านายตามวังต่างๆนั้น มีรูปแบบระเบียบพิธีการที่เคร่งครัดกว่าดนตรีที่สืบทอดมาทางบ้าน วัด และวัง รวมไปถึงการรับใช้สังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดนตรีเป็นมรดกของทางวัฒนธรรม ที่รับใช้สังคมทุกชาติทุกภาษาทุกชนชั้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในความเชื่อทั้งทางสังคมศาสตร์นั้นมนุษย์ยังกำหนดให้ดนตรีเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ทางด้านดนตรีนั้น ข้อมูลที่เป็นทำนองเพลงนับว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญมากที่สุด การรวบรวมเพลงไทยมักจะรวบรวมเป็นแถบบันทึกเสียงและจดบันทึกโน้ตไว้โดยที่ทำการเป็นการส่วนตัว เสียส่วนใหญ่ เหตุนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการบันทึกโน้ตเพลงไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลที่เป็นทำนองหลัก หรือ "มือฆ้อง" เพื่อไม่ให้ความถูกต้องของเพลงนั้นบิดเบือนไป แล้วส่งผลเสียต่อการสืบทอดของนักศึกษารุ่นถัดไป

จากการรวบรวมข้อมูลที่มาของเพลง เพื่อใช้ในการฝึกและปฏิบัติรวมไปถึงการบันทึกโน้ตเพลงของวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน โดยบันทึกเป็นทำนองหลักคือ ทางฆ้องวงใหญ่ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านประวัติและที่มาของบทเพลง และบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ของบทเพลงในรายวิชาระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๑ บทเพลง และโน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ จำนวน ๑ เพลง ซึ่งมีประเด็นที่จะอธิบายเพิ่มดังนี้

เพลงที่ ๑ เพลงระบำนพรัตน์

ระบำนพรัตน์ เป็นการแสดงชุดหนึ่งที่ ครูมนตรี ตราโมท แต่งขึ้นเพื่อประกอบการแสดงเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพราหมณ์เล็กพราหมณ์โต ซึ่งกรมศิลปากรนำออกแสดงให้ประชาชนได้ชมเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ ๒๔๙๒ เนื้อเรื่องตอนนี้มีอยู่ว่า พระสุวรรณหงส์พาพันธ์เล็กนางเกศสุริยง ไปชมถ้ำแก้ว เพื่อจับพิรุธว่านางเป็นหญิงหรือชาย การแสดงในตอนนี้มุ่งสร้างแนวความคิดให้แก้วเก้านวรัตน์ ออกมาเริงระบำในเชิงบุคลาธิษฐาน จะประกอบไปด้วยทำนองเกริ่นออกมาของตัวละครแต่ละคน แล้วจึงเข้าเพลงระบำนพรัตน์ จากนั้นออกด้วยเพลงสุรินทราหู สองชั้น แล้วออกเพลงเร็วอีกครั้งจึงลงจบ

การแสดงชุดนี้เน้นความงามและสารัตถประโยชน์ของบรรดานพรัตน์เหล่านั้นอย่างเด่นชัดด้วยความหมายของท่าระบำและทำนองเพลง ผู้แสดงจะแต่งกายตามสีของแก้วนพรัตน์ตามบทร้อง (กษภรณ์ ตราโมท, ๒๕๕๗: ๑๒)

เพลงที่ ๒ เพลงระบำอู่ทอง

ระบำอู่ทอง มีประวัติที่มาดังนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ครูมนตรี ตราโมท ได้แต่งบทร้องขึ้นมาใหม่ ส่วนทำนองเพลงได้จากการนำเพลง “อู่ทอง” ซึ่งเป็นเพลงประเภทสองไม้ (ของเก่า) บรรเลงต่อจากเพลงช้า นำมาปรับปรุงเป็นเพลงระบำให้ชื่อว่า “ระบำอู่ทอง” เพื่อใช้แสดงแทรกในการแสดงโขนตอนพระรามเดินดง ให้เหล่าเทวดานางฟ้าแสดงความรื่นเริงอวยชัยให้พรถวายแด่พระรามเมื่อปราบยักษ์ได้สำเร็จ การแต่งกาย จะแต่งกายยืนเครื่องละครพระ – ละครนาง (กษภรณ์ ตราโมท,๒๕๕๗ :๑๓)

เพลงที่ ๓ เพลงมโนราห์บูชายัญ

การแสดงชุดนี้มาจากบทละครเรื่องมโนราห์ กรมศิลปากรได้ปรับปรุงแล้วออกแสดงเพื่อให้สำหรับประชาชนได้ชมในครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ในตอนบูชายัญนั้นมีเรื่องตามบทว่า “ท้าวอาทิตยวงศ์สุบินนิมิตประหลาด ให้พราหมณ์ปุโรหิต ซึ่งหาโอกาสแก้แค้นพระสุธนอยู่ จึงแสร้งทำนายฝันว่าฝันร้าย จึงจะต้องสะเดาะเคราะห์ด้วยการเอาสัตว์ที่มีชีวิตมาบูชายัญ รวมทั้งนางมโนราห์ซึ่งเป็นชายาของพระสุธนด้วย เนื่องจากนางมโนราห์มีเพศเป็นกินนร ซึ่งในขณะนั้นพระสุธนไปออกทัพ นางมโนราห์จึงออกอุบายขอปีก ขอหาง เพื่อฟ้อนรำถวายก่อนตาย ท้าวอาทิตย์ทรงอนุญาต พอได้ปีกได้หางใส่ นางมโนราห์ก็ออกร่ายรำแล้วพอได้โอกาสก็บินหนีไป ”

สำหรับเพลงแขกบูชายัญ หรือมโนราห์บูชายัญนี้ ครูมนตรี ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยของกรมศิลปากรในขณะนั้น ได้นำเพลงเร็วเพลงหนึ่งของครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) มาบรรเลงร่วมกับโทนและกลองชาตรี และตั้งชื่อขึ้นใหม่ให้เข้ากับท่ารำได้กันเป็นอย่างดี ในบางครั้งการรำบูชาอย่างนี้ อาจจะรำเฉพาะช่วงที่มีทำนองก็ได้ ดังที่เรียกว่า รำมโนราห์บูชายัญ (กษภรณ์ ตราโมท, ๒๕๕๗: ๑๖)

เพลงที่ ๔ รำพลายชุมพล

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ กรมศิลปากรได้มีการปรับปรุงละคร เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ขึ้นใหม่ โดยนำบทละครนอกของเก่าซึ่งได้มาจากครูมัลลิกา คงประภัทร์ ซึ่งเข้าใจว่าจะเป็นของคณะละครเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง มาปรับปรุงและบรรจุเพลงใหม่ ครูมนตรี ตราโมท เห็นว่าบทร้องเพลงมอญดูดาว (ของเก่า) นั้นมีความยาวมากไป ไม่กะทัดรัด จึงนำมาปรับแก้เพื่อปรับเป็นระบำในละครดังกล่าว (กษภรณ์ ตราโมท, ๒๕๕๗: ๑๓) เพลงที่นำมาใช้ประกอบการแสดงจึงมีจังหวะที่กระชับขึ้น สนุกสนาน ผสมผสานท่ารำในลักษณะต่าง ๆ เช่น กระบวนท่าตีไหล่ออก กระบวนท่ารำหอก และกระบวนท่ารำขี่ม้า เป็นต้น

ในเรื่องของการแต่งกาย ผู้แสดงจะสวมเสื้อแขนยาว คอตั้งผ่าอกตลอด สีชมพู สวมกางเกงสีชมพู (สนับเพลา) ผ้านุ่งเป็นผ้าตะโก้ง (ลายตาหมากรุก) ลายตารางผู้ประเจียดสีขาว เขียนยันต์ ผ้าคาดเอวสีเขียว ผ้าโพกหัวสีแดง ขลิบทองเสื้อกั๊กสีดำ ปักลายยันต์ (คลังวิชาการของกรมศิลปากร, ๒๕๓๕)

เพลงที่ ๕ ระบำร่อนแร่

ระบำร่อนแร่ เป็นการแสดงประกอบท่าทางการประกอบอาชีพของชนชาวใต้ ซึ่งแสดงถึงกรรมวิธีขั้นตอนในการแสดง ตั้งแต่การออกจากบ้านไปหาแร่และร่อนแร่ ตากแร่ และก็พากันกลับบ้านเมื่อได้แร่ตามความสมควรแล้ว การร่อนแร่ หาแร่ มีมากในแถบจังหวัดภูเก็ต ระนอง

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงชุดนี้ ในช่วงแรกจะมีอัตราจังหวะที่ช้าเพื่อให้ตัวแสดงออกมา แล้วค่อย ๆ เพิ่มอัตราจังหวะเร็วขึ้น การแต่งกายจะนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกลมแขนกระบอกแบบชาวบ้าน โพกศีรษะ ผู้แสดงใช้ผู้หญิงแสดงล้วน (สุมิตร เทพวงษ์, ๒๕๓๕: ๑๕๑)

เพลงที่ ๖ ระบำสี่บท

ระบำสี่บท เป็นเพลงประกอบระบำเบิกโรงชุดหนึ่งที่มีมาแต่โบราณ จะแทรกอยู่ในการแสดงโขน ละคร การที่เรียกว่า “ระบำสี่บท” เนื่องจากเป็นชุดระบำที่แสดงตามบทร้องทำนองเพลงชื่อ พระทอง เบ้าหลุด สระบุหร่ง และบลิ่มหรือบะหลิ่ม หรือปวะหลิ่ม รวม ๔ เพลง ร้องด้วยกัน จึงเรียกว่า ระบำสี่บท เพลงเหล่านี้มีความเก่าแก่มาก แต่ละบทขับร้องแตกต่างกัน ผู้รำก็รำไปตามทำนองเพลงและแสดงท่าตามคำร้องในบท ลักษณะของทำนองเพลงค่อนข้างช้าและยาว การรำจึงมุ่งหมายไปที่ความงาม เหมาะสำหรับการดูระบำเพื่อศิลปะจริง ๆ ยกย่องได้ว่าเป็นระบำชั้นครูหรือเรียกว่า “ระบำใหญ่” ครูทางนาฏศิลป์บรรจุระบำสี่บทนี้ไว้ในชุดสำคัญ ๆ เช่น ระบำเทพบุตรนางฟ้า ในตอนต้นของระบำเบิกโรงชุดเมขลารามสูร เป็นต้น

นอกจากนี้ก็ใช้ในตอนที่เกี่ยวกับการแสดงความนิยมยินดีในโอกาสต่าง ๆ ในสมัยโบราณ บทร้องมีบทละหลาย ๆ คำกลอน ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ใช้กันบทละ ๑๐ คำกลอน ใน

รัชกาลที่ ๔ ลดลงมาเหลือบทละ ๖ คำกลอน ปัจจุบันใช้บทในสมัยรัชกาลที่ ๔ แต่ตัดนำมาร้องเพียง ๒ บท แบ่งบรรจุทำนองเพลงบทละ ๒ เพลง ให้ครบ ๔ เพลง เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาแสดงในปัจจุบัน

ระบำสี่บทแบบดั้งเดิมเป็นระบำที่มีการขับร้องเพียงอย่างเดียวไม่มีรับด้วยดนตรีปี่พาทย์ เจ้าพระยาเทเวศวงศ์วิวัฒน์ เห็นว่าควรมีทำนองดนตรีเข้ามาด้วยเพื่อให้มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนขึ้น จึงได้เป็นผู้ริเริ่มให้มีการรับด้วยดนตรีปี่พาทย์เมื่อสมัยรัชกาลที่ ๕ (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, ๒๕๕๗: ๕๘๔)

เพลงที่ ๗ ฟ้อนมาลัย

เพลงฟ้อนมาลัย หรือฟ้อนลาวดวงดอกไม้ เป็นเพลงเก่าของเชียงใหม่ เจ้าดารารัศมีทรงนำมาใช้ในตัวละครน้อยใจยา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมศิลปากรจัดการแสดงละครพันทางเรื่อง พญาผานอง ครูมนตรี ตราโมท จึงได้นำทำนองเพลงมาบรรจุในบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ และปรับปรุงทำนองเพลงเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการแสดง โดยกำหนดให้เป็นชุดฟ้อนของนางข้าหลวงของแม่ท้าวคำปิน เพลงฟ้อนลาวดวงดอกไม้ เมื่อนำไปแสดงแทรกในการแสดงโขนตอน พระรามครองเมือง ได้ถูกเรียกใหม่ว่า “ฟ้อนมาลัย” จะประกอบไปด้วยเพลงลาวดวงดอกไม้ สองชั้น แล้วออกซุ้ม ซึ่งการบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ในเพลงฟ้อนมาลัยนั้น ในตอนท้ายของเพลงมีการออกเพลงเร็ว หรือเรียกว่า “ออกซุ้ม” ปกติจะนิยมใช้ จะเข้ หรือ ระนาดเอก บรรเลงในทำนองตรงนี้ แต่โน้ตเพลง “ออกซุ้ม” ของฟ้อนมาลัยในวิจัยเล่มนี้ เป็นการบันทึกโดยใช้การแบ่งมือฆ้องตามความน่าจะเป็นตามหลักของการแบ่งมือฆ้องวงใหญ่ เนื่องจากท่อน “ออกซุ้ม”นี้ ไม่มีทำนองหลักหรือมือฆ้องที่เป็นหลักฐานแน่ชัด ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากครูผู้ถ่ายทอดดนตรีไทยจากวิทยาลัยนาฏศิลป ว่าท่อน “ออกซุ้ม”นี้ ไม่มีมือฆ้องที่เป็นทำนองหลักที่ชัดเจนตายตัว

การแต่งกาย เป็นลักษณะของผ้าถุงยาวกรอมเท้า ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญและความเป็นทางการของงาน (กษภรณ์ ตราโมท, ๒๕๕๗: ๑๖)

เพลงที่ ๘ รำลาวกระทบไม้

ครูมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงร้องลาวกระทบไม้มาปรับปรุง และเพิ่มเติมทำนองเพลงบรรเลงต่อตอนจังหวะเร็วขึ้น พร้อมทั้งแต่งบทร้องขึ้นใหม่ให้มีความเหมาะสมที่จะเป็นระบำของหนุ่มสาว รำฟ้อนกันเป็นคู่ ๆ รำลาวกระทบไม้เป็นการละเล่นพื้นเมืองของชาวจังหวัดสุรินทร์ เดิมเรียกว่า เต้นสาก

ปัจจุบันกรมศิลปากร ได้นำวงปี่พาทย์เครื่องห้า เครื่องคู่ บรรเลงลำนำและทำนองเพลงให้ไพเราะด้วย ส่วนการแต่งกาย ส่วนมากนิยมแต่งแบบพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่น ผู้แสดงชายนุ่งกางเกงหลากหลายสี ขาสามส่วน สวมเสื้อคอกลมมีผ้าคาดเอว ส่วนผู้หญิงนุ่งซิ่นยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนกระบอกห่มสไบทับเสื้อ (กษภรณ์ ตราโมท, ๒๕๕๗: ๑๖)

เพลงที่ ๙ ฟ้อนอวยพร

เป็นการแสดงชุดหนึ่งของทางภาคเหนือ เป็นการแสดงเพื่อสื่อถึงการอวยชัย อวยพร หากเป็นของทางภาคกลางก็จะเรียกว่า รำอวยพร เพื่อใช้ในงานสำคัญตามความเหมาะสม และนำเนื้อเพลงมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ แล้วตีบทตามคำร้อง ฟ้อนอวยพรชุดนี้ประกอบไปด้วยเพลงลาวสมเด็จ สองชั้น และเพลงลาวต่อนก สองชั้น (สุมิตร เทพวงษ์, ๒๕๓๕: ๑๕๑)

เพลงที่ ๑๐ ระบำฉิ่ง

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล ทรงซื้อฉิ่งทิเบตมาประทานแก่ครูมนตรี ตราโมท และทรงขอให้ครูมนตรี แต่งเพลงระบำฉิ่ง ถวาย เนื่องจากทรงโปรดเสียงของฉิ่งทิเบต ว่ามีเสียงกังวานและไพเราะ ในช่วงเวลาดังกล่าวครูมนตรี มีภารกิจของทางราชการมากมาย จึงทำให้ยังไม่สามารถแต่งเพลงระบำฉิ่งได้ พระองค์ชายใหญ่ทรงติดตามสอบถามอยู่บ่อยครั้ง จนในที่สุด เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ครูมนตรี ได้แต่งเพลงระบำฉิ่งขึ้นมาจนสำเร็จ ทำนองเพลงของเพลงนี้จะมีทำนองเกริ่นขึ้นมาก่อน แล้วจึงเข้าตัวเพลงระบำฉิ่งที่มีอัตราจังหวะสองชั้น แล้วค่อยไปจังหวะชั้นเดียวตามลำดับ

ครูมนตรี ตราโมท ได้มอบเพลงระบำฉิ่ง แก่โรงเรียนนาฏศิลป เพื่อนำไปบรรจุท่ารำ ผู้ที่บรรจุท่ารำระบำฉิ่งคือ คุณครูลมุล ยมะคุปต์ และคุณครูเฉลย ศุขะวณิช ศิลปินแห่งชาติ ในส่วนของการแต่งกายของผู้แสดง แต่งแบบยืนเครื่องลำลอง นุ่งผ้ายกดิ้น หรือผ้าพิมพ์ลายทองแบบจีบหน้านาง ห่มผ้าสไบกรองทองปักลายดิ้นเลื่อม ห่มทับสไบแพรจีบ สวมเครื่องประดับถนิมพิมพาภรณ์อย่างน้อย เกล้าผมประดับเกี้ยวดอกไม้ไหว หรือเกี้ยวหางหงส์ (กษภรณ์ ตราโมท,๒๕๕๖ : ๔๖)

เพลงที่ ๑๑ ระบำย่องหงิด

เป็นระบำชุดหนึ่งในละครเรื่อง อุณรุท ตอนศุภลักษณ์วาดรูป เป็นหมู่ระบำของเทพบุตรนางฟ้า จัดเป็นระบำมาตรฐานชุดหนึ่ง นางต่วน ภัทรนาวิก (หม่อมครูต่วน ภัทรนาวิก) เป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ส่วนบทร้องใช้บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ บางทีก็เรียกระบำชุดนี้ว่า ระบำยู่หงิด จะบรรเลงเริ่มด้วยเพลงรัว, ย่องหงิด ออกด้วยเพลงตะเขิ่งและเจ้าเซ็น (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, ๒๕๕๗: ๕๘๑)

เพลงที่ ๑๒ ฟ้อนแพน

เป็นฟ้อนประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้ทำนองลาวแพน บางท่านเรียกว่า ลาวแคน อัตราจังหวะสองชั้น หน้าทับลาว ประกอบการแสดงฟ้อน และบรรเลงออกด้วยเพลงซุ้ม เพลงลาวแพนที่บรรเลงประกอบการฟ้อนนี้ นิยมเดี่ยวด้วยปี่ใน จะเข้ หรือระนาดเอก เพื่อแสดงความสามารถในฝีมือการบรรเลงของนักดนตรี

การแสดงฟ้อนแพนนี้นำมาแสดงครั้งแรกในละครเรื่อง พระลอ ตอนพระลอลงสรงพระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวรรณากร กรมพระนราธิปพันธ์พงศ์ โดยกำหนดให้พระลอ รำคนเดียว โดยมีนางมัลลี (หมัน) คงประภัศร์ ร่วมกับ นางลมุล ยมะคุปต์ ประดิษฐ์ท่ารำ ต่อมามีผู้นำไปปรับเป็นการฟ้อนหมู่จนเป็นที่นิยมแพร่หลายต่อมา (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, ๒๕๕๗: ๔๘๖)

การบันทึกโน้ตเพลงฟ้อนแพน ในที่นี้ใช้โน้ตจะเข้ เนื่องจากบทเพลงนี้ นิยมใช้จะเข้เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการรำ ฟ้อนแพน และไม่มีข้อมูลที่มีเป็นทำนองหลักหรือมือฆ้อง จึงจำเป็นต้องใช้โน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ ซึ่งเป็นที่นิยมและเหมาะสมกับการแสดงชุดนี้ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๖. การอภิปรายผล

"ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน" เป็นวิชาในกลุ่มวิชาดนตรีไทยของวิชาเฉพาะด้านบังคับ ตามหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วัฒนธรรมแบบ "มุขปาฐะ" คือถ่ายทอดกันแบบปากต่อปาก หรือการทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ทำตาม ซึ่งสืบเนื่องมาจากสมัยอดีตกาล การดนตรีที่มีการพัฒนาโดยได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชู จากเจ้านายตามวังต่างๆนั้น มีรูปแบบระเบียบพิธีการที่เคร่งครัดกว่าดนตรีที่สืบทอดมาทางบ้าน วัด และวัง รวมไปถึงการรับใช้สังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

ทางด้านดนตรีนั้น ข้อมูลที่เป็นทำนองเพลงนับว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญมากที่สุด การรวบรวมเพลงไทยมักจะรวบรวมเป็นแถบบันทึกเสียงและจดบันทึกโน้ตไว้โดยที่ทำการเป็นการส่วนตัว หรือให้เข้าใจเพียงคนเดียว เสียส่วนใหญ่ เหตุนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการบันทึกโน้ตเพลงไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลที่เป็นทำนองหลัก หรือ มือฆ้อง เพื่อไม่ให้ความถูกต้องของเพลงนั้นบิดเบือนไป ผู้วิจัยต้องการที่จะรวบรวมข้อมูลที่มาของเพลง เพื่อใช้ในการฝึกและปฏิบัติรวมไปถึงการบันทึกโน้ตเพลง ของวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน โดยบันทึกเป็นทำนองหลักคือทางฆ้องวงใหญ่ เพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปแปรเป็นทำนองทางเครื่องดนตรีอย่างอื่นได้ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ ถ่ายทอดแก่นักศึกษารุ่นต่อไป หรือผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

จากการรวบรวมข้อมูลที่มาของเพลง เพื่อใช้ในการฝึกและปฏิบัติรวมไปถึงการบันทึกโน้ตเพลง ของวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน โดยบันทึกเป็นทำนองหลักคือทางฆ้องวงใหญ่ พบว่าในการบันทึกโน้ตนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านประวัติและที่มาของบทเพลงในรายวิชา

ปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๒ บทเพลง ตามคำอธิบายรายวิชา เพื่อบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ ของบทเพลงในรายวิชาระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๑ บทเพลง และโน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ จำนวน ๑ เพลง ซึ่งมีประเด็นที่สรุปเพิ่มดังนี้

๑. การบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ ในเพลงฟ้อนมาลัย นั้น ในตอนท้ายของเพลงมีการออกเพลงเร็ว(ในอัตราจังหวะชั้นเดียว) หรือเรียกว่า ออกซุ้ม ปกติจะนิยมใช้จะเข้ หรือ ระนาดเอก บรรเลงในทำนองตรงนี้ แต่โน้ตเพลง ออกซุ้ม ของฟ้อนมาลัย ในวิจัยเล่มนี้ เป็นการบันทึกโดยใช้การแบ่งมือตามความน่าจะเป็นตามหลักของการแบ่งมือฆ้องวงใหญ่ เนื่องจากเพลงนี้ไม่มีทำนองหลัก หรือมือฆ้อง ที่เป็นหลักฐานแน่ชัด ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากครูที่ถือว่าเป็นต้นแบบของดนตรีไทยคือจากวิทยาลัยนาฏศิลป ว่าเพลงนี้ไม่มีมือฆ้อง ที่เป็นทำนองหลักที่ชัดเจน ตายตัว

๒. การบันทึกโน้ตเพลงฟ้อนแพน ในทีนี้ ใช้โน้ตจะเข้ เนื่องจากบทเพลงนี้ นิยมใช้จะเข้ เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการรำฟ้อนแพน และไม่มีข้อมูลที่มีเป็นทำนองหลักหรือมือฆ้อง จึงจำเป็นต้องใช้โน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ ซึ่งเป็นที่นิยมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๗. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านประวัติและที่มาของบทเพลงในรายวิชาปฏิบัติเพลงระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๒ บทเพลง ตามคำอธิบายรายวิชา เพื่อบันทึกโน้ตทำนองหลักทางฆ้องวงใหญ่ ของบทเพลงในรายวิชาระบำ รำ ฟ้อน จำนวน ๑๑ บทเพลง และโน้ตทางเดี่ยวของจะเข้ จำนวน ๑ เพลง ผู้วิจัยขอเสนอแนะในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลโน้ตเพลงไทยในเพลงอื่น ๆ หรือ วิเคราะห์บทเพลงในรายวิชาปฏิบัติอื่น ๆ ทั้งนี้การบันทึกโน้ตทำนองหลักมือฆ้อง เป็นสิ่งสำคัญยิ่งของวงการดนตรีไทยเพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เข้าใจ ไม่บิดเบือน ครบถ้วน และสามารถนำไปแปรเป็นทำนองทางเครื่องดนตรีอย่างอื่นได้ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ ถ่ายทอดแก่นักศึกษารุ่นต่อไป หรือผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

กษภรณ์ ตราโมท. (๒๕๕๗). เจ้าแห่งเพลงระบำ. กรุงเทพฯ.
ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. (๒๕๕๙). สารานุกรมเพลงไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
วิมลศรี อุปรมัย. (๒๕๕๕). นาฏกรรมการละคร. กรุงเทพฯ: แอททีฟ ปริ้นท์.
สงบศึก ธรรมวิหาร. (๒๕๔๒). ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สุจิตต์ วงษ์เทศ. (๒๕๓๒). ร้องรำทำเพลงดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพฯ: มติชน.
สุมิตร เทพวงษ์. (๒๕๓๕). สารานุกรม ระบำ รำ ฟ้อน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

การจัดการน้ำแบบพหุพาคีของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

Water Management multilateral schema of dams and canals over almond Lan Sak District. For sustainable development

ประคอง มาโต*

บทคัดย่อ

วิจัยการจัดการน้ำแบบพหุพาคี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการน้ำแบบพหุพาคี เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำของ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการน้ำของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ศึกษาวิจัยโดยใช้หลักการวิจัยทั้งในเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรในพื้นที่ ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และประชาชนผู้ใช้น้ำในแต่ละตำบล ในเขตอำเภอ ๓ อำเภอ ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๕๖ คน

ผลการศึกษาพบว่า ผลการบริหารจัดการ การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฝาย ในเขตการปกครองของตน และบำรุงรักษาตาม เพื่อให้น้ำที่ถูกปล่อยมาจากเขื่อนมีสภาพคล่อง และสามารถไหลได้ทั่วถึงประชาชนในเขตปกครองของตน ซึ่งได้มีตัวแทนในเขตปกครองคือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวแทนแต่ละเขตพื้นที่ เมื่อมีเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ก็จะมีการประชุมชี้แจงและตกลง ลงมติในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การซ่อมแซม การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษา เป็นต้น การบริหารจัดการของหมู่บ้าน ชุมชน ประชาชน มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการ มีการประชุมและให้เขตพื้นที่ของประชากรในหมู่บ้านติดกับคลอง และฝาย ช่วยกันดูแลและใช้น้ำในคลองให้เกิดประโยชน์กับการทำการเกษตรของตน แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งทางเขื่อนได้มีการจัดตั้งคณะทำงานบริหารจัดการน้ำเขื่อนทับเสลาโดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ขณะนั้นมีปัญหาเรื่องของที่อยู่นอกเขตชลประทานกับในเขตชลประทาน มีปัญหา เรื่องการแย่งน้ำกัน ก็มีคณะทำงานบริหารจัดการน้ำ ส่วนน้ำก็เป็นการบริหารจัดการคณะที่เป็นหลักในการบริหาร คณะทำงานในฤดูแล้ง ช่วงของฤดูแล้งก็จะบริหารในเขตชลประทาน มาประกอบกันเป็นคณะ ซึ่งเวลาจะจัดการน้ำ มีการนัดประชุมในฤดูแล้งมีน้ำเหลือเท่าไร และจะบริหารจัดการน้ำอย่างไรเครือข่ายระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน โดยการที่ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่ มีปัญหาอุปสรรค์ หรือต้องการใช้น้ำจะเสนอข้อคิดเห็นอย่างไร มีแบบแผนอย่างไร ดำเนินการแจ้งที่กำนันของตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งกำนันและนายก

---

* หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการ ฯ จังหวัดอุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดหนองขุนชาติ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

องค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละตำบลจะเป็นตัวแทนในการนำเรื่องเข้าที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา และนำมติที่ประชุมมาชี้แจงให้กับผู้ใหญ่บ้านในตำบลและประชายนของตนทราบตามมติของคณะกรรมการได้ประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

คำสำคัญ การจัดการน้ำแบบพหุพาคี , การมีส่วนร่วม , เครือข่าย , ลำคลองของเขื่อนทับเสลา

Abstract

Multilateral Water Management Research purpose To study multi-path water management. To study the ways to strengthen the water management network. And to study the barriers to water management of the community along the canal of Thapsalao Dam, Lan Sak District, Uthaithani Province. The research was based on documentary research and qualitative research. Study Document In-depth interview And non-participant observation From in-depth interviews with the public sector, local administration organizations And water users in each district in 3 districts.

The study indicated that Management Results Management of Local Government Organization Managed Take part in the weir care. In their respective territories. And maintenance The water that was released from the dam was liquid. And can flow evenly. People in their jurisdiction There are representatives in the district, the members of the Tambon Administrative organizations represent each area. When it comes to water management The meeting will clarify and agree. The resolution of the operation such as repairs, dredging, canal maintenance, etc. Management of the village community. Meetings and demarcation of the village population adjacent to the canal and the help and care of the canal water to benefit their agriculture. Guidelines for Strengthening the Water Management Network The dam has set up a working group to manage the dams of Thapsalao dam, with the deputy governor as chairman. At that time, there was a problem with irrigation and irrigated areas. It has a team of water management. Water is the main management in the administration. Working group in the dry season During the dry season, it is managed in the irrigation area. The team. The time to manage water. Have a meeting in the dry season, how much water? And how does the water network manage? Village level By the village headman. Have a problem How do you propose a comment? How are you doing? Notify the parishioner of the district. President of Tambon Administration Organization The subdistrict heads and the subdistrict administration leaders in each subdistrict shall be the representatives to

bring the matter to the meeting of the Water Management Committee of Thapsalao Water Distribution and Maintenance Project. For the meeting to consider. And the resolution of the meeting to clarify to the headman in the district and his people know the resolution of the board meeting was completed.

Keywords Multiply Organization of water management , Participation , Networks , Canals of Thapsalao Dam

บทนำ

ทรัพยากรน้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย คนเรามีชีวิตอยู่ได้ไม่เกิน ๓ วันหากขาดน้ำ และน้ำยังมีความสำคัญต่อทรัพยากรป่าไม้ทรัพยากรดิน แร่ธาตุต่างๆ และน้ำมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศธรรมชาติเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในดิน บนพื้นดินและในอากาศเหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชและสัตว์นานาชนิดทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพสร้างความมั่นคงต่อระบบนิเวศโดยเฉพาะระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำเป็นต้นกำเนิดของน้ำและลำน้ำสาขาเป็นแหล่งสะสมน้ำที่มีขนาดใหญ่จนมีปริมาณเพียงพอก่อเกิดเป็นสายน้ำและลำธารสายเล็กๆ รวมกันเป็นแม่น้ำลำธารไหลลงสู่พื้นที่ราบลุ่ม สิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์พืชและสัตว์ได้อาศัยแม่น้ำลำธารในการดำรงชีวิต[๑]

ปัญหาน้ำท่วมและการขาดแคลนน้ำ เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดอุทัยธานี เนื่องจาก ในอดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลต้องการเร่งรัดพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านโครงสร้าง พื้นฐานทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และอื่น ๆ ทำให้ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งตลอดเวลาในการพัฒนาไม่มีความระมัดระวังในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี จนทำให้เกิด ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ยังก่อให้เกิดมลภาวะต่าง ๆ ทำให้อากาศเปลี่ยนแปลงไป เช่น ปรากฏการณ์กรีนเฮ้าว์เอฟเฟ็ก ซึ่งทำให้อุณหภูมิโลกร้อนขึ้นและเกิดปัญหาภัยพิบัติเป็นบริเวณกว้าง ทั่วโลก เช่น อุทกภัย ภัยหนาว พายุหมุน ภัยแล้ง เป็นต้น โดยเฉพาะภัยแล้งที่เกิดจากการขาดน้ำที่มี ผลกระทบต่อจังหวัดอุทัยธานีในปัจจุบันที่สร้างความเสียหาย การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันและก่อให้เกิดรายได้ สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ปัจจุบันการขาดแคลนน้ำ ได้เริ่มมีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้น บางปีฝนไม่ตก ทิ้งช่วงนาน ๆ ทำให้ เกิดวิกฤติการขาดแคลนน้ำจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ทำการเกษตรเสียหายและประชาชน ขาดน้ำดื่ม น้ำใช้ หรือน้ำอุปโภคบริโภค

---

[๑] นิติกรณ์ วงค์ชัย, “การจัดการน้ำของระบบเหมืองฝายท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการน้ำ แม้ว่ารัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านั้นและได้หาทางแก้ไขมาโดยตลอด แต่ปรากฏว่าปัญหาต่าง ๆ ทั้งหลายก็ยังมีอยู่อย่างเดิมและมีแนวโน้มที่จะ ทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็พยายามดำเนินแก้ไขปัญหาโดยมีโครงการ ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่การดำเนินการส่วนใหญ่ของแต่ละหน่วยงานแม้จะมีหลักการที่จะ ดำเนินการโครงการร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ ปรากฏว่าทำงานเป็นแบบเอกเทศและขาดการ ประสานงานกันอย่างจริงจัง นอกจากนี้การแก้ไขปัญหามักดำเนินการด้วยความเร่งรีบเพราะมุ่งสร้าง ผลงานเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐเป็นหลัก จึงมักกำหนดแนวทางหรือกลยุทธ์จากส่วนกลางซึ่งอาจ ทำให้การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ขาดความสมบูรณ์ เนื่องจากไม่ได้วิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่และความ ต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จึงมีผลทำให้การวางแผนและการดำเนินการแก้ไขปัญหาไม่ ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร[๒]

ในขณะเดียวกันการจัดการน้ำก็ควรที่จะต้องเป็น “การจัดการน้ำแบบพหุพาคี ” หมายถึงการบริหารจัดการที่เน้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ โดยให้ทุกภาคส่วนรู้ถึงคุณค่าของน้ำ ใช้น้ำอย่างพอประมาณมี เหตุผล เพื่อให้ทรัพยากรน้ำมีใช้อย่างทั่วถึง เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ มีความสมดุลทั้งปริมาณและ คุณภาพ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูไม่เป็นไปอย่างสิ้นเปลืองหรือทำลายแบบที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ควรต้องยึด ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลัก เน้นความอยู่ดีกินดีมีสุขและพึ่งตนเองได้ เป็นพื้นฐานก่อน มี การคุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องให้คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้เกิด การพัฒนาและพึ่งพาได้อย่างยั่งยืน ในการจัดการน้ำและทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ กันอย่างใกล้ชิดอย่างบูรณาการและมีความยั่งยืนนั้นต้องใช้ความรู้หลายสาขาวิชาเข้ามาจัดการอย่าง เป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย

ซึ่งโครงการเขื่อนทับเสลาเป็นโครงการหนึ่งในการบริหารจัดการของภาครัฐที่ได้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำให้กับจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งมีผลการจัดการการดำเนินการยังแก้ปัญหาได้ไม่มากนักซึ่งปกติกักเก็บน้ำได้ ๑๖๐ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งปัจจุบัน นายธนะพงษ์ ธำรงเทพพิทักษ์ ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา กล่าวถึงสถานการณ์น้ำในเขื่อนทัพเสลา ตอนนี้เหลือปริมาณเพียง ๓๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ถ้าคิดเป็นปริมาณเพียงร้อยละ ๓๓ เท่านั้น ถ้าเปรียบเทียบกับปีที่แล้ว นับว่าดีกว่าปีที่แล้ว ซึ่งในปัจจุบันทางโครงการยังคงมีการส่งน้ำให้กับหมู่บ้านเพชรน้ำผึ้ง อำเภอลานสัก ไว้ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและเพาะปลูกเพียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่เสียสละอพยพออกจากพื้นที่ เพื่อให้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำทับเสลา คาดว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้ง ช่วงนี้ทางโครงการงดส่งน้ำ ก็ขอความร่วมมือกับประชาชนในการงดทำนาปรัง ปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย แต่ถ้าเกษตรกรใดๆ ที่มีน้ำไว้ใช้เอง เช่น สระน้ำ บ่อน้ำบาดาล ก็สามารถทำนาปรังได้ ส่วนเรื่องของมาตรการของรัฐบาล ในการจ้างแรงงานเกษตรกรและมาตรการเสริมทางด้านปัจจัย

---

[๒] เอนกพงศ์ ธรรมาธิวัฒน์,ดร.บุญช่วย สุทธิรักษ์ : **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้าของจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน.** (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ๒๕๕๕), หน้า ๑.

การผลิตต่างๆ และปัจจุบันก็มีการพัฒนาฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำประมาณ ๓,๐๐๐ คน และคาดว่าจะดำเนินโครงการอีกในปีหน้า[๓] ซึ่งจากสถานการณ์น้ำตามที่ได้รับงานนั้น ทำให้จะใช้ได้ในพื้นที่เขตชลประทานการเกษตรได้ไม่มากนัก หรือไม่สามารถปล่อยน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่ใช้ได้ไม่ทั่วถึง จึงเป็นเห็นให้ต้องสร้างกลุ่ม หรือเครือข่ายในการบริหารจัดการน้ำแบบพหุพาคี หรือการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ในเรื่องการปล่อยน้ำ และการส่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรของแต่ละครั้ง ซึ่งทำให้เป็นปัญหาในการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งปริมาณน้ำในเขื่อนในแต่ละปีมีปริมาณไม่แน่นอนอีกด้วย

ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสนใจจึงทำการ วิจัยในการจัดการน้ำแบบพหุพาคี ของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรภาคธุรกิจเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน จนสามารถนำผลการวิจัยสู่ แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำของชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการจัดการน้ำแบบพหุพาคีของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

๒. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการน้ำของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เป็นแบบเชิงคุณภาพ

เชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โดยเจาะลึกแหล่งภาครัฐในการบริหารจัดการ และภาคประชาชนการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ ปัญหาอุปสรรค์

โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลการบริหารจัดการน้ำแบบพหุพาคี และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการน้ำ ร่วมกับการวิจัยจากเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน ประวัติภูมิหลังของตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี แผนพัฒนารูปแบบและขั้นตอนการเตรียมการพัฒนา โอกาสและอุปสรรคการพัฒนา

---

[๓] ข้อมูลอ้างอิงสถานการณ์น้ำเขื่อนทัพเสลา วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๙ .

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี ๒ ประเภทคือ

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จาก ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชน ในแหล่งของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ข้อมูลที่มีผู้เรียบเรียงและรวบรวมไว้แล้วได้แก่ ตำรา เอกสาร บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจาก เว็บไซต์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนชุมชนละ ๑๐ คน จำนวน ๓ ชุมชน รวม ๓๐ คน
- กำนัน จำนวน ๓ ตำบล ๓ ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๒๐ หมู่ จำนวน ๒๐ ท่าน
- นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) จำนวน ๓ อบต. รวม ๓ ท่าน
- หน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารเขื่อน จำนวน ๑ ท่าน เจ้าหน้าที่ของเขื่อน จำนวน ๒ คน รวม ๓ คน ประกอบไปด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ได้แก่ ผู้อำนวยการโครงการ กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ประชาชน ในขอบเขตพื้นที่ของการวิจัย จำนวน ๕๖ ท่าน

การสังเกต ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non – participant observation) คือ เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ โดยไม่เข้าไปร่วมในชีวิตหรือกิจกรรมของกลุ่มนั้น แต่ไม่ได้หมายถึงการเข้าไปอยู่ในบริเวณสถานที่นั้นด้วย เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกรบกวนจากตัวผู้สังเกต เพราะหากผู้ถูกสังเกตรู้สึกตัวว่ามีผู้สังเกตอาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมให้ผิดไปจากปกติได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์และปรับแนวการสร้างกระบวนการวางแผนไปพร้อมกัน เพื่อเชื่อมปัจจัยที่สัมพันธ์กันระหว่างข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจพื้นที่และทฤษฎี หลักการพัฒนา วิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยการนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาตีความ แยกประเด็น จัดกลุ่ม ในกรอบความเป็นไปได้และความเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการตามศักยภาพที่รองรับ อันนำไปสู่การวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ กำหนดแนวทางกลยุทธ์ต่างๆในการบริหารจัดการความพร้อมของเขื่อน และน้ำที่มีอยู่ และวิเคราะห์วางแผนน้ำในอนาคตด้วย ทั้งเตรียมแนวทางสำหรับรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการน้ำแบบพหุพาคี และแนวทางการสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการน้ำ

ข้อมูลที่ได้จากการการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพทำการ วิเคราะห์แต่ละบุคคลในภาพรวม เพื่อประเมินการบริหารจัดการและพหุพาคี และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการ

บริหารจัดการน้ำ นำมาสรุปประเด็นเนื้อหา เพื่อเตรียมการวางแผนปรับปรุง วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในพื้นที่

ผลการศึกษา

การบริหารจัดการภาครัฐ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา มีเขื่อนทับเสลาเป็นแหล่งน้ำต้นทุน รับน้ำเข้าอ่างเก็บน้ำโดยอาศัยมรสุมต่างๆ เพื่อให้ฝนตกลงมาและกักเก็บไว้ อ่างเก็บน้ำมีความจุที่ระดับเก็บกัก ๑๖๐ ล้าน ลบ.ม. และมีปริมาณน้ำใช้งานได้ ๑๔๓ ล้าน ลบ.ม. ปัจจุบันในฤดูฝนสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ ถึง ๑๔๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งใกล้เคียงกับพื้นที่รวมของโครงการ ๑๔๓,๕๐๐ ไร่ ในฤดูแล้งเกษตรกรทำการเพาะปลูกข้าวนาปรังได้ระหว่าง ๒๐,๐๐๐ ถึง ๗๐,๐๐๐ ไร่ การส่งน้ำจะส่งน้ำลงสู่ห้วยทับเสลาซึ่งเป็นคลองธรรมชาติ มีฝาย๖ ฝายสำหรับทดน้ำเข้าสู่พื้นที่ชลประทานประกอบด้วย พื้นที่ส่งน้ำของฝายเพชรน้ำผึ้ง ฝายปากเหมือง ฝายเขาฆ้องชัย ฝายตะคร้อ ฝายหลักเมตร และฝายทับเสลา

การวางแผนบริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลา

ผู้อำนวยกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา[๔] กำหนดแผนการระบายน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลา วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๐ ปริมาณน้ำใช้การได้ ๑๔๓.๖๖ ล้านลูกบาศก์เมตร สงวนไว้ ๖๓ ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อใช้ในภารกิจ ตังต่อไปนี้ อุปโภค-บริโภค ๕ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่อพยพเพชรน้ำผึ้ง ๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ๕ ล้านลูกบาศก์เมตร และฤดูนาปี (๒๕๖๐) ๔๓.๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร คงเหลือปริมาณน้ำประมาณ ๘๐.๖๖ ล้านลูกบาศก์ โดยแผนการระบายแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง

การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

นำโดยนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฝาย ในเขตการปกครองของตน และบำรุงรักษาตาม เพื่อให้น้ำที่ถูกปล่อยมาจากเขื่อนมีสภาพคล่อง และสามารถไหลได้ทั่วถึง ประชาชนในเขตปกครองของตน ซึ่งได้มีตัวแทนในเขตปกครองคือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวแทนแต่ละเขตพื้นที่ เมื่อมีเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ก็จะมีการประชุมชี้แจงและตกลง ลงมติในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การซ่อมแซม การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษา เป็นต้น

การบริหารจัดการของหมู่บ้าน ชุมชน ประชาชน มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

การบริหารน้ำของหมู่บ้าน ชุมชน นำโดยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ซึ่งมีกาบริหารจัดการน้ำในหมู่บ้านของตน ในเขตปกครองโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการ มีการประชุมและให้เขตพื้นที่ของประชากรในหมู่บ้านติดกับคลอง และฝาย ช่วยกันดูแล และใช้น้ำใน

---

[๔] สัมภาษณ์ นายธนะพงษ์ ธำรงเทพพิทักษ์ ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙ ณ. สำนักงานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา

คลองให้เกิดประโยชน์กับการทำการเกษตรของตน มีปัญหาอุปสรรค์อย่างไรให้นำเรื่องมาเข้าที่ประชุมหมู่บ้าน จะมีการดำเนินการดูแลรักษา หรือขุดลอกคูคลอง ทำความสะอาด ก็จะมีการประชุมหมู่บ้าน และให้ประชากรในหมู่บ้านช่วยกันดำเนินการตามที่ประชุม เพื่อดูแลคลองเพื่อให้น้ำที่ถูกปล่อยจากเขื่อนแต่ละครั้งได้ไปอย่างทั่วถึง และเกิดประโยชน์ในการปล่อยน้ำแต่ละครั้ง

แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ

เครือข่ายระดับจังหวัด

การเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำซึ่งทางเขื่อนได้มีการจัดตั้งคณะทำงานบริหารจัดการน้ำเขื่อนทับเสลาโดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ขณะนั้นมีปัญหาเรื่องของที่อยู่นอกเขตชลประทานกับในเขตชลประทาน มีปัญหา เรื่องการแย่งน้ำกัน ก็มีคณะทำงานบริหารจัดการน้ำ ส่วนน้ำก็เป็นการบริหารจัดการคณะที่เป็นหลักในการบริหาร คณะทำงานในฤดูแล้งช่วงของฤดูแล้งก็จะบริหารในเขตชลประทาน ส่วนในฤดูฝนแล้วก็จะมีการแบ่งไปนอกเขตด้วย มาประกอบกันเป็นคณะ ซึ่งเวลาจะจัดการน้ำ มีการนัดประชุมในฤดูแล้งมีน้ำเหลือเท่าไร และจะบริหารจัดการน้ำอย่างไร[๕] ซึ่งคณะกรรมการชุดปัจจุบัน มีคำสั่งจังหวัดอุทัยธานี ที่ ๔๙๔๑/๒๕๕๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานบริหารและจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลา มีเนื่องหาและรายชื่อคณะทำงานตามรายละเอียดว่า ตามที่จังหวัดอุทัยธานีได้มีคำสั่งที่ ๒๘๓๕/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๘ และคำสั่งที่ ๕๗๖๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘ แต่งตั้งคณะทำงานบริหารและจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลาในฤดูแล้ง นั้น เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงคณะทำงาน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารและจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน จังหวัดอุทัยธานี จึงให้ยกเลิกคำสั่งที่ ๒๘๓๕/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๘ และคำสั่งที่ ๕๗๖๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘ และแต่งตั้งคณะทำงานบริหารและจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลา

เครือข่ายระดับตำบล

เครือข่ายระดับตำบล โดยการที่ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่ มีปัญหาอุปสรรค์ หรือต้องการใช้น้ำจะเสนอข้อคิดเห็นอย่างไร มีแบบแผนอย่างไร ดำเนินการแจ้งที่กำนันของตำบล ซึ่งกำนันแต่ละตำบลจะเป็นตัวแทนในการนำเรื่องเข้าที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา และนำมติที่ประชุมมาชี้แจงให้กับผู้ใหญ่บ้านในตำบลของตนทราบตามมติของคณะกรรมการได้ประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว[๖]

---

[๕] สัมภาษณ์ นายธนะพงษ์ ธำรงเทพพิทักษ์ ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙ ณ. สำนักงานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา

[๖] สัมภาษณ์ นายดำริ สีดำ กำนันตำบลทุ่งโพ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ. ที่ทำการกำนันตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

ส่วนด้านองค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละท่านในหมู่บ้านนำเรื่องข้อคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาอุสรรค์ เรื่องน้ำ เสนอให้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวแทน เป็นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา นำเรื่องเข้าที่ประชุม เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา และนำมติที่ประชุมมาชี้แจงให้กับสมาชิดในตำบลของตนทราบตามมติของคณะกรรมการได้ประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว[๗]

เครือข่ายระดับหมู่บ้านประชาชน

หมู่บ้านหรือชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นตัวแทน มีการประชุมหมู่บ้าน เพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรค์ ความต้องการ ขอเรียกร้องของประชาชนในหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทน เมื่อมีข้อคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค์ ความต้องการด้านน้ำของประชาชน ผู้ใหญ่บ้านก็จะนำเรื่องดังกล่าวแจ้งให้กับกำนัน นำเรื่องเข้าที่ประชุมของคณะกรรมการคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา และนำมติที่ประชุมมาชี้แจงประชาชนให้หมู่บ้านของตนทราบเป็นลำดับไป[๘]

ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการน้ำของชุมชนตามลำคลองของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

๑. สภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำ

๑.ปัญหาการถ่ายโอนงานที่ก่อสร้างแล้วเสร็จให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ พบว่าได้ก่อให้เกิดปัญหาแก่องค์กรที่รับการถ่ายโอนในการจัดหางบประมาณมาทำการซ่อมแซมและบำรุงรักษา เนื่องจากไม่มีรายรับเข้าท้องถิ่น นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทบทุกแห่งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาดำเนินงานด้วย

๒.ปัญหาด้านสถานภาพขององค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพอ่อนแอ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำในรูปของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือมีฐานะเป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ หรือองค์กรผู้ใช้น้ำครัวเรือน อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม ซึ่งมีสถานภาพโครงสร้างทางการบริหารจัดการและการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน

๒. ปัญหาด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ

ปัญหาในการเสริมสร้างเครือข่าย เป็นปัญหาบ้าง ซึ่งน้ำใช้กันในหลายเขตพื้นที่ หลายอำเภอ ซึ่งในพื้นที่ ๓ อำเภอ และนอกเขตพื้นที่อีก ๒ อำเภอ และหลายตำบลหลายหมู่บ้านทำ

---

[๗] สัมภาษณ์ นายสุรชัย สารสุวรรณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ ๘ มกราคม ๒๕๖๐ ณ. สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

[๘] สัมภาษณ์ นายรณชัย ปากเกล็ด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลทุ่งโพ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๐ ณ. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลทุ่งโพ อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

ในการประสานงานเป็นปัญหาการล่าช้า การเดินทาง การเข้าร่วมประชุม การรับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง

แนวทางการแก้ไขปัญหา

๑. แต่งตั้งคณะทำงานบริหารจัดการน้ำ โดยจังหวัดได้มีคำสั่งจังหวัดอุทัยธานี ที่ ๒๘๓๕/๒๕๔๘ แต่งตั้งคณะทำงานและบริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำทับเสลา เพื่อร่วมกันพิจารณาในการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค โดยพิจารณาตามจำนวนพื้นที่เพาะปลูกที่ขาดแคลนน้ำและตามความจำเป็นในแต่ละครั้ง

๒. การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ จากากรศึกษาพบว่าจะมีความเป็นไปได้ในการผันน้ำจากเขื่อนศรีนครินทร์มาเพิ่มเติมให้กับฝายทับเสลาและฝายหลักเมตร เนื่องจากมีความเหมาะสมในเรื่องระดับภูมิประเทศและปริมาณน้ำต้นทุนของเขื่อนศรีนครินทร์ที่มีปริมาณน้ำเพียงพอซึ่งพบว่าถ้าได้ดำเนินการตามโครงการนี้ก็จะสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรในการเพาะปลูกฤดูนาปรังลงได้

๓. แนวทางการแก้ไขปัญหาจะทำได้โดยการปรับปรุงรูปแบบและความสามารถของฝายต่างๆ ในลำห้วยทับเสลาให้มีประสิทธิภาพการระบายน้ำได้ดีขึ้น รวมทั้งการขุดลอกลำน้ำให้มีขนาดหน้าตัดที่เพียงพอและลดการกัดเซาะเพื่อไม่ให้เกิดการตกตะกอนหน้าฝายต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ตลอดจนทำคันกั้นน้ำบริเวณตลิ่งที่ต่ำทั้ง ๒ ฝั่งของ ลำห้วยทับเสลา และลำห้วยทัพทัน

๔. การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา

๔.๑ การเสริมสัน Spill Way
๔.๒ งานขุดลอกอ่าง
๔.๓ งานขุดสระแก้มลิง
๔.๔ เสริมคันกั้นน้ำ
๔.๕ สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยรัง

ถือว่าเป็นแผนงานที่วางแผนและจำดำเนินการในอนาคต เพื่อแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลาในอนาคต

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ

การแก้ไขควรตั้งทีมงานประสานงาน และทีมงานส่งข้อมูลข่าวสาร การรวมกลุ่มทางเทคโนโลยี เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเทคโนโลยีต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ พื้นที่ชลประทานในการออกแบบการเก็บน้ำนั้นมันมีปริมาณการเก็บน้ำที่ความจุจำกัด และซับพอร์ตเกษตรกรจำจัด ปัญหาคือช่วยให้กับพื้นที่ แต่นอกพื้นที่ไม่สามารถช่วยได้ทั้งหมด ส่วนข้อนอกชลประทานควรสร้างแหล่งน้ำให้มีแหล่งน้ำเป็นของตนเอง สร้างแหล่งน้ำเป็นของหมู่บ้าน ของตำบลของตนเองก่อน สร้างแอ้งน้ำขนมครก นอกที่ชลประทานควรหาแหล่ง

น้ำให้กับเขา จะได้ไม่มาพึงส่วนของทับเสลาอย่างเดียว ถ้าเขาไม่มีเขาก็จะมาพึงส่วนของเขื่อนเป็นส่วนใหญ่ เขาเห็นเขื่อนเป็นแหล่งใหญ่ แต่จริง ๆ แล้วน้ำในชลประทานก็ไม่พอในตัวมันเองอยู่แล้ว

ส่วนอ่างจะมีการขยายขุดลอกเพื่อเพิ่มความจุและเสริมสปริงเวร์ และเพิ่มความจุของน้ำ

ส่วนเรื่องผั่นน้ำที่เขื่อนศรีนคริน มีการศึกษาอยู่แต่ก็ยากเพราะเป็นเขาเสียส่วนใหญ่ ยังมีการมองแนวทางในส่วนแม่น้ำสะแกกรัง ให้ใช้น้ำจากแม่วงศ์ คลองโพธิ์ เพื่อนำน้ำมาช่วย แต่ก็เป็นแนวทางในอนาคต ซึ่งเป็นลุ่มแม่น้ำเดียวกัน ซึ่งตอนน้ำแม่วงศ์ ยังไม่เกิดขึ้นเลย

ห้วยรังเองก็มีน้ำเยอะ ซึ่งสามารถทำน้ำขนาดกลางได้แต่มีปัญหาเรื่องพื้นที่ ซึ่งมีน้ำดี ฝนดี จึงทำให้ล้มเลิกไปซึ่งเป็นแนวทาง

ถ้าทำเขื่อนต้องกินพื้นที่ชาวบ้านเยอะจึงทำให้ชาวบ้านไม่เห็นด้วย การมีอ้างเก็บน้ำทับเสลามา ๒๗ ปี มีน้ำล้นอ้างถึง ๑๗ ปี ถือว่าใช้ได้กับการเก็บน้ำ

ตัวอย่างตำบลประดู่ยืน หันมาปลุกพืชอย่างอื่น ขณะนี้ร่วมกันพัฒนาที่ดินเพื่อศึกษาในการปลูกพืช ในการปลูกข้าวมีพื้นที่เท่าไร และที่ไม่เหมาะควรปลูกอะไร และให้เสนอชาวบ้าน เสนอว่าอยากเปลี่ยนไหม ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งให้กระทรวงเกษตรช่วยตรวจในพื้นที่ที่ไม่เหมาะทำ นำให้เจ้าที่ลงพื้นที่สำรวจ

ถ้าเป็นอ้อยเหมาะทั้งหมดในพื้นที่ ต้องหาสนับสนุนเรื่องตลาด แต่ละโรงรับซื้อต้องติดต่อโรงงาน เหมือนการทำประชารัฐ[๙]

สรุปกระบวนการวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปกระบวนการวิจัย

งานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดย โดยใช้หลักการวิจัยทั้งในเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรในพื้นที่ ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และประชาชนผู้ใช้น้ำในแต่ละตำบล ในเขตอำเภอ ๓ อำเภอ ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๕๖ คน โดยผู้วิจัยลงเก็บศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสารแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประมวลผล พร้อมลงเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ ในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดไว้ ในอำเภอลานสัก อำเภอหนองฉาง อำเภอทัพทัน ทั้งภาครัฐและท้องถิ่นและประชาชน โดยมีผู้ช่วยเก็บข้อมูลอีก ๒๐ ท่าน ลงเก็บข้อมูล โดยผ่านการพูดคุยจากผู้วิจัย ซักซ้อมคำถามความเข้าใจในการเก็บข้อมูลแล้วเป็นอย่างดี ผู้ช่วยเก็บข้อมูล ลงเก็บข้อมูลพร้อมดูสถานที่จริง สภาพของน้ำ สภาพพื้นที่จริง การดำเนินการที่ผ่าน ๆ มา โดยการถ่ายภาพ เมื่อได้ข้อมูลนั้นแล้ว นำมาถอดเทปพูดคุยกันของคณะผู้ช่วยเก็บข้อมูล พร้อมดำเนินการสรุปผลข้อมูลที่ได้มา นำมาวิเคราะห์และปรับแนวการสร้างกระบวนการวางแผนไปพร้อมกัน เพื่อเชื่อมปัจจัยที่สัมพันธ์กันระหว่างข้อมูลที่ได้รับ

---

[๙] สัมภาษณ์ นายธนะพงษ์ ธำรงเทพพิทักษ์ ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๙ ณ. สำนักงานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา

จากการสำรวจพื้นที่และทฤษฎี หลักการพัฒนา วิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยการนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาตีความ แยกประเด็น จัดกลุ่ม ในกรอบความเป็นไปได้และความเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการตามศักยภาพที่รองรับ อันนำไปสู่การวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ กำหนดแนวทางกลยุทธ์ต่างๆในการบริหารจัดการความพร้อมของเขื่อน และน้ำที่มีอยู่ และวิเคราะห์วางแผนน้ำในอนาคตด้วย ทั้งเตรียมแนวทางสำหรับรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการน้ำแบบพหุพาคี และแนวทางการสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการน้ำ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพสามารถอธิบายได้ดังนี้ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้ผลการวิจัยตามที่สรุปนั้นแล้ว ได้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำแบบพหุพาคี ของเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เรื่องจากด้านล่างของภาพ หรือด้านบนของภาพก็ได้ ซึ่งสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการน้ำ และการเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการร่วมกันของแต่ละภาคส่วนได้อย่างลงตัว ซึ่งเป็นผลทั้งไปและกลับในการบริหารจัดการน้ำแบบพหุพาคี

กรณีจากด้านบนของภาพสู่ลงด้านล่างของภาพ อธิบายได้ดังนี้ การบริหารจัดการน้ำโดยคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ ประกอบด้วยผู้นำทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้ว่าราชการ

จังหวัด นายอำเภอ และผู้อำนวยการเขื่อนทับเสลา ผู้ทำท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรีเทศบาล กำนัน เป็นต้น โดยเป็นรูปคณะกรรมการ ซึ่งการบริหารจัดการน้ำทุกเรื่องของเขื่อนทับเสลา ไม่ว่าเป็นนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ ต่าง ๆ และงบประมาณของภาครัฐมีอย่างไร จะดำเนินการอย่างไรจะได้ผ่านการประชุมพิจารณาจากคณะกรรมการชุดนี้ก่อน มีผลเป็นอย่างไร ผู้นำท้องถิ่นแต่ละภาคส่วนนำเรื่องลงมาแต่ละขั้นแจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบและดำเนินการปฏิบัติตามมติที่ประชุม เช่น นายก อบต. นำเรื่องแจ้งสมาชิก แต่ละพื้น สมาชิกนำเรื่องแจ้งประชาชน กำนันนำเรื่องแจ้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านนำเรื่องแจ้งประชาชน นำผลไปแก้ไขปัญหาอุปสรรค์ หรือดำเนินการเรื่องน้ำดังที่ได้มีมติมาเป็นต้น

กรณีจากด้านล่างของภาพสู่ด้านบนของภาพ อธิบายได้ดังนี้ จากความต้องการน้ำ หรือปัญหาอุปสรรค หรือข้อเรียกข้อง ฯลฯ ของประชาชน นำสู้ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิก อบต. นำเรื่องแจ้งนายก อบต. หรือกำนัน เพื่อนำเรื่องแจ้งคณะกรรมการบริหารน้ำของเขื่อนทับเสลา เพื่อดำเนินการตามที่มีความต้องการหรือปัญหาอุปสรรค ที่ได้มีข้อเรียกร้องมานั้น ซึ่งที่ประชุมพิจารณาเป็นมติ และนำผลนั้นลงสู่ประชาชนเพื่อทราบและดำเนินการแก้ไขตามมตินั้น

หรือสามารถอธิบายได้อีกหลายกรณี ในรูปของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำในแต่ละชุมชน การดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเป็นต้น ซึ่งการบริหารจัดการน้ำของเขื่อนทับเสลา ตามที่ได้ดำเนินการวิจัยมา ผู้วิจัยสามารถประมวลเป็นองค์ความรู้ดังได้อธิบายมา

บรรณานุกรม

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักงาน,๒๕๔๗.

การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : เอกสาร ประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน ,คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ธนพรรณ ธานี การศึกษาชุมชน. ขอนแก่น : ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษย์ ศาสตร์และสังคมศาสตร์ ๒๕๔๐.

ปธาน สุวรรณมงคล. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ โครงการปรับภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัฒน์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๐.

พิทยา ว่องกุล, สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนาธิปไตย - ธัมมาธิปไตย, กรุงเทพ : โครงการวิถีทรรศน์, ๒๕๔๒.

แดงต้อย มาลีอุทัยธานี : เมืองพระชนกจักรี.กรุงเทพฯ: บริษัทแสงปัญญาเลิศ จำกัด ๒๕๔๒.

ถวิล พึ่งสุข แหล่งศิลปกรรม อำเภอเมืองอุทัยธานี.อุทัยธานี: โรงพิมพ์ไทใหม่ ๒๕๔๕.

ชัยฤกษ์ ดิษฐ์อำนาจ. รายงานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและ สิ่งแวดล้อม ของจังหวัดลพบุรีในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๙). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

ทรงคุณ จันทจร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ปุาไม้ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน, ๒๕๔๙.

จริยา ชูธรรมธัช. ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระค่าบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับไร่นา ของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ: ศึกษากรณีในเขตจัดรูปที่ดินโครงการหนองคาย จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๓.

ฉันติ เดชโยธิน. โปรแกรมคำนวณปริมาณฝนจากเรดาร์อุตุนิยมวิทยา. กรุงเทพฯ: ส่วน ฝนหลวง สำนักฝนหลวงและการบินเกษตร, ๒๕๕๑.

ทองเปลว กองจันทร์. กระบวนการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์เพื่อการจัดสรรน้ำจาก ระบบอ่างเก็บน้ำ : กรณีศึกษาในลุ่มน้ำมูลตอนบน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

ข้อมูลเขื่อนทับเสลา จาก สำนักชลประทานที่ ๑๒ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

การนำฆราวาสธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ของนักศึกษาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

(The Application of Four Gharavasa-dhamma to solve family conflict of the Irregular student, Mahamakut Buddhist University Isan Campus)

ภัทรชัย อุทาพันธ์*
ประชัน ชะชิกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารครอบครัวของนักศึกษา เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษา เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลักฆราวาสธรรม ๔ กับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษา เพื่อจัดทำคู่มือการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๒๐๓ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้ค่าสถิติ t-test และ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิจัย พบว่า :

๑. นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับฆราวาสธรรม ต้องประกอบด้วยด้วยหลักธรรม ๔ อย่าง ตอบว่าถูก ร้อยละ ๙๖.๐๖ และตอบว่าผิดร้อยละ ๓.๙๔ ฆราวาสธรรม ๔ หมายถึง การศึกษาหลักธรรม ๔ อย่าง ตอบว่าถูก ร้อยละ ๙๓.๖๐ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๖.๔๐ ฆราวาสธรรม ๔ ให้หลักธรรมใดขึ้นต้นก็ได้ตอบว่าผิด ร้อยละ ๘๓.๗๔ และตอบว่าถูก ร้อยละ ๑๖.๒๖ ผู้ปฏิบัติฆราวาสธรรม ๔ ย่อมทำให้หมดกิเลส ตอบว่าผิด ร้อยละ ๕๕.๑๗ และตอบว่าถูก ร้อยละ ๔๔.๘๓

๒. การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

---

* หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มมร. วิทยาเขตอีสาน จ. ขอนแก่น

** หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มมร. วิทยาเขตอีสาน จ. ขอนแก่น

๓. การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านสัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจ ด้านขันติ ความอดทน ด้านจาคะ ความเสียสละ อยู่ในระดับมาก

๔. การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านทมะ การข่มใจ อยู่ในระดับปานกลาง

๕. เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา อาชีพ สถานภาพของนึกศึกษา แตกต่างกันการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P= ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

๖. นักศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ นักศึกษาต้องอดทนในการครองชีวิตครอบครัวร้อยละ ๒๕.๗๙ นักศึกษาควรดูแลครอบครัวและญาติๆ เพื่อให้มีความสุข ร้อยละ ๒๓.๙๐

คำสำคัญ : ๑. ฆราวาสธรรม ๔ ๒. การนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว

Abstract

This was the survey research. The objectives of this research were to study using Four Gharavasa-dhamma to manage family of the students, to study the application of Four Gharavasa-dhamma to solve family conflict of the students, to analyze the relationship of Four Gharavasa-dhamma to solve family conflict of the students and to publish the manual of Four Gharavasa-dhamma to solve family conflict. The target population of this research is the FTES irregular students of Mahamakut Buddhist University academic year 2013. The sample size is 203 people. Questionnaires were used as research instruments. The statistical tools used in this research are Frequency, Percentage, Means, Standard Deviation, t-test and F-test data analysis at a statistical level of .05

The results of the research were as follows :

1. 96.06% of students answered right and 3.94% of people answered wrong to the question “students having knowledge about Gharavasa-dhamma should have 4 principles”. 93.60 % students answered right and 6.40% students answered wrong to the question “Four Gharavasa-dhamma means studying 4 dhamma principles”. 83.74% of students answered wrong and 16.26% students answered right to the question “Four Gharavasa-dhamma could raise any dhamm principle”. 55.17% of students answered wrong and 44.83% of students answered right to the question “the one who practice Four Gharavasa-dhamma could quench passion.

2. In overall, applying 4 Gharavasa-dhamma in solving family conflict of students was in high level.

3. Applying 4 Gharavasa-dhamma in solving family conflict of students in aspect of Sacca (truth and honesty), Khanti (tolerance), and Caga (generosity) was in high level.

4. Applying 4 Gharavasa-dhamma in solving family conflict of students in aspect of Dama (taming and training oneself) was in medium level.

5. Different gender, age, education, occupation, status of students had statistically different level of applying 4 Gharavasa-dhamma significant at level P = 0.05, which met the specified hypothesis.

6. Suggestions from students were as follows: students need patience in making a living in family accounting 25.79% and students should take care of family and relatives accounting 23.90%.

Keywords: 1. Gharavasa-dhamma 2. Applying in solving conflict in family

บทนำ

ในสภาพสังคมปัจจุบัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม ความเชื่อ การไหลบ่าทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีอันทันสมัย ส่งผลให้ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ในด้านโครงสร้าง ขนาด รูปแบบครอบครัว ตลอดจนความสัมพันธ์ ค่านิยม ความคิด พฤติกรรม วิถีชีวิตของบุคคลในครอบครัว นำไปสู่ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวห่างเหิน ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในครอบครัวลดน้อยลง ก่อเกิดปัญหาครอบครัวและสังคม โดยสถานการณ์ครอบครัวไทยในปัจจุบัน พบว่า มี มีรูปแบบครอบครัวที่หลากหลาย การอยู่ร่วมกันระหว่างพ่อ แม่ และลูก มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ครอบครัวที่มีเฉพาะสามีและภรรยามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ความสุขในครอบครัวเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เป็นมิติที่สร้างความมั่นคงให้กับมนุษย์ได้ในระดับต้นๆ เพราะครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่สำคัญในการเลี้ยงดู หล่อหลอมความเป็นตัวตน และตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ทั้งปัจจัย ๔ ตลอดจนความมั่นคงทางอารมณ์ ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับ การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่างๆ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ที่สำคัญจึงต้องวางรากฐานจากความมั่นคง ในครอบครัว และสร้างสุขภาพอนามัยที่ดี ภายหลังจากที่ร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงและอยู่ในครอบครัวที่มีความสุขแล้ว จึงก้าวสู่การพัฒนา มิติงานและรายได้ เพิ่มความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน แสวงหาการยอมรับทางสังคม และการมีส่วนในการเมืองและธรรมาภิบาล

นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับ**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ในหัวข้อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ** ที่ว่า “ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมทั่วถึงและมีคุณภาพเท่าเทียมกัน มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ได้รับการคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างเท่าเทียม และสามารถดารงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาประเทศ”[๑]

ทั้งนี้ยังสอดคลองกับ**นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๑ การสร้างศักยภาพและความสามารถเพื่อการพัฒนาทางสังคม** ที่ว่า “ยุทธศาสตร์การวิจัยนี้เป็นการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้และทักษะควบคู่คุณธรรมจริยธรรมและจิตสาธารณะเพื่อความมั่นคงในชีวิตและอาชีพรวมทั้งเกิดการคงความสุขในสังคมและชุมชนหรือเมืองน่าอยู่บนบริบทของภาคที่มีประชากรมากที่สุดแต่ขาดโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและปัญหาด้านสุขภาพ พร้อมทั้งมีประชากรสูงวัยมากขึ้น อันมีผลให้แนวโน้มเป็นสังคมแห่งการพึ่งพิงและสังคมของผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น รวมทั้งสถาบันครอบครัวอ่อนแอและมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีการรวมกลุ่มที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย จึงได้กำหนดเป็น ๑๓ กลยุทธ์การวิจัยที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณธรรม จริยธรรมและจิตสาธารณะ การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และสวัสดิการเพื่อความมั่นคงและคุณภาพของชีวิตตลอดจนการบริหารกิจการบ้านเมืองน่าอยู่ ควบคู่การส่งเสริมความเข้มแข็งและการสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ตลอดจนการ เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนด้วยศาสนาและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ เพื่อการเสริมสร้างความสันติสุขและความมั่นคงของประเทศ และความมั่นคงของมนุษย์”[๒] ใน**กลยุทธ์การวิจัยที่ ๒ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กระบวนการสร้างจิตสาธารณะและความสามัคคีในสถาบันการศึกษาและสังคม** ประกอบด้วยแผนงานวิจัย เช่น “๑) การวิจัยและพัฒนาประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม ๒) การวิจัยการ

---

[๑] แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, (พ.ศ. 2555-2559). [ออนไลน์] .แหล่งที่มา : https://www.google.co.th/search?source=hp&q=แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.+2555-2559). (11 กรกฎาคม 2556).

[๒] ยุทธศาสตร์การวิจัย (พ.ศ.2555-2559) : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) [ออนไลน์] .แหล่งที่มา : https://www.google.co.th/search?q=ยุทธศาสตร์การวิจัย(พ.ศ.2555-2559). (11 กรกฎาคม 2556).

พัฒนาอาสาสมัครและการเสริมสร้างจิตสาธารณะในสถาบันการศึกษาและสังคม ๓) การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถาบันการศึกษาและสังคม”[๓]

และที่สำคัญยังสอดคล้องกับ**คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันอังคารที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ ณ อาคารรัฐสภา ในด้านสังคมและคุณภาพชีวิต** ส่วนที่เป็น **นโยบายความมั่นคงของชีวิตและสังคม** ว่า “๑. ส่งเสริมการพัฒนาให้ครอบครัวและสังคมไทยมีความมั่นคงอบอุ่น โดยเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายครอบครัว รวมทั้งพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่พ่อแม่และผู้ปกครองรู้จักใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน เพื่อลดช่องว่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสนับสนุนบทบาทของคณะสงฆ์ และผู้นำทางศาสนาให้สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนในแต่ละชุมชนเพื่อเชื่อมประสานระหว่างบ้าน ศาสนา โรงเรียน เพื่อสร้างครอบครัวให้อบอุ่นมั่นคงนอกจากนี้ จะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการของส่วนราชการและกองทุนต่าง ๆ ร่วมกับอาสาสมัครภาคประชาชน รวมถึงชักจูงให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อรวมพลังทุกภาคส่วนในการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของชีวิตคนไทยโดยการใช้พื้นที่เป็นฐาน ๒. สร้างหลักประกันความมั่นคงในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทุกรูปแบบปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นไป ปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อควบคุมแหล่งอบายมุขสิ่งเสพติด ตลอดจนป้องกัน ปราบปราม และลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้กระทำความผิด ส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้ถูกหลอกลวงเอารัดเอาเปรียบ รวมถึงให้โอกาสประชาชนที่มีฐานะยากจนได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หรือมีที่อยู่อาศัยพร้อมกับการสร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ๓.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ด้วยการพัฒนาเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา เด็กแรกเกิดเด็กก่อนวัยเรียน และเยาวชนทุกช่วงวัยให้มีความรู้คู่จริยธรรม ให้ความสำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วง ๖ เดือนแรก สนับสนุนให้มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพขจัดการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนในทุกรูปแบบตลอดจนสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคมควบคู่กับการเรียนรู้จากกิจกรรม รวมถึงส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อสร้างความฉลาดทางปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็กและเยาวชนของชาติ ๔. สนับสนุนบทบาทของสตรีไทยในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเสมอภาค ด้วยการปกป้องสิทธิของสตรี ปรับปรุงกฎหมายที่คุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว และดึงศักยภาพของสตรีให้มีส่วนร่วมพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและสาธารณสุขแก่สตรีทั้งในเมืองและชนบท เพื่อให้มีความรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้ มี

---

[๓] เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

หลักประกันในการดำรงชีวิต จัดตั้งสถานดูแลเด็กในที่ทำงานภาครัฐและเอกชนจนถึงระดับชุมชน การเพิ่มและพัฒนาศักยภาพของศูนย์พึ่งได้ เพื่อช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตลอด ๒๔ ชั่วโมง ตลอดจนส่งเสริมบทบาทของสตรีให้เป็นหลักในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง รวมถึงจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาบทบาทสตรีไทยให้เท่าทันโลกยุคใหม่ ๕. เสริมสร้างให้ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่าง ๆ สำหรับรองรับผู้สูงอายุและคนพิการ สร้างความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ พัฒนาบริการสุขภาพอนามัย ให้การสงเคราะห์ จัดการศึกษา จัดสวัสดิการ รวมถึงหาอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาสผู้พิการหรือทุพพลภาพ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมภายใต้หลักคิดที่ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูง สมควรให้มามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง ๖. ลดอุบัติภัยและความสูญเสียจากอุบัติเหตุจราจรให้เหลือน้อยที่สุด ส่งเสริมการเรียนรู้การเดินทางและการใช้การขนส่งอย่างปลอดภัยโดยน้อมนำหลักการแก้ไขปัญหาจราจรตามแนวพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และถือเป็น “วาระแห่งชาติ” ที่ต้องดำเนินการอย่างเข้มข้นในทุกพื้นที่ของประเทศ”[๔]

ถึงแม้ว่าทุกฝ่ายจะเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว พยายามปฏิบัติทุกวิถีทางเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แต่ก็ยังไม่เป็นผลที่น่าประทับใจ ดังเปรียบเทียบได้จากสถิติการจดทะเบียนสมรสทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๕ มีจำนวน ๓๑๔,๓๓๘ คู่สมรส ขณะที่สถิติการจดทะเบียนหย่าทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๕ มีจำนวน ๑๑๑,๓๗๗ คู่สมรส[๕] สิ่งเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้ง การกระทบกระทั่งทางอารมณ์ ขาดความเห็นอกเห็นใจ ขาดความเมตตา ขาดการให้อภัยและความอดทน จนในที่สุดกลายเป็นปัญหาครอบครัว สังคมและประเทศชาติตามมา

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาที่กล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันแรกที่จะเป็นแบบของการวางรากฐานในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า และเพื่อเป็นการสนับสนุนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นไปอย่างสันติสุข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้คิดหาวิธีการที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถมีเครื่องมือในการบริหารจัดการครอบครัวอย่างถูกวิธี ด้วยการทำวิจัยเรื่องนี้ โดยการใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตครอบครัวของคนในชาติ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารครอบครัวของนักศึกษา

---

[๔] คำแถลงนโยบาย รัฐบาลยิ่งลักษณ์ (ฉบับเต็ม) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://issuu.com/rsunews/docs/ policy-yingluck28/43, (11 กรกฎาคม 2556).

[๕] สสช. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/ BaseStat/basestat.html, (11 กรกฎาคม 2556).

๒. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษา

๓. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลักฆราวาสธรรม ๔ กับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษา

๔. เพื่อจัดทำคู่มือการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในปัญหาและการนำฆราวาสธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง เทคนิคและวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัย คือ นักศึกษาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๔๐๙ คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง ของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ได้จำนวน ๒๐๓ ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Systematic Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบเนื้อหาในการสร้างเป็นแบบสอบถามให้มีความครอบคลุมโจทย์วิจัย วัตถุประสงค์ และสมมติฐานการวิจัย โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ (Specialists) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำแนะนำและนำไปปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามที่ได้แบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

๑. ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา อาชีพ สถานภาพ

๒. ตอนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม ๔ ของนักศึกษา

๓. ตอนที่ ๓ การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา

๔. ตอนที่ ๔ เป็นคำถามแบบเปิด (Open Ended) ข้อเสนอแนะ ที่จะนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในครอบครัวของนักศึกษา นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาคฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประชากรที่ไม่ใช่ตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน ๓๐ ตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งหาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha) ของครอนบาค ได้ค่าระดับ ๐.๙๕ แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อทำการวิจัยที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา ๒๕๕๖

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา ๒๕๕๖ โดยข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม เพศของนักศึกษา พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๗๙.๘๐ และเพศชาย ร้อยละ ๒๐.๒๐ , อายุของนักศึกษา พบว่า อายุคือ อายุน้อยกว่า ๒๕ ปี ร้อยละ ๓๑.๕๓ รองลงมาคือ อายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี ร้อยละ ๒๒.๑๗ ตามด้วยอายุระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี ร้อยละ ๑๘.๗๒ อายุระหว่าง ๓๖-๔๐ ปี ร้อยละ ๑๕.๒๗ และอายุมากกว่า ๔๑ ปี ร้อยละ ๑๒.๓๑ , ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาของนึกศึกษา พบว่า ระดับชั้นคือ นักศึกษาชั้นปีที่ ๒ ร้อยละ ๕๓.๖๙ รองลงมาคือ ชั้นปีที่ ๓ ร้อยละ ๑๘.๒๓ ตามด้วยชั้นปีที่ ๑ ร้อยละ ๑๖.๒๖ และชั้นปีที่ ๔ ร้อยละ ๑๑.๘๒ , อาชีพของนักศึกษา พบว่า อาชีพมีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๕๑.๒๓ รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ ๒๙.๕๖ ตามด้วยอาชีพค้าขาย ร้อยละ ๑๐.๘๔ และอาชีพรับจ้าง ร้อยละ ๘.๓๗ , สถานภาพของนักศึกษา พบว่า สถานภาพโสด ร้อยละ ๓๖.๙๕ รองลงมาคือ สถานภาพอื่นๆ ร้อยละ ๓๒.๕๑ ตามด้วยสถานภาพสมรส ร้อยละ ๒๔.๖๓ และสถานภาพหย่าร้าง/ม่าย ร้อยละ ๕.๙๑

ตอนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับฆราวาสธรรม ๔ ของนักศึกษา

๒.๑ ผลการวิจัยพบว่า ฆราวาสธรรม ๔ หมายถึงการศึกษาหลักธรรม ๔ อย่าง พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๙๓.๖๐ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๖.๔๐ หลักฆราวาสธรรม ข้อที่ ๑ หมายถึง ความซื่อสัตย์ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๘๙.๑๖ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๑๐.๘๔ จาคะ หมายถึง การทำบุญ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๘๖.๒๑ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๑๓.๗๙ สัจจะ หมายถึง การกลับบ้านตรงเวลา พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๖๙.๙๕ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๓๐.๐๕ ทมะ หมายถึง การรู้จักฟังในสิ่งที่ไม่ชอบ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๖๗.๔๙ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๓๒.๕๑ ขันติ เป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนอย่างถูกต้อง พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๗๕.๓๗ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๒๔.๖๓ นักศึกษาไม่โกรธเมื่อเพื่อนตำหนิ หมายถึงมี ทมะ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๗๘.๘๒ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๒๑.๑๘ นักศึกษาทำบุญเสมอ แสดงว่ามีจาคะ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๘๗.๑๙ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๑๒.๘๑ ฆราวาสธรรม ต้องประกอบด้วยด้วยหลักธรรม ๔ อย่าง พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๙๖.๐๖ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๓.๙๔ ฆราวาสธรรม ๔ ต้องมีสัจจะขึ้นต้นเท่านั้น พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๙๑.๖๓ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๘.๓๗ ฆราวาสธรรม ๔ ให้หลักธรรมใดขึ้นต้นก็ได้ พบว่า นักศึกษาตอบว่าผิด ร้อยละ ๘๓.๗๔ และตอบว่าถูก ร้อยละ ๑๖.๒๖ เมื่อให้หลักธรรมใดขึ้นต้นแล้ว หลักนั้นเป็นประธาน พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๖๑.๕๘ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๓๘.๔๒ คนที่ชอบคุยในเวลาเรียนเพราะไม่ได้ปฏิบัติฆราวาสธรรม

พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๖๓.๕๕ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๓๖.๔๕ คนที่มีฆราวาสธรรมในหัวใจ มักเป็นผู้ไม่ฟุ้งซ่าน พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๗๘.๓๓ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๒๑.๖๗ น้ำ กระตือรือร้นในการเรียนเพราะมีขันติ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๘๘.๑๘ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๑๑.๘๒ บุญสี มีความสุขในครอบครัว เพราะเขามีฆราวาสธรรม พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๙๒.๖๑ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๗.๓๙ คนที่ปฏิบัติฆราวาสธรรม ๔ ประจำ ถือว่ารวยได้ พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๖๕.๐๒ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๓๔.๙๘ คนที่ระลึกชาติได้เพราะปฏิบัติฆราวาสธรรม ๔ ตลอด พบว่า นักศึกษาตอบว่าผิด ร้อยละ ๖๘.๙๗ และตอบว่าถูก ร้อยละ ๓๑.๐๓ คนที่ไม่กลัวผี เพราะปฏิบัติฆราวาสธรรม ๔ ได้ดี พบว่า นักศึกษาตอบว่าถูก ร้อยละ ๕๖.๖๕ และตอบว่าผิด ร้อยละ ๔๓.๓๕ ผู้ปฏิบัติฆราวาสธรรม ๔ ย่อมทำให้หมดกิเลส พบว่า นักศึกษาตอบว่าผิด ร้อยละ ๕๕.๑๗ และตอบว่าถูก ร้อยละ ๔๔.๘๓

ตอนที่ ๓ การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา

๓.๑ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านสัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๒.๑๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๕

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ ๑ และข้อที่ ๕ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ข้อที่ ๔ เห็นสามีภรรยาหรือแฟนของตนสวยกว่าผู้อื่น ข้อที่ ๒ ทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับสามีหรือภรรยา ข้อที่ ๓ พูดความจริงกับลูกเมีย ข้อที่ ๕ ท่านงดสิ่งเสพติดทุกชนิดเพื่อครอบครัว และข้อที่ ๑ ท่านกลับบ้านตรงเวลา ตามลำดับ

๓.๒ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านทมะ การข่มใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๑.๙๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๘

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ ๓ และข้อที่ ๕ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ข้อที่ ๓ ไม่รังเกียจทุกคนในครอบครัว ข้อที่ ๕ ข่มใจได้เมื่อถูกตำหนิจากคนในครอบครัว ข้อที่ ๔ ทั้งเรียนทั้งทำงานกลับบ้านโดนดุแต่เฉย ๆ ข้อที่ ๒ เมื่อคนในครอบครัวบ่นให้รู้สึกเฉย ๆ และข้อที่ ๑ โต้เถียงกับคนในครอบครัว ตามลำดับ

๓.๓ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านขันติ ความอดทน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๒.๑๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๔

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ ๓ และข้อที่ ๕ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ข้อที่ ๒ อดทนต่อการทำงานเพื่อครอบครัว ข้อที่ ๔ เมื่อสามี/ภรรยา/ลูกไม่อยู่บ้านท่านไม่พอใจ โดยมีค่าเฉลี่ย ข้อที่ ๑ อดทนต่อคำพูด

ในครอบครัวที่ทำให้เจ็บใจ ข้อที่ ๓ เมื่อคนในครอบครัวตำหนิก็ไม่โต้เถียง และข้อที่ ๕ เมื่อมีผู้นินทาคนในครอบครัวท่านเฉยๆ ตามลำดับ

๓.๔ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านจาคะ ความเสียสละ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๒.๓๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๘

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ ๒ และข้อที่ ๓ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ข้อที่ ๑ สงเคราะห์ญาติเมื่อเขาเดือดร้อน ข้อที่ ๕ ให้อภัยครอบครัวเมื่อมีข้อผิดพลาด ข้อที่ ๔ ชวนคนในครอบครัวไปทำบุญเสมอ ข้อที่ ๒ ชวนคนในครอบครับปล่อยนกปล่อยปลาทุกวันพระ และข้อที่ ๓ พาครอบครัวไปปฏิบัติธรรมเสมอ ตามลำดับ

ตอนที่ ๔ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

๔.๑ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ระดับเพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา อาชีพของนักศึกษา สถานภาพของนักศึกษาแตกต่างกัน การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P= ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ตอบคำถามปลายเปิด มีข้อเสนอแนะในด้านการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในครอบครัว เป็นลำดับที่ ๑ คือ นักศึกษาต้องอดทนในการครองชีวิตครอบครัว คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗๙ ลำดับที่ ๒ คือ นักศึกษาควรดูแลครอบครัวและญาติๆ เพื่อให้มีความสุข คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙๐ ลำดับที่ ๓ คือ นักศึกษาควรนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาใช้ในครอบครัวให้มาก คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๗ ส่วนที่เหลือมีความสำคัญตามลำดับไป

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ผู้วิจัยจะได้นำมาอภิปรายสรุปประเด็นสำคัญให้ทราบโดยมีการนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุนหรือขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา ด้านสัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๒.๑๗ และ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๕ และนำด้านทมะ การข่มใจ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๑.๙๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๘ และมีการนำขันติความอดทน ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๒.๑๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๔ ส่วนการนำจาคะ ความเสียสละ ไปใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๒.๓๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๖๘ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษามีการศึกษาหลักธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นทำให้มีการรู้จักเลือกประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดเกี่ยวกับฆราวาสธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, ๒๕๒๘, หน้า ๑๓๘)[๖] ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรมว่า หมายถึง ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๑. สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง ๒. ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดดัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓. ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ๔. จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ในกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของคนอื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดของ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, ๒๕๒๔, หน้า ๗๓-๖๒๑)[๗] ได้กล่าวว่า สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความจริง ทมะ หมายถึง การฝึกจิต ขันติ หมายถึง ความอดทน จาคะ หมายถึง การสละกิเลส การสละ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จ่าสิบตำรวจณัฐศักดิ์ แสนสุข, ๒๕๕๓, บทคัดย่อ)[๘] ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษากองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ๑. ข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีทัศนะต่อการปฏิบัติงาน ตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (= ๔.๑๙) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีทัศนะต่อการปฏิบัติงาน ตามหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. การเปรียบเทียบทัศนะของข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม ๔ จำแนกตาม เพศ

---

[๖] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่**, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 138.

[๗] สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**, (กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2524), หน้า 73-621.

[๘] จ่าสิบตำรวจณัฐศักดิ์ แสนสุข, **"การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม 4 : กรณีศึกษากองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ", วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์)** : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, 2553. บทคัดย่อ.

อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพ และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลทำให้ทัศนะของข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยที่ทำให้ข้าราชการตำรวจมีทัศนะไม่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ การศึกษา รายได้ สถานภาพ และประสบการณ์ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ รายได้ไม่เพียงพอ การแทรกแซงในการพิจารณาความดีความชอบ และขาดอุปกรณ์ในการทำงานที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำหลักฆราวาสธรรม ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้นักศึกษาใช้หลักธรรมเรื่องฆราวาสธรรม ๔ เป็นหลักในการครองเรือนและปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อที่จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขและเกิดความสามัคคีในการทำงานอย่างมีคุณภาพ

การใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาควรมีการนำไป ใช้อย่างต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กันกับครอบครัว หน่วยงานที่ปฏิบัติ

ควรส่งเสริมให้มีการใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ในด้านขันติให้มากขึ้น เช่น มีการจัดการอบรม ทัศนะศึกษาดูงาน ให้รางวัลแก่นักศึกษาที่มีขันติในการทำงานและเรียน หรือจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกัน เพื่อช่วยให้นักศึกษาและครอบครัวเกิดการผ่อนคลาย อีกทั้งยังจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม มากยิ่งขึ้น

ควรใช้หลักธรรมอื่นๆ ควบคู่ไปกับการใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ในการครองเรือนและปฏิบัติงานด้วย เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาและครอบครัว มีความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้นักศึกษาและครอบครัว สามารถเรียนรู้เข้าใจในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีการพัฒนาการทางครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมอื่นๆ ในพระพุทธศาสนา เข้ามาใช้ในการส่งเสริมด้านครอบครัว เช่น สังคหวัตถุ ๔, อิทธิบาท ๔, พรหมวิหาร ๔, สัปปุริสธรรม ๗, อริยสัจ ๔ และมรรค ๘

การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีต่อครอบครับตามหลักธรรมในพุทธศาสนา

การนำหลักศีล ๕ มาใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

การฝึกอบรมนักวิจัยเชิงปฏิบัติตามหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนานักวิจัย ที่ทางสถาบันวิจัยญาณสังวรจัดขึ้นนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของมหาวิทยาลัย และเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย ต่อการพัฒนาวิชาการและองค์ความรู้ใหม่ๆ ในทางพระพุทธศาสนาและสังคมสืบต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พระมหาทองเชิด กตปุญฺโญ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งสำหรับการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตากรุณาจาก อาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม ผศ.ดร.ปัญญา ธีระวิทยเลิศ และ อาจารย์สุชาดา นาคฤทธิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญโครงการวิจัย ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ให้คำแนะนำ แก้ไข ปรับปรุง ชี้แนะวิธีการต่าง ๆ อันเป็นคุณค่าต่องานวิจัยนี้ด้วยดียิ่ง ตลอดถึงคณะกรรมการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานธุระและสถานที่ต่าง ๆ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานการวิจัยฉบับนี้ จะมีคุณค่าและประโยชน์ต่อสถาบันสถานศึกษา และแก่ผู้ที่สนใจทั่วไปเกี่ยวกับพระศาสนา

คุณค่าแห่งความงามความดี ที่พึงเกิดจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดา มารดา ตลอดถึงคุณพ่อแม่ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้

บรรณานุกรม

สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑, (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙). [ออนไลน์] .แหล่งที่มา : https://www.google.co.th/search?source=hp&q=แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.+๒๕๕๕-๒๕๕๙). (๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

ยุทธศาสตร์การวิจัย (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) [ออนไลน์] .แหล่งที่มา : https://www.google.co.th/search?q=ยุทธศาสตร์การวิจัย(พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙). (๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่**, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

จ่าสิบตำรวจณัฐศักดิ์ แสนสุข, “การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษากองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์)** : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.

คำแถลงนโยบาย รัฐบาลยิ่งลักษณ์ (ฉบับเต็ม) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://issuu.com/rsunews/ docs/policy-yingluck๒๘/๔๓, (๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

สสช. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/ BaseStat/basestat.html, (๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

An Evaluation for Bachelor of Arts Programme in Social Studies (revised 2013) Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus

ธีรพันธ์ เชิญรัมย์*
สุพรต บุญอ่อน**

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ การวิจัยประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประเมิน โดยมุ่งประเมินใน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามรูปแบบการประเมินแบบจำลองซิป (CIPP MODEL)

ผลการวิจัยพบว่า

ด้านบริบท ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นด้านบริบทของหลักสูตร ในภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ แสดงให้เห็นว่าความสอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบทใช้ได้ และผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต มีความคิดเห็นด้านบริบทของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต มีความคิดเห็นด้านปัจจัยนำเข้า เกี่ยวกับความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร ความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตร ความเหมาะสมของ

---

* หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

** หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

คุณลักษณะของอาจารย์ ความพร้อมของนิสิต และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการ ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต มีความคิดเห็นด้านกระบวนการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารหลักสูตร การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติในการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ด้านผลผลิต ผู้บริหาร อาจารย์และผู้ใช้บัณฑิต มีความคิดเห็นด้านผลผลิต เกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร, สังคมศึกษา

ABSTRACT

The research of the curriculum evaluation on Bachelor degree of Bachelor of Buddhist Program in Social Studies department revised edition 2013, Mahachulalongkornrajavidyalaya university, Nakhon Sawan campus were to 1) Evaluate the curriculum on Bachelor degree of Bachelor of Buddhist Program in Social Studies department revised edition 2013, Mahachulalongkornrajavidyalaya university, Nakhon Sawan campus 2) Study the guideline to improve the curriculum on Bachelor degree of Bachelor of Buddhist Program in Social Studies department revised edition 2013, Mahachulalongkornrajavidyalaya university, Nakhon Sawan campus. This curriculum evaluation was an evaluation research by focusing on four aspects which were the Context evaluation, Input evaluation, Process evaluation and Product evaluation as follows the CIPP MODEL.

The research results were as follows:

The point average of the context evaluation as a whole was at 1.00 which is indicated the fair curriculum's concordance. The opinion of the instructors, lecturers and learners on the curriculum's context was appropriate the high level.

The results of the input as a whole consists of curriculum structure and context, learner characteristic, instructors and adviser characteristic and physical atmosphere supporting found that the curriculum was appropriate at high level.

The results of the process as a whole, the opinions of instructor and learner on curriculum management, learning process practice and evaluation practice found that curriculum was appropriate at high level.

The results of the product found that the opinions of and graduates' employers about the graduates' attributes as follows the Thai Qualifications Framework for Higher Education was appropriate at high level.

Keywords : An Evaluation for Bachelor, Social Studies

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและสังคม เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล[๑] หลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาทุกระดับ ทำให้จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๔๘ ไว้ โดยให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก ๕ ปี[๒] ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและเพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา รวมทั้งเพื่อใช้เป็นหลักในการจัดทำมาตรฐานด้านต่างๆ ให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาหรือปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตร โดยมีตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและเกณฑ์การประเมิน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยมาตรฐานคุณวุฒิตามระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้นๆ

การพัฒนาหลักสูตรต้องมีการประเมินหลักสูตรก่อน[๓] เพราะส่วนงานจัดการศึกษาจะได้รับรู้ถึงคุณค่าของหลักสูตร ผลที่ได้จากการดำเนินการหลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอันจะนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร ทั้งนี้ โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

---

[๑] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, **ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก**, (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒), หน้า ๒.

[๒] ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.๒๕๔๘, **ราชกิจจา-นุเบกษา เล่มที่ ๑๒๒ ตอนพิเศษ ๓๙ ง**, (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

[๓] ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒, **ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๑๒๕ ง**, (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๒), หน้า ๑๙.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี (ค ๒) มีการจัดการเรียนการสอน ทั่วประเทศ ประกอบด้วย คณะ ๕ แห่ง วิทยาเขต ๑๐ แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ ๑๒ แห่ง โครงการขยายห้องเรียน ๔ แห่ง และหน่วยวิทยบริการ ๑๙ แห่ง รวมทั้งสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย ในประเทศไทย ๑ แห่ง และต่างประเทศ ๖ แห่ง ทุกแห่งใช้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ หลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา ๒๕๕๕ จะครบ ๕ ปี ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ ดังนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยจึงจัดให้มีการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบในรูปแบบของการวิจัย เพื่อนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ จัดการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา เป็นหลักสูตรปรับปรุงตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จะครบวงจรของการพัฒนาหลักสูตรระยะ ๕ ปี ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ดังนั้น คณะกรรมการประเมินหลักสูตรวิทยาเขตนครสวรรค์ จึงดำเนินการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ เพื่อศึกษาความเหมาะสม ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยจะดำเนินการประเมินใน ๔ ด้าน คือ การประเมินบริบทหลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวน และการประเมินผลลัพธ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณา ประกอบการตัดสินใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหารจัดการและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้ดียิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับของสังคม

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

๒. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ขอบเขตการวิจัย

การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ กำหนดขอบเขตสำหรับการวิจัยดังนี้

๑. ขอบเขตด้านประชากร

๑) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒ ท่าน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร มีประสบการณ์ในการประเมินหลักสูตร ไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือมีคุณวุฒิทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการประเมินหลักสูตร ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท หรือมีตำแหน่งทางวิชาการจากผลงานทางวิชาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

(๒) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ หรือมีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๒) ผู้บริหาร ได้แก่ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ประธานหลักสูตร จำนวน ๕ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๓) อาจารย์ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ ที่เริ่มจัดการเรียนการสอน ในปีการศึกษา ๒๕๕๖ – ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ทุกรายวิชา จำนวน ๓๐ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๔) นิสิต ได้แก่ นิสิตในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ ที่เริ่มเข้ารับการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๖ (ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ เป็นนิสิตชั้นปีที่ ๔) จำนวน ๒๖ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๕) ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๖ ที่เริ่มจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา ๒๕๕๖ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยานครสวรรค์ จำนวน ๒๖ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ด้านบริบท มุ่งประเมินความสัมพันธ์สอดคล้องหลักสูตรในประเด็น

(๑) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน/วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย

(๒) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ของคณะ/ส่วนจัดการศึกษา

(๓) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ

(๔) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่น

(๕) ความทันสมัยและประโยชน์ของหลักสูตร

(๖) ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์หลักสูตร

(๗) ความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาสาระของหลักสูตร และรายวิชา

๒) ด้านปัจจัยนำเข้า มุ่งประเมินความเหมาะสมของ โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาในหลักสูตร คุณลักษณะของอาจารย์ ความพร้อมของนิสิต สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

๓) ด้านกระบวนการ มุ่งประเมินความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

๔) ด้านผลผลิต มุ่งประเมินประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต โดยพิจารณาจากอัตลักษณ์บัณฑิต และผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ๕ ด้าน คือ (๑) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (๒) ด้านความรู้ (๓) ด้านทักษะทางปัญญา (๔) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (๕) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (๖) ด้านการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร อาจารย์ นิสิต และผู้ใช้บัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความสัมพันธ์สอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบท สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ชุด และแบบประเมินสำหรับผู้บริหาร อาจารย์ นิสิต และ ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน ๔ ชุด เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิอร์ท (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้ ๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ๒) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยสร้างเป็นแบบประเมินด้านต่างๆ ได้แก่ แบบประเมินด้านบริบท แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า แบบประเมินด้านกระบวนการและแบบประเมินด้านผลผลิต ๓) ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและด้านการวิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาคำถามแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องตรงประเด็นในเรื่องที่จะศึกษาวิจัย รวมทั้งพิจารณาสำนวนภาษา ความชัดเจนของข้อคำถาม ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง ๐.๖๐ ถึง ๑.๐๐ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบประเมินที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีความชัดเจนและสอดคล้องกับประเด็นในเรื่องที่จะวิจัย ๔) นำแบบประเมินสำหรับอาจารย์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้กลุ่มทดลองเป็นอาจารย์จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น = .๙๐๔ ส่วนแบบประเมินสำหรับนิสิตนำไปทดลองกับนิสิตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๓๐ รูป/คน ตอบแบบประเมินแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น = .๘๗๒ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สูงสามารถนำไปใช้ในการประเมินเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ได้

สรุปผลการวิจัย

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ มีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตร ๕-๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๐ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ ๖๐ และมีตำแหน่งทางวิชาการที่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ คิดเป็นร้อยละ ๔๐

๒) ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร ผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ มีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตร ระหว่าง ๕-๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๐ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ ๖๐ และไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ ๖๐

๓) ข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ อาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ มีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตร ต่ำกว่า ๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๗ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๖๗ และไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ ๘๓

๔) ข้อมูลทั่วไปของนิสิต นิสิตผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ คิดเป็นร้อยละ ๕๘ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๒ มีอายุระหว่าง ๒๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๕ และมีอาชีพ คิดเป็นร้อยละ ๖๕

๕) ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ คิดเป็นร้อยละ ๖๙ มีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตร ๑๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๒ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๘๑

๒. ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านบริบท

๑) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านบริบทของหลักสูตร การประเมินความสัมพันธ์ สอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบทโดยผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ แสดงให้เห็นว่าความสอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบทใช้ได้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ ๑.๐๐ ทุกข้อ

๒) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ด้านบริบทของหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ด้านบริบทของหลักสูตร มีระดับความคิดเห็นด้านบริบท โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๓.๙๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายวัตถุประสงค์ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ด้านบริบทของหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกวัตถุประสงค์

๓. ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

๑) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านโครงสร้างหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร มีระดับความคิดเห็นด้านโครงสร้าง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๓.๙๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านรายวิชาในหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๐๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ระดับมากที่สุดและระดับปานกลาง

๓) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของคุณลักษณะของอาจารย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของคุณลักษณะของอาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับมาก และระดับปานกลาง

๔) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านความพร้อมของนิสิต ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความพร้อมของนิสิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๐๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความพร้อมของนิสิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๓.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง

๔. ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านกระบวนการ

๑) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๑๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารหลักสูตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๐๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับการปฏิบัติในการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๐๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับการปฏิบัติในการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕. ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านผลผลิต

ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และผู้ใช้บัณฑิต ต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = ๔.๒๐) เมื่อพิจารณา

เป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และผู้ใช้บัณฑิต ต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

๖. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร

๑) ด้านบริบท หลักสูตรต้องมีความเป็นสากลและมีความสัมพันธ์กับความต้องการของท้องถิ่น วัตถุประสงค์ต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย เนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัยและก่อให้เกิดประโยชน์ โดยให้เน้นหลักสูตรมีความทันสมัยและก่อให้เกิดประโยชน์เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ และมีมาตรฐานเป็นไปตามวิชาชีพครูและแผนการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ

๒) ด้านปัจจัยนำเข้า

(๑) ควรมีการปรับโครงสร้างหลักสูตรให้มีหน่วยกิตลดลงแต่ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ของกระทรวงศึกษาธิการ

(๒) ควรมีการปรับปรุงชื่อหลักสูตรและวุฒิการศึกษาให้เป็นสากลเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนและเพื่อให้เป็นจุดสนใจในการดึงผู้สนใจเข้ามาศึกษาต่อ

(๓) รายวิชาในหลักสูตรบางรายวิชา ควรปรับบางรายวิชาที่ไม่จำเป็นออก บางรายวิชาควรมีการปรับคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น เช่น รายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น และบางรายวิชาที่มีคำอธิบายรายวิชาบ่งชี้ถึงการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ควรปรับชั่วโมงการสอนเป็น ๒-๒-๕ เพื่อให้อาจารย์และนิสิตได้ลงพื้นที่มากขึ้น

(๔) ควรส่งเสริมให้นิสิตเข้าไปสังเกตการสอนในโรงเรียนตั้งแต่ปี ๑ เพราะจะทำให้นิสิตเกิดความคุ้นเคยและค้นพบว่าเป็นสิ่งที่ตนมีความถนัดและความสนใจหรือไม่อย่างไร

(๕) การอำนวยความสะดวกในด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด อุปกรณ์การศึกษา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ควรมีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของหลักสูตร

๓) ด้านกระบวนการ

(๑) ควรมีบุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอนประจำหลักหลักสูตร เพื่อทำหน้าที่ประสานงานด้านธุรการ อาจารย์ผู้สอน และการฝึกประสบการณ์ของนิสิต

(๒) อาจารย์ควรได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคทางการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑

(๓) เกณฑ์คะแนนผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยควรปรับให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

(๔) อาจารย์ควรมีแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนที่หลากหลาย

(๕) ควรมีการพัฒนาอาจารย์ให้เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการให้มากขึ้น เพื่อเป็นจุดดึงดูดสำหรับผู้มาเรียนในมหาวิทยาลัย

๔) ด้านผลผลิต

(๑) ควรเน้นทักษะทางวิชาการ ทักษะทางภาษาและทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้มากขึ้น

(๒) ควรเน้นการใช้สื่อนวัตกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ให้มากๆ เช่น สื่อจากอินเตอร์เน็ต เพื่อรองรับการเรียนรู้ในยุค ๔.๐

(๓) ปลูกฝังในเรื่องความมีจิตสาธารณะ เสียสละ และความมีภาวะผู้นำให้มากขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

๑. ผลการประเมินด้านบริบทของหลักสูตร พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ด้านบริบทของหลักสูตร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาสาระของหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นด้านบริบท โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปรมัตถ์ปัญปรัชญ์ ต้องประสงค์ และคณะ[๔] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๒ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท ได้แก่ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาสาระของหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร และนักศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากด้านปัจจัยเบื้องต้น นักศึกษาส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายในสาขาศิลป์–คำนวณ ค่าคะแนนเฉลี่ยสะสมก่อนเข้าศึกษาในหลักสูตรอยู่ระหว่าง ๒.๕๐–๒.๙๙ ด้วยระบบโควตา ส่วนด้านคุณสมบัติอาจารย์ผู้สอน ส่วนใหญ่จบทางด้านบริหารธุรกิจและคอมพิวเตอร์โดยมีประสบการณ์ด้านงานวิจัยและการบริการวิชาการค่อนข้างมาก ซึ่งแสดงถึงความพร้อมของบุคลากรที่จะใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ตามภารกิจหลักที่คณะกรรมการหลักสูตรต้องดำเนินงานด้านการบริหาร การสอนการวิจัยและภารกิจวิชาการด้านอื่นๆ จึงส่งผลให้ภาระงานต่อสัปดาห์ ของอาจารย์ผู้สอนมีภาระงานจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นรายบุคคลได้อย่างละเอียด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ ได้แก่กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยวิเคราะห์จากการบริหารและบริการของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และด้านผลลัพธ์ ได้แก่ สมรรถนะของนักศึกษา และการบริหารวิชาการให้กับหน่วยงานภายนอก อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านสมรรถนะของนักศึกษาอยู่ใน

---

[๔] ปรมัตถ์ปัญปรัชญ์ ต้องประสงค์ และคณะ, **“การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๒”**, รายงานการวิจัย (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต), ๒๕๕๓, บทคัดย่อ.

ระดับมาก ส่วนด้านการบริการวิชาการให้กับหน่วยงานภายนอกมีความคิดเห็นสอดคล้องกันอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตเกี่ยวกับความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร รายวิชาในหลักสูตร และการประเมินด้านคุณลักษณะของอาจารย์ มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมบูรณ์ บุญฤทธิ์[๕] ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช ๒๕๓๘ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ด้านบริบท ประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของวัตถุประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า ประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของปัจจัยเบื้องต้น คือ คณาจารย์ นิสิต และสิ่งประกอบอื่นๆ ได้แก่ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ หนังสือ ตำราและโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ด้านกระบวนการ ประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านผลผลิต ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตชั้นปีที่ ๕ ที่กำลังปฏิบัติศาสนกิจว่ามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร และมีคุณลักษณะทั่วไปหรือไม่เพียงใด ด้านผลกระทบ ประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตชั้นปีที่ ๕ โดยประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริหารในมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์/พระสังฆาธิการ และสังคม/องค์กร ต่อการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตคณะพุทธศาสตร์ชั้นปีที่ ๕ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท (Content) มีความเหมาะสม สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก ทั้งในด้านความชัดเจนของภาษาที่ใช้ และง่ายต่อความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน้าที่การงานและในชีวิตประจำวัน มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และสมณสารูปของผู้เรียน ด้านปัจจัยตัวป้อน (input) มีความเหมาะสมในระดับน้อย ทั้งในปัจจัยตัวป้อนด้านอาจารย์ นิสิต และส่วนประกอบอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนด้านกระบวนการ (Process) มีความเหมาะสมในระดับน้อย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ด้านผลผลิตมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งในระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะทั่วไปของผลผลิต ด้านผลกระทบ (Impact) มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณลักษณะทั่วไป และความพึงพอใจที่ได้ใช้งานนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ

๓. ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตเกี่ยวกับความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร ความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ

---

[๕] สมบูรณ์ บุญฤทธิ์, **"การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช ๒๕๓๘ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"**, รายงานการวิจัย (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗, บทคัดย่อ.

ภูษณิศา นวลสกุล[๖] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) ประเมินใน ๔ ด้าน คือ ด้านบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร คุณสมบัติของอาจารย์ วัสดุการศึกษา เอกสาร ตำราเรียน และอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตร ด้านผลผลิตของหลักสูตร ได้แก่ ประสิทธิภาพของบัณฑิตด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพด้านทักษะในการทำงาน และด้านเจตคติในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิต มีความคิดเห็นว่า ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้นและด้านกระบวนการมีความเหมาะสมสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านผลผลิต ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพของบัณฑิตด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และด้านทักษะในการทำงานไม่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ยกเว้นด้านเจตคติในการทำงานที่สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕

๔. ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรต บุญอ่อน และคณะ[๗] ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยใช้รูปแบบ CIPP (CIPP Model) เป็นแบบจำลองในการประเมินหลักสูตร โดยประเมินทั้งระบบของหลักสูตร ๔ ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท ประชากรทุกกลุ่มเห็นว่า ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประชากรทุกกลุ่มเห็นว่า ผู้สอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผู้เรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ ประชากรทุกกลุ่มเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก กระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และการประเมินผลการเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิต ประชากรทุกกลุ่มเห็นว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

---

[๖] ภูษณิศา นวลสกุล, **“การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี”**, รายงานการวิจัย (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี), ๒๕๕๐, บทคัดย่อ.

[๗] สุพรต บุญอ่อน และคณะ, **“การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๐”**, รายงานการวิจัย (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔, บทคัดย่อ.

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อการทำวิจัยเชิงสำรวจความต้องการของชุมชนและสังคม และทำวิจัยเชิงสำรวจเพื่อประเมินหลักสูตรในระยะที่ใช้หลักสูตร (๕ ปี) ตามเกณฑ์ที่มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการสนับสนุนระบบและกลไกในการเปิดหลักสูตรต่อไป

๒) หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ควรสร้างเครือข่ายพัฒนาอาจารย์และนิสิตระดับปริญญาตรีกับสถาบันอื่นที่เปิดการเรียนการสอนสายครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ เพื่อการพัฒนาอาจารย์ พัฒนานิสิตและกิจกรรมวิชาการมากขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๕๖ อย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงรายวิชาให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

๒) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินหลักสูตรในระยะ ๕ ปีในครั้งต่อไป โดยเน้นการประเมินผลการใช้หลักสูตรด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาศักยภาพนิสิต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด

๓) ควรได้มีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในเชิงลึกหรือสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเพื่อให้ทราบประเด็นที่ชัดเจนในการส่งเสริมงานทางด้านวิชาการ ส่วนของการส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในระดับที่สูงขึ้นของทุกหลักสูตรต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณ คณะผู้บริหารและอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาสังคมศึกษาทุกท่าน นิสิตและผู้ใช้บัณฑิตทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและด้านการวิจัย ที่กรุณาตรวจสอบแบบประเมินและให้คำแนะนำ พร้อมทั้งตรวจสอบแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก, (๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒).

_____. **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๘**. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๒ ตอนพิเศษ ๓๙ ง, (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๘).

_____.**ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒**, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๑๒๕ ง, (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๒).

รายงานการวิจัย

ปรมัตถ์ปัญปรัชญ์ ต้องประสงค์ และคณะ. “การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๒”. **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๓.

ภูษณิศา นวลสกุล. “การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี”. **รายงานการวิจัย**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๐.

สมบูรณ์ บุญฤทธิ์. “การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช ๒๕๓๘ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สุพรต บุญอ่อน และคณะ. “การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๐”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวความคิดปฏิรูปการศึกษาไทยของรองศาสตราจารย์วิทยากร เชียงกูล
The Idea Of Education Reform By Assoc. Prof.Witayakorn Chiengkul

ริญญารัตน์ ชัยพีระกาญจน์*
บุญสม เกษะประดิษฐ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาทัศนะและแนวคิดของ รศ.วิทยากร เชียงกูล ว่าท่านได้วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาของไทย เอาไว้ในช่วงเวลาอันยาวนานและต่อเนื่องกันมากว่า ๕๐ ปี ว่าจากเริ่มต้นถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง (๒) เพื่อศึกษาข้อเสนอต่อการปฏิรูปการศึกษาในทัศนะของ รศ.วิทยากร เชียงกูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้การวิจัยเอกสารประกอบ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ รศ.วิทยากร เชียงกูล แล้วใช้การวิเคราะห์และนาเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า รศ.วิทยากร เชียงกูล เห็นว่าระบบการศึกษาในอดีตไม่ได้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นนักในปัจจุบัน นอกจากนั้นท่านยังยืนยันเหมือนเช่นเดิมว่า การศึกษาคือสิ่งสำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม ความไร้การศึกษาเป็นสาเหตุแห่งความยากจนและการด้อยพัฒนา อันก่อให้เกิดการการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีหลักประกันที่ดีในการดารงชีวิต ก็ล้วนต้องอาศัยการศึกษาเป็นพื้นฐาน ซึ่งในทัศนะของ รศ.วิทยากร เป็นการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อการเข้าใจต่อสังคมและชีวิตที่เป็นจริง มิใช่เป็นการศึกษาเพื่อ “กระดาษแผ่นเดียว”

แนวคิดทางด้านการพัฒนาการศึกษาไทยของ รศ.วิทยากร จะอยู่ที่การปฏิรูปครูอาจารย์และผู้บริหาร การปฏิรูปหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล รวมถึงการปฏิรูประบบการบริหารจัดการทางการศึกษา

คำสำคัญ : ปฏิรูปการศึกษา

Abstract

This research was aims to study about 1) idea and attitude of Wittayakorn Chiengkul, the famous and well-known academic in education circles, especially in the criticism on Thai educational system and Thai educational institution, including to have presented that guidelines for reformation about it for more than 50 years,

* หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

** วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

continuity. The study in this item will compare between the developments of Thai educational system to the criticism of him 2) guideline presentation towards educational reformation in the attitude of Wittayakorn Chiengkul.

This qualitative research used in-depth interview and documentary research for data-information collection. Sample and population of this research is Associate professor Wittayakorn Chiengkul. And, data analysis and result are in form of descriptive data.

The results were as following: Wittayakorn Chiengkul has an opinion that education is the most important, especially to be the foundation of social development. Be un-education is the main cause of poverty, underdevelopment, and unfairly income distribution. Guaranteed on good living and future of many peoples is completely from education. In his attitude, education should be from learning that will making of understanding to real society and live. It will be making of stable and dignity in living. And, education should not do something's for only "a paper". About the guideline presentation towards educational reformation in the attitude of Wittayakorn Chiengkul, main issue is instructor and educational administrator reformation, curriculum; methodology; educational measurement reformation; and, educational administration system reformation.
Keyword : Education Reform

๑. บทนำ

เมื่อเอ่ยชื่อของ วิทยากร เชียงกูล แทบจะไม่มีใครในแวดวงวิชาการและประชาชนทั่วไปที่สนใจในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาจะไม่รู้จัก เพราะท่านมีผลงานด้านวิชาการมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านก็มีผลงานเป็นที่รู้จักกันแล้วทั้งในรูปของบทความ เรื่องสั้นและบทกวี ที่สำคัญคือเนื้อหาที่ท่านสอดใส่ในงานเขียนทุกชิ้นของตนเป็นการเสนอแง่มุมของการมองปัญหารอบตัวทั้งด้านการศึกษา สังคมและเศรษฐกิจที่มีสาระและมีคุณค่าต่อการแสวงหาความรู้และทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าท่านวิพากษ์วิจารณ์สังคมได้อย่างคมคายและงดงามด้วยภาษาและการอุปมาอุปมัย ที่สำคัญคือสะท้อนความเป็นจริงของยุคสมัยได้อย่างชัดเจน

ระบบการศึกษาไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์มาตลอดเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงกลับมีน้อยมาก การนำความคิดและแนวทางการปฏิรูประบบการศึกษาไทยในทัศนะของวิทยากร เชียงกูลมากล่าวย้ำอีกครั้ง จึงเป็นประโยชน์ให้ผู้ที่สนใจได้รับทราบถึงปัญหาระบบการศึกษาไทยมากขึ้น ว่าสิ่งที่ปรากฏอันสะท้อนความเสื่อมถอยของการให้การศึกษาแก่เด็กและ

เยาวชนของไทย มิใช่เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือเป็นเรื่องชั่วคราว แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานมากแล้ว

ผลงานของวิทยากร เชียงกูล ที่เป็นที่จดจำกันจนถึงปัจจุบัน และมักถูกนำมาอ้างอิงอย่างไม่ล้าสมัยอยู่เสมอๆชิ้นหนึ่ง คือ บทกวี "เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน" (วิทยากร เชียงกูล, ๒๕๑๑) ที่เขียนในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ว่า

"ดอกหางนกยูงสีแดงฉาน บานอยู่เต็มฟากสวรรค์
คนเดินผ่านไปมากัน เขาดั้นด้นหาสิ่งใด"
ปัญญามีขายที่นี่หรือ จะแย่งซื้อได้ที่ไหน
อย่างที่โก้หรูหราราคาเท่าใด จะให้พ่อขายนามาแลกเอา
ฉันมาฉันเห็นฉันแพ้ ยินแต่เสียงด่าว่าโง่เขลา
เพลงที่นี่ไม่หวานเหมือนบ้านเรา ใครไม่เข้าถึงพอเขาเยาะเย้ย
นี่จะให้อะไรกันบ้างไหม มหาวิทยาลัยใหญ่โตเหวย
แม้นท่านมิอาจให้อะไรเลย วานนิ่งเฉยอย่าบ่นอย่าโวยวาย
ฉันเยาว์ฉันเขลาฉันทึ่ง ฉันจึงมาหาความหมาย
ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว
มืดจริงหนอสถาบันอันกว้างขวาง ปล่อยฉันอ้างว้างขับเคี่ยว
เดินหาซื้อปัญญาจนหน้าเซียว เทียวมาเทียวไปไม่รู้วัน
ดอกหางนกยูงสีแดงฉาน บานอยู่เต็มฟากสวรรค์
เกินพอให้เจ้าแบ่งปัน จงเก็บกันอย่าเดินผ่านเลยไป!"

วิทยากร เชียงกูล เป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่เติบโตขึ้นมาในยุคสมัยก่อนหน้าเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ในยุคสมัยที่บ้านเมืองอยู่ภายใต้การปกครองของทหาร ที่ครอบงำแนวความคิดและจำกัดเสรีภาพของประชาชน สถาบันการศึกษาในสมัยนั้นจึงเป็นประหนึ่งคอกที่กักขังความคิดของผู้คนไม่ให้เดินออกนอกกรอบ และมุ่งล้างสมองให้คนหนุ่มสาวยอมรับสภาพสังคมที่เป็นอยู่อย่างไร้การต่อต้าน (เทียนชัย วงษ์ชัยสุวรรณ, จากการสัมภาษณ์)

การที่คนหนุ่มมีแนวความคิดในทางต่อต้านสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ เพราะบ้านเมืองสมัยนั้นเป็นรัฐบาลเผด็จการ ไม่มีประชาธิปไตยแบบรัฐสภา สื่อมวลชน สถาบันการศึกษาถูกจำกัดเสรีภาพ และถูกมอมเมาให้มีความคิดในเชิงอนุรักษ์นิยมด้านเดียว รวมทั้งข่าวสารที่มาจากต่างประเทศก็เข้ามาได้ด้านเดียว คือนิยมสหรัฐฯ ต่อต้านค่ายสังคมนิยม (วิทยากร เชียงกูล, ๒๕๑๑) วิทยากร เชียงกูล เดินออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พร้อมด้วย "กระดาษแผ่นเดียว" และความผิดหวังต่อสถาบันการศึกษา หลังจากนั้นเขาเข้าทำงานกองบรรณาธิการนิตยสารด้านเยาวชนและครู และมาเป็นฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จนกระทั่งมาเป็นอาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ หลังจากนั้น

มาเป็นรองอธิการบดี คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ และคณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๑) ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์และคณบดีกิตติคุณวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

งานการศึกษาอิสระชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะทำความเข้าใจกับความคิดและมุมมองการเปลี่ยนแปลงต่อสถาบันการศึกษาของ วิทยากร เชียงกูล ที่เป็นนักวิจัยวิเคราะห์ด้านการศึกษาและการพัฒนาประเทศ ที่มีผลงานมาอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปรวบรวมความเห็นของท่านเมื่อห้าสิบปีมาแล้ว กับความเป็นจริงในปัจจุบันว่าสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษาของไทยเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยอย่างไร ดีขึ้นหรือเลวลง หรือยังย่ำเท้าอยู่กับที่ รวมตลอดถึงแนวความคิดของท่านต่ออนาคตการศึกษาของไทย ซึ่งเชื่อแน่ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและแวดวงวิชาการด้านการศึกษา

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาทัศนะและแนวคิดของวิทยากร เชียงกูล ในฐานะนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีของแวดวงทางการศึกษา ว่าท่านได้วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาของไทยและเสนอแนวทางการปฏิรูปเอาไว้ในช่วงเวลาอันยาวนานและต่อเนื่องกันตลอดมากว่า ๕๐ ปี เพื่อดูพัฒนาการและการเปรียบเทียบความเห็นของท่านจากเริ่มต้นมาถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

๒. เพื่อศึกษาข้อเสนอต่อการปฏิรูปการศึกษาในทัศนะของ วิทยากร เชียงกูล ต่อการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต

๓. คำถามการวิจัย

๑. ทัศนะของ วิทยากร เชียงกูล ต่อระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาของไทยในช่วงห้าสิบปีที่ผ่านมา ตั้งแต่สมัยที่ท่านเป็นนักศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเขียนวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาไทยไว้หนังสือชุด “ฉันจึงมาหาความหมาย”

๒. ทัศนะของ วิทยากร เชียงกูล ต่อสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษาในปัจจุบันเพื่อการเปรียบเทียบว่าเปลี่ยนไปอย่างไร มีพัฒนาการไปอย่างไร มีปัญหาอย่างไร ตลอดจนแก้ไขหรือปฏิรูปอย่างไร

๓. อนาคตของการปฏิรูปการศึกษาไทยควรเป็นอย่างไรในสายตาของ วิทยากร เชียงกูล

๔. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยตรง (In – Dept Interview) กับ วิทยากร เชียงกูล และคนร่วมสมัยของเขาอีกหลายคนจากยุคสมัย ๑๔ ตุลาคม

๒๕๑๖ ซึ่งในปัจจุบันเป็นนักเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นนักวิชาการอิสระ เป็นเอ็นจีโอ เป็นคอลัมนิสต์ หรือเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย

นอกจากนั้นได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และหนังสือที่เกี่ยวข้องของ วิทยากร เชียงกูล เขียนถึงระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาไทย รวมตลอดไปถึงหนังสือและบทความของนักวิชาการและนักการศึกษาอื่น ๆที่พูดถึงสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษาไทย

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ถึงแนวความคิดของ วิทยากร เชียงกูล ที่มีต่อระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาไทยในช่วงห้าสิบปีที่ผ่านมา ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างหรือมีพัฒนาการอย่างไร เพื่อหาข้อเสนอแนะของท่านต่อการปฏิรูปการศึกษาไทย

๕. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หนังสือ “ฉันจึงมาหาความหมาย” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๑๑) วรรณกรรมแสวงหา : เชื้อปะทุแห่งความคิดขบถของคนรุ่นใหม่ อันเป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นและบท ร้อยกรองที่ วิทยากร เชียงกูล ประพันธ์ขึ้นระหว่างเรียนอยู่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี ๒๕๐๘-๒๕๑๒ ซึ่งเป็นยุคสมัยของเผด็จการทหารที่ล้าหลังยุคหนึ่งของสังคมไทย

กล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนี้คือบทเริ่มต้นของการเป็นนักวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาของ วิทยากร เชียงกูล ที่สมัยนั้นเปรียบเสมือนตัวแทนทางความคิดของคนหนุ่มสาวหัวก้าวหน้าที่อึดอัดและคับข้องต่อความเป็นจริงของระบบการศึกษา

วิทยากร เชียงกูล ได้ใช้รูปแบบของเรื่องสั้นและบทร้อยกรองในการปลดปล่อยความคิดของตนที่มองระบบการศึกษาในทางลบและวิพากษ์วิจารณ์อย่างคมคายและลุ่มลึก ซึ่งก็คงเป็นเพราะบรรยากาศทางการเมืองของไทยสมัยนั้นมีการกดขี่ความคิดอิสระของคนหนุ่มสาว และไม่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปจากที่รัฐบาลกำหนด ไม่ว่าจะเป็นตามท้องถนนหรือในสถาบันการศึกษาก็ตาม

สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้เคยเขียนถึงหนังสือเล่มนี้ในคำนำเสนอ เมื่อ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ไว้อย่างน่าสนใจว่า (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. ๒๕๑๔) สิ่งที่ได้จากงานเชิงสร้างสรรค์ของวิทยากร เชียงกูล ทั้งทางเรื่องสั้นและบทร้อยกรอง บอกให้เรารู้ว่าเขามีความคิดอย่างไรจริง ๆ กับสิ่งที่เขาคิด แม้การแสดงออกในเชิงเรื่องสั้นมีผู้รู้สึกกันว่า เขาแสดงสิ่งที่เขาคิดไว้มากเกินไป จนบางครั้งเกือบเป็นงานบรรยายเชิงบทความหรือคำรำพึงมากกว่าเป็นการใช้บทสนทนาของคนจริง ๆ และเทคนิคของศิลปะ สิ่งที่เป็นความซับซ้อนในงานของเขาจึงพอมองเห็นพัฒนาการทางความคิดของคนรุ่นใหม่คนหนึ่ง ที่สืบต่อเนื่องกันเรื่อยมา เริ่มจากการเขียนทำนองแสดงความรู้สึกเชิงอุดมคติ (Idealist) ของเขา อาการเยาะหยันแบบคนหมดอาลัยตายอยาก (Cynicist) ตลอดจนเขาเริ่มพบตัวเองและสนใจผู้คนในสังคมวงกว้างออกไป ลักษณะการเขียนจึงเปลี่ยนแนวออกมาในเชิงที่เขาได้ตัดสินอะไรบางอย่างลงไป แม้จะยังไม่มีการเด็ดขาดแน่ชัด แต่ก็แสดงว่าวิทยากรมีพันธะเกี่ยวกับสิ่งที่เขาคิด (Commitment) อยู่พอสมควรในงานเขียน

ความรู้สึกหนึ่งของเขาเป็นความรู้สึกร่วมสมัยที่เป็นกระจกสะท้อนสังคมในมหาวิทยาลัย วิทยากรแสดงตัวออกมาเด่นพอในงานของเขา ระยะแรกๆ เขาชิงชังความเหลวแหลกของชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัย รู้สึกผิดหวังอย่างหลีกหนีและหมดอาลัยตายอยาก : “ฉันมองดูรอบห้อง มีแต่ข้างฝาเท่านั้น ทึบไปหมดจนดูไม่ผิดอะไรกับที่คุมขัง” (“นิยายของชาวมหาวิทยาลัย”) ต่อมาเมื่อเขาพบเพื่อนที่รอเขาอยู่ในห้องสมุด สิ่งที่เขาหลีกหนีเข้าไปหา นับแต่คาลิล ยิบราน จนถึงเช กูวาร่า ก็เป็นเพียงสิ่งที่ได้เรียนรู้และระบายออกเหมือนคนหนุ่มสาวที่พยายามมองโลกในแง่ดีอีกหลายคน ซึ่งในที่สุดสิ่งที่พวกเขาพบก็มีแต่ความนิ่งเงียบรอคอยอย่างคนที่ขบถทางความคิด เพราะสิ่งที่เขาได้รับรู้ในสังคมวงกว้างนั้น มันไม่ใช่ความจริง เมื่อมองดูความเป็นจริงที่อยู่นอกห้องหนังสือหรือเลยชายคามหาวิทยาลัยออกไป ความคิดดังกล่าวเป็นอารมณ์ร่วมยุค (Temperament) ที่ปรากฏในงานเขียนรุ่นใหม่ ซึ่งเต็มไปด้วยภาพฝันและอารมณ์หลอนหลอกตัวเองว่า โลกยังเหมือนเดิม ไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปมากนัก บางทีก็เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่า สังคมของเราจะมีกลไกหรืออะไรบางอย่างที่ผิดปกติไปบ้างแล้ว และคงมิใช่น้อยด้วย

วิทยากร เชียงกูล มีความเห็นว่า (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๖๐) วิธีการสอนในมหาวิทยาลัยยังคงเป็นความรู้ทั่วไปแบบความรู้เพื่อความรู้ เป็นการเรียนที่ยังคงต้องอาศัยจดคำบรรยายและการท่องจำตามคำบรรยายและตำราเพื่อไปสอบ ไม่ต่างจากตอนเรียนชั้นมัธยมมากนัก ผมจึงค่อนข้างผิดหวังจากมหาวิทยาลัย เพราะตอนเรียนมัธยมปลายก็เบื่อเรื่องการเรียนแบบท่องจำตามตำราและคำบรรยายเพื่อสอบมากพออยู่แล้ว และเคยคาดหมายว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นแหล่งของการแสวงหาของปัญญาชนที่มีการถกเถียงอภิปรายหาความรู้ ความจริงที่ยิ่งใหญ่กว่าการศึกษาในระดับโรงเรียนมัธยม แต่มหาวิทยาลัยในเมืองไทยยังไม่ได้พัฒนาไปถึงขั้นนั้น

นักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัย คือ เด็กไม่รู้จักโตที่ไปเรียนเพียงเพื่อสอบให้ได้ปริญญาบัตร พวกเขาเข้าห้องเรียนตามหน้าที่ และเพราะกลัวการตรวจเช็คชื่อ เวลานอกห้องเรียนของนักศึกษาคือ การใช้ชีวิตสนุกสนานไปวันๆ

สำหรับวิทยากร สิ่งที่เป็น “ความหมาย” ให้ฉันจึงมาหาความหมายนั้น เป็นเพียงสิ่งที่เขาได้ลงเอยเด็ดขาดว่าหาไม่พบในมหาวิทยาลัย เขาบอกว่า

“ฉันเยาว์ ฉันเขลา ฉันทึ่ง
ฉันจึง มาหา ความหมาย
ฉันหวัง เก็บอะไร ไปมากมาย
สุดท้าย ให้กระดาษ ฉันแผ่นเดียว”
(“เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน”)

งานของวิทยากรส่วนใหญ่เป็นงานที่เขียนตั้งแต่ยังอยู่ในมหาวิทยาลัย และได้พัฒนามาจนถึงระยะหลังซึ่งเขาเปลี่ยนไปเขียนบทความเสียเป็นส่วนมาก อาจจะเป็นลักษณะหนึ่งของเขาก็ได้ที่รู้ตัวว่า การแสดงออกเพื่อสื่อสารความหมายให้คนเข้าใจกันได้ มิใช่เพียงสื่อที่จำกัดอยู่เพียงแค่การเขียนกลอนแปดหรือเรื่องสั้นแบบรุ่นเก่า บางครั้งการแสวงหาตัวเองของคนรุ่นใหม่เริ่มเกิดขึ้น

เพราะเขารู้สึกว่าตนมีโอกาสดีกว่าคนอื่นในสังคม อย่างน้อยส่วนหนึ่งก็มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย แม้ชีวิตในมหาวิทยาลัยจะไม่ให้อะไรมากไปกว่ากระดาษแผ่นเดียว สิ่งที่เขาได้เรียนรู้จากมหาวิทยาลัยก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนเป็นนักคิดอย่างมีระบบได้

๒. ผลงานวิชาการอื่น ๆ ของวิทยากร เชียงกูล

เมื่อเวลาผ่านไป วิทยากร เชียงกูล ได้สั่งสมประสบการณ์มากขึ้น เขาก็มิได้เอาแต่วิพากษ์วิจารณ์แต่เพียงถ่ายเดียวเหมือนสมัยเป็นคนหนุ่มในรั้วมหาวิทยาลัย แต่เขาเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในการเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบมากขึ้น ที่สำคัญเขาได้ทำสิ่งเหล่านี้มาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง

หนังสือหลายเล่มที่เขาเขียนมีคุณประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและผู้สนใจด้านการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง หนังสือที่วิทยากรบอกเองว่าเป็นตัวแทนทางความคิดต่อระบบการศึกษาในช่วงหลังของเขาหลาย อาทิ “จะเลือกการปฏิวัติทางการศึกษาหรือจะเลือกความพินาศ” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓) “จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างไร” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๘) และ “ปฏิรูปประเทศไทย การศึกษา-พัฒนาผู้นำ” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

หนังสือ “จะเลือกการปฏิวัติทางการศึกษาหรือจะเลือกความพินาศ” เป็นหนังสือที่วิทยากร เชียงกูล ได้ตอบคำถามทางการศึกษาหลายประการ อาทิ การศึกษาที่ดีจะช่วยให้ประชาชนพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศอย่างไร การศึกษาไทยล้มเหลวอย่างไร ทำไมการจัดการศึกษาและการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของไทย จึงไม่สามารถกระจายถึงประชาชนส่วนใหญ่ได้อย่างทั่วถึงและอย่างมีคุณภาพ การศึกษาที่ดีน่าจะเป็นอย่างไร จะได้ผลผลิตแบบไหน แนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศไทยที่จะให้ประโยชน์คนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนควรจะเป็นอย่างไร การศึกษาที่ดี จะทำให้คนคิดอย่างมีเหตุผลและลดความขัดแย้งแบบสุดโต่งได้อย่างไร และประชาชนจะมีบทบาทในการปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปประเทศให้มีคุณภาพประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืนได้อย่างไร เป็นต้น

หนังสือ “จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างไร” เป็นรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี ๒๕๕๗/๒๕๕๘ ที่พูดถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา จัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์และพุทธศาสนา การศึกษานอกระบบ ฯลฯ ที่สำคัญคือการกล่าวถึงการปฏิรูปการจัดการศึกษาให้ก้าวทันโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ที่พูดถึงการปฏิรูปครูอาจารย์และผู้บริหาร การปฏิรูปหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล การปฏิรูประบบการบริหารจัดการทางการศึกษาและการแก้ไขปัญหา

สำหรับ “ปฏิรูปประเทศไทย การศึกษา-พัฒนาผู้นำ” เป็นการพูดถึงปัญหาและทางออกทางการศึกษา พูดถึงเด็ก เยาวชน วัฒนธรรมความคิด จิตใจของคนไทย และทางออกของประเทศโดยรวม

อีกเล่มหนึ่ง คือ “แนวความคิดใหม่ทางการศึกษา” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๔) ที่รวมเอาบทความเกี่ยวกับการศึกษาและระบบการศึกษาของทั้งไทยและเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เป็นหนังสือที่วิทยากรเขียนตอนทำงานกองบรรณาธิการ วารสาร “วิทยาสาร” อันเป็นวารสารเพื่อ

ครู ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เนื้อหากล่าวถึงการศึกษาไทยที่ควรได้รับการพัฒนา แฝงด้วยแง่คิดหลากหลายมุมมอง ทั้งสิ่งที่บางคนเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่สังคม บางคนกลับเห็นว่าเป็นโทษ นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวถึงแนวความคิดที่ผิดๆเกี่ยวกับการศึกษาของไทย เช่น วาทกรรมเรื่องบัณฑิต การปลูกฝังความคิดเรื่องการแข่งขันในรั้วของการศึกษา อีกทั้งทัศนะในการที่วัฒนธรรมไทยได้หล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมที่ผิดไป ในหนังสือเล่มนี้ได้เน้นหนักเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังโดยใช้ความคิดแบบหัวสมัยใหม่เข้ามาจับ

๓. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “อุดมศึกษา : วิกฤตและทางออก, รายงานฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมษายน ๒๕๔๐ โดย คณะนักวิจัยฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

เอกสารการวิจัยชิ้นนี้มีรายนามนักวิจัยทั้งหมด ๙ ท่านด้วยกัน คือ ศ. ดร.สุธรรม อารีกุลเป็นหัวหน้าโครงการ รศ.ลาวัณย์ ไกรเดช เป็น ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ นักวิจัยอีก ๖ ท่าน คือ รศ.ประจวบ หลำอุบล อ.ดร.วิเชียร ยงมานิตชัย นายจิรวัฒน์ วีรังกร นางอาภากร หู้โลหะ นางวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร และนางสาวพัชรี ลีลาดี โดยมี นายศรายุทธ หอมเย็น เป็นพนักงานบันทึกข้อมูล

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนสภาพปัญหาที่อุดมศึกษาไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบันและปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อศึกษาว่าอุดมศึกษาไทยจะต้องมีบทบาทและคุณลักษณะอย่างไร จึงจะแข่งขันบนเวทีโลกได้ ทั้งเพื่อเสนอแนะนโยบาย มาตรการ และวิธีการดำเนินงานเพื่อปรับแก้อุดมศึกษาไทยให้มีคุณลักษณะอันพึงปรารถนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

จากผลการวิจัยพบว่าวิกฤตอุดมศึกษามีทั้งจากปัญหาภายในและปัญหาภายนอก

ปัญหาภายนอก ได้แก่

เรื่องของ กฎหมาย ที่ซ้ำซ้อน ไม่รองรับต่อการพัฒนาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนถึงมีกฎหมายที่ขัดแย้งกันนโยบายรัฐ ที่ไม่ต่อเนื่อง สวนทางกัน การเมือง ที่ขาดวิสัยทัศน์ เข้าแทรกแซง ไม่ต่อเนื่องนโยบายของกระทรวงทบวงกรม ที่มีความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงบ่อยแผนพัฒนาการศึกษา ที่ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่มีเอกภาพ ไม่เป็นเชิงรุก ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ ไม่ต่อเนื่องงบประมาณ ที่ไม่ได้รับตามแผน ต่ำ และไม่สอดคล้องกัน

ปัญหาภายใน ได้แก่

คุณภาพของอาจารย์ คุณภาพลดลง ผู้มีคุณภาพน้อยลง ไร้คุณภาพมากขึ้น ขาดกลไกพัฒนาการเรียนการสอน ตำราคุณภาพต่ำ ห้องสมุดไม่ทันสมัย วิธีสอนล้าสมัย คุณภาพนิสิตมาตรฐานลดลง ขาดการแสวงหาความรู้ ขาดคุณสมบัติที่ดีบุคลากร ขาดศักยภาพ ไม่ปรับตัว หลักสูตร ไม่หลากหลาย ขาดความยืดหยุ่น ล้าสมัย ลอกเลียน ซ้ำซ้อน ไม่เป็นสากล เกิดบูรณาการงานวิจัย รัฐลงทุนน้อย องค์ความรู้ใหม่น้อย

ในส่วนของความเห็นถึงอนาคตของการอุดมศึกษาไทย งานวิจัยระบุลักษณะอันพึงประสงค์ออกมา ๑๐ ประการด้วยกัน คือ

๑) มีขนาดพอเหมาะ ไม่โตเกินไปไม่เล็กเกินไป เหมาะแก่การบริหารและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด

๒) มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลรักษาผลประโยชน์และใช้ประโยชน์จากสถาบัน

๓) มีการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดทางวิชาการต่าง ๆ

๔) มีการวิจัยและพัฒนาหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ของสังคมและความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมือง

๕) มีการพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันและพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณภาพ จริยธรรมและคุณธรรม

๖) มีการผลิตบัณฑิตมุ่งในคุณภาพพอๆกับปริมาณ

๗) มีความหลากหลายในหลักสูตรการเรียนการสอนที่สนองตอบตามความต้องการของชุมชน

๘) มีการร่วมลงทุนเพื่อผลประโยชน์ของสถาบันและชุมชน

๙) มีเครือข่ายสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรอื่น ๆ สถาบันอื่นเพื่อดูดซึมองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ

๑๐) มีความเป็นนานาชาติ เข้าถึงระดับสากล

แนวความคิดทางการปฏิรูปการศึกษา

เป็นที่รู้กันว่า วิทยากร เชียงกูล มีทัศนะที่วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาไทยมาตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลงานที่ทำให้เขาเป็นที่รู้จักกันไปทั่วและมีชื่อเสียงชั่วข้ามคืน คืองานร้อยกรอง “เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน” ที่เขียนในปี พ.ศ. ๒๕๑๑

โดยมีประโยคที่ถือเป็นวรรคทองซึ่งมีอิทธิพลต่อคนหนุ่มสาวในสมัยนั้นอย่างมาก คือบทที่กล่าวว่า

“ฉันเยาว์ฉันเขลาฉันทึ่ง ฉันจึงมาหาความหมาย
ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว”

บทกลอนชิ้นนี้พิมพ์เผยแพร่หลายครั้งในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๙ แม้ในยุคปัจจุบันก็ยังมีการกล่าวถึง มีเรื่องเล่ากันมากว่าในยุคก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ คนหนุ่มสาวในรั้วมหาวิทยาลัยจะได้รับแรงบันดาลใจจากบทกลอน ๔ วรรคนี้มาก คนหนุ่มสาวหลายคนเลือกที่จะทิ้ง “กระดาษแผ่นเดียว” ของมหาวิทยาลัยแล้วออกไปทำในสิ่งที่เรียกว่า “แสวงหาชีวิต” ตามค่านิยมสมัยใหม่ของคนหนุ่มสาวในรั้วมหาวิทยาลัยกันทีเดียว

ความเชื่อที่ว่าคนหนุ่มสาวต้องออกรับใช้สังคมถือเป็นกระแสความคิดที่เกิดใหม่ เป็นความรู้สึกที่ถูกกดทับจากระบบการศึกษาที่ถูกปิดกั้นเสรีภาพในการศึกษาค้นคว้า อันเป็นผลจาก

การปกครองแบบเผด็จการของคณะทหารมาเป็นเวลาอันยาวนานด้วย (สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์. จากการสัมภาษณ์)

ระบบการศึกษาไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์มานานมาก มีคนออกมาพูดถึงบ่อย มีการจับคู่เปรียบเทียบการศึกษาไทยกับประเทศอื่น ๆบ่อยครั้ง อย่างสิงคโปร์ เวียดนาม จนถึงฟินแลนด์ แต่การเปลี่ยนแปลงมีน้อยมากจนหลายคนสิ้นหวังกับระบบราชการไทย ที่แม้จะเต็มไปด้วยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิระดับด็อกเตอร์มากมาย แต่คุณภาพทางการศึกษาของไทยก็มีแต่ล้าหลังแม้แต่กับประเทศเพื่อนบ้านที่ถูกมองว่าด้อยพัฒนากว่าไทย

มหาวิทยาลัยที่ไร้คุณภาพในสายตาของวิทยากร เชียงกูลเมื่อห้าสิบปีมาแล้วนั้น มาในช่วงปัจจุบัน วิทยากร เชียงกูลก็ยังคงเห็นว่า “การจัดการศึกษาของไทยมีปัญหาทั้งทางปริมาณ (กระจายไม่ทั่วถึง ไม่เป็นธรรม เด็กออกกลางคันมาก แรงงานเกินครึ่งหนึ่งจบแค่ประถมศึกษาและต่ำกว่า) และทางคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์การศึกษาโดยเฉลี่ยต่ำ เด็กไม่ชอบไปโรงเรียนและเครียด คนจบการศึกษาทุกระดับรวมทั้งคนที่จบมหาวิทยาลัย คือ คนที่ท่องจำเก่งและเรียนรู้ทักษะบางอย่างแต่ยังคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ไม่รู้จักประยุกต์ความรู้เทคโนโลยีมาใช้กับสังคมไทยอย่างเข้าใจโลกของความเป็นจริง ไม่ได้รับการฝึกอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน มีจิตสำนึกในเรื่องความเสมอภาคประชาธิปไตย และการถือหลักการผลประโยชน์ส่วนรวมสำคัญกว่าผลประโยชน์ส่วนตน” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

วิทยากร เห็นว่า ประเทศไทยไม่ได้ขาดแคลนแรงงานและทรัพยากร แต่ที่พัฒนาได้ล้าหลังประเทศอื่น ๆ เพราะทั้งชนชั้นนำและประชาชนส่วนใหญ่ขาดแคลนภูมิปัญญาและจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม การจะสร้างภูมิปัญญาขึ้นมาได้ก็ด้วยการเปลี่ยนแปลงการศึกษาใหม่ คือต้องถือว่าการปฏิรูประบบการศึกษาคือเรื่องเร่งด่วนและสำคัญที่สุดนั่นเอง

“ปัญหาการศึกษาทุกวันนี้คือ เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่โง่และกลัว ไม่กล้าซักถาม ทำให้ครูสอนตามตำราแบบสบายๆ พลอยโง่ ไม่สนใจอ่าน เรียนรู้เพิ่มเติมไปด้วย” (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

ข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษา

วิทยากร เชียงกูล ได้เขียนหนังสือวิชาการออกมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๕๐ เล่ม นอกเหนือไปจากการสอนหนังสือ ยังเป็นผู้บรรยาย อภิปราย และแสดงความเห็นต่อสาธารณะมาตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา และจะยังมีบทบาทออกความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และเสนอแนะอีกต่อไปด้วยในอนาคต

ข้อคิดเห็นของวิทยากร มีสาระและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปความเห็นมาได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร

๑) ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างหลากหลาย เช่น สถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรระยะสั้น การสอนทางไกล ทางอินเทอร์เน็ต การจัดสัมมนาอภิปราย การทำวิทยุและ

โทรทัศน์เพื่อการศึกษา และการเพิ่มรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ในวิทยุโทรทัศน์ช่องปกติ รวมทั้งจัดรายการทางวิทยุโทรทัศน์ที่ส่งเสริมการเรียน การอ่าน หรือการแข่งขันตอบปัญหาความรู้ทั่วไปจากหนังสือสำคัญเล่มต่าง ๆ (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๒) เป้าหมายเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๓) ปฏิรูปด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ ฟังเป็น คิดวิเคราะห์เป็น รู้วิธีที่จะค้นคว้าเรียนรู้ต่อด้วยตัวเอง (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๔๙)

๔) สร้างการศึกษาและวัฒนธรรมแบบใหม่ที่ช่วยให้ประชาชนคิดวิเคราะห์เป็น มีความฉลาดและจิตสำนึกแบบพลเมืองที่เห็นว่าประโยชน์ส่วนรวมสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีวัฒนธรรมที่ใจกว้าง รับฟัง เคารพสิทธิเสรีภาพของคนส่วนน้อย และปัจเจกชนที่คิดแตกต่างแต่ไม่เป็นภัยต่อส่วนรวมด้วย (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๕) พัฒนาหลักสูตรระบบการเรียน การสอนและการวัดผลทั้งระบบ โดยเฉพาะการวัดผลชั้นประโยค เช่น ป.๖ ม. ๓ ม. ๖ และระบบคัดคนเข้าเรียนต่อระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ให้เป็นการประเมินผู้เรียนแบบใหม่ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เป็น (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๗)

ด้านครูอาจารย์และสถาบันการศึกษา

๑) ในสถาบันการศึกษา ครูอาจารย์ต้องเคารพสิทธินักเรียน นักศึกษา ส่งเสริมให้พวกเขาคิดตัดสินใจ จัดให้มีการเลือกหัวหน้าชั้น มีสภานักเรียน สภานักศึกษา สภาคณาจารย์ สมาคมผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและสภามหาวิทยาลัยที่มีการเลือกสรรอย่างเป็นประชาธิปไตย มีตัวแทนนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากร ผู้ปกครองและผู้นำในชุมชนรวมอยู่ด้วย (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๒) เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่คนไทยยกย่องปริญญามากเกินไป (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๓) ให้เด็ก เยาวชน ประชาชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและอย่างมีหลักฐานยืนยัน มากกว่าใช้อารมณ์ รู้จักรับฟังผู้อื่น เคารพสิทธิผู้อื่นอย่างเสมอภาคและเป็นประชาธิปไตย (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๔) สำหรับสถานศึกษาของรัฐที่เคยขึ้นอยู่กับส่วนกลาง ควรพัฒนาให้สถานศึกษาที่มีความพร้อมเป็นนิติบุคคลบริหารตนเองได้แบบอยู่ภายใต้กำกับ เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ โดยมีการจัดระบบการตรวจสอบดูแลช่วยเหลือทั้งด้านคุณภาพ การบริหารแบบธรรมาภิบาลและการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนในชุมชนด้วย (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๗)

๕) โดยหลักการปฏิรูปการศึกษาที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลางนั้นดีแต่ครูไม่เข้าใจ เพราะครูเป็นคนที่รับการศึกษาแบบเก่า จึงเข้าใจว่าการเรียนแบบให้เด็กเป็นศูนย์กลาง คือการให้เด็กไปค้นหาเอง ซึ่งที่จริงครูต้องชี้แนะ ไม่ใช่ปล่อยเด็ก แต่ครูของเราเป็นแบบอำนาจนิยม อาวุโสนิยม เด็กถามอะไรไม่ค่อยได้ เพราะถ้าถามมากครูก็ว่า ทำให้บางครั้งเด็กเก่งๆ ไม่มีความสุขในโรงเรียนเพราะไปถามมาก ครูจะไม่ชอบ นี่ก็เป็นปัญหาแบบหนึ่ง (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๕)

๖) ครูมีคุณภาพลดลง กลายเป็นอาชีพที่ไม่ได้มาจากใจรัก งานก็เยอะและเหนื่อย ครูก็สอนกันไปตามหลักสูตรที่กระทรวงฯ เป็นคนกำหนดให้โดยไม่มีอิสระในการวัดผลด้วยตัวเอง (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๕)

ด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

๑) ให้มีการกระจายงบประมาณและการบริหารจัดการสู่คณะกรรมการและอนุกรรมการเพื่อการให้บริการการศึกษาในทุกระดับ เช่น จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา ตำบล และสถาบันการศึกษา (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๒) การจะปฏิรูปการศึกษาทั่วทั้งประเทศได้ต้องรื้อและทำกระทรวงศึกษาฯให้เล็กลง และส่งเสริมให้ภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิและครูอาจารย์เข้มแข็งรับผิดชอบเพิ่มขึ้น (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๓) ควรมีการระดมสมองกันจากทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ภาคธุรกิจเอกชนที่สนใจ พ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อวางแผนปฏิบัติการระดับชาติ ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่จะแก้ไขและพัฒนาเด็กและเยาวชน (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓)

๔) เปิดช่องทางให้องค์กรประชาสังคม เช่น ศาสนา มูลนิธิ องค์กรชุมชนต่าง ๆ ยื่นคำของบจากรัฐบาลมาจัดการศึกษาด้วยตนเองแบบ Chartered School ในประเทศอื่น จะเป็นการส่งเสริมให้องค์กร ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าไปมีส่วนในการจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวางหลากหลาย และทำให้มีสถาบันการศึกษาหลายรูปแบบที่แข่งขันกันได้อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทางเลือกเพิ่มขึ้น (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๗)

๕) รัฐควรจัดสรรงบประมาณไปที่ผู้เรียนเป็นคูปองการศึกษา ให้ผู้เรียนเลือกเองว่าจะนำคูปองนั้นไปเรียนที่สถานศึกษารัฐหรือเอกชน โดยอาจจะต้องจ่ายเพิ่มเติมเองสำหรับสถานศึกษาเอกชน แต่อย่างน้อยนักเรียนนักศึกษาทุกคนจะได้เงินอุดหนุนจำนวนหนึ่งอย่างเป็นธรรม (วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๗)

สรุป

สิ่งที่ได้ชัดเจนจากการศึกษาแนวความคิดปฏิรูปการศึกษาไทยของวิทยากร เชียงกูล ทำให้ได้ตระหนักว่าตลอดเวลาห้าสิบปีที่ผ่าน การปฏิรูปการศึกษาไทยยังคงย่ำเท้าอยู่กับที่ ข้อเสนอแนะมากมายจากนักวิชาการและข้าราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องแทบจะไม่เกิดผลในเชิงปฏิบัติเลยแม้แต่น้อย ซึ่งไม่ว่าเสียงวิพากษ์วิจารณ์จะมีมากเพียงใดก็ดูเหมือนว่ามิได้เกิดผลเป็นรูปธรรม

แนวความคิดปฏิรูปการศึกษาของ วิทยากร เชียงกูล ในตลอดห้าสิบปีที่ผ่านมา แม้จะปรากฏออกมาทั้งในรูปของงานเขียน งานบทความ การบรรยายแม้ในทางวรรณกรรมอย่างบทกวีหรือเรื่องสั้น แม้จะเข้าถึงใจคนส่วนใหญ่ให้ได้เริ่มตระหนักกันมากขึ้นถึงปัญหาการพัฒนาประเทศว่าประเทศไม่สามารถจะก้าวไปสู่ความมั่นคง ปลอดภัยและเป็นสุขได้เลยถ้าคนในประเทศขาดการศึกษา แนวความคิดของวิทยากร ก็เช่นเดียวกับนักวิชาการการศึกษาท่านอื่น ๆที่มองไปยังสิ่งสำคัญ ๓ ด้านของการจัดการกับระบบการศึกษาไทย คือ ด้านการปฏิรูปครู อาจารย์และ

ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งยังคงซอยเท้าอยู่กับที่ ตามไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการที่รุดไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง อีกด้านคือการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผล ที่ต่างวิพากษ์กันมาตลอดที่เราสอนเน้นกันที่ท่องจำ และสอบในสิ่งที่เด็กนักเรียนจำได้ ใครจำได้เยอะก็รอดตัวไป ที่สำคัญอีกประการคือการที่เด็กนักเรียนตกอยู่ในสภาพแพ้คัดออก และเด็กออกกลางคัน เช่นนี้เป็นต้น และด้านสุดท้ายคือการปฏิรูประบบการบริหารและการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็นที่สำคัญ ซึ่งสิ่งที่เรายังขาดแคลนมากคือแนวความคิดในการกระจายอำนาจ การให้พื้นที่แก่ความรู้ต่อชุมชนที่อยู่อาศัย

สรุปภาพรวมและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจริง ต้องแก้ปัญหาใหญ่ดังที่กล่าวมา ทั้งการปฏิรูปครูอาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความเป็นนักวิชาการและผู้นำเพิ่มขึ้น ปฏิรูปการพัฒนาการคัดเลือกและให้ผลตอบแทนผู้บริหารสถาบันและครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้ทักษะแบบคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เป็น สามารถแก้ปัญหา เรียนรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง มีความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ ที่มีขีดความสามารถแข่งขันกับคนอื่น ๆ และประเทศอื่น ๆได้เพิ่มขึ้น ปฏิรูปโรงเรียน ๓ หมื่นกว่าแห่งทั้งประเทศให้มีคุณภาพสูงขึ้น ใกล้เคียงกับโรงเรียนชั้นนำที่มีชื่อเสียง ประชาชนเข้าใจเรื่องความสำคัญของปฏิรูปการศึกษาต้องพยายามทำให้ทั้งชนชั้นนำและประชาชนทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจ ความจำเป็นของการปฏิรูประบบการจัดการศึกษาที่ต้องก้าวข้ามระบบราชการแบบรวมศูนย์อำนาจนิยม ขาดการตรวจสอบจากภาคประชาชน เป็นการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาที่มีภาคีหลายฝ่ายเข้ามาร่วมรับผิดชอบอย่างเป็นประชาธิปไตย และสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศได้เพิ่มขึ้น

ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เมื่อระบบการศึกษาไทยยังล้าหลังและไม่สามารถตอบสนองต่อความเรียกร้องต้องการของสังคมได้จริง ก็จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปเพื่อให้สามารถรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว และช่วยส่งเสริมความมั่นคงของสังคม ในประเทศใดที่มีระบบการศึกษาที่ดี สามารถให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนในชาติได้ สังคมนั้นย่อมมีความสุข และแน่นอนว่ามีความหมายถึงสังคมที่ทุกคนใฝ่ฝัน

บรรณานุกรม

เทียนชัย วงษ์ชัยสุวรรณ. จากการสัมภาษณ์ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. ๒๕๑๔, คำนำเสนอ ฉันจึงมาหาความหมาย: วรรณกรรมแสวงหาเชื้อปะทุแห่งความคิดขบถของคนรุ่นใหม่, กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์สามัญชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมษายน ๒๕๔๐, โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “อุดมศึกษา : วิกฤตและทางออก, รายงานฉบับสมบูรณ์ โดย คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๕๙. ๓.๑สภาวะการศึกษาไทยปี ๒๕๕๗/๒๕๕๘: จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างไร, กลุ่มสถิติและวิเคราะห์สภาวะทางการศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์. จากการสัมภาษณ์ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓. จะเลือกการปฏิวัติทางการศึกษาหรือจะเลือกความพินาศ: บริษัท แปลนพริ้นติ้ง จำกัด

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๑๑. ฉันจึงมาหาความหมาย : วรรณกรรมแสวงหา เชื้อปะทุแห่งความคิดขบถของคนรุ่นใหม่, กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์สามัญชน

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๔๙. การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ: กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์สายธาร

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓. ปฏิรูปประเทศไทย การศึกษา-พัฒนาผู้นำ: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๓. ปฏิรูปประเทศไทย เล่ม ๒ การศึกษา-พัฒนาผู้นำ: กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๕. ปฏิรูปการศึกษาประเทศไทย: กรุงเทพฯ. สำนักงานปฏิรูป (สปร.)

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๗. ปัดกวาดประเทศไทย: ก้าวย่างอีกยาวไกล. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๕๘. จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างไร: บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด

วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๖๐. เอกสารโรเนียว “วิทยากร เชียงกูล: อัตชีวประวัติ ความคิดและผลงาน”

การสังเคราะห์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

THE SYNTHESIS OF THE CREATIVE DANCE OF STUDENTS IN PERFORMMING ARTS NAKHONSAWAN RAJABHAT UNIVERSITY

ภัทธิรา จันทร์ดี*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์และสังเคราะห์องค์ความรู้งานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ประชากรที่ศึกษา คือ ผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ระหว่าง พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2560 จำนวน 16 เรื่อง การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ได้แก่ ปีที่ศึกษา ประเภทของการศึกษา ประชากร ประเภทของเนื้อหาที่ศึกษา ประเด็นที่ศึกษาวิเคราะห์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และประโยชน์ของการศึกษา ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์ผลของการงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมคุณลักษณะของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ มีลักษณะดังนี้ 1. พ.ศ.2558 เป็นปีที่ทำการศึกษามากที่สุด 2.งานวิจัยเชิงพรรณา เป็นประเภทงานวิจัยที่ทาการศึกษามากที่สุด 3.รำเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามากที่สุด 4.นาฏศิลป์ปรับปรุง เป็นเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด 5.องค์ประกอบการแสดง ด้านประวัติความเป็นมาของการแสดง วิธีการและกระบวนการแสดง เป็นประเด็นที่ทาการวิเคราะห์มากที่สุด 6.การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์จาก ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลในปริมาณที่เท่ากัน และ 7.การพัฒนาเป็นประโยชน์ที่ได้จากการศึกษามากที่สุด องค์ความรู้นาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับรำและระบำ พบว่าในปัจจุบันมีทั้งรูปแบบนาฏศิลป์ดั้งเดิม นาฏศิลป์ปรับปรุง แบบพื้นบ้านและมีงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยซึ่งสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทย นำเสนอด้วยการการตีความในมุมมองใหม่ โดยมีแนวความคิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด

คำสำคัญ: การสังเคราะห์, นาฏศิลป์สร้างสรรค์

---

* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Abstract

The research aimed at analyzing creative dance's characteristic and synthesizing creative dance's knowledge. Sixteen creative dance performances of students in Performing Arts Nakhonsawan Rajabhat University on 2013-2017 were studied. This research was divided into 2 parts. The first part was the analysis of creative dance's characteristic: studied year, sort of research, population, type of content, analyzing point, data collection method, data analysis, and an advantage from studying. The second part was the synthesis of creative dance's result. The results revealed that these are an overview of creative dance's characteristics: 1. The year mostly studied is 2015. 2. Sort of research that was used the most is Descriptive research. 3. Thai Classical dance is the most studied as population. 4. Innovative Dance is the most used content. 5. The analyzing point which mostly analyzed is the composition of performance. 6. Both of studying from paper and interviewing an expert, local wisdom elite are the most used data collection method. 7. Improvement is the most useful thing that can get from studying. The knowledge of creative dance regarding dance indicated that nowadays dance has many forms: Traditional Dance, Innovative Dance, Local Dance, and Modern Dance which are created based on the basic of dance. Moreover, be performed by interpreting through the new perspective which mainly gets an idea from studying local information in Nakhonsawan

Keywords : The synthesis, The creative dance

1. บทนำ

ธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจทำให้มนุษย์เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเป็นแม่แบบในการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ แขนงต่างๆ อันได้แก่ ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งเกิดจากกระบวนการจดจำ ทำให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดความสัมพันธ์กัน ระหว่างศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และมนุษย์ ถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปะอันประณีต งดงามนาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สร้างสรรค์สุนทรียะด้านจิตใจและอารมณ์ให้กับคนในสังคม และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่สามารถสะท้อนภาพชีวิตและกิจกรรมของคนในสังคม เป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาไทยที่งดงาม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางด้านการแต่งกายของนักแสดง หรือภาษาที่ปรากฏอยู่ในบทร้องและบทละคร ศิลปะปรากฏในการออกแบบฉากประกอบการแสดง ดนตรีปรากฏในสื่อของเพลงหรือบทร้องของเพลงต่างๆ สถาปัตยกรรม ปรากฏในรูปแบบของโรงละคร

ซึ่งเป็นสถานที่แสดง การแสดงนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่า จะเป็นระบำ รำ ฟ้อน และละคร ล้วนเป็นการแสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ หรือภูมิปัญญาของคนไทยในด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผ่านการเรียนรู้ ฝึกฝน ถ่ายทอดกันมายาวนานจนเป็นมรดกของชาติที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยสืบมาจนปัจจุบัน

นาฏศิลป์ไทยเป็นที่แหล่งรวมศาสตร์และศิลป์ที่งดงาม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ซึ่งเยาวชนไทยทุกคนต้องช่วยกันรักษา สืบสานและยึดเป็นแนวปฏิบัติที่ดี ดังนั้นการศึกษารูปแบบของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของไทย จะต้องเข้าใจแหล่งที่มาและรูปแบบลักษณะ กล่าวคือ ศัพท์เบื้องต้นทางการเรียนนาฏศิลป์สร้างสรรค์จะต้องเข้าใจในความหมายของนาฏศิลป์ ที่มาของนาฏศิลป์ไทย องค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ไทย และประเภทของการแสดงนาฏศิลป์ไทยด้วย (อมรา กล่ำเจริญ. 2542: 6)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์เป็นอีกสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ โดยมีปรัชญามุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูและวิชานาฏศิลป์ โดยให้มีความเป็นเลิศทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ผลิตครูที่มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ “ด้านนาฏศิลป์” โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ ดังนี้

1.มีความรัก ศรัทธา ภูมิใจในวิชาชีพครู และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

2.มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเมตตา กรุณา ต่อผู้เรียน

3.มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง สังคม มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพครู ตามมาตรฐานวิชาชีพครู และสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาและผลิตผลงานด้านนาฏศิลป์ได้โดยเน้นทักษะความคิดอย่างสร้างสรรค์

6.เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ เพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านนาฏศิลป์

7.เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติ ค่านิยมที่ดีในกานอนุรักษ์และส่งเสริมนาฏศิลป์สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรม

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ มีเนื้อหาสอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ประการหนึ่ง คือ การผลิต และพัฒนาครูและบุคลากรที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น รวมทั้งการ

บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นและสังคมเพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์. 2555: 6)

ทางสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จึงมีการจัดการศึกษาศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถปฏิบัติทักษะต่างๆ ทางการแสดงนาฏศิลป์ ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบต่างๆ ที่ตนสนใจได้อย่างถูกต้องตามหลักการสร้างงานนาฏศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสังเคราะห์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์คุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อให้นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ในรุ่นต่อๆ ไปและผู้ที่สนใจได้มีแนวทางในการสร้างสรรค์งานให้มีความหลากหลายไม่ซ้ำซ้อนและครอบคลุมตรงกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น อีกทั้งเพื่อให้การแสดงนาฏศิลป์มีคุณค่าน่าสนใจและสามารถสร้างความบันเทิงความเพลิดเพลินใจให้กับผู้ชมได้ทุกยุคทุกสมัยตลอดไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อวิเคราะห์ลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2.เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

3. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

งานวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ(Qualitative Research)ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Analysis) เพื่อประมวลองค์ความรู้เชิงปริมาณด้านข้อมูลคุณลักษณะ โดยมีขอบเขตด้านประเด็นในการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

1.ปีที่ทำ

2.ประเภทงานสร้างสรรค์

3.ประชากร

4.ประเภทของเนื้อหา

5.ประเด็นที่ศึกษา

6.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.การวิเคราะห์ข้อมูล

8.ประโยชน์ที่ได้รับ

ส่วนการสังเคราะห์ผลการวิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประเภทการวิเคราะห์เนื้อหาข้อสรุปของข้อมูลตามทฤษฎีของ Krippendorff แบ่งเป็นประเด็นกลุ่มเนื้อหาที่สังเคราะห์ ดังนี้

1.ประเภทของนาฏศิลป์

2.รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์

3.องค์ประกอบการแสดงนาฏศิลป์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยฉบับนี้เป็นการสังเคราะห์งานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้แบ่งการศึกษาศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่1 เป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะ ส่วนที่2 เป็นการสังเคราะห์ผลการศึกษาทางเทคนิควิเคราะห์เนื้อหา โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการศึกษา เพื่อการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ดังนี้

1.ประชากร คืองานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ระหว่างปี พ.ศ.2556-2560 จำนวน 16 เล่ม และที่ได้มีการเผยแพร่ สู่สาธารณะ

2.เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่แบบบันทึกคุณลักษณะและแบบบันทึกผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์

3.วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น

เนื่องจากงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของสาขาวิชานาฏศิลป์นั้นมีกระบวนการกลั่นกรองอย่างเป็นระบบ และมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลและวิธีดำเนินการทางการวิจัยของนักศึกษาก่อนออกมาเผยแพร่ ผู้วิจัยจึงเพียงแต่คัดเลือกนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยโดยตรงหรือโดยอ้อมเท่านั้น โดยพบว่าระหว่าง พ.ศ. 2556 - 2560 มีงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ จำนวน 16 เล่ม ที่สามารถนำมาใช้เป็นประชากรในการวิจัยได้

3.1 อ่านภาพรวมแล้วบันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ลงแบบบันทึกคุณลักษณะ

3.2 จัดระเบียบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อของคุณลักษณะ

4.สังเคราะห์ผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์

4.1 อ่านบทวิเคราะห์และบทสรุปของงานวิจัย แล้วบันทึกผลการวิจัยลงแบบบันทึกผลการวิจัยลงแบบบันทึกผลการวิจัย

4.2 จัดระเบียบข้อมูลตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย

4.3 วิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อสรุปองค์ความรู้นาฏศิลป์ไทยแต่ละประเภท โดยเปรียบเทียบแล้วชี้แจงผลการวิจัยว่าสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร

5.สรุปผลการศึกษาโดยเรียบเรียงเป็นบทต่างๆ

5. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สรุปได้ว่า

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะ ได้แก่ ปีที่ศึกษา จำนวนของปีที่ผลิตงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์แล้วเสร็จและออกเผยแพร่โดยปี พ.ศ.2558 มีจำนวน 6 ผลงาน เป็นปีที่มีงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ออกเผยแพร่มากที่สุด รองลงมาเป็นปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 5 ผลงาน ประเภทของการศึกษา จำนวนทางด้านประเภทของงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์เป็นงานเชิงพรรณนาหรือบรรยาย ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องว่างานวิจัยทางด้านศิลปะส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งให้ความสำคัญกับการบรรยายลักษณะ กระบวนการและส่วนประกอบมากกว่า ปริมาณของข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบของการแสดงประชากร จำนวนของประชากรที่ใช้ในงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ซึ่งคือแหล่งข้อมูลเป็นชุดการแสดงสร้างสรรค์ ในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยประเภทต่างๆ ซึ่งมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานจากการศึกษาข้องมูลในพื้นถิ่นนครสวรรค์ ประเภทของเนื้อหาที่ศึกษา เป็นการศึกษานาฏศิลป์ปรับปรุง ทั้งนาฏศิลป์พื้นบ้านและราชสานัก โดยศึกษาในรำและระบำมากที่สุด จำนวน 13 ผลงาน รองลงมาเป็นนาฏศิลป์ร่วมสมัย จำนวน 2 ผลงาน ประเด็นที่ศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่จะนำมาทำงานสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือด้านองค์ประกอบการแสดง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร สื่อต่างๆ การสัมภาษณ์และการบันทึกภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล งานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ทั้ง 16 ผลงานนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงบรรยายซึ่งเป็นลักษณะของวิจัยเชิงคุณภาพประโยชน์ของการศึกษา พบว่าเป็นการศึกษาที่มีประโยชน์ในการพัฒนา เพื่อสร้างผลงานที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมาเพื่อประโยชน์ในการสืบทอดและอนุรักษ์ให้องค์ความรู้อยู่ต่อไปไม่สูญหาย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สรุปได้ว่านาฏศิลป์สร้างสรรค์ทั้ง 16 ผลงาน เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับรำและระบำ พบว่ามีรูปแบบนาฏศิลป์ปรับปรุง แบบพื้นบ้าน และมีงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยซึ่งนับเป็นพัฒนาการทางด้านนาฏศิลป์ไทยอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะความต้องการหลีกหนีความจำเจและกรอบประเพณีแบบเดิม แต่ก็คงยังสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทย แล้วนำรูปแบบการนำเสนอ ตลอดจนการตีความใน

แง่มุมใหม่ต่อผู้ชม โดยมีแนวความคิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์เป็นสำคัญ

6. การอภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1.คุณลักษณะงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่

ปีที่ศึกษา จำนวนของปีที่ผลิตงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์แล้วเสร็จและออกเผยแพร่โดยปี พ.ศ.2558มีจำนวน 6 ผลงาน เป็นปีที่มีงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ออกเผยแพร่มากที่สุด รองลงมาเป็น ปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 5 ผลงาน

ประเภทของการศึกษา จำนวนทางด้านประเภทของงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์เป็นงานเชิงพรรณนาหรือบรรยาย ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องว่างานวิจัยทางด้านศิลปะส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งให้ความสำคัญกับการบรรยายลักษณะ กระบวนการและส่วนประกอบมากกว่า ปริมาณของข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบของการแสดง

ประชากร จำนวนของประชากรที่ใช้ในงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ซึ่งคือแหล่งข้อมูลเป็นชุดการแสดงสร้างสรรค์ ในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยประเภทต่างๆ ซึ่งมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานจากการศึกษาข้องมูลในพื้นถิ่นนครสวรรค์

ประเภทของเนื้อหาที่ศึกษา เป็นการศึกษานาฏศิลป์ปรับปรุง ทั้งนาฏศิลป์พื้นบ้านและราชสานัก โดยศึกษาในรำและระบำมากที่สุด จำนวน 13 ผลงาน รองลงมาเป็นนาฏศิลป์ร่วมสมัย จำนวน 2 ผลงาน

ประเด็นที่ศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่จะนำมาทำงานสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือด้านองค์ประกอบการแสดง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร สื่อต่างๆ การสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล งานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ทั้ง 16 ผลงานนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงบรรยายซึ่งเป็นลักษณะของวิจัยเชิงคุณภาพประโยชน์ของการวิจัยพบว่าเป็นการศึกษาที่มีประโยชน์ในการพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมาเพื่อประโยชน์ในการสืบทอดและอนุรักษ์ให้องค์ความรู้อยู่ต่อไปไม่สูญหาย ซึ่งสอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อธิบายลักษณะนาฏยวิจัย ว่า การวิจัยทางนาฏศิลป์เกี่ยวข้องกับศาสตร์ 3 สาขา โดยปกตินาฏศิลป์มักถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ เพราะเป็นเรื่องของมนุษย์ ความงามและอารมณ์ การที่ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานขึ้นก่อนทาการวิจัย อาจมีปัญหาสาหรับการวิจัยในลักษณะบุกเบิก เพราะผู้วิจัยเองก็ไม่ทราบว่าจะพบกับสิ่งใดบ้าง หรือจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างจากการวิจัยของตน ดังนั้น การวิจัยทางนาฏศิลป์

โดยเฉพาะเป็นการวิจัยทางมนุษยศาสตร์จึงไม่อาจตั้งสมมติฐาน มิอาจคาดเดาผลของการวิจัยได้ (2547: 46-48)

จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้น แสดงให้ทราบลักษณะงานวิจัยทางนาฏศิลป์ คือ การวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ด้านความงามและอารมณ์ โดยไม่นิยมตั้งสมมติฐานไว้ก่อนเนื่องจากเป็นการวิจัยเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง โดยจะมีการศึกษาโดยการสังเกตจากพฤติกรรม การกระทำ และการให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยควรมีความรู้ความสามารถในการตีความข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายศาสตร์

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สรุปได้ว่านาฏศิลป์สร้างสรรค์ทั้ง 16 ผลงาน เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับรำและระบำ พบว่ามีรูปแบบนาฏศิลป์ปรับปรุง แบบพื้นบ้าน และมีงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยซึ่งนับเป็นพัฒนาการทางด้านนาฏศิลป์ไทยอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะความต้องการหลีกหนีความจำเจและกรอบประเพณีแบบเดิม แต่ก็คงยังสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทย แล้วนำรูปแบบการนำเสนอ ตลอดจนการตีความในแง่มุมใหม่ต่อผู้ชม โดยมีแนวความคิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับเยาวลักษณ์ ใจวิสุทธิ์หรรษา ศึกษาบทบาทของนาฏศิลป์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า 1.เป็นการแสดงที่มีลักษณะเป็นอัตลักษณ์ 2.บทบาทในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น 3.บทบาทในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์เพื่อสร้างความใหม่ให้เกิดความสนใจกับนักท่องเที่ยว 4.บทบาทในการสร้างความบันเทิง 5.บทบาทในการสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน 6.บทบาทสำคัญคือเป็นส่วนที่ทาให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยว (2550: บทคัดย่อ)

ทั้งนี้เพื่อให้นาฏศิลป์ไทยสามารถรับใช้สังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาครัฐควรมีนโยบายผลักดันและส่งเสริมการดาเนินงานของทั้งหน่วยงานของภาครัฐ หรือองค์กรเอกชน โดยอาจเป็นลักษณะการสร้างแรงจูงใจจากมาตรการทางภาษีสาหรับผู้ประกอบกิจการที่ใช้นาฏศิลป์ไทยเป็นองค์ประกอบ เพราะนอกจากจะเป็นการช่วยอนุรักษ์ศิลปะประจำชาติแล้ว นาฏศิลป์มีส่วนช่วยกระตุ้นภาคเศรษฐกิจการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.จากผลการสังเคราะห์ด้านองค์ความรู้ของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ สาขานาฏศิลป์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อพัฒนาในด้านรำหรือระบำเท่านั้น ควรมีการนำองค์ความรู้ประเภทโขน ละคร หรือการละเล่นมาสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะที่หลากหลาย

2.เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์มีวัฒนธรรมของชนชาติที่หลากหลาย จึงควรศึกษาในข้อมูลในท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ในด้านกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อนำมาพัฒนาในรูปแบบงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ต่อไป

3.ควรมีการสังเคราะห์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ทุก 5 ปีการศึกษา เพื่อเป็นการรวบรวมหัวข้อและเติมเต็มองค์ความรู้ที่เกิดจากการสังเคราะห์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ในปีการศึกษาก่อนหน้า

บรรณานุกรม

เยาวลักษณ์ ใจวิสุทธิ์หรรษา. (2550). **บทบาทนาฏยศิลป์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์กาแพงเพชรเมืองมรดกโลก**.กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาแพงเพชร.

สาขาวิชานาฏศิลป์. (2555). **หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์**. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). **นาฏยศิลป์บริทรรศน์.** กรุงเทพฯ : หสน.ห้องภาพสุวรรณ.

อมรา กล่ำเจริญ. (2542). **สุนทรียนาฏศิลป์ไทย** . (พิมพ์ครั้งที่3.) กรุงเทพฯ :โอเดียนสโตร์.

การใช้นาฎยประดิษฐ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนครสวรรค์

USING CHOREOGRAPHY FOR PUBLIC RELATIONS IN TOURIST ATTRACTIONS NAKHON SAWAN PROVINCE

นงลักษณ์ ปิยะมังคลา*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อออกแบบนาฎยประดิษฐ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ ระบำจันเสนบุรี ๒.เพื่อใช้เป็นการแสดงในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ อาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์และสาขาวิชาดนตรีจำนวน ๕ คน นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ จำนวน ๑๐๐ คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พบว่า การออกแบบนาฎยประดิษฐ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ ระบำจันเสนบุรี เป็นการออกแบบท่ารำในจินตนาการ ที่เกิดจากแรงบันดาลใจในการคิดออกแบบท่ารำให้สอดคล้องกับบทร้องและทำนองเพลงซึ่งเป็นการประพันธ์ขึ้นใหม่ ออกแบบเครื่องแต่งกายให้สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กับชื่อชุดการแสดง การแสดงมีบทบาทต่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการส่งเสริมและสร้างความสนใจในการที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ ผลจากวิเคราะห์การแสดงระบำจันเสนบุรี พบว่าการแสดงนาฎยประดิษฐ์ที่ออกแบบขึ้นมานั้นมีบทบาทต่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ มีบทบาทต่อการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ มีบทบาทในการสร้างความบันเทิงต่อนักท่องเที่ยวและมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น

คำสำคัญ: นาฎยประดิษฐ์อัตลักษณ์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

ABSTRACT

The purposes of this research were to design choreography that identity of Nakhonsawanprovince :Chansenburi dance .The advertisement for tourism in Nakhonsawan province by performance. The sample used were the 5 teachers of Drama Education along with Music Education and 100 students of Drama

* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Education that selected the sample by purposive sampling. The tools used consisted of interview form. The data were analyzed using the method of the descriptive as followed design choreography that identity of Nakhonsawan province province : Chansenburi dance was to design dance terminology from imagination , occur by inspiration which conform with lyrics and melody that new write, design a cloths that conform with name of performance. The performance had a role to the advertisement for tourism in Nakhonsawan province which promoted and made interesting. The results were concluded as follows the performance of choreography had the role to the advertisement for tourism in Nakhonsawan province, the performance was identity ,entertain the tourist and promoted the tourism.

Keywords: ChreographyIdentitiesPublic Relations Tourist Attraction

๑. บทนำ

ทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปี ๒๕๖๐มีการวางแผนดำเนินการมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวซึ่งจะสามารถทำควบคู่กับการสร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว โดยเน้นสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ แล้วจึงเชื่อมต่อเศรษฐกิจไทยเข้ากับเศรษฐกิจโลกอย่างมีประสิทธิภาพด้วย การนำเอาวิถีความเป็นไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สามารถ เพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวไทย สิ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึก เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมาโดยตลอด แต่การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวของไทย ดำเนินงานตามแผนการตลาดและการเติบโตของปริมาณนักท่องเที่ยว ผ่านการสร้างสรรค์รูปแบบท่องเที่ยวที่ใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้สถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนการขายสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจซื้อขายสินค้าเป็นจำนวนมาก การนำเสนอโปรแกรมในการท่องเที่ยวที่เน้นขายการชื่นชมความงามสภาพแวดล้อมในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว โดยพยายามเน้นหาเอกลักษณ์ของพื้นที่และวัฒนธรรมรวมทั้งพยายามสร้างแบรนด์ไทยเพื่อเป้าหมายทางการค้า หากพิจารณาผ่านการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวที่เห็นได้ทั่วไป สรุปได้ว่า จุดขายที่สำคัญของไทยคือ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวัฒนธรรมนาฏศิลป์ไทยในอดีตล้วนมีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาลที่มีการสืบทอดกันมาช้านานโดยใช้ศิลปะ

และวัฒนธรรมเป็นสื่อในการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคมในแต่ละยุคสมัยที่ถูกถ่ายทอดผ่านจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ที่ทำให้คนในสังคมเห็นว่าสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานั้นเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติและเก็บรักษาไว้ เพราะสมัยอดีตกาลใช้การเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินของคนไทยตั้งแต่เกิดจนถึงตาย

บทบาทในงานประเพณีสำคัญและพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงการสร้างความบันเทิงให้กับผู้คนในสังคม เมื่อสังคมยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นาฏศิลป์ไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการแสดงออกอย่างในอดีต มาเป็นบทบาททางด้านต่างๆที่มีบทบาทและความสำคัญอยู่ในปัจจุบันนี้ (ประวิทย์ฤทธิบูลย์, ๒๕๕๘, หน้า ๑๒๖) ปัจจุบันนี้นาฏศิลป์ไทยถูกวางบทบาทเอาไว้เสมือนเป็นแค่เพียงเครื่องบ่งชี้ถึงความมีวัฒนธรรมเพื่อแสดงให้คนต่างชาติทราบเท่านั้น เช่น การจัดแสดงนาฏศิลป์ในร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีกลุ่มลูกค้าส่วนหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศ หรือการจัดแสดงนาฏศิลป์ในโรงละครในรูปแบบของการแสดงทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นการรวบรวมภาพทางวัฒนธรรมของไทยให้ชาวต่างชาติทราบในระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งในความเป็นจริง ความนิยมในการชมนาฏศิลป์ไทยสำหรับคนไทยนั้นได้ลดลงตามกาลเวลาโดยเฉพาะสำหรับคนในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ที่การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและมีเวลาเป็นเครื่องกำหนดเสมอ นาฏศิลป์ไทยแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่แล้วอย่างช้า ๆ ตามกาลเวลาและยุคสมัย แต่ภาพของการแสดงแบบเดิมๆ ที่คนยังนึกถึงและให้ความสำคัญเฉพาะบางโอกาส บางสถานที่ ยังคงมีอยู่จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนรูปการนำเสนอนาฏศิลป์ไทยให้สามารถดึงดูดความสนใจแก่ผู้ชมได้มากขึ้นซึ่งเมื่อผู้ชมเกิดความสนใจขึ้นแล้วก็อาจทำให้เกิดความนิยมและกลับมาเห็นคุณค่าของศิลปะการแสดงแต่ดั้งเดิมขึ้นมาได้ ดังนั้น ในการที่จะดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมทางการแสดงนาฏศิลป์ไทยนี้จึงควรเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา โดยผ่านขั้นตอนและบริบททางสังคมในแต่ละยุคสมัยซึ่งเสมือนตัวกำหนดทิศทางความอยู่รอดของศิลปะการแสดงประเภทนี้ (นรีรัตน์ พินิจธนสาร, ๒๕๕๓, หน้า ๑) นาฏยประดิษฐ์ เป็นกระบวนการทางความคิด ในการคิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการแสดงการฟ้อนรำ เกิดจากจินตนาการทางความคิด การรังสรรค์ผ่านขบวนการขั้นตอนต่างๆ การวางแผน การออกแบบ การกลั่นกรอง ที่จะสร้างความพึงพอใจความเพลิดเพลินทางอารมณ์ สามารถครอบคลุมถึงเนื้อหา ความหมายของท่ารำ การแปรแถว การแต่งทำนองเพลงและการใช้เครื่องดนตรีประกอบ ออกแบบเครื่องแต่งกาย และส่วนประกอบอื่นๆ เพื่อให้มีความสมบรูณ์อย่างที่ต้องการสุรพลวิรุฬรักษ์ (๒๕๔๔ หน้า ๑๒-๒๒) กล่าวว่านาฏศิลป์เป็นการเผยแพร่ เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายให้เห็นชัดว่าชุมชนของตนมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากชุมชนอื่นอย่างไรท่ารำเครื่องแต่งกายและดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนี้เองทำให้คนในถิ่นนั้นๆ

ภูมิใจและมักนำออกแสดงในวาระอันควรและนอกจากนี้ยังเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของชาติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จะเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งได้ต้องมีผู้ดูแลเอาใจใส่และริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆให้เพิ่มพูนอยู่เสมอการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ

ดังนั้นจากข้อมูลจะเห็นได้ว่าหากจังหวัดนครสวรรค์มีการส่งเสริมบทบาทนาฏยประดิษฐ์ เพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์โดยการวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์จะทำให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจมาเที่ยวทั้งนี้ในการวางแผนกลยุทธ์สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการที่จะเป็นสื่อกลางสำหรับนักท่องเที่ยวคือการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ดีนั้นต้องมีการจัดรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อออกแบบนาฏยประดิษฐ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ ระบำจันเสนบุรี

๒. เพื่อใช้เป็นชุดการแสดงในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การกำหนดเนื้อหาเพื่อออกแบบระบำจันเสนบุรี แล้วจึงประพันธ์บทเพลงขึ้นใหม่ ให้มี ความสัมพันธ์ สอดคล้องกับลักษณะของการรำ เมื่อบันทึกเสียงแล้วจึงนำไปบรรจุท่ารำเพื่อใช้แสดง

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

เป็นบุคคลที่ถูกคัดเลือกมาประเมินผล การออกแบบนาฏยประดิษฐ์แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม โดยมีวิธีการ ดังนี้

๑) กลุ่มผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์และดนตรีใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน ๕ คน โดยให้ชมการแสดงจากวีดิทัศน์

๒) กลุ่มผู้ประเมินทั่วไป ที่ศึกษาในสาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน ๑๐๐ คน โดยให้ชมการแสดงจากวีดิทัศน์

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือ ตำบลจันเสน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

๔.๑ รูปแบบการวิจัย

ขั้นที่ ๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย บทความทางการท่องเที่ยว รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๒ ออกแบบการแสดงระบำจันเสนบุรี ซึ่งเป็นระบำชุดใหม่ โดยเน้นการออกแบบการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์สรุปภาพรวมเกี่ยวกับนาฏยประดิษฐ์ระบำจันเสนบุรี

๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะการตั้งคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบกำหนดประเด็นคำถามดังนี้ ๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ๒. ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ระบำจันเสนบุรี ในประเด็นย่อยคือ ๑)ความเหมาะสมของท่ารำ ๒) ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย ๓) ความไพเราะของบทร้องและทำนองเพลง

๔.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารเพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การออกแบบ นาฏยประดิษฐ์ระบำจันเสนบุรี

๒. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ องค์ความรู้เบื้องต้น นำไปสู่การออกแบบนาฏยประดิษฐ์ระบำจันเสนบุรี แล้วจึงนำไปให้ผู้ประเมิน ทำการประเมินผลคุณภาพประสิทธิภาพของการแสดง

๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการพรรณนา และบรรยาย

๕.ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการใช้นาฏยประดิษฐ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่ามีส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่เป็นการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ผลจากบุคคล ๒ กลุ่ม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชานาฏศิลป์และดนตรี และกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ ซึ่งมีหัวข้อประเมินผล ๓ ด้าน ดังนี้ความเหมาะสมของท่ารำ ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย ความไพเราะของบทร้องและทำนองเพลง ผลการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ ระบำจันเสนบุรีได้แยกวิเคราะห์องค์ประกอบแบบโครงสร้างของการแสดงประเภทระบำ มีดังนี้

ที่มาของการแสดง เป็นผลงานสร้างสรรค์ ระบำจันเสนบุรีรังสรรค์ด้วยวิธีคิดตามรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยเกิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองโบราณจันเสน เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

ดนตรี ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ๔ วง ได้แก่ วงเครื่องสาย วงปี่พาทย์ไม้นวม วงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ วงปี่พาทย์มอญ ดังทำทองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ดังนี้

นำ

- - -รํ	- - ดํมํรํ	- - - -	- - - -	- - มํรํดํ	- - - -	- - - -	- - - -
- - ล ซ ฟ	- - มํรํดํ	- - ซ ฟ ม	- - รํดํ ท	- - ล ซ ฟ	- - มํรํดํ	- - ซ ฟ ม	- - - ท

ท่อน ๑

- - - - ซ	- - - รํ	- - - ซ	- - - รํ	- ซ ซ ซ	- ซ - รํ	ด ท - ด	ท ซ – ท
- ซ ซ ซ	- ซ - ล	- ท - ดํ	- รํ - ฟํ	- รํ - ด	- ท - -	- ล - ซ	- ฟ - -
- ล ซ ฟ	ซ ล ซ ซ	- มํรํดํ	รํมํรํรํ	-รํดํทํ	ดํรํดํดํ	-ซ - ดํ	- - - -
-ล ซ ซ	- ดํ ฟ ฟ	- ฟ - ซ	ฟ ซ ล ท	ฟํรํ– ด	-ท รํดํ	- ฟ - ล	ซ ล ฟ ซ

กลับต้น

ท่อน ๒

- - - ร	- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- ล ล ล	- ซ -ฟ	- ด - ร	- ร ร ร
- - -รํ	- - - ซ	- - - ซ	- - -รํ	- ดํดํดํ	- ท – ดํ	ร ฟ – ทํ	- - - -
- ล ซ ฟ	ซ ล ซ ซ	- มํรํดํ	รํมํรํรํ	-รํดํทํ	ดํรํดํดํ	-ซ - ดํ	- - - -
-ล ซ ซ	- ดํ ฟ ฟ	- ฟ - ซ	ฟ ซ ล ท	ฟํรํ– ด	-ท รํดํ	- ฟ - ล	ซ ล ฟ ซ

กลับต้น

ผู้แสดงใช้จำนวน ๙ คน สามารถแสดงได้ ๓ คน ๕ คน ๗ คน ตามความเหมาะสม

การแต่งกาย ศึกษาค้นคว้าหลักฐานโบราณคดี ณ พิพิธภัณฑ์จันเสน โดยใช้เครื่องแต่งกายตัวเอกสวมเสื้อแนบเนื้อสีเนื้อ กระโปรงสำเร็จสีน้ำตาลอ่อน ผลิตจากผ้าฝ้ายทอจันเสน ซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองของชุมชนจันเสน ป้ายทบซ้อน ตกแต่งแถบทองด้านล่างชายกระโปรง ศีรษะครอบหัวสำเร็จรูป ต่างหู กรองคอ ข้อมือ ข้อแขน ข้อเท้า รัดสะเอว และสังวาล ส่วนตัวรอง สวมเสื้อแนบเนื้อสีเนื้อ กระโปรงสำเร็จสีน้ำตาลเข้ม ผลิตจากผ้าฝ้ายทอจันเสน ป้ายทบซ้อน

ตกแต่งแถบทองด้านล่างชายกระโปรง ศีรษะสวม กระบังหน้า เกี้ยว ต่างหู กรองคอ ข้อมือ ข้อแขน ข้อเท้า รัดสะเอว และสังวาล สำหรับเครื่องประดับ ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ทั้งหมดดังตัวอย่างภาพการแต่งกายดังนี้

ภาพตัวเอก

ภาพตัวรอง

ผลการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาต่อการแสดง ระบำจันเสนบุรีในด้านความเหมาะสมของท่ารำพบว่า มีความสวยงามและสอดคล้องกับข้อมูลทางหลักฐานโบราณคดีของระบำทวารวดีโดยกรมศิลปากรที่เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น

ผลการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาต่อการแสดง ระบำจันเสนบุรีในด้านความสวยงามของเครื่องแต่งกาย พบว่า การแต่งกายได้แบบอย่างและอ้างอิงถึงหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบในตำบลจันเสน

ผลการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาต่อการแสดง ระบำจันเสนบุรีในด้านความไพเราะของบทร้องและทำนองเพลงพบว่า ทำนองเพลงมีความสอดคล้องกับข้อมูลหลักฐานทางประวิติศาสตร์เรื่องการเกิดและล้มสลายของดินแดนจันเสน ในสมัยทวารวดี

๖. การอภิปรายผล

ที่มาของการแสดงระบำจันเสนบุรี เป็นผลงานสร้างสรรค์ ที่เกิดขึ้นจากการกลั่นกรองโดยผ่านกระบวนการที่เกิดจากความรู้และประสบการณ์ ผนวกแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์หรือศิลปินแห่งชาติเพื่อใช้เป็นการแสดงและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวดนตรีใช้ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงปี่พาทย์ไม้นวม วงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ วงปี่พาทย์มอญ โดยได้รับความอนุเคราะห์ แต่งและประพันธ์เพลงขึ้นใหม่โดยศาตราภิชานปกรณ์ รอดช้างเผื่อนการแต่งกาย ผู้แสดง และท่ารำลักษณะการแต่งกาย โดยการศึกษาค้นคว้าหลักฐานโบราณคดี ณ พิพิธภัณฑ์จันเสน อำเภอตาคลี เครื่องแต่งกายถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่โดดเด่นในผลงานนาฏศิลป์โดยเฉพาะผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ความสวยงามอยู่ที่ความกลมกลืนในการเลือกใช้วัสดุงานการออกแบบ สีสัน และ การตัดเย็บ ที่มีการผสมผสานอย่างลงตัว ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปแบบของนาฏศิลป์ประยุกต์แนวอนุรักษ์นิยม

๗. ข้อเสนอแนะ

ระบำจันเสนบุรีเป็นงานในลักษณะงานสร้างสรรค์ในรูปแบบจารีตนาฏศิลป์ไทย เพื่อส่งเสริมสิ่งใหม่ๆให้เกิดขึ้นในวงการนาฏศิลป์ไทย เป็นงานสร้างสรรค์ที่กำหนดแนวคิดเกี่ยวข้องกับ เมืองโบราณจันเสน ควรมีงานสร้างสรรค์ควบคู่กับการวิจัยองค์ความรู้เรื่องต่างๆในศาสตร์ด้านนาฏศิลป์เพื่อให้เกิดงานเชิงพัฒนาควบคู่กับงานสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ ระบำจันเสนบุรีชิ้นนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานของงานนาฏยประดิษฐ์รูปแบบหนึ่ง ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางหรือขยายผลเพื่อพัฒนาผลงานชิ้นอื่นๆได้

บรรณานุกรม

ธนิต อยู่โพธิ์. (๒๕๓๑). **ศิลปะลครรำหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย.**(พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

มนตรี ตราโมท. (๒๕๒๓). **ฟังและเข้าใจเพลงไทย.**กรุงเทพฯ: ไทยเกษม.

ราชบัณฑิตยสถาน .(๒๕๕๖). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.๒๕๕๔. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับคิเคชั่นส์.

เรณู โกศินานนท์. (๒๕๔๕). **นาฏศิลป์ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (๒๕๔๓). **วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (๒๕๔๔). **นาฏยศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาคม สายาคม. (๒๕๔๕). **รวมงานนิพนธ์ของนายอาคม สายาคม.** (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพมหานคร.

เอ็งกอ กรณีศึกษา คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์
ANG-KOR CASE THE GODDESS OF PAKNAMPHO NAKHONSAWAN

ณัฐสรณ์ กลั่นหุ่น*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ 2. เพื่อศึกษารูปแบบวิธีแสดง ท่าเต้นและองค์ประกอบการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ 3. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม เอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์เริ่มมีการแสดงครั้งแรก ปีพ.ศ.2490 โดยนายคอซัว แซ่เตีย เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ หัวหน้าคณะเอ็งกอ เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ในปัจจุบันได้ฝึกหัดการแสดง เอ็งกอจากนายคอซัว แซ่เตีย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2509 จนถึงปีพ.ศ.2530 นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ จึงขึ้นมาเป็นหัวหน้าคณะเอ็งกอต่อจนถึงปัจจุบัน การแสดงเอ็งกอนี้เป็นเรื่องราวของวีรบุรุษนักรบเขาเหลียงซัน ทั้ง 108 คน ซึ่งมีอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันรวมตัวกันพรางหน้าตาและการแต่งกายเป็นกองโจรเพื่อปล้นคนรวยเพื่อช่วยคนจน

2. การแสดงเอ็งกอ มีองค์ประกอบของการแสดงคือเครื่องดนตรีจะมี กลองใหญ่ แฉ ฉาบใหญ่ ล้อ เพื่อให้จังหวะท่าเต้นของเอ็งกอ การแต่งกายมีรายละเอียดคือ เสื้อ กางเกง ผ้าห้อยด้านหน้า ผ้าคล้องคอ ผ้าโพกหัว และหมวก อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงเอ็งกอคือ ไม้พลอง กลองเล็ก งู ในการแสดงเอ็งกอ กระบวนท่าเต้นของการแสดงแบ่งออกได้เป็น ท่าเดิน ท่านั่ง ท่าประจบไม้ ท่าสามก้าว ท่าขยับซ้ายขวา ท่าก้นหอย และท่าร้อยเชือก ในการวิเคราะห์นั้น ได้ใช้หลักทฤษฎีทัศนศิลป์ ในส่วนขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ในรูปแบบของ เส้น และรูปทรง ในกระบวนท่าเต้นของการแสดงเอ็งกอ 1 รอบ ปรากฏเส้นตรง 12 ครั้ง เส้นทแยง 44 ครั้ง เส้นโค้ง 12 ครั้ง รูปทรงมุมฉาก 32 ครั้ง รูปทรงสามเหลี่ยม 10 ครั้ง รูปทรงวงกลม 2 ครั้ง มีลักษณะทัศนศิลป์ที่ใช้มากที่สุดคือ เส้นทแยง ลักษณะทัศนศิลป์ที่ใช้น้อยที่สุด รูปทรงวงกลม

3. บทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ คือ เป็นการร่วมขบวนแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และ

* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

เป็นการสร้างสีสันให้กับขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ซึ่งการแสดงเอ็งกอในปัจจุบันนี้เริ่มมีผู้สนใจจะเข้าร่วมการแสดงน้อยลง หัวหน้าคณะจึงถ่ายทอดการแสดงเอ็งกอให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจต่อไปเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเอ็งกอให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่น
คำสำคัญ: เอ็งกอ ,ท่าเต้น ,รูปทรง ,เส้น

ABSTRACT

This research purpose 1. To study the history of Ang-Kor the goddess of Pak Nam Pho Nakhon Sawan. 2. Learn how to format the show and performances Ang-Kor the goddess of Pak Nam Pho Nakhon Sawan. 3. To study the role of the show Ang-Kor the goddess of Pak Nam Pho Nakhon Sawan by Using the data collected in the field of Ang-Kor the goddess of Pak Nam Pho Nakhon Sawan, The data were analyzed and descriptive. The study indicated that.

1.The history of the show Ang-Kor the goddess of Pak Nam Pho Nakhon Sawan. Year 2490 began with the first show. By Mr.Korsour Sae-tear The Chaozhou Chinese immigrant at Pak Nam Pho. The current practice shows Ang-Kor By Mr.Korsour Sae-tear Since the year 2509 Until the year 2530. Mr.Pichai Rojrattanarak Heads up Ang-Kor Up until now. There are a variety of different looks and gathered camouflage uniforms as guerrillas in order to rob the rich to help the poor.

2. The Ang-Kor is an element of the show is a musical instrument is a drum cymbals large wheels to unfold to the rhythm of the dance Ang-Kor. The dress shirt is a detailed front trousers dangling scarf, hat and turban. The equipment used to display Ang-Kor is the scepter tambourine snake in the Ang-Kor. Process choreography of the show, divided into a sitting posture, gait flatter timber port three steps left, right, gestures and posture of a spiral cord. In analyzing the Using the theory of visual arts In terms of the visual elements in the form of lines and shapes Ang-Kor 1 around the line 12 times the diagonal 44 at curve 12 rectangular 32 times triangular 10 shape circle two times a visual art that is most used diagonal manner of visual art that uses minimal shapes of Circle.

3. Role of the show Schofield Ang-Kor Chinese New Year is a joint parade Pak Nam Pho of goddess With the belief and faith goddess Pak Nam Pho Nakhon Sawan into the create a colorful parade on New Year's Cove. Ang-Kor show with the current U Gore will host the show down. The head of the broadcast Ang-Kor

contributes to youth and those who care for the Cultural performances Ang-Kor cause endures from generation to generation.
Keywords: Ang-Kor, dance, shapes, lines.

1. บทนำ

ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยมีการติดต่อสัมพันธ์กับชาวไทยเป็นเวลานาน และต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน สาเหตุที่ทำให้ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพราะต้องการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ทางเศรษฐกิจชาวจีนจะเข้ามาตั้งหลักปักฐานในเขตชายฝั่งทะเล บริเวณลุ่มแม่น้ำสายใหญ่ๆ ตั้งแต่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีนมาจนถึงปากน้ำโพ(สุชาติ แสงทองและคณะ. 2559: 6)

นครสวรรค์เป็นจังหวัดในภาคกลาง มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เป็นที่มาของคำว่าปากน้ำโพ จึงทำให้มีการค้าขายเกิดขึ้น จังหวัดนครสวรรค์เป็นเขตติดต่อระหว่างภาคเหนือและภาคกลาง จึงเป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าขาย และเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญ การค้าขายในจังหวัดนครสวรรค์ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เพราะมีการย้ายถิ่นฐานของคนจีน เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์เป็นจำนวนมาก

นครสวรรค์ถือว่าเป็นเมืองที่มีประชากรจีนอาศัยอยู่เป็นอันดับสามของประเทศไทย จึงได้นำเอาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม และสิ่งที่ตนเคารพนับถือติดตัวมาด้วยเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบกับเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอย่างลงตัว โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทย-จีน แล้วยังสามารถสร้างรายได้ในภาคธุรกิจประเภทต่างๆ อีกมากมาย มีงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพในเทศกาลตรุษจีนที่เห็นได้อย่างชัดเจน ชาวจีนที่มาอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ก็มีเทพเจ้าที่ตนเคารพนับถือกราบไหว้ เมื่อมาทำมาหากินและตั้งหลักปักฐานที่ปากน้ำโพต่างก็รวมตัวกันสร้างศาลเจ้า เพื่อเป็นที่พบปะพูดคุย ปรึกษาหารือเรื่องทำมาหากินเป็นศูนย์รวมจิตใจในยามคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอน การเกิดศาลเจ้าก็ได้พัฒนาพิธีกรรมต่างๆ ตามยุคตามสมัยไม่ว่าจะเป็นยามเรื่องมีความสุขหรือมีความทุกข์ทั้งด้านกายและจิตใจ ศาลเจ้าจึงเป็นสถานที่สำคัญในทุกสภาวการณ์ของชาวจีนและคนในท้องถิ่นใกล้เคียง จากความเชื่อความศรัทธาก่อให้เกิดเรื่องราวที่มีคุณค่าต่อสังคมมนุษย์(สุชาติ แสงทองและคณะ. 2559: 7)

ต่อมาประมาณ 100 ปี มาแล้ว ตลาดปากน้ำโพได้ เกิดโรคอหิวาตกโรค ระบาดครั้งใหญ่ ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมากบรรดาชาวจีนในปากน้ำโพได้นำเอา “กระดาษฮู” (กระดาษยันต์) จากศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าแม่ทับทิมไปเผาไฟแล้วเอาเถ้ากระดาษมาชงน้ำดื่ม ปรากฏว่าทำให้ หายจากโรคระบาดส่งผลให้เป็นที่เลื่องลือกันไปทั่วตั้งแต่นั้นมาชาวจีนในปากน้ำโพจึงได้อัญเชิญองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ทุกองค์ แห่รอบตลาดปากน้ำโพในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปี จนกลายเป็นประเพณีสืบทอดกันมา มากกว่า 80 ปี เพื่อเป็นสิริมงคลและความ

เจริญก้าวหน้าด้านการค้า การเคารพกราบไหว้ เปรียบเสมือนเทพเจ้าได้ มาอวยชัยให้พรยังร้านค้าอันเป็นแหล่งทำกิน ในพิธีจะมี ขบวนแห่มากมาย เช่น สิงโตจากคณะเชื้อสายจีนต่างๆ การแสดงเอ็งกอ ล่อโก้ว มังกรทอง ขบวนสาวงาม นางฟ้าและขบวนเจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำทุกปี(จิรวัฒน์ พิระสันต์.ธวัชพะยิ้ม.2553:6-7)

นอกจากนี้ในงานเทศกาลประเพณีแห่เจ้าเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ของชาวตลาดปากน้ำโพดังกล่าวแล้วนั้นยังได้นำเอาเรื่องราวของศิลปะการแสดงเอ็งกอมาแสดงร่วมด้วยเรียกว่า “เอ็งกอ-พะบู๊” เป็นการแสดงถึงการสู้รบมาอยู่ในขบวนแห่พิธีไหว้เจ้าของจีนด้วย ซึ่งคนจีนในจังหวัดนครสวรรค์ เชื่อว่าการไหว้เจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเพื่อขจัดสิ่งชั่วร้ายให้หมดไปและขอพรให้ชีวิตร่มเย็นเป็นสุข จึงจัดขบวนแห่และจัดงานเลี้ยงเฉลิมฉลองขอบคุณท่านที่ช่วยดูแลคุ้มครองและขอพร ศิลปะการแสดงเอ็งกอในขบวนดังกล่าว ทำให้ขบวนมีสีสันมากขึ้นและนักแสดงเอ็งกอจะเข้าไปอวยพรในบ้านที่มีการเซ่นไหว้เจ้า และเข้าไปเคารพเจ้า ในบ้านที่เปิดให้เข้าไปปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายและ อวยพรก่อนออกมาจากบ้าน ชาวปากน้ำโพไม่ว่าจะเชื้อชาติไทยหรือจีนจะถือว่าวันนี้เป็นวันมงคลเริ่มต้นชีวิตที่ดีใหม่อีกครั้ง(จิรวัฒน์ พิระสันต์.ธวัชพะยิ้ม.2553:6-7)

ศิลปะการแสดงเอ็งกอ เป็นการพูดตามสำเนียงแต้จิ๋ว ความโดยรูปศัพท์หมายถึงเพลงเกี่ยวข้าว การร้องเอ็งกอจะร้องเป็นจังหวะ เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงในการก้มเกี่ยวส่วนศิลปะการแสดงเอ็งกอที่จังหวัดนครสวรรค์ประยุกต์ใช้ในกระบวนแห่เฉลิมฉลอง ซึ่งนิยมแต่งหน้าทาปากและตีเกราะเคาะไม้ถือเป็นพัฒนาการไปในระดับหนึ่ง ตัวที่แต่งอ้างเกี่ยวกับนักรบกองโจรในวรรณกรรมจีน แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ที่รักษาการเคาะจังหวะเพื่อความพร้อมเพรียงไว้(จิรวัฒน์ พิระสันต์.ธวัชพะยิ้ม.2553:113)

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งและตระหนักในคุณค่าของศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่น จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษารูปแบบการแสดงเอ็งกอ ที่เป็นการแสดงในประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ นำข้อมูลมาวิเคราะห์รูปแบบการแสดงเอ็งกอที่เป็นเอกลักษณ์ของประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ เพื่อรวบรวมข้อมูลบันทึกเป็นหลักฐานในการศึกษาด้านศิลปะการแสดง อีกทั้งยังอนุรักษ์สืบทอดมิให้ศิลปะการแสดงอันเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น สูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็วและเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์รูปแบบการแสดงเอ็งกอ ของจังหวัดนครสวรรค์ทำการศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อศึกษารูปแบบวิธีแสดง ท่าเต้น และองค์ประกอบการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการแสดงเอ็งกอ คณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวมรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกต สัมภาษณ์ และบรรยายเชิงพรรณาวิเคราะห์

<u>ขั้นตอนที่ 1</u> การเก็บข้อมูล

1. การเก็บและรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม สังเกต สัมภาษณ์ ข้อมูลองค์ประกอบต่างๆ ของเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

3. บันทึกภาพถ่ายลักษณะรูปแบบการแสดง และองค์ประกอบต่างๆ ของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

<u>ขั้นตอนที่ 2</u> การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ เอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการแสดงเอ็งกอ มาวิเคราะห์รูปแบบ ท่าเต้นของเอ็งกอโดยนำทฤษฎีทางด้านนาฏศิลป์มาวิเคราะห์ วิเคราะห์ในด้านบทบาทหน้าที่ และภาพสะท้อนทางสังคม และวัฒนธรรม

<u>ขั้นตอนที่ 3</u> การเสนอผลการศึกษา

1. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา และนำเสนอเป็นรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ จำนวน 5 บท

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญในการวิจัย

1.2 วัตถุประสงค์

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.6 นิยามศัพท์

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1. การเลือกพื้นที่การศึกษา

3.2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 เอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

4.1 ประวัติความเป็นมาของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

4.2 รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

4.3 บทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

4.2 กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้เลือกเลือกสัมภาษณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคณะเอ็งกอจำนวน 9 คน ซึ่งจะแบ่งเป็นหัวหน้าคณะเอ็งกอ ผู้ฝึกซ้อมเอ็งกอ และนักแสดงเอ็งกอ

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องบันทึกภาพ ใช้ในการเก็บข้อมูลของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ อุปกรณ์การแสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ท่าเต้น และองค์ประกอบต่างๆ ของการแสดงเอ็งกอ

2. เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว ใช้ในการบันทึกการแสดงเอ็งกอ เพื่อนำมาวิเคราะห์ท่าเต้นของการแสดงเอ็งกอ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อดำเนินการวางแผนก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ หัวหน้าคณะเอ็งกอ นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ ผู้ฝึกซ้อมการแสดงเอ็งกอ นายคมสันต์ ถินขาว นายประสิทธิ์ อำพนันต์ นายประกิต เ ด ช ใกล้ นายพัทยา แสงจันทร์ นางทิพย์สุดา นาคศาลา และนักแสดงเอ็งกอ นายหิรัณย์ นพนาคีพงษ์ เด็กชายธนาธิป หนูศิลา เด็กหญิงอภิสรา รอบแคว้น โดยมีการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยวิเคราะห์จากทฤษฎีที่นำวิเคราะห์ จากการสังเกต สัมภาษณ์ ภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว วิเคราะห์เรียบเรียงตามองค์ประกอบของการแสดงเอ็งกอ และบรรยายเชิงพรรณาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์เริ่มมีการแสดงครั้งแรก ปีพ.ศ.2490 โดยนายคอซัว แซ่เตีย เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ นายคอซัว แซ่เตีย เคยแสดงเอ็งกอที่ประเทศจีนมาก่อน เมื่อมาอยู่ที่ปากน้ำโพจึงชักชวนเพื่อนๆมาฝึกหัดแสดงเอ็งกอกัน โดยใช้ไม้พลองมาฝึกควงและท่าเต้น จนเกิดเป็นการแสดงเอ็งกอครั้งแรกของปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ในครั้งนั้นมีผู้แสดงควงไม้พลอง 16 คน คนตีกลองเล็ก 16 คน นักดนตรีมี กลองใหญ่ แฉ ฉาบ ล้อ ในการแสดงเอ็งกอจะมีการแสดงพะบู้ต่อท้ายด้วย การแสดงพะบู้คือการแสดงศิลปะการต่อสู้โดยใช้อาวุธต่างๆ จากการสัมภาษณ์นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ หัวหน้าคณะเอ็งกอ เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ได้ฝึกหัดการแสดงเอ็งกอจากนายคอซัว แซ่เตีย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2509 เป็นนักแสดงเอ็งกอมาตลอดจนถึงปีพ.ศ.2530 นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ จึงขึ้นมาเป็นหัวหน้าคณะเอ็งกอต่อจนถึงปัจจุบัน นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ เล่าว่าการแสดงเอ็งกอนี้เป็นเรื่องราวของวีรบุรุษนักรบเขาเหลียงซัน ทั้ง 108 คน ซึ่งมีอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันรวมตัวกันพรางหน้าตาและการแต่งการให้มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน เป็นกองโจรเพื่อปล้นคนรวยเพื่อช่วยคนจน

ในปัจจุบันนี้การแสดงเอ็งกอมีการปรับปรุงอุปกรณ์การแต่งกายให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้นมากกว่าเดิม แต่เดิมเพียงใส่เสื้อยืดสีขาวมีผ้าโพกหัว มีผ้าพันคอ นุ่งกางเกงสี มีผ้าพันเอว สวมรองเท้าผ้าใบและมีผ้าพันแข้ง โดยยืมหมวกกับหนวดมาจากโรงงิ้ว การแต่งหน้าแต่เดิมก็อาศัยงิ้วมาแต่งหน้าให้กับการแสดงเอ็งกอ ในปัจจุบันนักแสดงเอ็งกอจะแต่งหน้ากันเองโดยมีลักษณะ

การแต่งหน้าที่เป็นเอกลักษณ์ตามตัวละครวีรบุรุษแห่งเขาเหลียงซัน ทั้ง 108 คน โดยจะมีการแต่งหน้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ตัวละครหลักๆของการแสดงเอ็งกอ คือ หนวดดำ หนวดแดง ผู้เล่นงู เป็นต้น

การแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์มีองค์ประกอบของการแสดงคือเครื่องดนตรีจะมี กลองใหญ่ แฉ ฉาบใหญ่ ล้อ เพื่อบรรเลงไปตามจังหวะให้ท่าเต้นของเอ็งกอมีจังหวะที่ฮึกเหิมมากยิ่งขึ้น การแต่งกายของเอ็งกอมีรายละเอียดคือ เสื้อ กางเกง ผ้าห้อยด้านหน้า ผ้าคล้องคอ ผ้าโพกหัว หมวก ในการแสดงเอ็งกอ จะแบ่งฝ่ายคือฝ่ายหนวดดำและฝ่ายหนวดแดง โดยมีผู้เล่นงูนำหน้าทั้ง 2 ฝ่าย ผู้เล่นงูนั้นเปรียบเสมือนหมอผีของชนเผ่า ผู้ที่มีวิชาอาคม นำหน้าการแสดง ก่อนที่จะทำการฝึกซ้อมนักแสดงจะต้องถือปฏิบัติตามกฎของคณะอย่างเคร่งครัด โดยต้องไหว้เทพเจ้าที่คณะเอ็งกอนับถือก่อน โดยจะมีพิธีกรรมคือก่อนเริ่มฝึกซ้อมหัวหน้าคณะจะเดินทางไปไหว้เทพเจ้าเตียเทียนซือกง ศาลเจ้าปากคลอง อำเภอโกรกพระ แล้วจึงนำน้ำมนต์และกระถางธูป มาประดิษฐานไว้ที่คณะในจุดที่จะทำการฝึกซ้อม นักแสดงทุกคนจะต้องไหว้เทพเจ้าที่คณะก่อนเริ่มการซ้อมทุกๆ ครั้ง เมื่อถึงวันแสดงจริงจะมีการแต่งหน้าแต่งกายครบชุด หัวหน้าคณะจะนำไหว้เทพเจ้า หลังจากนั้นจะให้นักแสดงทุกคน แสดงเอ็งกอวิ่งเข้ามาในสถานที่ตั้งโต๊ะไหว้เทพเจ้า หัวหน้าคณะจะนำเกลือป่นผสมกับขี้เถ้าในกระถางธูป แล้วซัดไปรอบๆ บริเวณเพื่อปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีและประพรมน้ำมนต์ให้กับนักแสดงทุกคนก่อนจะเริ่มการแสดง

กระบวนท่าเต้นของการแสดงแบ่งออกได้เป็น ท่าเดิน ท่านั่ง ท่าประจบไม้ ท่าสามก้าว ท่าขยับซ้ายขวา ท่าก้นหอย และท่าร้อยเชือก โดยกระบวนท่าในการแสดงเอ็งกอจะทำประมาณ 2 รอบถือว่าครบกระบวนท่าเต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กระบวนท่าเต้นของเอ็งกอ ได้ใช้หลักทฤษฎีทัศนศิลป์ ในส่วนขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ในรูปแบบของ เส้น และรูปทรง ในกระบวนท่าเต้นของการแสดงเอ็งกอ 1 รอบ ปรากฏเส้นตรง 12 ครั้ง เส้นทแยง 44 ครั้ง เส้นโค้ง 12 ครั้ง รูปทรงมุมฉาก 32 ครั้ง รูปทรงสามเหลี่ยม 10 ครั้ง รูปทรงวงกลม 2 ครั้ง มีลักษณะทัศนศิลป์ที่ใช้มากที่สุดคือ เส้นทแยง ลักษณะทัศนศิลป์ที่ใช้น้อยที่สุด รูปทรงวงกลม

บทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ คือ เป็นการร่วมขบวนแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และเป็นการสร้างความสนุกสานสีสันให้กับขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ซึ่งการแสดงเอ็งกอในปัจจุบันนี้เริ่มมีผู้สนใจจะเข้าร่วมการแสดงน้อยลง หัวหน้าคณะจึงถ่ายทอดการแสดงเอ็งกอให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจต่อไปเพื่อเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมการแสดงเอ็งกอให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่น ในครั้งนี้เอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดนครสวรรค์ เข้าร่วมฝึกซ้อมการแสดงเอ็งกอ และร่วมแสดงในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ

แผนผังการเคลื่อนไหวของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

6. การอภิปรายผล

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดงเอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์เริ่มมีการแสดงครั้งแรก ปีพ.ศ.2490 โดยนายคอซัว แซ่เตีย เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ นายคอซัว แซ่เตีย เคยแสดงเอ็งกอที่ประเทศจีนมาก่อน เมื่อมาอยู่ที่ปากน้ำโพจึงชักชวนเพื่อนๆมาฝึกหัดแสดงเอ็งกอกัน จนเกิดเป็นการแสดงเอ็งกอครั้งแรกของปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ในครั้งนั้นมีผู้แสดงควงไม้พลอง 16 คน คนตีกลองเล็ก 16 คน นักดนตรีมี กลองใหญ่ แฉ ฉาบ ล้อ นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ หัวหน้าคณะเอ็งกอเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ได้ฝึกหัดการแสดงเอ็งกอจากนายคอซัว แซ่เตีย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2509 เป็นนักแสดงเอ็งกอมาตลอดจนถึงปีพ.ศ.2530 นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ จึงขึ้นมาเป็นหัวหน้าคณะเอ็งกอต่อจนถึงปัจจุบัน นายพิชัย โรจน์รัตนรักษ์ เล่าว่าการแสดงเอ็งกอนี้เป็นเรื่องราวของวีรบุรุษนักรบเขาเหลียงซัน ทั้ง 108 คน ซึ่งมีอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันรวมตัวกันพรางหน้าตาจะเขียนหน้าต่างกันเป็นเอกลักษณ์ของใครของมันและการแต่งการเป็นกองโจรเพื่อปล้นคนรวยเพื่อช่วยคนจน แสดงออกถึงคุณธรรมที่ดีของวีรบุรุษเขาเหลียงซัน ที่รับไม่ได้กับคนที่โกงชาติ ปล้นคนโกงชาติโกงแผ่นดินเอารัดเอาเปรียบประชาชน ได้ทรัพย์สินมาก็แบ่งให้คนยากจนจากทฤษฎีการแพร่กระจาย ทำให้วัฒนธรรมจากชนชาติต่างๆที่ย้ายถิ่นฐานมาอาศัยยังถิ่นฐานใหม่ ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมของชนชาติตนเองมาแพร่กระจายวัฒนธรรมในถิ่นฐานใหม่จนเกิดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดขึ้น

2. องค์ประกอบของการแสดงคือเครื่องดนตรีจะมี กลองใหญ่ แฉ ฉาบใหญ่ ล้อ เพื่อบรรเลงไปตามจังหวะให้ท่าเต้นของเอ็งกอมีจังหวะที่ฮึกเหิมมากยิ่งขึ้น การแต่งกายของเอ็งกอมีรายละเอียดคือ เสื้อ กางเกง ผ้าห้อยด้านหน้า ผ้าคล้องคอ ผ้าโพกหัว หมวก ในการแสดงเอ็งกอจะแบ่งฝ่ายคือฝ่ายหนวดดำ และฝ่ายหนวดแดง โดยมีผู้เล่นงูนำหน้าทั้ง 2 ฝ่าย ผู้เล่นงูนั้นเปรียบเสมือนหมอผีของชนเผ่า ผู้ที่มีวิชาอาคม นำหน้าการแสดง กระบวนท่าเต้นของการแสดงแบ่งออกได้เป็น ท่าเดิน ท่านั่ง ท่าประจบไม้ ท่าสามก้าว ท่าขยับซ้ายขวา ท่าก้นหอย และท่าร้อยเชือก โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กระบวนท่าเต้นของเอ็งกอ ได้ใช้หลักทฤษฎีทัศนศิลป์ ในส่วนขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ในรูปแบบของ เส้น และรูปทรง ในกระบวนท่าเต้นของการแสดงเอ็งกอ 1 รอบ ปรากฏเส้นตรง 12 ครั้ง เส้นทแยง 44 ครั้ง เส้นโค้ง 12 ครั้ง รูปทรงมุมฉาก 32 ครั้ง รูปทรงสามเหลี่ยม 10 ครั้ง รูปทรงวงกลม 2 ครั้ง มีลักษณะทัศนศิลป์ที่ใช้มากที่สุดคือเส้นทแยง ลักษณะทัศนศิลป์ที่ใช้น้อยที่สุด รูปทรงวงกลม จากทฤษฎีทัศนศิลป์ที่ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ท่าเต้นของการแสดงเอ็งกอนั้นสามารถวิเคราะห์กระบวนท่าเต้นของเอ็งกอ ส่วนขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ในรูปแบบ เส้น และรูปทรง

3. จากทฤษฎีหน้าที่นิยม ทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีนี้มาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ พบว่าบทบาทหน้าที่ของการแสดงเอ็งกอ ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ คือ เป็นการร่วมขบวนแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และเป็นการสร้างความสนุกสานสีสันให้กับขบวนแห่ในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ซึ่งการแสดงเอ็งกอในปัจจุบันนี้เริ่มมีผู้สนใจจะเข้าร่วมการแสดงน้อยลง หัวหน้าคณะจึงถ่ายทอดการแสดงเอ็งกอให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจต่อไปเพื่อเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมการแสดงเอ็งกอให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่น ในครั้งนี้เอ็งกอ คณะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดนครสวรรค์ เข้าร่วมฝึกซ้อมการแสดงเอ็งกอ และร่วมแสดงในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ในปีนี้ด้วย เพื่อเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมการแสดงเอ็งกอให้กับเยาวชนไม่ให้สูญหายไปจากเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อให้การแสดงเอ็งกอ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ให้คงอยู่สืบไปควรมีกระบวนการสืบทอด อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเอ็งกอ นี้ไม่สูญหายไปจากจังหวัดนครสวรรค์

2. หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุน งบประมาณ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงเอ็งกอ เพื่อให้การแสดงเอ็งกอยังคงเป็นศิลปวัฒนธรรมการแสดงที่อยู่คู่ชุมชนสืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยถึงกระบวนการสืบทอดการแสดงเอ็งกอ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลต่างๆที่มีผลกระทบต่อการแสดงเอ็งกอ

บรรณานุกรม

สุชาติ แสงทองและคณะ. (2559). **โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะและวัฒนธรรม ท้องถิ่น(นครสวรรค์ศึกษา)คนจีนปากน้ำโพ.** นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

จิรวัฒน์ พิระสันต์ ธวัช พะยิ้ม (2553). **รายงานการวิจัย ความสัมพันธ์ระว่างศิลปะการแสดงเอ็งกอกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จังหวัดนครสวรรค์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

อิทธิพลของการแสดงที่ส่งผลต่อความเชื่อในขบวนแห่ประเพณี เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์

INFLUNCE OF DRAMA EFFECTIVE BELIEF CHAO POH - CHAO MAE PAKNAMPHO PROCESSION NAKHONSAWAN

เยาวนาถ ดาเกลี้ยง*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ 2.เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ 3.เพื่อศึกษาปัจจัยของการแสดงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1.ประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด จากคำบอกเล่ารุ่นสู่รุ่นพบว่าประเพณีการแห่เจ้าเกิดขึ้นก่อนการเกิดโรคระบาด (อหิวาตกโรค)ในชุมชน เริ่มแรกมีการจัดขบวนแห่เจ้าทางน้ำใช้เวลาแห่ 2 วัน ต่อมาเมื่อการคมนาคมสะดวกมากยิ่งขึ้นจึงเปลี่ยนมาจัดขบวนแห่ที่ถนนจนถึงปัจจุบัน จุดเริ่มต้นของพลังแห่งศัทธาในองค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่แควใหญ่ เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่ชุมชนในตลาดนครสวรรค์เกิดโรคระบาด ได้มีการอันเชิญองค์เจ้าพ่อมาทำพิธีกรรมเพื่อช่วยชาวบ้าน โดยเขียนยันต์ หรือ “ฮู้”ใส่กระดาษ แล้วนำไปเผาทำน้ำมนต์ดื่มกินเพื่อรักษาโรคและปัดเป่าให้เกิดศิริมงคล จนโรคระบาดหายสิ้น ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์เล่าขานปากต่อปากจนกลายเป็นตำนานจนถึงปัจจุบัน

2.การแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ในปี 2560 มีจำนวน 7 การแสดง 1.การแสดงเสือไหหลำ 2.การแสดงคณะมังกรทอง 3.การแสดงสิงโต 4.การแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ 5.การแสดงเด็กรำถ้วย 6.การแสดงขบวนนางฟ้า 7.การแสดงล่อโก๊ว การแสดงที่พบทั้งหมดมีองค์ประกอบตามทฤษฎีนาฏยลักษณ์ คือ ประกอบด้วย เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ดนตรี และการจำแนกการแสดง

3. ปัจจัยของการแสดงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ 1.เกิดการรวมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น การละเล่นของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ มี 5 กลุ่ม คือ ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนฮะกา ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนชาวแคะ และชาวจีนไหหลำ ได้นำการแสดงของตนเข้า

---

* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ร่วมขบวนแห่ ด้วยความศัทธาพร้อมทั้งร่วมเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีน 2.เกิดความสามัคคีและความร่วมมือของหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน ที่รวมใจกันจัดงานสนับสนุนทั้งกำลังทุนทรัพย์ กำลังแรงกาย และกำลังใจ 3.จากประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน 100 ปี เกิดเป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์การแสดงต่างๆในทุกปีให้สวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชมการแสดง เป็นการรักษา อนุรักษ์ สืบสานจากรุ่นสู่รุ่นให้ประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ และการแสดงของชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษาดำรงอยู่สืบไป
คำสำคัญ: เทศกาลตรุษจีน, ขบวนแห่, งานประเพณีเจ้าพ่อ -เจ้าแม่ปากน้ำโพ, การแสดงในขบวนแห่

ABSTRACT

The purposes of this research was to study in terms of the history about Chao Poh - Chao Mae Paknampho Procession, the performances which occur in the procession and the performances' factors which affect the procession and informed in the format of qualitative research. In addition, the data were analyzed using the method of the descriptive research. The findings indicated that

1. The beginning of Chao Poh -Chao Mae Paknampho Procession Nakhonsawan is unknown. However, according to the story was narrated from generation to generation, Chao Poh - Chao Mae Paknampho Procession Nakhonsawan has started before an epidemic(Cholera) broke out in the community. At first, the procession takes place in the river and performs for two days, but after the transportation is developed the procession takes place in the street instead. The power of faith toward Chao Poh - Chao Mae Khwae Yai's medium originates the medium's achievement of disease eradication in the past. Once the community in Nakhonsawan market had an outbreak, people in the market respectfully invited the medium to eliminate the disease. The medium writes a mystic symbol on paper as the talisman or "Hoo" then burns it for making holy water which capable to heal the disease and bless. Therefore, the holiness of the medium that can eradicate disease result in Chao Poh - Chao Mae Paknampho Nakhonsawan's medium becomes a legend until now.

2. Seven performances that occur in the Chao Mae Paknampho Procession Nakhonsawan 2017 are Hailam Tiger show, the golden Dragon Show, Lion Show, Eng Gor Show, Kids Dance Cup Show, Fairy procession Show, Lor Kow Show. All of the performances have a composition which accords to the essence

of classical dance features theory in terms of costume, property, music, and the Classification of performance.

3. The performances' factors which affect the procession are the combination of local culture. Amusement's Chinese emigration settle down in Nakhonsawan province that consist of Teochew, Hakka, Cantoneses, Hokkien and Hainanese. They present performances to procession with faith and celebrate to Chinese festival. Through unity and cooperation of government agencies, community and people that united in action and spirit for festival. The traditions inherit about 100 years. It is occur to the power of create performance every years that make beautiful and conserving national culture that Inherited from generation to generation of Chao Poh - Chao Mae Paknampho Procession Nakhonsawan and the performance's Chinese living out those values.

Keywords : Chinese New Year, parade, History about Chao Poh - Chao Mae Paknampho Procession, Performances in the procession

1. บทนำ

เทศกาลตรุษจีน เป็นงานเฉลิมฉลองที่ยาวที่สุดและสำคัญที่สุดในปฏิทินจีน จุดกำเนิดของตรุษจีน มีประวัติหลายศตวรรษและมีความสำคัญมายาวนาน มีการจัดเฉลิมฉลองกันในหลายประเทศที่มีประชากรชาวจีนอาศัยอยู่ เช่น จีนแผ่นดินใหญ่ ฮ่องกง อินโดนีเซีย มาเก๊า มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไต้หวัน ไทย รวมทั้งในชุมชนชาวจีนที่ต่างๆ ตรุษจีนถูกมองว่าเป็นวันหยุดสำคัญสำหรับชาวจีนและได้มีอิทธิพลต่อการเฉลิมฉลองการขึ้นปีใหม่จันทรคติของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรวมทั้งเกาหลี (โชลนาล) ภูฏาน และเวียดนาม

วันตรุษจีนถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีของชาวจีนในจีนแผ่นดินใหญ่และชาวจีนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งวันตรุษจีนนี้นับเป็นวันพิเศษและมีความสำคัญยิ่งสำหรับคนจีนจะมีการเฉลิมฉลองกันไปทั่วโลก โดยเฉพาะชุมชนขนาดใหญ่ของคนจีนในประเทศต่างๆ ในวันตรุษจีนนี้ชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนถือว่าเป็นวันที่สมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะไปประกอบธุรกิจการงานที่ไหน หากอยู่ในจังหวัดหรือในประเทศเดียวกัน บรรดาสมาชิกในครอบครัวชาวจีนเหล่านั้น จะกลับบ้านมาพบปะกันอย่างพร้อมเพรียงกัน คล้ายกับวันสงกรานต์ที่ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทย

ในเทศกาลตรุษจีนของจังหวัดนครสวรรค์มีประเพณีการแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพเป็นประเพณีที่กลายเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมา การแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพเริ่มครั้งแรกเมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนจากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสของชาวไหนนำ คุณเตียงตุ่น แซ่ภู่ ว่าการแห่เจ้ามีมาก่อนที่จะเกิดโรคระบาดโดยสมัยก่อนแห่ทางน้ำ ใช้เวลา

ในการแห่ 2 วัน โดยอัญเชิญรูปจำลองเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าพ่อกวนอู-เจ้าแม่ทับทิม ประทับบนเกี้ยว แล้วนำลงเรือบรรทุกข้าวหรือบรรทุกไม้ ล่องไปทางตลาดใต้ บ้านตากุ๋ย แล้วอัญเชิญกลับศาล วันที่สองจะมีการทำการแห่ขึ้นไปทางเหนือทางสถานีรถไฟ ขบวนแห่จะมีแต่เฉพาะองค์เจ้าและพะโหล่ว ต่อมาเมื่อมีการคมนาคมทางบกสะดวก จึงได้อัญเชิญแห่รอบตลาดปากน้ำโพ และได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมของชาวไหนนำ คือการเชิดเสือ มาร่วมในขบวน

จวบจนกระทั่งปี พ.ศ.2460-2462 เกิดโรคห่า (อหิวาตกโรค) ระบาด ทำให้ประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุเพราะการแพทย์ การสาธารณสุขสมัยนั้นยังไม่เจริญเท่าที่ควร ชาวบ้านต้องพึ่งพาหมอตามบ้าน หรือซินแสจีน แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งโรคระบาดได้ ส่วนใหญ่หันไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในครั้งนั้นเจ้าพ่อแควใหญ่ (เจ้าพ่อเทพารักษ์) ได้ประทับทรง ทำพิธีรักษาโรคด้วยการเขียน “ยันต์กระดาษ” หรือเรียกว่า "ฮู้" ให้ติดตัวหรือปิดไว้หน้าบ้าน และได้นำฮู้เผาไฟเพื่อทำน้ำมนต์ให้ประชาชนได้ดื่มกินและประพรมรอบตลาด บริเวณใดที่ได้ทำพิธีแล้วก็จะใช้ผ้าแดง กั้นไว้ให้ประชาชนผ่านไปผ่านมาเส้นนี้ได้ เป็นผลให้การระบาดของโรคหมดไป ความศักดิ์สิทธิ์จากปากต่อปากที่เล่าขานและแรงศรัทธา จึงทำให้มีผู้คนศรัทธามากราบไหว้เพิ่มขึ้นทุกปี

ปัจจุบันประเพณีการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่เทศกาลตรุษจีนได้สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดนครสวรรค์เป็นอย่างมาก ซึ่งรูปแบบการจัดงานได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย โดยได้คัดเลือกชาวตลาดปากน้ำโพเข้ามาเป็นคณะกรรมการจัดงาน หรือที่เรียกว่าคณะกรรมการกลาง โดยการจัดงานในปัจจุบันจะจัดงานในภาคกลางคืนถึง 12 คืน โดยในงานจะจัดให้มีการอุปรากรจีนทั้งไหหนำและแต้จิ๋ว การจัดขบวนแห่กลางคืนมีแสงสีที่สวยงาม ซึ่งการแห่กลางคืนนี้ถือได้ว่าเป็นการแห่ล้างตลาดก่อนที่วันรุ่งขึ้นจะอัญเชิญองค์เจ้าพ่อเจ้าแม่ออกแห่

ด้วยความสำคัญจากประเพณีการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ตรุษจีนปากน้ำโพนครสวรรค์ ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต สังคม ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ที่ถ่ายทอดให้เห็นได้อย่างชัดเจนในเทศกาลตรุษจีน นอกจากนี้ยังพบรูปแบบการแสดงที่เกิดขึ้นในขบวนแห่ทั้งกลางคืนและกลางวัน ที่สามารถเชื่อมโยงศัทธา ความเชื่อ พิธีกรรม เข้าด้วยกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ รวมทั้งวิเคราะห์ถึงปัจจัยของการแสดงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อที่เกิดขึ้น ในสภาพสังคมและวัฒนธรรมยุคปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์

2.เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์

3.เพื่อศึกษาปัจจัยของการแสดงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะประวัติความเป็นมาของประเพณี แห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ การแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่กลางคืนและกลางวันในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ในปี 2560 เท่านั้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะการตั้งคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบ

2. สมุดจดบันทึก ใช้ในการจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจดข้อมูลองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ในการลงพื้นที่ภาคสนาม บ้านเนินศาลา

3. กล้องบันทึกภาพถ่ายและวีดีโอ ใช้บันทึกภาพระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนามและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, หอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร , ห้องสมุดประชาชน จ.นครสวรรค์ , เทศบาลนครนครสวรรค์ ,วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ , สมาคมไหหนำ และศึกษาข้อมูลค้นคว้าเพิ่มเติมจากอินเตอร์เน็ต

ขั้นที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม เก็บข้อมูลภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากงาน ตรุษจีนนครสวรรค์ ระหว่างวันที่ 21 ม.ค. – 1 ก.พ. 2560 และสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากประชาชนผู้เข้าร่วมงาน ผู้แสดง และผู้จัดงาน ส่วนหนึ่ง

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาใช้การวิเคราะห์ในรุปแบบเชิงพรรณนา เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการครบถ้วนแล้ว นำมาเรียงจัดหมวดหมู่ ประกอบกับเอกสารที่ศึกษาค้นคว้าทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ ตามแนวทฤษฎีทางมานุษยวิทยา ทฤษฎีทางการแสดงของศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬรักษ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยและนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนเชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ 2.เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ 3.เพื่อศึกษาปัจจัยของการแสดงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1.ประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด จากคำบอกเล่ารุ่นสู่รุ่นพบว่าประเพณีการแห่เจ้าเกิดขึ้นก่อนการเกิดโรคระบาด (อหิวาตกโรค)ในชุมชน เริ่มแรกมีการจัดขบวนแห่เจ้าทางน้ำใช้เวลาแห่ 2 วัน ต่อมาเมื่อการคมนาคมสะดวกมากยิ่งขึ้นจึงเปลี่ยนมาจัดขบวนแห่ที่ถนนจนถึงปัจจุบัน จุดเริ่มต้นของพลังแห่งศัทธาในองค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่แควใหญ่ เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่ชุมชนในตลาดนครสวรรค์เกิดโรคระบาด ได้มีการอันเชิญองค์เจ้าพ่อมาทำพิธีกรรมเพื่อช่วยชาวบ้าน โดยเขียนยันต์ หรือ “ฮู้”ใส่กระดาษ แล้วนำไปเผาทำน้ำมนต์ดื่มกินเพื่อรักษาโรคและปัดเป่าให้เกิดศิริมงคล จนโรคระบาดหายสิ้น ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์เล่าขานปากต่อปากจนกลายเป็นตำนานจนถึงปัจจุบัน

2.การแสดงที่ปรากฏในขบวนแห่ประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ในปี 2560 มีจำนวน 7 การแสดง 1.การแสดงเสือไหหลำ 2.การแสดงคณะมังกรทอง 3.การแสดงสิงโต 4.การแสดงเอ็งกอ-พะบู๊ 5.การแสดงเด็กรำถ้วย 6.การแสดงขบวนนางฟ้า 7.การแสดงล่อโก๊ว การแสดงที่พบทั้งหมดมีองค์ประกอบตามทฤษฎีนาฏยลักษณ์ คือ ประกอบด้วย เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ดนตรี และการจำแนกการแสดง

3. ปัจจัยของการแสดงที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ในขบวนแห่ประเพณีแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ 1.เกิดการรวมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น การละเล่นของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ มี 5 กลุ่ม คือ ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนฮะกา ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนชาวแคะ และชาวจีนไหหลำ ได้นำการแสดงของตนเข้าร่วมขบวนแห่ ด้วยความศัทธาพร้อมทั้งร่วมเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีน 2.เกิดความสามัคคีและความร่วมมือของหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน ที่รวมใจกันจัดงานสนับสนุนทั้งกำลังทุนทรัพย์ กำลังแรงกาย และกำลังใจ 3.จากประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน 100 ปี เกิดเป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์การแสดงต่างๆในทุกปีให้สวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชมการแสดง เป็นการรักษาอนุรักษ์ สืบสานจากรุ่นสู่รุ่นให้ประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ และการแสดงของชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษาดำรงอยู่สืบไป

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานการจัดงานประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ให้คงอยู่และสามารถศึกษาค้นคว้าเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจได้

2. หน่วยงานต่างๆควรจัดให้มีการจัดสถานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติหรือตำนานประเพณีการแห่เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ปากน้ำโพ นครสวรรค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

. 1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการแสดงที่เฉพาะตามองค์ประกอบของแต่ละการแสดง

2. ควรมีการวิจัยการแสดงในรูปแบบการบรูณาการเพื่อเพิ่มกระบวนการที่สามารถฝึกปฏิบัติการแสดงได้

บรรณานุกรม

วีระศิลป์ ช้างขนุน. (2560). **การสื่อสารในนาฏกรรมไทย.** กรุงเทพ: โรงพิมพ์มิตรศยา.

ณรงค์ เส็งประชา. (2532). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพ: โอเดียนสโตร์“**ตำนานศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม(แควใหญ่)**,” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา:http://www.chinesenewyear.in.th/cgibin/chinesenewyear/news.pl?id_news=0035], 29 มกราคม 2551ธนพล

วิวัฒน์พานิชย์. (2553). **การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สมาคมไหหนำนครสวรรค์. (2552). เอกสารประชาสัมพันธ์: นครสวรรค์

สุชาติ แสงทอง และคณะ. (2559). **โครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น (นครสวรรค์ศึกษา) คนจีนปากน้ำโพ.** สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสริมพงษ์ คุณาวงศ์, “**เล่าขานตำนานคนจีนในปากน้ำโพ**,” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.chinesenewyear.in.th/cgibin/chinesenewyear/news.pl?id_news=0014], 29 มกราคม 2551.

ยศ สันตสมบัติ. (2537). **มนุษย์กับวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
(Transformational Leadership)

ประเทือง ภูมิภัทราคม*
วินัย ทองมั่น**

บทนำ

ในการบริหารองค์การสมัยใหม่ในภาวะที่สภาพการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการแข่งขันอย่างรุนแรงในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำตามสถานการณ์คงไม่เพียงพอและเหมาะสมกับการบริหารองค์การในสภาวการณ์เช่นนี้ แม้ว่าภาวะผู้นำเหล่านี้ยังสามารถนำมาใช้ได้ แต่ในหลายกรณีของการบริหารองค์การยุคใหม่อาจไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่ควรจะเป็น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การจะเป็นทางออกสำหรับการบริหารในสภาวการณ์ดังกล่าว เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะผู้นำที่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี เพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจ เกิดความต้องการและเพิ่มคุณค่างานขององค์การ ต้องการบรรลุเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน น่าจะเหมาะสมกับภาวการณ์เช่นนี้มากกว่า

แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก James MacGregor Burns ได้เขียนหนังสือ เมื่อปี ๑๙๗๘ โดยนิยามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้นำและผู้ตามยกระดับคุณธรรมและแรงจูงใจซึ่งกันและกันให้สูงขึ้น

ต่อมา Bernard M. Bass ได้พัฒนาต่อยอดแนวคิดของ Burns ได้เขียนหนังสือ “Leadership and Performance Beyond **Expectations**” ในปี ๑๙๘๕ โดย Bass กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ตามอยู่เหนือความสนใจในตนเอง ผ่านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การตระหนักในปัจเจกบุคคล ผู้นำจะยกระดับวุฒิภาวะและอุดมการณ์ของผู้ตามที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ การบรรลุสัจการแห่งตน (self - actualization) ความอยู่ดีของสังคม องค์การและผู้อื่น นอกจากนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มที่จะกระตุ้นความหมายของงานในชีวิตของผู้ตามให้สูงขึ้น อาจจะชี้นำหรือมีส่วนในการยกระดับความต้องการทางคุณธรรมให้สูงขึ้นด้วย

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

** หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เพื่อให้เข้าใจเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงดีและลึกซึ้งขึ้น ในบทความทนี้ผู้เขียนจึงใคร่ขอกล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแนวทางเลือกใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Burns ได้อธิบายความหมายของภาวะผู้ทำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการยกระดับคุณธรรมและแรงจูงใจของทั้งผู้นำและผู้ตามให้สูงขึ้น ผู้นำจะต้องมีคุณธรรมและยกระดับจิตสำนึกของผู้ตามผ่านการแสดงอุดมคติและค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรม เช่น เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเสมอภาค ความสงบสุข และมนุษยธรรม ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของอารมณ์ เป็นต้นว่า ความกลัว ความโลภ ความริษยา หรือความเกลียดชัง (Burns , ๑๙๗๘ : ๑๙ – ๒๐) ส่วน Bassซึ่งเป็นผู้ขยายแนวคิดของ Burns ได้ให้ความหมายของภาวะผู้oeการเปลี่ยนแปลงไว้ในมุมที่ผู้นำมีผลกระทบต่อผู้ตามคือผู้นำจะทำให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกไว้วางใจ ชื่นชม จงรักภักดี และเคารพยกย่องยอมรับในตัวผู้นำ ซึ่งสภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะเปลี่ยนแปลงและจูงใจผู้ตาม (Burns , ๑๙๘๕ : ๒๐)

ส่วน **Mushin sky** , (๑๙๗๗ : ๓๗๓) ให้ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่าเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพล การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและสมมุติฐานของสมาชิกในองค์การและสร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ขององค์การ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของผู้นำต่อผู้ตาม แต่ผลกระทบของอิทธิพลนั้นเป็นการให้อำนาจแก่ผู้ตามให้กลับมาเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงหน่วยงานในกระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์การ ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงถูกมองว่าเป็นกระบวนการร่วมและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำในระดับต่างๆ ในหน่วยงานย่อยขององค์การ สำหรับ Yukl (๒๐๐๖ : ๒๐๔) ให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในแง่ของการที่ผู้สร้างศรัทธาเชื่อถือให้เกิดแก่ผู้ตามโดยให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นการทำให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกไว้วางใจ ชื่นชม จงรักภักดี และเคารพยกย่องในตัวผู้นำ และผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังกระตุ้นให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าความคาดหวัง ซึ่งคล้ายๆกับที่ Bass ได้ให้ความหมายไว้ข้างต้น

ส่วน **ทิพยรัตน์ คชพงษ์** (๒๕๕๑ : ๑๗) ให้ความหมายภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงไว้ว่าหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านแรงจูงใจที่เกิดจากการประพฤติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำ การสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม การกระตุ้นศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้ตาม การตระหนักถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล และการดูแลผู้ตามอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจเข้าถึง และพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้เหมาะสมตามรายบุคคล ซึ่งพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลต่อผู้ตามทางด้านค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ จริยธรรม รวมไปถึงด้านการประพฤติปฏิบัติทำให้ผู้ตามเกิดแรงจูงใจภายในตนเองเพิ่มสูงขึ้นในด้านความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จ

ความรู้สึกถึงพลังอำนาจที่มีอยู่ในตนเอง ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ความรู้สึกผูกพันต่อกลุ่มและเป้าหมายกลุ่ม และความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าทั้งต่อองค์การและคนรอบข้าง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหมายถึง กระบวนการยกระดับคุณธรรม จริยธรรมและแรงจูงใจให้สูงขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม เป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือขององค์การ เป็นกระบวนการกระตุ้นทางความคิด การตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีอุดมคติคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตามและสังคม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มแรกนั้น James MacGregor Burns มีแนวคิดว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ผู้นำและผู้ตามต่างก็ยกระดับคุณธรรมและแรงจูงใจซึ่งกันและกันให้สูงขึ้นกว่าเดิม ผ่านวิสัยทัศน์และบุคลิกภาพของภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแก่ผู้ตาม เปลี่ยนแปลงความคาดหวังและแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งต่างจากภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) กล่าวคือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่ได้อยู่บนพื้นฐานการรับและการให้ (Give and take) แต่อยู่บนพื้นฐานของบุคลิกภาพ คุณลักษณะและความสามารถในการเปลี่ยนแปลงผู้ตาม ผ่านการเป็นตัวแบบ การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และการมีเป้าหมายที่ท้าทาย พื้นฐานการมีอุดมการณ์ที่เป็นแบบอย่างของการกระทำเพื่อประโยชน์ของทีมและองค์การหรือสังคม Burns ได้เสนอทัศนะเชิงทฤษฎีว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนมีลักษณะที่ตรงข้ามกันในแนวระนาบ กล่าวคือภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนนั้นจูงใจผู้ตามโดยการแสดงออกถึงผลประโยชน์และความสนใจส่วนตน (self – interest) เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งคือทั้งผู้นำและผู้ตามอาจไม่ได้มีจุดประสงค์สุดท้ายอย่างเดียวกัน แต่ทั้งสองฝ่ายเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกันเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น ผู้นำทางการเมืองจะแลกเปลี่ยนงาน แลกเปลี่ยนความช่วยเหลือเพื่อจะได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามเรื่องของค่านิยมมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการแลกเปลี่ยนด้วย เช่น การแลกเปลี่ยนอย่างยุติธรรม ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบเป็นต้น ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ตามในแง่ของการยกระดับแรงจูงใจและคุณธรรมจริยธรรมให้สูงขึ้น Burns กล่าวถึง ตัวอย่างที่ดีของผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ มหาตมะ คานธี ซึ่งเป็นผู้กระตุ้นและยกระดับความหวัง ความต้องการรวมทั้งยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอินเดียนับล้านคนให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการแสดงออกถึงพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Burns นั้นสามารถจะเกิดขึ้นกับใครก็ได้ในองค์การไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใด โดยจะเป็นบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชา (Burns , ๑๙๗๘ : ๑๙ – ๒๐)

นอกจากนี้ Burns ยังเสนอแนวทางที่ใช้ในการพิจารณาว่าบุคคลใดมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ๓ ประการ (Hughes, Ginnett และ Curphy, ๑๙๙๙ : ๒๙๑) ได้แก่

๑. ค่านิยมการเป็นแบบอย่าง (Model values) ที่ดีงามให้แก่ผู้ตามได้ปฏิบัติตามและเป็นมาตรฐานแก่สังคม

๒. มุ่งเน้นค่านิยมผลลัพธ์ (End values) ที่เกิดแก่ผู้นำและผู้ตาม

๓. ผู้นำมีอิทธิพลทำให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกต่อผู้ตาม

ต่อมา Bernard M. Bass ได้ขยายแนวความคิดของ Burns พัฒนาเป็นทฤษฎีซึ่งปัจจุบันเรียกว่า Bass'Transformational Leadership Theory ตามแนวคิดของ Bass แล้วเขาให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยถือเอาผลที่มีต่อผู้ตามเป็นหลัก โดยเสนอว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ ได้รับการเคารพยกย่อง และยอมรับจากผู้ตาม การขยายความคิดของ Burns นั้น Bass อาศัยกลไกทางจิตวิทยามาอธิบายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน โดย Bass นำคำว่า "Transformational" มาแทนคำว่า "Transforming" Bass ได้ขยายงานของ Burns เพื่อให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะวัดได้อย่างไรและมีผลต่อแรงจูงใจและการปฏิบัติงานของผู้ตามอย่างไร จะต้องจัดการเปลี่ยนแปลงของผู้นำก่อนว่าคืออะไรในแง่ที่มีอิทธิพลต่อผู้ตาม อันได้แก่ การไว้วางใจของผู้ตาม การยอมรับ การจงรักภักดี และการเคารพนับถือในตัวผู้นำของผู้ตาม ด้วยเหตุที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเต็มใจที่จะทุ่มเททำงานหนักกว่าเดิม มีผลทำให้ผู้ตามเกิดความทุ่มเทต่อการทำงานยิ่งขึ้น ทำให้ทำงานเพื่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อตนเอง ผู้นำทำให้ผู้ตามมีแรงบันดาลใจในการทำงานตามพันธกิจและวิสัยทัศน์อันก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ ผู้นำเปลี่ยนแปลงและจูงใจผู้ตาม ผ่านการมีอิทธิพลเชิงอุดมคติ (เดิมหมายถึงการมีบารมี) การสร้างแรงจูงใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการตระหนักในความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้ตาม นอกจากนี้ผู้นำยังกระตุ้นผู้ตามด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อท้าทายผู้ตามให้กระทำการเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จ

Bass และ Avolio (๑๙๙๓ อ้างในอรรถวิท ชื่นจิตต์, ๒๕๕๗:,๒๐-๒๑) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำตามรูปแบบที่เคยเสนอไว้เมื่อปี ๑๙๘๕ รูปแบบภาวะผู้นำประกอบด้วยภาวะผู้นำ ๓ แบบใหญ่ๆ ดังนี้

๑. ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (Laissez – faire Leadership)

๒. ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership)

๓. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ภาวะผู้นำแบบตามสบาย

ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำที่ปล่อยให้ผู้ตามมีอิสระและเสรีภาพเต็มที่ในการทำงานหรือพฤติกรรมแบบไม่มีภาวะผู้นำ เป็นผู้ภาวะผู้นำที่ไม่มีความพยายาม ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีการตัดสินใจ ไม่เต็มใจที่จะเลือกยืนฝ่ายไหน ขาดการมีส่วนร่วม ไม่มีความคิดริเริ่ม เมื่อผู้ตามต้องการผู้นำผู้นำจะไม่อยู่ ไม่มีความชัดเจนในเป้าหมาย

ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน

ภาวะผู้นำประเภทนี้เป็นกระบวนการที่ผู้นำให้รางวัลหรือลงโทษผู้ตามซึ่งขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานของผู้ตาม ผู้นำใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเสริมแรงตามสถานการณ์ ผู้นำจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติงานตามระดับที่คาดหวังไว้ ผู้นำช่วยให้ผู้ตามบรรลุเป้าหมาย ผู้นำทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตามบทบาทและเห็นคุณค่าของผลลัพธ์ที่กำหนด ซึ่งผู้นำจะต้องรู้ถึงสิ่งที่ผู้ตามต้องการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ ผู้นำจูงใจโดยเชื่อมโยงความต้องการและรางวัลกับความสำเร็จตามเป้าหมาย รางวัลส่วนใหญ่เป็นรางวัลภายนอก ผู้นำทำให้ผู้ตามเข้าใจในบทบาทรวมทั้งผู้นำตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม ผู้นำจะรับรู้ว่าผู้ตามต้องทำอะไรเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมาย ผู้นำจะบรรลุบทบาทเหล่านี้และข้อกำหนด งานที่ชัดเจน ผู้นำจะรับรู้ความต้องการของผู้ตาม ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามระบุเป้าหมายและเข้าใจว่าความต้องการหรือรางวัลที่พวกเขาต้องการจะเชื่อมโยงกับความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างไร ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนประกอบไปด้วยวิธีการปฏิบัติในการให้รางวัลต่อผู้ตามดังนี้

๒.๑ การให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward : CR) ผู้นำจะทำให้ผู้ตามเข้าใจชัดเจนว่าต้องการให้ผู้ตามทำอะไรหรือคาดหวังอะไรจากผู้ตาม จากนั้นจะจัดการแลกเปลี่ยนรางวัลในรูปของคำยกย่องชมเชย ประกาศความดีความชอบ การจ่ายค่าจ้างเพิ่มขึ้นให้โบนัส เมื่อผู้ตามสามารถบรรลุเป้าหมายที่คาดหวัง ผู้นำแบบนี้มักจูงใจโดยให้รางวัลเป็นการตอบแทนและมักจูงใจด้วยแรงจูงใจขั้นพื้นฐานหรือแรงจูงใจภายนอก

๒.๒ การบริหารแบบวางเฉย (Management by Exception : MBE) เป็นการบริหารงานที่ปล่อยให้เป็นไปตามสภาพเดิม (Status Quo) ผู้นำไม่พยายามเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำงาน จะเข้าไปแทรกแซงก็ต่อเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น หรือการทำงานต่ำกว่ามาตรฐาน การเสริมแรงมักจะเป็นทางลบ มีการบริหารงานโดยไม่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไร ผู้นำจะเข้าไปเกี่ยวข้องก็ต่อเมื่องานบกพร่องหรือไม่ได้มาตรฐาน การบริหารแบบวางเฉยแบ่งออกได้ ๒ แบบคือ

๒.๒.๑ การบริหารแบบวางเฉยเชิงรุก (Active Management by Exception : MBE – A) ผู้นำจะใช้วิธีการทำงานแบบกันไว้ดีกว่าแก้ ผู้นำจะคอยสังเกตผลการปฏิบัติงานของผู้ตาม และช่วยแก้ไขให้ถูกต้องเพื่อป้องกันการผิดพลาดหรือความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้น

๒.๒.๒ การบริหารแบบวางเฉยเชิงรับ (Passive Management by Exception : MBE – P) ผู้นำจะใช้วิธีการทำงานแบบเดิมและพยายามรักษาสภาพเดิม ผู้นำจะเข้าไปแทรกแซงถ้าการปฏิบัติงานไม่ได้มาตรฐานหรือมีบางอย่างผิดพลาด

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม องค์การหรือสังคม ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ ๔ ประการที่เรียกว่า ๔ I's (Four I's) ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงต่อไปในเรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้ Bass, Avolio และ Howell (๑๙๙๒, quoted in Bass, ๑๙๙๖ : ๙-๗) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้แบบสอบถามวัดพหุปัจจัยของภาวะผู้นำ (Multifactor Leadership Questionnaire : MLQ) พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบดังนี้

๑. ภาวะผู้นำเชิงบารมีหรือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ (Charismatic Leadership/Idealized Influence) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ตาม ผู้นำจะได้รับการชื่นชม ได้รับยกย่องและได้รับความไว้วางใจจากผู้ตาม ผู้ตามพยายามที่จะประพฤติเลียนแบบผู้นำ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นพร้อมที่จะเผชิญปัญหาไปพร้อมกับผู้ตามและแบ่งปันความสำเร็จร่วมกันกับผู้ตาม ผู้นำมีวิสัยทัศน์และมีเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน ผู้นำจะทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยยึดหลักคุณธรรม และหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

๒. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตาม โดยการมอบหมายงานที่ท้าทายและมีคุณค่าให้แก่ผู้ตาม ผู้นำจะจูงใจผู้ตามให้เห็นเป้าหมายในอนาคตที่น่าดึงดูดใจ ผู้นำจะสร้างความคาดหวังและสื่อสารความคาดหวังนั้นแก่ผู้ตาม เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้ตามเกิดความผูกพันต่อเป้าหมาย เกิดความกระตือรือร้นและต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะกระตุ้นความสามารถของผู้ตามเพื่อให้เกิดนวัตกรรมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยทำให้ผู้ตามมองปัญหาในมุมมองใหม่ หรือเปลี่ยนกรอบแนวคิดในการมอง ด้วยการตั้งคำถาม การสนับสนุน และพยายามกระตุ้นให้ผู้ตามพยายามคิดหาทางแก้ปัญหาในแนวทางใหม่ๆกับสถานการณ์ในลักษณะเดิม ให้ผู้ตามมีอิสระในการใช้ความคิดและแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความผิดพลาด หรือเมื่อแนวคิดของผู้ตามแตกต่างจากผู้นำ

๔. การตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะให้ความใส่ใจในความต้องการความสำเร็จและความต้องการความก้าวหน้าของผู้ตาม

เป็นรายบุคคลเป็นพิเศษ โดยการสอนงาน (Coach) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) จนกระทั่งผู้ตามมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองไปในระดับที่สูงขึ้น โดยการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลผู้ตาม ทั้งที่ผู้นำจะตระหนักถึงความต้องการที่แตกต่างกันไปของผู้ตามแต่ละคน ผู้นำจะแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล เช่น ผู้ตามบางคนจะได้รับการกระตุ้นมาก ในขณะที่บางคนได้รับอิสระในการควบคุมตนเองมาก โดยการแสดงการยอมรับของผู้นำนั้นกระทำได้โดยการสื่อสารแบบแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม และโดยวิธีทำงานแบบใกล้ชิดกับผู้ตาม การเดินดูวิธีการทำงานของผู้ตาม (Management by walking around) และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ตัวอย่างเช่น ผู้นำจดจำเรื่องที่ได้พูดคุยกับผู้ตามในครั้งก่อนหน้า ซึ่งเป็นการแสดงถึงความใส่ใจ และมองเห็นผู้ตามเป็นบุคคลๆ หนึ่งมากกว่าเป็นแค่พนักงานคนหนึ่งที่ทำงานให้กับองค์การเท่านั้น ผู้นำที่ตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคลจะรับฟังผู้ตามอย่างตั้งใจ ผู้นำจะมอบหมายงานที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองของผู้ตามและดูแลผู้ตามอย่างใกล้ชิดหลังจากที่ได้รับมอบหมายงานนั้นเพื่อจะได้เห็นว่าผู้ตามต้องการการสนับสนุนหรือการแนะนำเพิ่มเติมหรือไม่ และเพื่อเป็นการประเมินความก้าวหน้าโดยที่ไม่ทำให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกว่ากำลังถูกตรวจสอบติดตามจับผิด

คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

อรรถวิท ชื่นจิตต์ (๒๕๕๗ : ๒๓-๒๔) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไปผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีคุณลักษณะดังนี้

๑. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จะเปลี่ยนแปลงองค์การที่ตนเองรับผิดชอบไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า คล้ายกับผู้ฝึกสอนหรือโค้ชนักกีฬาที่ต้องรับผิดชอบทีมที่ไม่เคยชนะเลยต้องมีการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายเพื่อความเป็นผู้ชนะและต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับลูกทีมเล่นให้ได้ดีที่สุดเพื่อชัยชนะ

๒. เป็นคนกล้าและเปิดเผย เป็นคนที่กล้าเสี่ยงแต่มีความสุขุม และมีจุดยืนของตนเอง กล้าเผชิญกับความจริง กล้าเปิดเผยความจริง

๓. เชื่อมั่นในผู้อื่น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงไม่ใช่เผด็จการ แต่มีอำนาจและสนใจคนอื่นๆ มีการทำงานโดยมอบอำนาจให้ผู้อื่นนำ โดยเชื่อมั่นว่าผู้อื่นมีความสามารถ

๔. ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงจะชี้นำให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมายและสร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่า

๕. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะนึกถึงสิ่งที่ตัวเองเคยทำผิดพลาดในฐานะที่เป็นบทเรียนและพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา

๖. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อนความคลุมเครือและความไม่แน่นอนตลอดจนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๗. เป็นผู้มองการณ์ไกล โดยมีความสามารถในการคาดการณ์ไปข้างหน้าทั้งในด้านโอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สามารถที่จะทำให้ความหวังและความฝันของทีมงานกลายเป็นจริง

ข้อแตกต่างระหว่างแนวคิดของ Burns และ Bass

Bass (๑๙๘๕ : ๒๐-๒๓) ได้เสนอข้อแตกต่างระหว่างแนวคิดของ Burns และของตนเองว่ามี ๓ ประการได้แก่

๑. Bass ได้เพิ่มมุมมองด้านผลกระทบในตัวผู้นำที่มีต่อตัวผู้ตาม คือ ขยายขอบเขตความต้องการของผู้ตามให้เพิ่มมากขึ้น

๒. แนวคิดของ Burns มุ่งเน้นที่ผู้นำซึ่งต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งยังมองในแง่ผลประโยชน์ที่สังคมได้รับว่าสังคมได้รับประโยชน์จากการกระทำของผู้นำหรือไม่หมายความว่าในความเห็นของ Burns ผู้นำจะมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้นั้นจะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคม ในขณะที่ Bass มองที่คุณค่าของการกระทำของผู้นำและมองในแง่ของระยะเวลา กล่าวคือ การกระทำของผู้นำนั้นส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ตามเป็นระยะเวลานานหรือไม่ ดังนั้นในทัศนะของ Burns ฮิตเลอร์จึงไม่จัดว่ามีภาวะผู้นำแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากฮิตเลอร์เป็นคนไม่มีคุณธรรม จริยธรรม โหดเหี้ยมรุนแรง ถึงแม้ฮิตเลอร์จะฉลาดหลักแหลมและทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมในประเทศเยอรมันนี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวก็ตาม ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ Bass ที่มองว่าฮิตเลอร์มีภาวะผู้นำแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก Bass มองที่คุณค่าของการกระทำ เช่น ฮิตเลอร์แก้ไขปัญหาคนว่างงาน สร้างทางหลวงทั่วประเทศ ตั้งโรงงานโฟล์กสวาเก้น ซึ่งแปลว่า ยานยนต์ของประชาชน และขายให้ประชาชนในราคาถูก สร้างอาคารที่อยู่อาศัยราคาถูกสำหรับประชาชน และนโยบายอื่นๆ ที่มีลักษณะเอื้ออาทร เป็นต้น

๓. Burns มองว่าภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นอยู่บนแนวเส้นเดียวกันแต่จะอยู่คนละปลายของเส้นตรง ในขณะที่ Bass มองว่ามิติด้านภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นมิติที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน ดังนั้นในทัศนะของ Bass ผู้นำจึงสามารถแสดงภาวะผู้นำได้ทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ Bass ยังได้กำหนดรูปแบบพฤติกรรมของภาวะผู้นำทั้งภาวะผู้ทำการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการแยกแยะให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้นำนั้นสามารถแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำทั้งภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และโอกาส

แนวทางการเลือกใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน

Kotter (๑๙๙๐ อ้างในสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ http://suthep.ricr.ac.th) มีความเห็นว่าภาวะผู้นำทั้งสองแบบล้วนมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ ผู้นำที่ดีจึงต้องรู้จักเลือกใช้ภาวะผู้นำทั้งแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนควบคู่กันไป แต่จะเลือกใช้ภาวะผู้นำแบบไหนมากน้อยกว่ากันขึ้นอยู่กับตัวแปร ๒ ประการได้แก่

๑. ระดับความซับซ้อนขององค์การ

๒. ระดับความจำเป็นที่ต้องการเปลี่ยนแปลง

โดย Kotter เสนออีกว่า ; ในภาวะที่จำเป็นต้องการการเปลี่ยนแปลงสูง ต้องใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูง จำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการ ต้องใช้ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน

Kotter นำตัวแปรทั้ง ๒ ตัวแปรดังกล่าวข้างต้นมาจัดทำตารางแมททริกส์ ดังนี้

สูง		
ระดับความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงองค์การ	Hi Transformational Lo Transactional ๑	Hi Transformational Hi Transactional ๒
	Lo Transformational Lo Transactional ๓	Lo Transformational Hi Transactional ๔
ต่ำ	**ระดับความซับซ้อนขององค์การ**	

ภาพสถานการณ์ ๔ แบบกับการเลือกใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน

ที่มา : สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ http : //ricr.ac.th

จากภาพแสดงให้เห็นว่า กรณีที่ ๑ ถ้าระดับความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงสูงแต่ความซับซ้อนขององค์การต่ำ จะต้องใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากและใช้ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนน้อย กรณีที่ ๒ ถ้าระดับความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงต่ำและความซับซ้อนขององค์การก็ต่ำ เลือกใช้ภาวะผู้นำทั้งสองแบบน้อยทั้งคู่ กรณีที่ ๓ ความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงต่ำ และความซับซ้อนองค์การสูง ต้องใช้ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนมากและใช้ภาระผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อย ส่วนกรณีที่ ๔ ความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนสูงและความซับซ้อนขององค์การก็สูงด้วย จำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำทั้งสองแบบมากทั้งคู่

สรุป

การบริหารองค์การสมัยใหม่ในภาวะที่สถานการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการแข่งขันอย่างรุนแรงในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารที่มีภาวะ

ผู้นำเชิงคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำตามสถานการณ์คงไม่เพียงพอและเหมาะสมกับการบริหารองค์การในสภาวการณ์เช่นนี้ แม้ว่าภาวะผู้นำเหล่านี้ยังสามารถนำมาใช้ได้ แต่ในหลายกรณีของการบริหารองค์การยุคใหม่อาจไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่ควรจะเป็นก็ได้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การจะเป็นทางออกสำหรับการบริหารในสภาวการณ์ดังกล่าว เพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะตอบสนองทันต่อการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจ เกิดความต้องการและเห็นค่างานขององค์การ มีวิสัยทัศน์และต้องการบรรลุเป้าหมายขององค์การร่วมกัน โดยคำนึงผลประโบชน์ขององค์การเป็นสำคัญ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการยกระดับคุณธรรมจริยธรรม และแรงจูงใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำและผู้ตามให้สูงขึ้น เป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การ เป็นกระบวนการการสร้างอุดมคติโดยการแสดงเป็นแบบอย่าง เป็นกระบวนการกระตุ้นทางปัญญา และการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตามและสังคม

แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มแรกนั้น James MacGregor Burns เป็นคนแรกเสนอโดยมีแนวคิดว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำและผู้ตามต่างก็ยกระดับคุณธรรม และแรงจูงใจซึ่งกันและกันให้สูงขึ้นกว่าเดิมผ่านวิสัยทัศน์และบุคลิกภาพผู้นำ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับผู้ตาม เปลี่ยนแปลงความคาดหวังและแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งต่างจากภาวะผู้นำแลกเปลี่ยนกล่าวคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่อยู่บนพื้นฐานของการให้และการรับ (Give and take) แต่อยู่บนพื้นฐานของบุคลิกภาพ คุณลักษณะและความสามารถในการเปลี่ยนแปลงผู้ตามผ่านการเป็นตัวแบบ การถ่ายทอดวิสัยทัศน์และการมีเป้าหมายที่ท้าทาย พื้นฐานการมีอุดมการณ์ที่เป็นแบบอย่างของการกระทำเพื่อประโยชน์ของทีมและองค์การหรือสังคม Burns ได้เสนอทัศนะเชิงทฤษฎีว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนมีลักษณะที่ตรงข้ามกันในแนวระนาบ คือ ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนนั้นจูงใจผู้ตามโดยการแสดงออกถึงผลประโยชน์และความสนใจส่วนตน เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น ถ้าทำงานตามเกณฑ์ที่ตกลงกันจะได้รับค่าตอบแทนเท่านั้นเท่านี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามค่านิยมก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการแลกเปลี่ยนด้วย เช่น การแลกเปลี่ยนกันอย่างยุติธรรม ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ เป็นต้น ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ตามในแง่ของการยกระดับแรงจูงใจและคุณธรรมจริยธรรมให้สูงขึ้น นอกจากนี้ Burns ยังกล่าวว่าใครจะมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีลักษณะ ๓ ประการได้แก่ ค่านิยมการเป็นแบบอย่าง มุ่งเน้นค่านิยมผลลัพธ์ และผู้นำมีอิทธิพลทำให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกแก่ผู้ตาม

ต่อมา Bass ได้ขยายแนวคิดของ Burns พัฒนาเป็นทฤษฎีซึ่งปัจจุบันเรียกว่า “Bass’ Transformational Leadership Theory” ตามแนวคิดของ Bass แล้วเขาให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยถือเอาผลที่มีต่อผู้ตามเป็นหลัก โดยเสนอว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นผู้

ที่จะต้องได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ ได้รับความเคารพยกย่อง และการยอมรับจากผู้ตาม การขยายความคิดของ Burns นั้นBass อาศัยกลไกทางจิตวิทยามาอธิบายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน โดย Bass นำคำว่า “Transformational” มาแทนคำว่า “Transforming” Bass ได้ขยายงานของ Burns เพื่อแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะวัดได้อย่างไร และมีผลต่อแรงจูงใจและปฏิบัติงานของผู้ตามอย่างไร จะต้องวัดการเปลี่ยนแปลงของผู้นำก่อนว่าคืออะไรในแง่ที่มีอิทธิพลต่อผู้ตาม

Bass และ Avolio ได้วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำตามรูปแบบที่เขาเคยศึกษาไว้เมื่อปี ๑๙๘๕ พบว่ารูปแบบภาวะผู้นำมี ๓ รูปแบบได้แก่ ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ Bass, Avolio และ Howell ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงพบว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ I’s ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงบารมีหรือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง นอกจะมีองค์ประกอบ ๔ ประการ ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วยังต้องมีคุณลักษณะต่อไปนี้ด้วยได้แก่ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นคนกล้าและเปิดเผย เชื่อมั่นในผู้อื่น ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อนคลุมเครือและความไม่แน่นอน และเป็นผู้มองการณ์ไกล

แนวคิดของ Burns และ Bass มีมุมมองที่ต่างกัน ๓ ประการได้แก่ ประการแรก Bass ได้ขยายขอบเขตความต้องการของผู้ตามให้มากขึ้น ประการที่สองแนวคิดของ Burns มุ่งเน้นที่ผู้นำซึ่งต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมอีกทั้งยังมองในแง่ผลประโยชน์ที่สังคมได้รับ ต้องทำประโยชน์ให้เกิดกับสังคม และอย่างมีคุณธรรมด้วย ส่วน Bass มองที่คุณค่าของการกระทำของผู้นำและมองในแง่ของระยะเวลา กล่าวคือ การกระทำของผู้นำนั้นส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ตามเป็นระยะเวลานานหรือไม่ และประการสุดท้าย Burns มองว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนอยู่บนเส้นตรงเดียวกันแต่อยู่คนละปลายด้านของเส้นตรง ส่วน Bass มองว่ามิติด้านภาวะผู้นำทั้งสองแบบนี้เป็นมิติที่แยกออกจากกัน ผู้นำคนหนึ่งสามารถมีภาวะผู้นำทั้งสองแบบในขณะเดียวกันได้

ประการสุดท้าย การเลือกใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ผู้นำที่ดีจึงต้องรู้จักเลือกใช้ภาวะผู้นำทั้งสองแบบควบคู่กันไปให้เหมาะกับสถานการณ์ โดย Kotter เสนอว่าจะใช้ภาวะผู้นำแบบไหนมากน้อยกว่ากันอย่างไร ให้พิจารณาตัวแปร ๒ ประการ ได้แก่ระดับความซับซ้อนขององค์การและระดับความจำเป็นที่ต้องการเปลี่ยนแปลง หากผู้บริหารเลือกใช้ภาวะผู้นำดังกล่าวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ก็จะทำให้การบริหารงานขององค์การบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

บรรณานุกรม

ทิพยรัตน์ คชพงษ์. (๒๕๕๑) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของผู้ตาม การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานเชิงจิตวิทยาและความผูกพันในงาน : กรณีศึกษาองค์การที่ไม่มุ่งหวังผลกำไรด้านมูลนิธิ ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรถวิท ชื่นจิตต์.(๒๕๕๓) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนรุ่นเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร. **การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Bass, B.M. (1985). **Leadership and Performance Beyond Expectations. New York : Free Pres.**

Bass, B.M. (1996). **A New Paradigm of Leadership : An Enquiry into Transformational Leadership**. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Burns, J.M. (1975). **Leadership**. New York : Harper Row.

Hughes, R.L., Ginnett, R.C. and Curphy, G.J. (1999). **Leadership : Enhancing the Lessons of Experience.** 3rd ed. New York : McGraw – Hill, Inc.

Mushinsky, P.M. (1977). **Psychology Applied to Work : An Introduction to Industrial and Organizational Psychogy**. (5th ed.) Celifarnia : Books Cole.

Yukl, G. (2006). **Leadership in Organization.** 6th ed. New Jersey : Prentice – Hall, Inc.

ภาวะผู้นำเชิงบารมี เชิงแลกเปลี่ยน และเชิงการเปลี่ยนแปลง
Charismatic, Transactional and Transformational Leadership

วิรัช จงอยู่สุข*
สมภพ เจิมขุนทด**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงบารมี ภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร เอกสารที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยวารสารชื่อ Leadership Quarterly เรื่อง Personality and Charismatic Leadership ของ Robert J. House และ J.M.Howell ตำราชื่อ Management Skills and Application. ของ Leslie W.Rue และ LLoyd L. Byars ตำราชื่อ Leadership in Organizations ของ Garry A. Yukl ตำราชื่อ Leadership ของ Richard L. Hughes และ Robert C. Ginnett ตำราชื่อ Theory of Transactional and Transformational Leadership ของ B.M.Bass ตำราชื่อ Management ของ Gary Dessler และหนังสือชื่อ Leadership ของ James Mc Gregor Burns) สรุปการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ผู้นำเชิงบารมี จะเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีแนวโน้มที่เข้มแข็งในด้านการสร้างสรรค์เป็นผู้สร้างนวัตกรรมใหม่และเป็นนักสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในองค์กร

ผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน จะเป็นผู้บอกผู้ตามว่าต้องทำอะไร และเมื่อทำสำเร็จจะได้รับรางวัลเป็นผลตอบแทน จะคงไว้ซึ่งสภาพเดิมของงาน ทำให้สำเร็จเพียงแค่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็พอ และสัญญาว่าจะให้รางวัลเมื่อทำงานนั้นเสร็จ

ผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง จะเป็นผู้เสริมพลังให้ผู้ตามรับผิดชอบให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาตนเอง และผู้อื่น สร้างผู้ตามให้มาเป็นผู้นำ และสร้างตัวผู้นำเองให้มาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเปลี่ยนรูปแบบขององค์กรให้ไปสู่อุดมคติอันสูงสุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงบารมี ภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง

ABSTRACT

This article aims at studying Charismatic Leadership, Transactional Leadership and Transformational Leadership by content analysis from the

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

** หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

document and the textbook Leadership quarterly in "**Personality and charismatic Leadership**" by Robert J.M House and J.M Howell. **Management Skills and Application.** By Leslie W. Rue and Lloyd L. Byars. Leadership in Organization by. Garry A. Yukl. **Leadership** by Richard L.Hughe and Robert C.Ginnett. **Theory of Transactional and Transformational** Leadership by B.M.Bass. **Management** by Gary Dessler. And **Leadership** by Jame Mc Gregor Burns. Data analysis can be summarized as follows.

Charismatic Leader, a self-confidence person, and strong tendencies to be creative, innovative and inspirational.

Transactional Leader, a person who tell employees what they need to do to obtain rewards, to perpetuate the Status Quo, to only motivate followers by setting goals and promising rewards for desired performance.

Transformational Leader, a person who empowers followers to take greater responsibility for their own development and that of others. Followers became leader and leaders became change agents, and ultimately transform the organization.

Keywords : Charismatic Leadership, Transactional Leadership,Transformational Leadership

๑. บทนำ

ผู้รู้หลายท่านให้ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำไว้มากมายและแตกต่างกันตามความคิดและตามที่ผู้รู้เหล่านั้นศึกษา ปัจจุบันมีคำจำกัดความของคำว่า ผู้นำ ไว้มากกว่า ๓,๐๐๐ คำจำกัดความ เช่น ผู้นำคือ ผู้ที่มีคนเดินตาม ยิ่งมีผู้ตามมากเท่าใดย่อมแสดงความยิ่งใหญ่ของผู้นำคนนั้น หรือผู้นำคือ ผู้ที่ทำในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้ คาร์เตอร์ วีกู๊ด (Carter V. Good)[๑] ให้ความหมายของผู้นำไว้ค่อนข้างชัดเจนใน Dictionary of Education ว่า "ผู้นำคือ บุคคลซึ่งมีความรับผิดชอบเบื้องต้นที่จะช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิผล เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายของกลุ่ม (a person whose primary responsibility is to help the member of group work together effectively for the achievement of group goals) ผู้รู้อีกสองท่าน คือ วอร์เรน เบนนิส (Warren Bennis) และ เบิร์ต นานัส (Burt Nanus) [๒] ให้ความหมายถึงความแตกต่างกัน ของผู้นำ (Leader) และผู้จัดการ (Manager) ไว้ชัดเจน ดังนี้

---

[๑] Carter V. Good **Dictionary of Education**. New York : Mcgraw hill, 1971

[๒] Warren Bennis and Burt Nanus. **Leader : The Strategies for Taking Charge.** New York : Harper & Row, 1985.

ผู้จัดการ คือ ผู้ที่ทำทุกสิ่งให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทุกประการ (A Manager does the thing right)

ส่วนผู้นำคือ ผู้ที่ทำในสิ่งที่ถูกต้องอย่างเหมาะสม (A leader does the right thing)

ส่วนภาวะผู้นำ (Leadership) ในพจนานุกรมทางการศึกษาของกู๊ด ให้ความหมายว่า "การมีความสามารถและความพร้อมที่จะดลใจ แนะนำ สั่งการหรือบริหารคนอื่นได้ (the ability and readiness to inspire, guide, direct, or manage other) ผู้รู้อีกท่านหนึ่ง คือ ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker) [๓] ให้ความชัดเจนของภาวะผู้นำโดยเน้นด้านการทำงานว่า "ผู้นำที่มีประสิทธิผลควรใช้ภาวะผู้นำด้วยการไม่ตัดสินใจหลายอย่างในครั้งเดียวแต่จะตัดสินใจในเรื่องสำคัญเพียงหนึ่งเดียวที่มีผลกระทบต่อองค์กรโดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นยุทธศาสตร์หลักขององค์กรมากกว่าที่จะแก้ปัญหาปลีกย่อยในแต่ละวัน (Focus on important ones that have impact on the larger of the organization through what is strategic , rather than solve daily problems) และการตัดสินใจนั้นต้องทำในรูปคณะกรรมการและกลุ่ม (Decisions are made in committee or by a groups)

๒. ภาวะผู้นำเชิงบารมี (Charismatic Leadership)

โรเบิรด์ เจ เฮ้าส์ และโฮเวลล์ (Robert J. House and J.M. Howell) เสนอคุณลักษณะของผู้นำเชิงบารมีไว้ ๗ ประการ (personality traits of charismatic leadership) [๔]

๑. เป็นผู้นำที่มุ่งมั่นนำองค์กรสู่ความสัมฤทธิผล (Achievement Orientation)

๒. เป็นผู้สร้างแนวโน้มที่เข้มแข็งในด้านการสร้างสรรค์ เป็นผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ และเป็นนักสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในองค์กร (Strong tendencies to becreative , innovation and inspirational)

๓. เป็นผู้มีระดับของความมีพลังสูง และมีความสามารถในการกระตุ้นการทำงานของบุคคลในองค์กร (High levels of energy and involvement)

๔. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง (Self - confidence)

๕. มีพลังความต้องการอย่างสูงที่จะมีอิทธิพลทางสังคม พร้อมทั้งมีคุณธรรมสูงและปฏิบัติต่อทุกคนอย่างยุติธรรม (High need for social influence coupled with a strong concern for the moral and nonexploitative use of power)

๖. เป็นผู้มีระดับของความสามารถในการกระตุ้นบุคลากรในองค์กรสูงและกล้าหาญที่จะเสี่ยงเพื่อการทำงานที่ถูกต้อง (High levels of work involvement and risk propensity)

---

[๓] Peter Drucker. **The Effective Executive** New York : Harper & Row,1993.

[๔] R.J. House and Howell J.M. "Personality and Charismatic Leadership" **Leadership Quarterly** 1992 .P.P. 81-108.

๗. เป็นผู้มีแนวโน้มที่จะช่วยให้คนอื่นได้พัฒนา มีปฏิกิริยาต่อสังคมได้อย่างรวดเร็ว และเป็นผู้ตระหนักในความรู้สึกและความต้องการของผู้ตาม (Tendencies to be nurturing ,social sensitive and considerate of followers)

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงบารมีที่สัมพันธ์กับผู้ตามในสถานการณ์ต่าง ๆ

(Factors pertaining to Charismatic Leadership and the interaction framework)

แหล่งที่มา : ดัดแปลงจาก Richard L.Hughes / Robert C. Ginnett / Gordy J.Curphy. Leadership New York : Mcgraw hill, ๒๐๑๕ [๕]

ผลลัพธ์ที่ได้ (Outcomes)

1. การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมโดยฉับพลัน (Social or cultural Revolution)
2. ระดับของความพยายามในการทำงานสูงขึ้น (Higher levels of effort)
3. ความพึงพอใจของผู้ตามมีมากขึ้น (Greater followers satisfaction)
4. ความสามัคคีและเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่มเพิ่มขึ้น (Increased group cohesivene)

๓. ภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership)

เจมส์ แมคเกรเกอร์ เบอร์น (James Mc Gregor Burns) กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional behavior) ไว้ในหนังสือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ที่เขาเขียนสรุปได้ ๒ ประการ คือ[๖]

๑. ผู้นำเชิงแลกเปลี่ยนจะเน้นความสำเร็จของงานที่ทำและต้องรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ในงานที่ทำไว้อย่างดี โดยมีสัญญาการให้รางวัล เพื่อตอบแทนการทำงานที่บรรลุผล (focus on accomplishing the tasks at hand and on maintaining good working relationships by exchanging promises of rewards for performance)

๒. เบอร์นส์เน้นในประเด็นที่สองของภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยนว่า “ คุณทำสิ่งนี้ให้ผมแล้วผมจะทำสิ่งนั้นให้คุณ (you do something for me and I’ll do something for you) หรือใช้อีกคำหนึ่งที่แสดงถึงลักษณะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยนที่ชัดเจนว่า “คุณทำสิ่งนี้สำเร็จได้ คุณจะได้เงินเพิ่มขึ้น (you do this and you’ll get a raise)

เลสลี่ ดับเบิ้ลยู รู (Leslie W. Rue) และ ลอยด์ แอล ไบอาร์ส (Lloyd L. Byars)[๗] ให้ความหมายของผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional Leaders) ว่า คือ ผู้นำที่เสนอความสัมพันธ์แบบต่อรองกับผู้ตาม (engage in bargaining relationship with their followers) จึงมักเป็นผู้นำที่ดำเนินการ ดังนี้

๑. บอกผู้ตามว่าต้องทำอะไร และเมื่อทำตามนั้นจนสำเร็จจึงจะได้รางวัลเป็นผลตอบแทน (tell employees what they need to do to obtain rewards)

---

[๕] Richard L. Hughes, Robert C. Ginnett and other. **Leadership** .New York : McGraw hill, 2015

[๖] James Mc Gregor Burns, **Leadership** .New York : Harper and Row, 1978

[๗] Leslie W. Rue and Lloyd L. Byars. **Management Skills & Application.** New York : Mc Graw-Hill ,2007

๒. ผู้นำจะปฏิบัติการแก้ไขเพียงแต่เมื่อผู้ตามเกิดความผิดพลาด ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (take corrective action only when employees fail to meet performance objectives)

บี. เอ็ม. บาสส์ (B.M. Bass) [๗] กล่าวถึงผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional Leaders) ว่าไม่ใช่ผู้นำที่จะเสริมสร้าง หรือดลใจ (inspire) ให้ผู้ตามทำงานให้เกินกว่าที่ผู้ตามคิดไว้ (not more than followers thought) กระตุ้นให้ผู้ตามทำให้สำเร็จเพียงแค่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็พอ และให้รางวัลตามสัญญาว่าจะให้เมื่อทำงานนั้นเสร็จ (to only motivate followers by setting goals and promising rewards for desired performance)

นอกจากนั้น บาสส์ ยังกล่าวว่า ๑) ผู้นำเชิงแลกเปลี่ยนจะไม่เปลี่ยนแปลงแต่จะคงไว้ซึ่งสภาพของงาน (to perpetuate the Status Quo) ๒) ให้รางวัลเป็นเครื่องล่อ ไม่ได้หวังผลให้องค์กรเปลี่ยนแปลงในทางที่พัฒนาขึ้นในระยะยาว ไม่เป็นเช่นผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (give rewards, dose not in the long - term changes as Transformational leaders)

๔. ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership)

แกรี่ เอ ยุคส์ (Gary A. Yukl) [๘] กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูป ว่าเป็นผู้นำพาผู้ตามไปสู่วัตถุประสงค์ขององค์การ (Organization' objectives) และจะเสริมพลังให้ผู้ตามบรรลุความสำเร็จที่ตั้งไว้ (to empower followers to achieve these objectives) นอกจากนี้ผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูปจะถูกคาดหวังไว้ ๖ ประการ คือ

๑. ให้ความกระจ่างถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลง (Define the need for change)

๒. สร้างวิสัยทัศน์ใหม่และมีพันธะสัญญาเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นั้น (Create new visions and muster commitment to the visions)

๓. ให้ความจดจ่อในเป้าหมายระยะยาว (Concentrate on long - term goals)

๔. สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามมีอิสระและสนใจที่จะสร้างเป้าหมายที่สูงกว่า (Inspire followers to transcend their own interests to pursue higher order goals)

๕. เปลี่ยนองค์กรให้คิดพิจารณา เรื่องวิสัยทัศน์มากกว่าจมปลักอยู่กับเรื่องเก่า ๆ ที่คงอยู่ (Change the organization to accommodate their vision rather than work within the existing one)

๖. สร้างผู้ตามให้รับผิดชอบที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาตัวเองและผู้อื่น สร้างผู้ตามให้มาเป็นผู้นำและผู้นำให้มาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อเปลี่ยนรูปแบบองค์กร (Mentor followers to take

---

[๗] B.M. Bass and R.M. Stogdill. **Bass and Stogdill's Handbook of Leadership**, 3 rd.ed. New York : Free Press, 1990

[๘] G.A. Yukl. **Leadership in Organizations** 4 th,ed'NJ : Prentice Hall 1998.

greater responsibility for their own development and that of others. Followers became leader and leaders became change agents, agents, and ultimately transform the organization)

ฮิวส์ (Hughes) และคณะ [๑๐] กล่าวถึงผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูปว่า เป็นผู้ได้รับความเชื่อถือว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ เพราะเป็นผู้ผลักดันให้ผู้ตามมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะทำงานให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ของผู้นำ (The Transformational Leaders are believed to be more successful at driving organizational change)

บาสส์ (Bass) [๑๑] ได้ตั้งทฤษฎีของบาสส์ว่าด้วยภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยนและผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูป (Bass'Theory of Transactional and Transformational Leadership) ในหนังสือที่บาสส์เขียนที่ชื่อว่า Leadership and Performance beyond Expectations โดยกล่าว ไว้ในหนังสือเล่มนี้ว่าผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูปจะต้องมีคุณลักษณะ ๓ ประการคือ

1. มีวิสัยทัศน์ที่ดี (Good vision)
2. มีทักษะการใช้วาทศิลป์ดี (Rhetorical)
3. มีทักษะการบริหารประทับใจ เพื่อพัฒนาอารมณ์ของผู้ตามให้เข้มแข็ง

(Use impression management skills to develop strong emotional bonds with followers)

เจมส์ แมคกรีเกอร์ เบอร์นส์ (James McGregor Burns)[๑๒] กล่าวถึงผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูปว่า คือการใช้อิทธิพลเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในเจตคติของสมาชิกในองค์กรให้สร้างพันธะสัญญาว่า จะมุ่งทำให้พันธกิจ วัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ขององค์กรสู่ความสำเร็จ (to influence major changes in the attitude of organization members and building commitment to achieve organization's mission, objective and strategies) ผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูปจะใช้คำ ๕ คำอยู่เสมอคือ

๑. change การเปลี่ยนแปลง

๒. innovation นวัตกรรม

---

[๑๐] Richard L. Hughes,Robert C.Ginnett and other **Leadership** New York : McGraw-hill, 2015.

[๑๑] B.M.Bass. **Leadership and Performance beyond Expectation**. New York : Free Press ,1985

[๑๒] James Mc Gregor Burns, **Leadership** .New York : Harper and Row, 1978

๓. entrepreneurship ผู้ประกอบการ

๔. create a new vision การสร้างวิสัยทัศน์ใหม่

๕. institutionalize change การเปลี่ยนแปลงสถาบัน

อย่างไรก็ตามการเป็นผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูปนั้นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. charismatic มากด้วยบารมี

๒. inspirational สร้างแรงบันดาลใจได้สูง

๓. considerate พิจารณาตรองตรึกและคิดในเรื่องสำคัญได้

แกรี่ เดสสเล่อร์ (Gary Dessler) [๑๓] กล่าวถึงหลัก ๙ ประการ เพื่อเป็นผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงหรือเชิงปฏิรูป (a principles to be a Transformational Leader) ไว้ดังนี้

๑. แสดงออกถึงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและประทับใจ (articulate a clear and appealing vision)

๒. อธิบายได้ถึงวิธีการที่จะทำให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นผลสำเร็จ (explain how the vision can be attained)

๓. ลงมือกระทำด้วยความเชื่อมั่นและมองโลกในแง่ดี (act confident and optimistic)

๔. แสดงออกให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในตัวผู้ตาม (express confidence in followers)

๕. สร้างโอกาสให้เกิดความสำเร็จในงานที่ทำในครั้งแรก (provide opportunities for early successes)

๖. ยกย่องชมเชยความสำเร็จที่เกิดขึ้น (celebrate successes)

๗. ใช้มาตรการ การปฏิบัติที่เป็นสัญลักษณ์ เพื่อเน้นหัวใจของการทำงาน (use dramatic , symbolic actions to emphasize key values)

๘. นำด้วยตัวอย่างที่ดี (lead by example)

๙. ให้พลังใจคนที่ทำงานให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ (empower people to achieve vision)

๕. บทสรุป

นักบริหารการศึกษาไทยที่เขียนตำรา หรือเอกสารเกี่ยวกับภาวะผู้นำส่วนใหญ่ทั้งหมดยังใช้ตำรา หรือเอกสาร เรื่องภาวะผู้นำของนักการศึกษาต่างประเทศเป็นสำคัญ ที่มีเพิ่มเติมและแตกต่างไป คือ ยกตัวอย่างภาวะผู้นำคนสำคัญของไทย เช่น ทางด้านการศึกษาก็ยกตัวอย่างของ มล.ปิ่น มาลากุล, ดร.รุ่ง แก้วแดง ทางด้านการบริหารการปกครอง เช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายชวน หลีกภัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยนำคุณลักษณะพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นมาเป็นภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านภาวะผู้นำเชิงบารมี ภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน

---

[๑๓] Gary Dessler. **Management.** New York : Pearson Education.2004.

ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำที่ดูจากคุณลักษณะ พฤติกรรมของแต่ละบุคคล ถึงอย่างไรก็ตามพอสรุปภาวะผู้นำตามหลักสากล ได้ดังนี้ **ภาวะผู้นำเชิงบารมี** จะมีลักษณะของความมุ่งมั่นที่จะนำองค์กร สู่ความสำเร็จ ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีพลังสูงที่จะกระตุ้นการทำงานของบุคคลในองค์กร มีภาวะของการสร้างสรรค์ และมีภาวะสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับสมาชิกขององค์กร **ภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน** จะมีลักษณะเน้นความสำเร็จของงานที่ทำ จะคงไว้ซึ่งสภาพเดิมของงาน ทำงานให้สำเร็จเพียงแค่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็พอ และสัญญาว่าจะให้รางวัลเมื่อทำงานนั้นเสร็จ **ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง** จะมีลักษณะของการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ และมีพันธะสัญญาเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นั้น มีภาวะผู้นำที่จะเสริมพลังให้ผู้ตามรับผิดชอบให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาผู้ตามให้มาเป็นผู้นำและสร้างตัวผู้นำเองให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเปลี่ยนรูปแบบขององค์การให้ไปสู่อุดมคติอันสูงสุด

บรรณานุกรม

Bass, B.M. and Stogdill, **Bass and Stogdill's Handbook of Leadership.** rd.ed. New York : Free Press. 1990.

Bass, B.M._**Leadership and Performance beyond Expectation**. New York : Free Press , 1985.

Bennis, Warren. and Nanus, Burt. **Leader : The Strategies for Taking Charge**. New York : Harper & Row, 1985.

Burns, James Mc Gregor. **Leadership** .New York : Harper and Row, 1978.

Dessler, Gary. **Management.** New York : Pearson Education, 2004.

Drucker, Peter F. **The Effective Executive**. New York : Harper Collins, 1993.

Good, Carter V. **Dictionary of Education**. New York : Mc Graw Hill, 1971.

House, R.J. and J.M. Howell "Personality and Charismatic Leadership" **Leadership Quarterly** , 1992.

Hughes, Richard L.,Robert C.Ginnett and other. **Leadership** New York : Mc Graw-hill, 2015.

Yukl, G.A. **Leadership in Organizations.** 4 th,ed'NJ : Prentice Hall , 1998.

หลักการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ
Principles of Translation of Pali Language into Foreign Languages

ชลีกาญจน์ จันทจำรัสรัตน์*

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอ ความหมายของการแปล หลักการแปล ปัจจัยที่มีผลต่อการแปล ทฤษฎีการแปลในปัจจุบัน ประวัติของการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ หลักเกณฑ์การแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ ปัญหาการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ
คำสำคัญ : หลักการแปล, การแปล, ภาษาบาลี

Abstract

This article includes the definitions of translation, principles of translation, factors that influence the translation, theory of translation, the history of translation of Pali into foreign languages, the principles of translation of Pali into foreign languages, the problems of translation of Pali into foreign languages.
Keywords : Principles of Translation, translation, Pali Language

บทนำ

การแปลคือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งให้ตรงตามความหมายของผู้เขียน ผู้แปลมักมีแนวโน้มที่จะถ่ายทอดคำในภาษาต้นฉบับไปสู่คำในภาษาแปลให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่อย่างไรก็ดีผู้แปลก็ไม่สามารถจำลองแบบมาหรือเป็นบทเดียวกับต้นฉบับเดิมได้ จากทรรศนะนี้เองทำให้สามารถอธิบายได้ว่า ในการแปลถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น แม้ผู้แปลจะพยายามถ่ายทอดคำ จากภาษาต้นฉบับไปสู่คำในภาษาแปลให้ได้มากที่สุดก็ตาม แต่ก็อาจมีความหมายบางส่วนคลาดเคลื่อน คืออาจมีข้อมูลรายละเอียดบางส่วนขาดหายไปหรืออาจมีข้อมูลรายละเอียดบางส่วนเพิ่มเติมเข้ามาก็เป็นได้[๑]

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนามานานมาก เพราะเชื่อว่าหลักธรรมจะสามารถแก้ปัญหาและการตอบสนองความต้องการของคนไทยได้อย่างแท้จริง การแปลภาษาบาลีเป็นเรื่องที่ยากและลึกซึ้ง ซึ่งต้องการความเข้าใจเนื้อหาก่อนแปล ดังนั้นผู้แปลต้องมีความเข้าใจใน

---

* มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

[๑] Peter Newmark อ้างถึงใน สุพรรณี ปีนมณี, **การแปลขั้นสูง** (กรุงทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

ภาษาบาลี เพราะการแปลภาษาบาลีในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ยากกว่าการแปลโดยทั่วๆไป ผู้แปลควรแปลด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ ผู้แปลควรหาความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลีที่ตนเองจะแปลก่อน เมื่อแปลแล้วถ้าเป็นเรื่องที่ยากต่อความเข้าใจก็ควรตรวจสอบกับเจ้าของภาษาแปลเพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้

การที่ผู้แปลจะมีความเข้าใจในภาษาบาลีอย่างถูกต้องได้นั้นจะต้องมีปัจจัยสำคัญหลายอย่างที่สัมพันธ์กันอยู่ตามหลักของพุทธศาสนา ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการทำความเข้าใจมี ๒ อย่าง คือ ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ ปรโตโฆสะ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากการอาศัยปัจจัยภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นหลัก ส่วนโยนิโสมนสิการ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากไตร่ตรอง วิเคราะห์ใคร่ครวญด้วยตนเอง ถือเป็นปัจจัยภายในที่มีบทบาทสำคัญยิ่งของการมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาที่แท้จริง

บทความนี้จึงมุ่งเสนอความหมายของการแปล หลักการแปล ปัจจัยที่มีผลต่อการแปล ทฤษฎีการแปลในปัจจุบัน ประวัติของการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ หลักเกณฑ์การแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ ปัญหาการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อจะได้สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้กับการแปลได้เป็นอย่างดี

ความหมายของการแปล

Mildred M. Larson กล่าวว่า "Translation consists of transferring the meaning of source language into the receptor language. This is done by doing from the form of the first language to the form of a second language by way of semantic structure. It is meaning which is being transferred and must be held constant. Form changes only."[๒]

หมายความว่า การแปลประกอบไปด้วยการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปสู่ฉบับแปล ทำได้โดยเปลี่ยนจากรูปแบบของภาษาแรกไปสู่รูปแบบของภาษาที่สองด้วยโครงสร้างทางความหมาย โดยที่ยังคงรักษาความหมายเอาไว้ มีแต่เพียงรูปแบบเท่านั้นที่เปลี่ยนไป

สิทธา พินิจภูวดล กล่าวว่า "การแปลคือการสามารถถ่ายทอดวิญญาณของต้นฉบับออกมาให้ได้ และให้สามัญชนสามารถเข้าใจได้"[๓]

"การแปลเป็นการวิเคราะห์ความหมายของภาษาโดยพิจารณาจากหน้าที่ของคำ และความหมายของคำตามแนวภาษาศาสตร์"

---

[๒]Larson, M.L. **Meaning-based Translation : A Guide to Cross-Language Equivalence**. (London : University Press of America, 1984), p. 3.

[๓]สิทธา พินิจภูวดล, **คู่มือนักแปลอาชีพ,** (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒-๑๓.

"การแปลในปัจจุบัน คือการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งโดยรักษารูปแบบ คุณค่า และความหมายในข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝง ซึ่งได้แก่ความหมายทางวัฒนธรรม ปรัชญา ความรู้สึก ฯลฯ"

อัจฉรา ไล่ศัตรูไกล กล่าวว่า "การแปล คือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งให้ได้ตรงกันซึ่งเท่ากับว่า ผู้แปลต้องพยายามให้ผู้อ่านที่อ่านข้อความแปลเข้าใจในสิ่งเดียวกับผู้อ่านจากต้นฉบับ"[๔]

จากความหมายการแปลที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยมีองค์ประกอบหลักสามส่วนด้วยกันส่วนแรกคือ ภาษาต้นฉบับ (Source Language) ส่วนที่สองคือ ภาษาแปลหรือภาษาเป้าหมาย (Target Language) และส่วนสุดท้ายคือ นักแปล (Translator) ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ซึ่งผู้แปลต้องมีความรู้ทั้งในด้านภาษาศาสตร์ การสื่อสาร วัฒนธรรมตลอดจนประสบการณ์และความรู้เฉพาะทางอื่นๆ เพื่อที่จะได้แปลความหมายให้ผู้รับสารเข้าใจได้ตรงตามเจตนาของผู้ส่งสาร โดยภาษาฉบับแปลต้องคงความรู้ถูกต้องแม่นยำทั้งความหมาย ความเป็นธรรมชาติของภาษา อารมณ์ความรู้สึก และลีลาการเขียน

กระบวนการแปล

Mildred M. Larson กล่าวไว้ว่ากระบวนการแปลประกอบด้วยการศึกษาคำศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์สถานการณ์สื่อสาร และบริบททางวัฒนธรรมของภาษาต้นทาง จากนั้นผู้แปลจึงวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้เพื่อกำหนดความหมายและแปลออกมาเป็นภาษาปลายทางที่มีความหมายตรงกัน โดยใช้คำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษาปลายทาง โดยไม่ลืมที่จะคำนึงถึงความเหมาะสมและบริบททางวัฒนธรรม การนิยามดังที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับแผนภูมิที่ลาร์สัน แสดงขั้นตอนการแปลที่เรียกว่า meaning-based translation ต่อไปนี้ [๕]

OVERVIEW OF THE TRANSLATION TASK

SOURCE LANGUAGE	RECEPTOR LANGUAGE
ภาษาต้นฉบับ/ต้นทาง	ภาษาปลายทาง

---

[๔] อัจฉรา ไล่ศัตรูไกล, **จุดมุ่งหมาย หลักการ และวิธีการแปล = Nature and Method of Translation**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔.

[๕] Larson, M.L. **Meaning-based Translation : A Guide to Cross-Language Equivalence**. London : University Press of America, 1984, **pp. 25-28.**

Discover the meaning	Re-express the meaning
การหาความหมายของข้อความที่จะแปล	การสื่อความหมายออกมาเป็นภาษาปลายทาง

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปล

ฮาน เจ. แฟเมียร์ (Hans J. Vermeer) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎี Skopos ว่า การแปลเป็นการผละออกจากวัฒนธรรมในตัวบทต้นฉบับมาสู่วัฒนธรรมปลายทาง เป็นการสร้างตัวบทใหม่ของ "สาร" ที่ต้องการส่ง เป็นการนำเสนอข้อมูลในอีกวัฒนธรรมหนึ่งตามความต้องการของสังคมใหม่ ซึ่งผู้แปลต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญต่อไปนี้

๑.ปัจจัยด้านผู้แปล

๑.๑ ผู้แปลต้องตีความต้นฉบับก่อนในฐานะที่เป็นผู้รับสาร เพราะผู้แปลไม่ได้ทำหน้าที่ในการส่งต่อเนื้อความที่มีอยู่ในตัวบทต้นฉบับเท่านั้น

๑.๒ ผู้แปลต้องเลือกหรือกำหนดหน้าที่สำหรับงานแปล เมื่อผู้แปลเลือกหรือกำหนดหน้าที่ที่ต่างกันให้กับงานแปลชิ้นหนึ่งๆ ก็ทำให้เลือกวิธีการแปลที่แตกต่างกันไป

๒. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ตัวบทต้นฉบับหนึ่งๆจะถูกสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่อย่างหนึ่ง เมื่อมีการแปลมาเป็นอีกภาษาหนึ่งและผู้อ่านงานแปลมาอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมเดียวกับตัวต้นฉบับแล้ว ผู้แปลจะต้องคำนึงว่าควรจะให้งานแปลคงหน้าที่เดิมหรือไม่[๖]

ทฤษฎีการแปลในปัจจุบัน

๑. ทฤษฎีภาษาศาสตร์ เป็นเรื่องกลุ่มคำ ประโยค ความหมายของคำ ทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง

๒. ทฤษฎีจิตวิทยา ช่วยให้นักแปลมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ทั้งหญิงชาย เด็ก ผู้ใหญ่ วัยรุ่น คนมีปัญหา คนที่มีสุขภาพจิตบกพร่อง

ทฤษฎีการแปล ในสมัยก่อน เกิดจากนักแปลจริงๆ มาถึงยุคปัจจุบันนี้ทฤษฎีการแปลไม่ได้เกี่ยวกับการแปลจริงๆ นักคิดหรือนักปรัชญามองเรื่องการแปลโดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีด้านภาษา ปรัชญาและความคิดเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ทฤษฎีการแปลเริ่มปรับเปลี่ยนและมีระเบียบวิธีคิดเป็นของตนเอง ชาวเยอรมันมีบทบาทมากโดยเฉพาะการแปลที่ลูเธอร์ คิง แปลคัมภีร์ไบเบิ้ล การ

---

[๖]Hans, V. **A Skopos Theory of Translation**. (Heidelberg : TextCon Text, 1996), pp. 148-149.

แปลผลงานของโฮเมอร์และเชคสเปียร์มาเป็นภาษาเยอรมันทำให้ภาษาเยอรมันเกิดวิวัฒนาการในปัจจุบัน ทำให้นักคิดทางด้านเยอรมันสนใจทฤษฎีการแปลมากพอสมควร คือ ชไลเออร์มาเคอร์

ประวัติการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ

ภาษามคธ เป็นภาษาของแคว้นมคธซึ่งเป็นแคว้นใหญ่มีอำนาจมากในสมัยพุทธกาล และยังได้ชื่อว่าเป็นภาษาดั้งเดิมของมนุษย์ ดังในคัมภีร์ปทรูปสิทธิปกรณ์แสดงไว้ว่า

สา มาคธี มูลภาสา นรา ยายาทิกปฺปิกา

พฺรหฺมาโน จสฺสุตาลาปา สมฺพุทฺธา จาปิ ภาสเร[๗]

มนุษย์ต้นกัปป์พระพรหม เด็กที่ไม่เคยฟังไม่เคยเจรจา และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมใช้ภาษาใด (ในการสื่อสาร) ภาษานั้นคือ ภาษามคธ เป็นภาษาดั้งเดิม

ภายหลังพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วพระอรหันต์ทั้งหลายมีพระมหากัสสปะ เป็นต้น ได้ประชุมสงฆ์เพื่อรวบรวมคำสอนของพระพุทธองค์ให้เป็นหมวดหมู่เรียกว่า "การสังคายนา" จนเกิดเป็นคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ "พระไตรปิฎก" ในการประชุมสังคายนาครั้งต่อๆ มา

เพื่อให้ผู้ศึกษาพุทธพจน์ได้เรียนรู้เข้าใจตรงตามพระพุทธประสงค์มากที่สุด พระมหาเถระผู้รู้พุทธาธิบายจึงรจนาคัมภีร์อธิบายพระไตรปิฎก คือ คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา ฯลฯ อธิบายลดหลั่นกันตามลำดับชั้น ภาษาที่บันทึกคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาททั้งหมดนั้น คือ "ภาษามคธ" ภาษามคธ จึงได้ชื่อว่า “ภาษาบาลี” คำว่า “ปาลิ” หรือ “ปาฬิ” มาจาก ปา ธาตุ ในอรรถรกฺขเณ คือ รักษา, ระเบียบแนว ลง ฬิ ปัจจัย[๘] หมายถึงบันทึกรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ไว้ จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาคำสอนของพระพุทธองค์ที่นับว่าเป็นการศึกษาที่ใกล้เคียงพุทธดำรัสที่สุด คือ การศึกษาพระพุทธพจน์จากภาษาบาลี การศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นสิ่งที่มีมาคู่กับพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ผู้ศึกษาคำสอนจากบาลีพระไตรปิฎกและคัมภีร์รองๆ ลงมา คือ อรรถกถา ฎีกา ฯลฯ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ภาษาบาลีเข้ามาช่วยในการศึกษาค้นคว้า พระโบราณาจารย์ทั้งหลายเล็งเห็นความสำคัญและจำเป็นเช่นนี้จึงได้เขียนคัมภีร์หลักภาษา คือ ตำราไวยากรณ์บาลีเป็นตำราอธิบายหลักภาษาบาลีพระไตรปิฎกและรักษาพระพุทธพจน์ไว้ให้ถูกต้องที่สุด

การแปลจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยเฉพาะการแปลคัมภีร์ทางศาสนา (เกือบทุกศาสนาที่ยึดคัมภีร์เป็นหลัก) เน้นการถ่ายทอดตามต้นฉบับภาษาเป็นสำคัญ เพราะต้องการให้

---

[๗] พระพุทธัปปิยะ, **ปทรูปสิทธิ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๕๖.

[๘] พระมหาสมปอง มุทิโต , อภิธานวรรณนา, (กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์ปริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๖๖๘.

เข้าใจรากศัพท์และรักษาความหมายตามบทไว้ให้ใกล้เคียงภาษาเดิมมากที่สุด ซึ่งเรียกว่าวิธีแปลคำต่อคำ (Literal Translation) หรือที่เรียกกันในวิชาแปลมคธเป็นภาษาต่างประเทศ ประโยค 1-2 และ ป.ธ. 3 ว่า แปลโดยพยัญชนะ ดังนั้น นอกจากจะเข้าใจหลักไวยากรณ์ของภาษาบาลีเป็นอย่างดีแล้ว จำเป็นต้องเข้าใจระเบียบวิธีแปลหรือหลักการแปลมคธเป็นภาษาต่างประเทศที่บุรพาจารย์ได้สร้างเป็นกฎเกณฑ์ไว้ เช่น วิธีแปลบทประธาน, บทวิเสสนะ, บทคุณนาม, บทกริยาอื่นๆ ในการเขียนสอบผู้แปลจะต้องแปลบทให้ถูกต้องพยัญชนะ ธาตุ วิภัตติ ปัจจัย กฎเกณฑ์การแปลมคธ เป็นภาษาต่างประเทศเหล่านี้ ต้องอาศัยความเข้าใจและความจำในการแปลแต่ละบทให้ถูกต้อง[๙]

หลักเกณฑ์การแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ

๑. แปลตามภาษาต้นฉบับ กล่าวคือผู้แปลพยายามรักษารูปแบบของภาษาบาลีเอาไว้ ภาษาอังกฤษที่แปลจึงต้องรักษารูปแบบโครงสร้างของภาษาบาลีเอาไว้ให้มากที่สุด นั่นคือผู้อ่านสามารถมองเห็นที่มาที่ไปของคำศัพท์ รูปประโยคของภาษาบาลี การแปลที่พยายามรักษาเนื้อหาข้อความของประโยคแต่ละประโยค เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจต้องการดูว่าข้อความหรือประโยคในภาษาบาลีเป็นอย่างไร สามารถศึกษาเทียบเคียงได้ กระนั้นก็ตาม กรณีประโยคนั้นมีข้อความยาวหรือมีกริยาในระหว่างมาก ซ้อนกันหลายคำ มีการตัดทอน หรือแบ่งซอยให้เป็นหลายประโยค แต่ยังคงข้อความ หรือความหมายเท่าเดิมอยู่

๒. ศัพท์เฉพาะ (Technical Term) การแปลศัพท์เฉพาะผู้แปลควรได้อิงอาศัยปทานุกรมศัพท์ภาษาบาลีฉบับภูมิพโลภิกฺขุ บ้าง Pali-English Dictionary ของT.W. RHYS DAVIDS, WILLIAM STEDE บ้าง พจนานุกรมศัพท์พุทธศาสตร์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) บ้าง ผู้แปลควรใช้หนังสือพจนานุกรมของท่านเหล่านี้เป็นหลักการแปลศัพท์เฉพาะ หากมีความจำเป็นจะใช้อักษรโรมันกำกับในวงเล็บ

๓. การแปลประโยคต่างๆ ผู้แปลพยายามรักษาโครงสร้างของประโยคภาษาบาลีเอาไว้ เช่น ประโยคกรรตุวาจก ประโยคกรรมวาจก ประโยคเหตุกรรตุวาจกแต่กรณีประโยคใดอนุญาตให้มีการแปลหักประโยคได้ก็คงกระทำบ้าง เช่น ประโยคกรรมวาจก สามารถสับเปลี่ยนให้เป็นกรรตุวาจก หรือ กรณีประโยคหลายประโยค แต่มีตัวประธานตัวเดียวกัน ก็พยายามใช้ประธานเพียงตัวเดียว

๔. กรณีประโยคนั้นๆ มีกริยาในระหว่าง โดยเฉพาะกริยาที่ลง ตฺวา ปัจจัย นิยมแปลเป็น

---

[๙] เวทย์ บรรณกรกุล และเกียรติศักดิ พันธ์ลำเจียก์ , การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย สอนวิชาภาษาบาลีสำหรับนักเรียนชั้นประโยค ๑-๒ และ ป.ธ. ๓ , (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆสนครปฐม, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๕.

ประโยคแทรก หรือ ทำให้เป็น Gerund participle กล่าวคือ ใช้ verb to have + กริยา ช่อง ๓ เช่น โส คามํ คนฺตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. แปลว่า He, having gone to village, sat down on one side.

๕. กรณีประโยคนั้นๆ มีคำกริยาในระหว่างหลายคำ นิยมแปลให้เป็นประโยคแทรกทั้งหมด และปิดประโยคด้วยคำกริยาหลักของประโยคนั้น ๆ

๖. ประโยคลักษณะ ประโยคอนาทร ซึ่งเป็นประโยคแทรกในภาษาบาลี หากเป็นประโยคลักษณะยังคงความเป็นประโยคลักษณะแบบเดิม นิยมใช้ verb to have+ing +v.3 แต่หากเป็นประโยคอนาทร มีการปรับเปลี่ยนให้เป็นประโยคที่มีคำเชื่อม โดยการใช้ When While เป็นตัวบ่งบอกกาลเวลา

๗. การแปลประโยค ย, ต, แปลโดยการล้มประโยคตามแนวทางการแปลภาษาบาลีในการแปลโดยอรรถเพื่อให้ถ้อยความหรือคำแปลมีความกระชับมากขึ้น

๘. คำแปลบางคำที่มีความหมายหลายความหมาย บางศัพท์มีการแปลได้หลายความหมายพยายามใช้คำแปลเดิมเพื่อป้องกันความสับสน

๙. กรณีที่ศัพท์นั้นๆ เป็นคำศัพท์เฉพาะ ศัพท์เฉพาะจะใช้อักษรโรมันทั้งหมด เช่น ชื่อบุคคลสถานที่ ชื่อคัมภีร์

๑๐. การใช้วรรคตอน ย่อหน้า ควรยึดวรรคตอนและย่อหน้า รวมทั้งข้อความทั้งหลายตามแบบพระไตรปิฎกฉบับมหาเถรสมาคม ๒๕๔๙ (ให้ตรงตามต้นฉบับ)

๑๑. การแปลข้อความที่เป็นรูปคาถา ใช้การแปลเป็นร้อยแก้วทั้งหมด (หากผู้แปลมีความรู้เกี่ยวกับฉันทลักษณ์ ควรแต่งรูปแบบฉันทลักษณ์) แต่จัดให้มีรูปแบบคล้ายการวางรูปแบบคาถา กล่าวคือ มีการย่อหน้า ย่อหลัง คล้ายกับข้อความในภาษาบาลีที่อยู่ในรูปของคาถา

๑๒. ข้อความในภาษาบาลีเป็นคำศัพท์ยาก หากข้อความ วลี หรือประโยค เป็นเรื่องยากในการแปลและการตีความ ควรใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยประกอบดูความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปล โดยอาศัยพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับต่างๆ เช่น ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๓. ประโยคอุปมา-อุปมัย หรือประโยคเปรียบเทียบ การแปลประโยคอุปมา-อุปมัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการทำนองเดียวกับประโยค ย, ต, คือแปลล้มประโยค ยกเว้นบางประโยค ถ้าแปลโดยไม่ต้องล้มประโยค แต่สามารถสื่อได้ความชัดเจน ก็คงไว้ตามเดิม

๑๔. การแปลถ้อยคำสำนวน หากผู้แปลไม่มั่นใจในบางสำนวน ใช้วิธีการตรวจสอบสำนวนที่แปลเป็นภาษาไทยแล้ว เพื่อให้ถ้อยคำสำนวนนั้นๆ มีความหมายไม่ผิดเพี้ยน

ปัญหาการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศ

หลักพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่ยากและลึกซึ้ง ซึ่งต้องการความเข้าใจเนื้อหาก่อนแปล นอกจากนั้นยังนำมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ดังนั้นนอกเหนือไปจากปัญหาในการแปลโดยทั่วๆ ไปแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในหลักพุทธศาสนา และปัญหาในการแปลคำหรือสำนวนที่นำมาจากภาษาบาลีและสันสกฤตอีกด้วย มีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

๑.ปัญหาคำศัพท์และการแปลความหมาย

คำศัพท์ทางหลักพุทธธรรมเป็นคำศัพท์เฉพาะซึ่งเป็นคำศัพท์ทางภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นส่วนใหญ่จึงเป็นการยากที่ผู้แปลจะสามารถแปลได้ตรงความหมาย

๒.ปัญหาในด้านสำนวนและการแปล

ในภาษาบางครั้งก็ใช้คำพูดสั้นๆ แต่เมื่อแปลแล้ว ถ้าแปลสั้นๆ ตามที่ใจความปรากฏอาจจะไม่ชัดเจน จึงต้องขยายความเพื่อให้เข้าใจ

๓. ปัญหาที่เกิดจากท่วงทำนองการใช้ภาษาแตกต่างกัน โดยเฉพาะในการเขียนเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมักจะนำมาจากพระธรรมเทศนา การอธิบายจะเป็นไปเรื่อยๆ โดยมิได้พัฒนาเป็นย่อหน้าที่มีประโยค Topic Sentence ตามแบบภาษาอังกฤษ ไม่มีการเชื่อมโยงประโยคเข้าด้วยกัน (ไม่มี coherence) นอกจากนั้นยังมีการอธิบายและสรุปซ้ำบ่อยๆ (Repetition และ Redundancy) เมื่อนำมาแปลเป็นภาษาที่สองจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องย่อหน้ายาว ประโยคส่วนใหญ่ไม่สัมพันธ์กัน และการซ้ำซ้อนของข้อความ ซึ่งถ้าไม่ตัดทอนข้อความหรือพัฒนาย่อหน้าจะทำให้การแปลนั้นไม่เป็นธรรมชาติ ไม่เป็นภาษาที่ดีและเป็นที่ยอมรับ

๔. ปัญหาที่เกิดจากการขาดคำที่ตรงกับศัพท์ธรรม เป็นการยากที่จะหาศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายตรงกับความคิดในเรื่องหลักทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากความแตกต่างในด้านความคิด วัฒนธรรม ตลอดจนศาสนา ดังนั้นในการแปลหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างประเทศก็จะเลือกใช้ศัพท์ได้แต่ความหมายที่คล้ายกัน แต่ไม่อาจหาศัพท์ที่ตรงกับความหมายที่ต้องการได้ทีเดียวซึ่งปัญหาข้อนี้อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดในฉบับแปลได้ถ้าผู้แปลเลือกใช้ศัพท์ไม่ถูกต้อง

บทสรุป

การแปลภาษาบาลีเป็นภาษาต่างประเทศนั้นจำเป็นต้องรักษาต้นฉบับไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การแปลต้องอาศัยทักษะในการอ่านและเขียน อ่านเพื่อความเข้าใจ คือ เข้าใจเนื้อเรื่อง ความหมายของข้อความในภาษาต้นฉบับ และเขียนเพื่อถ่ายทอดให้ถูกต้องตามความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียนภาษาต้นฉบับ และคงอรรถรสเดิมไว้ นอกจากนั้นการแปลต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจภาษาถึง ๒ ภาษา คือภาษาต้นฉบับและภาษาแปลเพื่อถ่ายทอดและสื่อ

ความหมายได้ถูกต้องและเป็นภาษาแปลที่ดี นอกจากนั้นยังต้องการความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับซึ่งอาจจะแตกต่างจากภาษาแปล วัฒนธรรมของชาติผู้เขียนจะแสดงออกหรือแฝงอยู่ในข้อเขียนของเขาเสมอ ถ้าผู้แปลขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับแล้ว เขาอาจจะแปลหรือตีความหมายของภาษาต้นฉบับผิดไปได

การแปลภาษาบาลีเป็นเรื่องที่ยากกว่าการแปลโดยทั่วๆ ไป ผู้แปลควรแปลด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ ผู้แปลควรหาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ตนเองจะแปลก่อน เมื่อแปลแล้วถ้าเป็นเรื่องที่ยากต่อความเข้าใจก็ควรจรวจสอบกับเจ้าของภาษาแปลเพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้

บรรณานุกรม

พระมหาสมปอง มุทิโต , **อภิธานวรรณนา,** (กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์ปริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๗).

พระพุทธัปปิยะ, **ปทรูปสิทธิ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓).

เวทย์ บรรณกรกุล และเกียรติศักดิ พันธ์ลำเจียก์ , การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย สอนวิชาภาษาบาลี สำหรับนักเรียนชั้นประโยค ๑-๒ และ ป.ธ. ๓ , (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม, ๒๕๔๗).

สิทธา พินิจภูวดล, **คู่มือนักแปลอาชีพ,** (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๒).

อัจฉรา ไล่ศัตรูไกล, **จุดมุ่งหมาย หลักการ และวิธีการแปล = Nature and Method of Translation**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , ๒๕๔๓).

Hans, V. **A Theory of Translation**. (Heidelberg : TextCon Text, 1996)

Larson, M.L. **Meaning-based Translation : A Guide to Cross-Language Equivalence**. (London : University Press of America, 1984).

Peter Newmark อ้างถึงใน สุพรรณี ปีนมณี, **การแปลขั้นสูง** (กรุงทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

จิตวิทยาการศึกษากับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา
Educational psychology with teaching in higher education

พระครูสิริภูรินิทัศน์ ภูริณัฐ ฐิตสคฺโค (ดิษสวรรค์) *

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนทางด้านจิตวิทยาการศึกษา เพื่อแก้ไขความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของเด็กในชั้นเรียน ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคนมีความแตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพราะพฤติกรรมนั้นดูผิวเผินจะเข้าใจง่าย หากศึกษาให้ละเอียดแล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์จะพบว่าเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ละเอียดอ่อน และจะเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ซึ่งความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ดังนั้น จึงต้องศึกษาเทคนิคทางจิตวิทยาในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางอย่างได้จากพื้นฐานที่มาของพฤติกรรมบุคคล การปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน และขั้นตอนในการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขพฤติกรรมและบุคลิกภาพอันเป็นวิธีการพัฒนามนุษย์

คำสำคัญ: จิตวิทยาการศึกษา, การเรียนการสอน, ระดับอุดมศึกษา

Abstract

Teaching and Learning Science at all Levels of Educational Psychology to improve improper behavior of the children in the classroom. The behavior of each person is different and varied over time. Even though, it seems easy to understand at first, but indeed it really hard to be observed. The difference between each individual behavior is the importance of human identity. Therefore, the study of psychological techniques is needed to rectify some improper behaviors from individual basis behaviors and the process of adjusting their behaviors in the classroom. Those are the ways to modify individual behavior and personality as a means of human development.

Keyword: Educational Psychology, Teaching and Learning, Higher education

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์.

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาในด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขนอกจากนี้การศึกษาจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่เตรียมและนำคนไทยและสังคมไทยให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลกให้คนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม รู้จักปรับตัว รู้จักแก้ปัญหา มีทักษะในการทำงาน รู้จักพัฒนา มีค่านิยมที่ดี[๑] จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการแข่งขันกันมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านนอกที่ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุ มากกว่าการเรียนรู้ด้านในที่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ คุณธรรมจริยธรรมถูกสอนในรูปแบบของเนื้อหาวิชา ผู้เรียนไม่ได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตส่งผลให้วัฒนธรรมอันดีงามถูกละเลย ในภาวะที่สังคมไทยเป็นเช่นนี้ การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาด้านในด้วยจิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการวางพื้นฐานด้านจิตใจและกระบวนทัศน์ใหม่ที่เป็นองค์รวมอย่างแท้จริง โดยเน้นการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ให้เข้าถึงความดี ความงามและความจริง ที่จะสามารถช่วยให้คนในสังคมดำรงชีวิตและกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยจิตสำนึกที่ดีงามและมีความรับผิดชอบและร่วมกันนำพาสังคมไทยไปสู่ความสุขที่แท้จริง ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจากปัญญา ความตระหนักรู้ และความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ[๒]

แนวคิดที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อยกระดับจิตใจและปัญญาของมนุษย์ เพราะจิตวิทยาเป็นวิชาที่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องการเรียนรู้ของมนุษย์อย่างได้ผล เนื่องจากปัญหาของมนุษย์ที่พบเห็นอยู่เสมอ คือบางครั้งคนเก่งอาจตัดสินใจทำอะไรลงไปโดยหลงลืมแง่มุมของจริยธรรม หรือคนมีจริยธรรมอาจขาดศิลปะในการทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เราจะเห็นได้ว่า เป็นสิ่งที่มุ่งเน้นสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ต่อชีวิตและความเป็นมนุษย์ เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ความเมตตา และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม การพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาที่แท้จริง[๓]

---

[๑]กรมวิชาการ, **หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๐**, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว๒๕๔๐), หน้า ๑.

[๒]ประเวศ วะสี, **วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ : ศูนย์ หนึ่งเก้า**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือวิชาการจิตตปัญญา, ๒๕๕๐).

[๓]ธนา นิลชัยโกวิทย์, การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา Transformative Learning and Contemplative Education, ใน **จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑).

แนวคิดพื้นฐานทางจิตวิทยา

จิตวิทยา (Psychology) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก ๒ คำ คือ Psyche หมายถึง จิต หรือวิญญาณ และ Logos หมายถึง การศึกษาหรือศาสตร์ วิชา วิทยาการ[๔] จิตวิทยาจึงหมายถึง วิชาที่ว่าด้วยจิตวิญญาณหรือการศึกษาค้นคว้าในด้านพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์และสัตว์เพื่อค้นหาสาเหตุสำคัญอันเกิดจากร่างกายและจิตใจส่วนพฤติกรรม (Behavior) เป็นกิจกรรมต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตที่บุคคลกระทำและบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้หรือใช้เครื่องมือทดสอบได้ เช่น การหัวเราะ ร้องไห้ กิน นอน เล่น อาการกระทำเหล่านี้เป็นลักษณะของพฤติกรรม[๕] จิตวิทยาเป็นวิชาที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจในการกระทำของตนเองและการกระทำของผู้อื่น โดยเฉพาะจุดมุ่งหมายที่จะหาคำตอบว่าเหตุใดคนจึงกระทำเช่นนั้น (understanding the behavior) และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปศึกษาวิเคราะห์ต่อเนื่องไปจนถึงระดับการคาดคะเนว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นอีกหรือไม่และจะเกิดในสถานการณ์ใดบ้าง (prediction the behavior) ต่อจากนั้นหากศึกษาถึงขั้นที่จะควบคุมการกระทำให้เกิดขึ้นหรือไม่ให้เกิดขึ้นอย่างไร(controlling the behavior) ก็สามารถทราบได้ว่าเป็นการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ โดยพฤติกรรมได้แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง[๖] คือ

๑. พฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นได้ เป็นการแสดงออกของการกระทำต่างๆ ได้แก่ การพูด การยิ้ม การกิน การนอน ตลอดจนการใช้สัญลักษณ์ที่สังเกตเห็นได้เป็นพฤติกรรมภายนอก

๒. พฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถจะสังเกตได้ จึงเป็นความคิด อารมณ์ ความจำ ความฝันเป็นพฤติกรรมภายใน

ในการศึกษาจิตวิทยาของนักจิตวิทยามี ๔ ประการ[๗] คือ

๑. ต้องการบรรยาย (Describing) ลักษณะพื้นฐานของพฤติกรรมและกระบวนการทางจิต โดยใช้การสังเกตอย่างเป็นระบบ

๒. ต้องการอธิบาย (Explaining) ว่าทำไมพฤติกรรมและกระบวนการทางจิตจึงเกิดขึ้นได้

๓. ต้องการทำนาย (Predicting) เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตบนพื้นฐานของเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา

---

[๔]กันยา สุวรรณแสง, **จิตวิทยาทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (๑๙๗๗), ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

[๕]ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **จิตวิทยาการศึกษา EDUCATIONAL PSYCHOLOGY**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๑).

[๖]สุรพล พยอมแย้ม, **ปฏิบัติการทางจิตวิทยาในงานชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหายพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๕).

[๗]ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **จิตวิทยาการศึกษา EDUCATIONAL PSYCHOLOGY**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๑).

๔. ต้องการเปลี่ยนแปลง (Changing) พฤติกรรมและกระบวนการทางจิตให้มีลักษณะที่เหมาะสมยิ่งขึ้น[๘]

จิตวิทยาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยเหตุนี้ การศึกษาทางจิตวิทยาในบางครั้งจึงต้องเข้าไปเกี่ยวพันกับความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล จิตวิทยาจึงเป็นจิตวิทยาที่ว่าด้วยเรื่องธรรมชาติของการเรียนรู้และองค์ประกอบต่างๆ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหา จิตวิทยาจะช่วยให้ทราบว่ามนุษย์เราเรียนรู้ได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้เร็วหรือช้า

จิตวิทยากับการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดการศึกษาระดับสถาบันอุดมศึกษา โดยสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาสังคมศึกษา ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม[๙] การถ่ายทอดโดยใช้วิธีการสอนย่อมสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการสอนใหม่ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสภาพการณ์จัดการเรียนกรสอนครูมีอิทธิพลในการแก้ไขพฤติกรรมมากโดยเฉพาะการให้แรงเสริมทั้งการให้แรงเสริมบวกและวิธีการอื่นๆ ครูสามารถให้แรงเสริมในห้องเรียนได้ด้วยการให้ความสนใจและให้คำชมเชย ซึ่งเป็นแรงเสริมที่มีประสิทธิภาพมากประการสำคัญแรงเสริมทางสังคมเป็นแรงเสริมที่นำมาใช้ได้ง่ายสะดวกและรวดเร็วและมุ่งมั่นต่อความสำเร็จที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและเพื่อนมนุษย์การจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ ดังที่สรุปวิเคราะห์เป็นข้อๆ คือ

๑) การตระหนักรู้ (Awareness)
๒) มุ่งสู่กิจกรรม (Activities)
๓) นำทางสะท้อนความคิด (Action to Reflect)
๔) พิชิตความสำเร็จ (Achievement)

---

[๘] Matlin. M. W., **Psychology**, 2nd ed., (Holt Rinehart and Winston, Inc., 1995), p. 2.

[๙] กระทรวงศึกษาธิการ, **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒**. (๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

ภาพที่ ๑ ขั้นตอนรูปแบบการสอนด้วยกระบวนการ 4 A's

การใช้หลักของจิตวิทยามาใช้ช่วยสอนนั้นเป็นการนำศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนในสภาพการเรียนการสอนหรือในชั้นเรียน เพื่อค้นคิดทฤษฎีและหลักการที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ จิตวิทยาการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา การสร้างหลักสูตร และการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ครูอาจารย์จำเป็นจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษา เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน จิตวิทยาการศึกษาจะช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจตัวในตัวผู้เรียนอย่างแจ่มแจ้ง เข้าใจธรรมชาติของพวกเขา ความคิดจิตใจและความต้องการของพวกเขา เข้าใจว่าสิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมสำหรับพวกเขา เข้าใจว่าอะไรจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการศึกษาของพวกเขาหรือสามารถกล่าวอย่างง่ายๆ ว่าจิตวิทยาการศึกษาทำให้ครูอาจารย์มีจิตวิทยาในการสอน

จิตวิทยาการศึกษา

จิตวิทยาการศึกษา คือ ศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนในสภาพการเรียนการสอนหรือในชั้นเรียน เพื่อค้นคิดทฤษฎีและหลักการที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ จิตวิทยาการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา การสร้างหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ครูอาจารย์จำเป็นจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษาเพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน จิตวิทยาการศึกษาจะช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจตัวในตัวผู้เรียนอย่างแจ่มแจ้ง เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนความคิด จิตใจ และความต้องการของผู้เรียน เข้าใจว่าสิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมสำหรับนักเรียน เข้าใจว่าอะไรจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการศึกษา หรือสามารถกล่าวอย่างง่ายๆ ว่า จิตวิทยาการศึกษาทำให้ครูอาจารย์มีจิตวิทยาในการสอน หากครูผู้สอนมีจิตวิยาในการสอน เขาย่อมรู้ว่าการบังคับให้ผู้เรียนเรียนโดยไม่เข้าใจเหตุผลว่าทำไมต้องเรียนจะทำให้

นักเรียนเข้าใจบทเรียนเพียงผิวเผิน แต่ความเข้าใจที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้และพยายามเข้าใจด้วยตนเอง จากตรงนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าครูอาจารย์จำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชานั้นๆ และทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความรู้และความสัมพันธ์ของความรู้นั้นๆ ที่มีต่อการดำเนินชีวิต

หากครูผู้สอนเข้าใจทฤษฎีพัฒนาการและทฤษฎีบุคลิกภาพของผู้เรียนในวัยต่างๆ ตั้งแต่วัยแรกเกิด วัยอนุบาล ประถมฯ มัธยมฯ จนถึงอุดมศึกษา จะทำให้ครูผู้สอนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะกับบุคคลแต่ละวัยตามพัฒนาการทางร่างกาย ความคิด จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้เรียนได้ และด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในด้านนี้ จะทำให้ครูอาจารย์สามารถเล็งเห็นศักยภาพที่แฝงเร้นอยู่ภายในตัวผู้เรียน และช่วยผลักดันให้ผู้เรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตัวเองได้ และสามารถให้คำแนะนำที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของเขาได้จริง และถ้าหากครูอาจารย์สามารถล่วงรู้ถึงสิ่งที่เป็นเหมือนปุ่มสตาร์ทของผู้เรียนและสามารถทำให้ปุ่มสตาร์ทนี้ทำงานได้ มันจะเป็นแรงขับเคลื่อนผู้เรียนให้มุ่งไปในหนทางที่เขาใฝ่ฝันด้วยพลังจากภายในตัวของเขาเอง ตลอดจนการประพฤติตนของครูเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่นักเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งกว่าการสอนด้วยคำพูด นอกจากมีความเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ แล้ว ครูผู้สอนจะต้องรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และกลุ่ม ทั้งทางด้านระดับเชาวน์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งนักจิตวิทยาได้คิดวิธีการวิจัยที่จะช่วยชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเลือกวิธีสอน และในการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม หากครูผู้สอนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ การจดจำ การทำความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนองค์ประกอบต่างๆ ที่จะมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้ย่อมมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างไม่ต้องสงสัย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจว่าความรู้นั้นจะไม่เกิดจากการสอนของผู้สอน หากแต่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะถ้าผู้สอนตั้งใจสอนแต่ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ก็ย่อมไร้ประโยชน์ ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้เรียนพยายามเรียนรู้ด้วยตนเอง การเก็บเล็กผสมน้อยของข้อมูลที่เขาค้นหาและประสบการณ์ที่เขาได้พบเจอจะตกผลึกเป็นองค์ความรู้ได้แม้ว่าครูจะไม่ได้สอนเลยก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สอนเข้าใจว่าการจับเด็กมานั่งในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ เพียงอย่างเดียวเป็นเวลาเกือบยี่สิบปีไม่เพียงพอที่จะทำให้เขาสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในโลกที่กว้างและกลมได้

การใช้จิตวิทยาการศึกษากับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุด บทความนี้ชื่อว่า “A model of School Learning” แคร์รอลได้อธิบายความหมายของครูที่มีประสิทธิภาพว่า เป็นครูที่สอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ให้เวลาแก่นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้โดยพิจารณาความแตกต่างของบุคคล และวิชาที่สอน บางคนต้องการเวลามากแต่บางคนต้องการเวลาน้อย ซึ่งขึ้นกับวิชาที่ครูสอน รวมทั้งจัดกิจกรรมและ ประสบการณ์เพื่อจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ แคร์รอล การสอนที่มีประสิทธิภาพไม่ได้

ขึ้นกับการสอนของครูเท่านั้น แต่ขึ้นกับตัวนักเรียนด้วย คุณลักษณะของนักเรียนมีส่วนให้นักเรียนเรียนรู้ในอัตราความเร็วแตกต่างกันด้วย คือ

๑) ความถนัด (Aptitude) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่จะเรียนรู้

๒) ความสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่ครูสอน (Ability to Understand Instruction)

๓) ความเพียรพยายาม (Perseverance) นักเรียนใช้เวลาสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งมักจะเนื่องมาจากการที่นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้

๔) การมีโอกาส ครูให้เวลานักเรียนในการเรียนรู้สิ่งที่ครูสอน โดยคิดถึงความสามารถและความถนัดของนักเรียน[๑๐]

นอกจากคุณลักษณะทั่วไปดังกล่าว ยังมีลักษณะเฉพาะที่นักจิตวิทยา เอมเมอร์และคณะ (Emmer, Evertson and Anderson, 1980) ผู้ศึกษาความแตกต่างของครูที่มีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และครูที่ไม่มีประสิทธิภาพได้พบตัวแปรหรือเทคนิคที่ทำให้ครูมีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

๑) อธิบายวัตถุประสงค์ของบทเรียน หน่วยเรียนที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้อย่างแจ่มแจ้ง

๒) ใช้อุปกรณ์วัสดุเกี่ยวกับการสอนหลายชนิด

๓) เตรียมการสอนและเครื่องใช้ที่จะใช้ในการสอนอย่างพร้อม

๔) ใช้หนังสือ ประสบการณ์ กิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

๕) บอกนักเรียนถึงเหตุผลว่าทำไมบทเรียนที่ครูสอนจึงมีความสำคัญ และนักเรียนต้องตั้งใจเรียนให้เกิดการเรียนรู้

๖) รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ทุกวินาที และปรับเนื้อหาให้เหมาะสมโดยคิดถึงระยะเวลา ความใส่ใจของนักเรียน

๗) ครูควรจะสอนนักเรียนให้มีอัตราความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

๘) เนื้อหาที่สอนเป็นที่สนใจแก่นักเรียน

๙) การตั้งความคาดหวังของครู และการตั้งเกณฑ์ของความสำเร็จของนักเรียนจะต้องเหมาะสม ไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ครูจะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร เพราะการที่ครูจะสอนหรือพูดให้นักเรียนเข้าใจได้ ครูจะต้องมีทักษะในการพูด สามารถจะสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ครูต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ได้ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือครูจะต้องรู้จักหลักการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feed back) เช่น นอกจากจะบอกนักเรียนว่าทำ “ถูก” หรือ “ผิด” ครูจะต้องให้คำชมเวลานักเรียนทำถูกและไม่ติว่านักเรียนเป็นส่วนตัวเวลาผิด เช่น “เธอนี่โง่จริง” แต่บอกนักเรียนให้ทราบว่าทำไมถึงผิด หลักการสอนและวิธีสอน นักจิตวิทยาการศึกษาได้เสนอหลักการสอนและ

---

[๑๐]สุรางค์ โค้วตระกูล, **จิตวิทยาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓-๑๖.

วิธีการสอนตามทฤษฎีทางจิตวิทยาที่แต่ละท่านยึดถือ เช่น หลักการสอนและวิธีสอนตามทัศนะนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม และมนุษยนิยม หลักการเหล่านี้มีประโยชน์อย่างมากในการกำหนดกรอบและทิศทางของการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน หลักพฤติกรรมนิยมจะช่วยให้ครูอาจารย์รู้วิธีสังเกตพัฒนาการต่าง ๆ ของนักเรียนนักศึกษาได้ ส่วนหลักปัญญานิยมจะช่วยให้ครูอาจารย์เข้าใจกระบวนการคิด จดจำ และเข้าใจของนักเรียนนักศึกษา และหลักมนุษยนิยมจะช่วยให้ครูอาจารย์มีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียนและช่วยในการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตใจที่งดงามและมีความเมตตาต่อผู้อื่น หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จิตวิทยาการศึกษาต้องการให้ผู้ทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนรู้วิธีการประเมินผลที่มีความถูกต้องแม่นยำ ทำให้ทราบว่าการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือผู้เรียนได้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละวิชาหรือไม่ เพราะถ้าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงก็จะเป็นผลสะท้อนว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ

สรุป

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์การศึกษาทางจิตวิทยาต้องอาศัยการสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการสรุปเป็นกฎเกณฑ์ หรือทดสอบทฤษฎีการศึกษาพฤติกรรมในทางจิตวิทยาจึงต้องมีการสังเกตพฤติกรรมจะช่วยให้เข้าใจในธรรมชาติความต้องการและความซับซ้อนของพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดปัญหาในชั้นเรียนได้ตลอดเวลา หากเข้าใจถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบกับการอยู่ร่วมกันของบุคคลรอบด้าน ซึ่งจะทำให้ประสบความสำเร็จทั้งชีวิตส่วนตัวและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นให้เกิดขึ้นได้ในสังคม ดังนั้น จึงต้องศึกษาเทคนิคทางจิตวิทยาในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางอย่างได้จากพื้นฐานที่มาของพฤติกรรมบุคคล การปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน และขั้นตอนในการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขพฤติกรรมและบุคลิกภาพอันเป็นวิธีการพัฒนามนุษย์

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. **หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๐**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๐.

กระทรวงศึกษาธิการ. **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒**, ๒๕๕๒.

กันยา สุวรรณแสง. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (๑๙๗๗), ๒๕๔๒.

ธนา นิลชัยโกวิทย์. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา Transformative Learning and Contemplative Education. ใน **จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑.

ประเวศ วะสี. **วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ : ศูนย์ หนึ่งเก้า**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือวิชาการจิตตปัญญา, ๒๕๕๐.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **จิตวิทยาการศึกษา** EDUCATIONAL PSYCHOLOGY. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๑.

สุรพล พยอมแย้ม. **ปฏิบัติการทางจิตวิทยาในงานชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหายพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๕.

สุรางค์ โค้วตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

Matlin. M. W. **Psychology**. 2nd ed. Holt Rinehart and Winston, Inc., 1995.

"การเรียนรู้" สำหรับการสอนยุคศตวรรษที่ ๒๑
Learning for Teaching21st Century

เนาวรัตน์ หอมขจร*

บทนำ

โลกปัจจุบันยุคศตวรรษที่ ๒๑ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ความเจริญของเทคโนโลยี แตกต่างจากศตวรรษที่ ๑๙ และ ๒๐ ระบบการศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ทำให้การเรียนรู้ของคนต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระวิชาไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ บทบาทของครูผู้สอนก็ต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ วิธีการสอน ควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดทักษะแห่งอนาคตใหม่ การเรียนรู้ของศิษย์ควรจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยแนะนำช่วยออกแบบกิจกรรมที่จะทำให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ได้เองเป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่ายๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใดคือความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ (the ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาเรียนเพื่ออนาคต ให้นักเรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข[๑]

ความหมายของการสอนในศตวรรษที่ ๒๑

เมื่อโลกปัจจุบันอยู่ในยุคศตวรรษที่ ๒๑ เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทได้อย่างชัดเจนต่อการศึกษาทั้งในฐานะของสื่อการสอน เครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาเรียนรู้ กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเราทุกคน สามารถเข้าเพื่อสืบค้นหาจากแหล่งความรู้ได้ง่าย กล่าวได้ว่าศตวรรษที่ ๒๑ ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป นักคิด นักวิชากร จากต่างสาขาอาชีพ ตลอดจนบุคลากรด้านการศึกษา เริ่มที่จะปรับตัวให้รองรับกับรูปแบบการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นใหม่ๆการสอนในศตวรรษที่ ๒๑ เรื่องของทฤษฎีการเรียนรู้ จะต้องเปลี่ยนไปในขั้นที่สูงขึ้น เน้นไปที่ทักษะโดยเฉพาะทักษะในการนำเอาความรู้ใหม่ไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อรับการประเมินมีเกรดเป็นตัวชี้วัดเพื่อให้จบการศึกษา เปลี่ยนไปเป็นการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะพร้อมที่จะไปใช้

---

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์.

[๑]วิโรจน์ สารัตนะ, **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิโรจน์ สารัตนะ ๒๕๕๖).

ชีวิตในโลกของความเป็นจริงที่ผู้เรียนต้องออกไปเผชิญตลอดชีวิต การเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่น กระตุ้นและจูงใจ ฝึกทักษะการคิดของผู้เรียนเองมากกว่าให้คิดตามเป็นนิสัยติดตัวแม้จะจบการศึกษาไปก็ยังคงแสวงหาการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

การสอนในศตวรรษที่ ๒๑ จะต้องเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นมุมมองจากมุมมองแบบเดิมๆ ไปสู่มุมมองหรือกระบวนทัศน์ใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน เปลี่ยนไปสู่ผู้เรียนที่ยกให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนจากความรู้ที่เสาะแสวงหาได้ด้วยตนเอง ไปสู่การพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใดคือความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ ๒๑

ครูผู้สอนถือเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญต่อการเรียนรู้ ควรที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน จากวิธีการสอนรูปแบบเดิม ๆ ที่ใช้กันมาตลอดในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ให้เกิดการพัฒนาเพื่อเป้าหมายหรือสิ่งที่คาดหวังให้เป็นที่น่าพึงพอใจ บทบาทของครูกับการสอนให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นสิ่งสำคัญที่ท้าทายให้กับครูสนใจและศึกษา เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าเดิม ครูในศตวรรษที่ ๒๑ จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

บทบาทของครูในศตวรรษที่ ๒๑

การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ครูจะต้องปรับแนวทางการเรียนการสอน โดยครูจะต้องทำให้เด็กรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีเป้าหมายในการสอนที่จะทำให้เด็กมีทักษะชีวิต ทักษะการคิด และทักษะด้านเทคโนโลยี การศึกษาที่ดีสำหรับผู้เรียนในยุคใหม่นั้น ต้องไม่เหมือนกับยุคที่ผ่านมา เพื่อคุณภาพของการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการสอน บทบาทของครูต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูกับศิษย์ยังคงเป็นรักและเอาใจใส่ศิษย์เหมือนเดิม แต่วิธีการสอนเป็นแบบเดิมๆไม่ได้ ครูต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นของการสอน ไปเป็นที่การเรียนทั้งตัวศิษย์และครูเอง ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่จัดให้กับศิษย์ เปลี่ยนบทบาทของตัวครูเองจาก **“ครูสอน”** (Teacher) ไปเป็น **“ครูฝึก”** (Coach) หรือ **“ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้”** (Learning facilitator)[๒]

ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลที่มีความสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้กับผู้เรียน พัฒนาศิษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทักษะปฏิบัติ และทักษะการจัดการหรือกระบวนการ ซึ่ง

---

[๒]วิจารณ์ พานิช, **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๕), หน้า คำนำผู้เขียน.

แนวโน้มการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ได้มุ่งเน้นไปที่ด้านทักษะด้านความสามารถ ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทักษะพื้นฐานด้านการทำงาน ทักษะอาชีพ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ล้วนเข้ามามีบทบาทอย่างมากในวงการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา นอกจากนี้ครูในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่จะสอน ต้องมีเทคนิควิธีการให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีม เป็นนักออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อนักเรียน[๓] ครูจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีตลอดเวลา กระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะและสหวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เทคนิควิธีการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ๆ ทฤษฎีการเรียนรู้ในโลกอนาคตที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑

รูปแบบและทฤษฎีการเรียนรูแห่งอนาคต

ทฤษฎีการเรียนรู้ หมายถึง แนวคิดหรือหลักการ ซึ่งผ่านกระบวนการรวบรวมแนวคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จนเป็นที่ยอมรับว่าสามารถ ใช้อธิบายลักษณะการเกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างถาวร ทั้งด้านจริยธรรมและการกระทำ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ พัฒนา หรือสร้างสรรค์ ให้เกิดทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่สอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งการอธิบายการเกิดการเรียนรู้ของบุคคล เป็นแนวทางที่สำคัญของครูในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่วิเคราะห์ผู้เรียน การวางแผนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผู้เรียน การเลือกใช้ทฤษฎีได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ย่อมทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นแบบคงทนและมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เพียงมิติเดียว กอปรกับการที่ศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานของสมองนั้น เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน

รูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญในอนาคต

---

[๓] ภาสกร เรืองรอง, ประหยดั จิระวรพงศ์, วณิชชา แม่นยำ, วิลาวัลย์ สมยาโรน, ศรัณยู หมื่นเดช, ชไมพร ศรีสุราช, **เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ ๒๑.**

ภาพรูปแบบการเรียนรู้ ๓ ลักษณะ (จากซ้ายไปขวา) ได้แก่ ๑) การเรียนรู้ในลักษณะที่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการถ่ายทอดจากผู้สอนสู่ผู้เรียน ๒) การเรียนรู้ในลักษณะที่เน้นความร่วมมือกัน กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของทั้งผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และหรือชุมชนของการเรียนรู้ ๓) การเรียนรู้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับลักษณะที่สอง แต่มีการจัดสิ่งแวดล้อมทางเรียนรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ทรัพยากรการเรียนรู้ แหล่งสื่อต่างๆ ทั้งในรูปดิจิทัลและไม่ใช่ดิจิทัล รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่สร้างฐานความรู้ให้แก่ผู้เรียน (Knowledge scaffolding)

แนวโน้มของรูปแบบการเรียนรูในอนาคตนั้น ได้แก่ การผสมผสานระหว่างรูปแบบการเรียนรูทั้ง ๓ ลักษณะอย่างเหมาะสม สิ่งสำคัญได้แก่ความพยายามของครูผู้สอน (และผู้เรียน) ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนและการเรียนรู้จากรูปแบบที่ ๑ มาสู่รูปแบบที่ ๒ และ ๓ ให่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการสอนและการเรียนรูในลักษณะที่ ๓ นั้น เป็นรูปแบบที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสนใจ เพราะมีหลักฐานงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนว่า เป็นรูปแบบการเรียนรูที่มีประสิทธิภาพมาก หากผู้สอนมีการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันพร้อมไปกับการจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ และการสร้างฐานความรู้ให้กับผู้เรียนที่เหมาะสมอย่างไรก็ดี การจัดรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่ ๓ นั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านไอซีทีที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการพัฒนาสื่อ การจัดหาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ดังนั้น การพัฒนาทักษะด้านไอซีทีแก่ผู้สอน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในอนาคต สำหรับผู้เรียนนั้น ทักษะด้านไอซีทีอาจไม่ใช่สิ่งที่น่ากังวล เพราะผู้เรียนในอนาคต จะสามารถปรับตัวกับรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างรวดเร็ว (กว่าผู้สอน) เนื่องจากความเคยชินจากสังคมรอบตัวที่พวกเขาเติบโตขึ้นมา[๔]

ทฤษฎีการเรียนรูที่สำคัญในอนาคต

แนวทางการจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น จะเห็นได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนมากขึ้นเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติและสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ ความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ ผู้สอน ผู้เรียน ห้องเรียน และวิธีการเรียนรู้ ล้วนมีทฤษฎีและแนวคิดทางการศึกษา

---

[๔]ถนอมพร เลาหจรัสแสง, **การเรียนรูในยุคสมัยหนา : ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรูอนาคต**

รองรับอยู่เบื้องหลัง ทฤษฎีการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนมาก เพราะจะเป็นแนวทางในการกำหนดปรัชญาการศึกษาและการจัดประสบการณ์ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้เป็นสิ่งที่อธิบายถึงกระบวนการ วิธีการและเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และตรวจสอบว่าพฤติกรรมของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญในอนาคต ๓ทฤษฎี ได้แก่

๑. การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนรู้เป็นศูนย์กลาง

๒. การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning)

๓. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

๑. การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพทฤษฎีการเรียนรูแบบร่วมมือกันเกิดจากแนวคิดที่ว่าการเรียนรูไม่จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนรู้จากครูผู้สอนเท่านั้น หากเกิดจากการที่ผู้เรียนร่วมมือกับผู้สอนในการเรียนรูด้วยตนเองกับเพื่อนหรือกับชุมชนการเรียนรูของตนภายใต้เป้าหมายการเรียนรูร่วมกัน กล่าวคือผู้สอนจะต้องมีบทบาทของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ของผู้เรีน ผู้เรียนเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ความรับผิดชอบจะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเอง ครูเป็นผู้สนับสนุนแนะนำรวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ (Scaffold) ให้กับผู้เรียนเป็นระยะๆอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยในการต่อยอดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ฉะนั้น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการทำงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมกันรับผิดชอบงานในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เกิดเป็นความสำเร็จของกลุ่มเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนา ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนานและเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล

๒. การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน[๕] เป็นทฤษฎีซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ว่า คนเกิดมาพร่อมกับจำนวนเซลล์สมองที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การขยายตัวของสมองไม่ได้เกิดจากการเพิ่มจำนวน

---

[๕]วิโรจน ลักขณาอดิศร **การเรียนรูที่ใช้สมองเป็นนฐาน (Brain Based Learning: BBL) กับการสร้างเด็กเก่ง** (www.se-edlearning.com)

เซลล์ของสมอง แต่มาจาก “ใยประสาท” สมองของเรานั้น มีความยืดหยุ่น หากเราใช้สมองในการแก้ปัญหา สมองก็จะมีการสร้างใยประสาทเพิ่มขึ้น แต่ถ้าไม่ได้ใช้ใยประสาท ก็จะถูกทำลายลง

ในการประยุกตทฤษฎีนี้สู่การปฏิบัตินั้น คงตองทำความเขาใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมองกับการเรียนรูกลาวคือสมองมีการเชื่อมโยงกับอารมณของคนในขณะที่อารมณของคนก็จะสงผลตอการเรียนรู โดยอารมณจะเป็นตัวช่วยเราในการเรียกความทรงจำเดิมที่เก็บไวในสมองออกมาใช สำหรับภาวะของสมองที่เหมาะสมที่สุดต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ภาวะของสมองที่มีความตื่นตัวแบบผอนคลาย (Relaxed alertness)ดังนั้นครูผู้สอนจึงมีหนาที่ในการสรางสิ่งแวดลอมในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะที่ทันสมัยเพลิดเพลินแต่ท้าทายและชวนให้หาคำตอบ เพื่อกระตุ้นให้ผูเรียนเกิดการตื่นตัวแบบผอนคลายมากกว่าความรู้สึกเครียดกังวลและกดดัน เพราะสิ่งแวดล้อมดังกล่าว อาจทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทางลบแก่ผู้เรียนได้ รวมทั้ง แนวคิดที่สำคัญจากทฤษฎีการเรียนรูโดยใชสมองเป็นฐานได้แก่ การที่การเรียนรูของคนจะประสบความสำเร็จที่สุดเมื่อกิจกรรมการเรียนรูเกี่ยวข้องโดยตรงกับประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมและสามารถจับต้องได้ เพราะคนเราจะจำสิ่งต่าง ๆ ได้แม่นยำที่สุดเมื่อข้อเท็จจริงต่าง ๆ และทักษะฝังอยู่ในจากกิจกรรมในชีวิตจริงตามธรรมชาติ เพราะเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ตรง

นอกจากนี้ จากการแบงสมองออกเป็น ๒ ด้าน คือสมองซีกซายซึ่งสั่งการเกี่ยวกับตรรกะ ตัวเลข การวิเคราะห์ และสมองซีกขวาซึ่งสั่งการเกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี จินตนาการ การสังเคราะห์ทำให้เราเขาใจถึงความสามารถที่แตกต่างกันของการทำงานของสมองทั้งสองซีกของผูเรียนซึ่งสงผลถึงการมีสติปญญา วิธีการ และประสิทธิภาพการเรียนรูที่แตกตางกันไป ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการที่ผูสอนควรมีการจัดหากิจกรรมที่บูรณาการระหวางกิจกรรมหลายๆ รูปแบบเข้าด้วยกัน และเปดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผูเลือกที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เชน การใหเลือกที่จะนำเสนอผลงานในรูปแบบที่ผู้เรียนมีความถนัด เช่น แต่งเรื่อง แต่งเพลง เล่นดนตรี ผลิตสื่อนำเสนอ ทำรายงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตามอัตราความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียน[๖]

๓. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ เป็นทฤษฎีว่าด้วยการสร้างความรู้ของผู้เรียน เกิดจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำและสร้างสรรค์ผลงานมากกว่าการเรียนเชิงรับของผู้เรียนจากการถ่ายทอดของครูผู้สอน การลงมือกระทำและสร้างสรรค์ผลงานนั้นเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ๆ อย่างกระตือรือร้นจนกระทั่งผู้เรียนเกิดการสร้างความหมาย ความเข้าใจ และในที่สุดสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงถือเป็นประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมหรือสารสนเทศใหม่ ที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม มาสร้างเป็นความเข้าใจของตนเอง หรือเรียกว่าโครงสร้าง

---

[๖]ถนอมพร เลาหจรัสแสง, **การเรียนรูในยุคสมัยหนา : ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรูอนาคต**.

ทางปัญญา (Cognitive structure) หรือที่เรียกว่า สกีมา (Schema) ซึ่งนั่นคือความรู้นั่นเอง ซึ่งอาจมิใช่เป็นเพียงการจดจำสารสนเทศมาเท่านั้น[๗]

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เป็นไปในแบบที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการช่วยกันแก้ปัญหา (Cooperative problem solving) กระบวนการเรียนการสอนจะเริ่มต้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive conflict) คือประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมไม่สามารถจัดการแก้ปัญหานั้นได้ลงตัวพอดีเหมือนปัญหาที่เคยแก้มาแล้วต้องมีการคิดค้นเพิ่มเติมที่เรียกว่า “การปรับโครงสร้าง” หรือ“การสร้างโครงสร้างใหม่” ทางปัญญา (Cognitive restructuring) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ถกเถียงปัญหา ซักค้านจนกระทั่งหาเหตุผล หรือหลักฐานในเชิงประจักษ์มาขจัดความขัดแย้งทางปัญญาภายในของตนเองและระหว่างบุคคลได้

การเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ ๒๑

การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ จะมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ท้าทาย และซับซ้อน เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างเต็มไปด้วยสิ่งท้าทายและปัญหา รวมทั้งโอกาสและสิ่งที่เป็นไปได้ใหม่ๆที่น่าตื่นเต้น โรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ จะเป็นโรงเรียนที่มีหลักสูตรแบบยึดโครงงานเป็นฐาน (project -based curriculum) เป็นหลักสูตรที่ให้นักเรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ และคำถามเกี่ยวกับอนาคตเชิงวัฒนธรรม สังคม และสากลภาพของโรงเรียนจะเปลี่ยนจากการเป็นสิ่งก่อสร้างเป็นภาพของการเป็นศูนย์รวมประสาท (nerve centers) ที่ไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน แต่จะเชื่อมโยงครู นักเรียนและชุมชน เข้าสู่ขุมคลังแห่งความรู้ทั่วโลก ครูเองจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ และต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการสืบค้น (create a culture of inquiry)

การเรียนรูตองไมใชสถานการณสมมติในหองเรียน แตตองออกแบบการเรียนรูใหไดเรียนในสภาพที่ใกลเคียงชีวิตจริงที่สุด และควรเปนบริบทหรือสภาพแวดลอมในขณะเรียนรู เกิดการสั่งสมประสบการณใหม เอามาโตแยงความเชื่อหรือคานิยมเดิม ทำใหละจากความเชื่อเดิมหันมายึดถือความเชื่อหรือคานิยมใหม ที่เรียกวากระบวนทัศนใหม ทำใหเปนคนที่มีความคิดเชิงกระบวนทัศนที่ชัดเจน และเกิดการเรียนรูเชิงกระบวนทัศนใหมได ทั้งนี้จำเปนตองมีความสามารถในการรับรูขอมูลหลักฐานใหม และนำมาสังเคราะหเปนความรูเชิงกระบวนทัศนใหม ขอสำคัญสำหรับคนที่จะ

---

[๗] ดร.อนุชาโสมาบุตร, **ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์**, (บทความ,๒๕๕๖).

เรียนรูไดตองเกิดประเด็นคำถามอยากรูกอนจึงจะอยากเรียน ไมใชครูอยากสอนเพียงฝายเดียวแต นักเรียนยังไมมีประเด็นที่ไมอยากรู ดังนั้นการออกแบบการสถานการณการเรียนรูจึงควรใชบริบท สภาพแวดลอมที่นักเรียนคุนเคยและรูจัก ซึ่งก็คือสภาพของครอบครัว ชุมชน และท่องถิ่นของ นักเรียนนั่นเอง สิ่งที่ไดจากคำถามอยากรูของนักเรียนจะทำใหครูเห็นความแตกตางของพื้นฐาน ความรูและพื้นฐานประสบการณเดิมของนักเรียนไดเปนรายบุคคลการเรียนรู้จากตำราเป็นเพียงส่วน หนึ่งเท่านั้น ความรู้ (Knowledge) จะไม่ได้หมายถึงการท่องจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลข แต่จะเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทักษะและ เนื้อหาที่ได้รับจะเกี่ยวข้องและมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติในโครงงาน จะไม่จบลงตรงที่การได้รับ ทักษะและเนื้อหาแล้วเท่านั้น

ปรากฏการณ์ที่มีบทบาทตอการเปลี่ยนแปลงทักษะการดำเนินชีวิตในโลกศตวรรษที่ ๒๑ ใน ๗เรื่อง ซึ่งทุกคนตองตระหนักที่จะนำไปสูเหตุผลและประเด็นการการปรับเปลี่ยนบทบาทครู วิธีการ เรียนของนักเรียน การจัดหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาแหลงเรียนรูและบทบาทชองชุมชนท่องถิ่น มีดังนี้

๑. โลกเทคโนโลยี (Technologicalization) ในชีวิตความเปนอยูประจำวัน และชีวิตการ ทำงาน คนจะใชและพึ่งพาเทคโนโลยีเปนหลักโดยเฉพาะเทคโนโลยีขาวสารและการคมนาคม (Information and communication technology) ดังนั้นทักษะดานเทคโนโลยีจึงมี ความสำคัญเปนอยางมากและหลีกเลี่ยงไมไดในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งตองพัฒนาทักษะสำหรับ เทคโนโลยีกับคน ๒ กลุม คือ

กลุมคนกลุมที่ ๑ ใชเทคโนโลยีในการทำงานและดำเนินชีวิตประจำวันอยางรูเทาทัน

กลุมคนกลุมที่ ๒ ทำงานใหบริการและคิดพัฒนาผลิตภัณฑตลอดจนสรางนวัตกรรมที่ ตอบสนองความตองการใชงานอยางเหมาะสมตอคุณภาพชีวิตในสภาพจริง

ซึ่งในกลุมที่ ๒ คนไทยยังตองสรางและพัฒนาทักษะความคิดเชิงสรางสรรคและพัฒนา นวัตกรรมของคนไทยขึ้นใชเอง และนำไปแลกเปลี่ยนการใชงานในเวทีเศรษฐกิจโลก

๒. โลกเศรษฐกิจและการคา (Commercialization & Economy) เปนผลสืบ เนื่องมาจากความเปนโลกเทคโนโลยีที่มีการคิดพัฒนานวัตกรรมขึ้นใชงานในการดำเนิน ชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานของทุกอาชีพ มีการพัฒนาเทคนิคการเรียนรูทักษะการใชงาน เกิด การสรางกลยุทธการขาย จนเกิดการแขงขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ในเมื่อผลิตภัณฑ์เปนเทคโนโลยี ใหม ๆ มีความเกี่ยวของและจำเปนตอชีวิตความเปนอยู ทุกคนจึงพยายามเรียนรูทักษะการใชงาน เพื่อแขงขันในดานประสิทธิภาพการทำงาน ความเกี่ยวของกับสภาพแวดลอมทางเศรษฐกิจที่เน นการขายเปนหลัก จึงมีความจำเปนตองพัฒนาทักษะทางการคาที่มีจิตวิญญาณของผูประกอบการ (Entrepreneurial spirit) ของการคาในรูปแบบใหม่ๆ ที่เน้นเทคโนโลยี เนนผลผลิตในเชิงนวัตกรรม ที่ตองอาศัยเทคนิคและความชำนาญใหมๆ มากขึ้น

๓. โลกาภิวัตนกับเครือขาย (Globalization and Network) สืบเนื่องจากสภาพแวดล อมทางเศรษฐกิจที่เนนการขายเปนหลัก การสื่อสาร สื่อความหมาย และการเลือกเครือขายวิธีการ

สื่อสารต่องมีความถูกต่อง รวดเร็ว ไมจำกัดสถานที่ ซึ่งความเปนโลกาภิวัตนจะถูกนำมาเปนตัวชวยไดอยางรวดเร็ว ทุกที่ ทุกเวลาดึงโลกกวางใหแคบเล็กลงมาถือเปนอิทธิพลที่ทำใหคนในศตวรรษที่ ๒๑ ต่องสรางทักษะการเรียนรูไดมากมายหลายชองทาง โดยเฉพาะเรื่องเครือขายที่จับมือในกลุมเดียวกันที่ต่องสรางความรวมมือกันทำงาน แลกเปลี่ยนความรูในเชิงพัฒนาคุณภาพชีวิต และการทำงานปรากฏการณที่เกิดขึ้นในโลกศตวรรษที่ ๒๑ ก็คือ การพึ่งพากันในระดับโลกจะมีมากขึ้นในเรื่องการดำเนินชีวิตและแกไขปญหาของโลก การเปนพลเมืองของโลกดิจิทัล และการเปนประชาธิปไตย ความต่องการผูประกอบการที่มีความคิดสรางสรรคในการทำงานคิดงานใหมขึ้นมา และความสัมพันธระหวางบุคคลแบบออนไลน ซึ่งในโลกเทคโนโลยีเครือขายและธุรกิจต่องการผูประกอบการที่เปนผูสรางสรรคมากขึ้น

๔. สิ่งแวดลอมและพลังงาน (Environmentalization and Energy) เปนผลจากในศตวรรษที่ผานมาโลกไดพัฒนาการใชเทคโนโลยีที่นำเอาทรัพยากรมาใชโดยไมคำนึงถึงการสูญเสียสภาพความสมดุลของสภาพแวดลอม ปญหาจากสภาพแวดลอมจึงเกิดขึ้นมากมายหลายเหตุการณ ดังนั้นความใสใจที่จะคืนความสมดุลทางธรรมชาติ และสภาพแวดลอมจึงเกิดขึ้น การเรียนรูและแกปญหาจะเปนการชวยเหลือกันหรือทำงานรวมกันมากขึ้น โดยใชความเปนโลกาภิวัตนกับเครือขายกีดกันสำหรับผูที่ไมใหความร่วมมือและทางตรงขามผลิตภัณฑที่ชวยรักษาสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดลอมก็จะรวมมือกันในเชิงธุรกิจการคา และเชิงการสรางพันธมิตร

๕. ความเปนเมือง (Urbanization) สืบเนื่องจากการเขาถึงขอมูลขาวสาร การรูเทาทันสื่อ สารสนเทศในความเปนโลกาภิวัตน ทำใหลดชองวางของสังคมชนบทลง การซื้อขายสินคา ธุรกิจการคา การใชเทคโนโลยีตาง ๆ เกิดขึ้นเหมือนสังคมเมือง สิ่งที่เกิดขึ้นชัดเจนก็คือ เศรษฐกิจ และชีวิตสมัยใหมที่ยึดโยงอยูกับการคาและบริการที่ตั้งอยูบนวิถีชีวิตสมัยใหม ที่ต่องอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่แขงกันผลิตนำมาใชใหม ๆ กันมากขึ้นนำไปสูการเปน Global cities มากขึ้นและชัดเจนขึ้น

๖. คนจะอายุยืนขึ้น (Ageing & Health) ความก่าวหนาการคิดค่นผลิตภัณฑทางยาการรักษาพยาบาล รวมถึงเทคโนโลยีทางการแพทยเฉพาะทาง พัฒนาอยางไมมีที่สิ้นสุด ประกอบกับคนเขาถึงองคความรู ความรูเทาทัน สื่อ สารสนเทศในความเปนโลกาภิวัตนทำใหคนดูแลสุขภาพ และปองกัน รักษาโรคเฉพาะทางอยางแมนตรง ทำใหคนอายุยืนมากขึ้น เกิดเปนสังคมของผูสูงอายุ การดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตจะเปลี่ยนไป คนสูงอายุยังมีพลังสมองและทำงานไดอยู คนรุนใหมมีน่อยลง จึงเกิดการสรางสังคมการอยู่ร่วมกันของคนรุนใหมกับคนรุนเกา ที่มีคุณภาพชีวิตผสมผสานกันไดอยางลงตัวไมถูกทอดทิ้งเกิดเป็นกลุ่มปัญหาใหม่จากผูสูงอายุ

๗. อยูกับตัวเอง (Individualization) หรือสังคมก่มหนา เปนผลสืบเนื่องมาจากความเจริญทางด่านเทคโนโลยีและความเปนโลกาภิวัตน การสนทนาระหวางบุคคลหรือกลุมคนที่รูจักกัน

จะใช้ผ่านทางเทคโนโลยีมากกว่ามาพบหน้ากัน ปฏิสัมพันธ์ซึ่งหน้าลดน้อยลง นักเรียนจะเข้าชั้นเรียนน้อยลงแต่คุยกันผ่านช่องทางเทคโนโลยีกันมากขึ้น[๓]

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ คือ การเรียนรู้ 3R x 7C

ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ สาระวิชาก็มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter)ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเองได้ ทักษะของคนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ทุกจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C

3R คือ Reading (อ่านออก), (W) Rating (เขียนได้), และ (A) Arithmetic's (คิดเลขเป็น)

7C คือ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ ทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร)

Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้)

ดังนั้น ทักษะของคนต้องคนต้องเตรียมคนออกไปเป็น knowledge worker โดยครูเพื่อศิษย์นั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยสิ้นเชิงให้เป็น "ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑" ไม่ใช่ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๐ หรือศตวรรษที่ ๑๙ ที่เตรียมคนออกไปทำงานในสายพานการผลิตในยุคอุตสาหกรรม การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเตรียมคนออกไปเป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ (learning person) ไม่ว่าจะประกอบสัมมาชีพใด มนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ และเป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ แม้จะเป็น

---

[๓] วิจารณ์ พานิช, **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๕)

ชาวนาหรือเกษตรกรก็ต้องเป็นคนที่พร้อมเรียนรู้ และเป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ ดังนั้น ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นทักษะของการเรียนรู้ (learning skills)[๙]

บทสรุป

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการกำหนดแนวทางทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ ร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ท้าทายและซับซ้อน เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างเต็มไปด้วยสิ่งท้าทายและปัญหา รวมทั้งโอกาสและสิ่งที่เป็นไปได้ใหม่ๆ ที่น่าตื่นเต้น การเรียนการสอนประกอบด้วยโรงเรียนและหลักสูตรที่เน้นเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริงก้าวข้ามตัวสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียนแต่จะเชื่อมโยงกับครู นักเรียนและชุมชน เข้าสู่ขุมคลังแห่งความรู้ทั่วโลก บทบาทของครูผู้สอน จะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ เป็นผู้ค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้

บรรณานุกรม

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. ๒๕๕๔.การเรียนรูในยุคสมัยหนา : ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรูอนาคต (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://i-c-t-blog.blogspot.com/2011/03/blog-post.html. ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

วิจารณ์ พานิช.การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑.กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล, ๒๕๕๕.

วิจารณ์ พานิช. วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑.พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๕.

วิโรจน ลักขณาอดิศร.การเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นนฐาน (Brain Based Learning: BBL)กับการสร้างเด็กเก่ง. (www.se-edlearning.com)

วิโรจน์ สารรัตนะ. กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิโรจน์ สารรัตนะ. ๒๕๕๖.

---

[๙]วิจารณ์ พานิช, **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑,**(กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖-๒๑.

ภาสกร เรืองรอง, ประหยดั จิระวรพงศ์, วณิชชา แม่นยำ, วิลาวัลย์ สมยาโรน, ศรัณยู หมื่นเดช, ชไมพร ศรีสุราช, เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ ๒๑.

อนุชา โสมาบุตร. ๒๕๕๖.ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (ออนไลน์). แหล่งที่มา: https://teacherweekly.wordpress.com/2013/09/25/constructivist-theory. ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ประวัติศาสตร์การเมืองของกัมพูชา : กับวิบากกรรมของประชาชน

Cambodian Political History : With Civic Action

สุวิชัย อินทกุล*

พระครูอุปกิตปริยัติโสภณ**

พัททดล เสวตวรรณ***

พระครูอุทัยสุตกิจ****

บทคัดย่อ

ประวัติการเมืองของกัมพูชานั้นมีความเป็นมายาวนาน ซึ่งในอดีตนั้นเคยเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในภูมิภาคนี้ และมีความเสื่อมในบางยุคบางสมัย เช่นตกเป็นเมืองขึ้นของเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกับกัมพูชา ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศมหาอำนาจในยุคล่าอาณานิคม และเกิดจากการกระทำของคนในชาติเดียวกันก็มีเช่นในยุคเขมรแดงเรืองอำนาจ พ.ศ.๒๕๑๘-๒๕๒๒ ใช้การปกครองที่โหดร้ายมีการทารุณกรรมประชาชนผู้ไม่มีทางสู้อย่างไร้ความปราณีป่าเถื่อนจนบางครั้งมิอาจเรียกว่าเป็นการปกครอง หลังจากนั้นไม่นานกัมพูชามีความขัดแย้งทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกจนแบ่งเป็นหลายฝ่าย (เขมรสี่ฝ่าย) ๑.เขมรแดง มีนายเขียวสัมพัน เป็นผู้นำหุ่นเชิดคนที่มีอำนาจแท้จริงคือ พล พต จัดตั้งรัฐบาลอยู่ในป่า๒.เขมรเสรี มีนายซอน ซาน เป็นผู้นำจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น ๓.เขมรกลุ่มเจ้าสีหนุ มีเจ้ารณฤทธิ์เป็นผู้นำ ตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น ๔.เขมรเฮง สัมริน มีฮุนเซ็น เป็นผู้นำ ตั้งรัฐบาลที่กรุงพนมเป็น นับเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด เมื่อทุกกลุ่มสู้รบกันผลก็คือประชาชนเดือดร้อนหนีตายกันทั้งประเทศนับเป็นวิบากกรรมอย่างแท้จริง

บทความนี้นำเสนอ ประวัติการเมืองของกัมพูชาในด้านความรู้รัฐศาสตร์เท่านั้น มิได้มีเจตนาลบหลู่ หรือให้ร้ายกลุ่มการเมืองใดๆ ทั้งนั้น และนำเสนอผลกระทบที่ประชาชนชาวกัมพูชาได้รับในปัจจุบันนี้

คำสำคัญ : การเมือง, วิบากกรรม, ประชาช

---

* สาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการฯอุทัยธานี วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** สาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการฯอุทัยธานี วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** สาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการฯอุทัยธานี วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**** สาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการฯอุทัยธานี วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ABSTRACT

The political history of Cambodia is long. In the past, it was the highest in the region. And in some modern era. As a neighbor of the border with Cambodia. In the colonial era And the actions of people in the same country as the Khmer Rouge. 1975 The brutal rulers are cruel, the people who are not brutal, brutal, sometimes barbaric, can not be called ruling. Shortly thereafter, Cambodia became increasingly divided into political parties. (Khmer four parties) 1. Khmer Rouge with Mr. Kheiyw sam phan A puppet leader who has the real power, Pol Pot established a government in the wild. 2. Khmer freedom. Mr. Sun San is the leader of the government of the diaspora. 3. Khmer Sihanouk I have a leader. 4. Khmer Heng Samirin Hun Sen is the leader of the government in Phanom. This is the most powerful group. When all groups fight, the result is that the people are in trouble.

This article is offered. Political history of Cambodia in the field of political science only. Not intentionally I do not know what to do.

Keywords: politics, motivation, people

๑. คำนำ

ราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นประเทศตั้งอยู่ในส่วนใต้ของคาบสมุทรอินโดจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ ๑๘๑,๐๓๕ ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศไทย ทิศเหนือติดกับประเทศไทยและลาว ทิศตะวันออกและทิศใต้ติดกับเวียดนาม และทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดอ่าวไทย

ด้วยประชากรกว่า ๑๔.๘ ล้านคน กัมพูชาเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดอันดับที่ ๖๖ ของโลก ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ (มีสมเด็จพระสังฆราช ๒ องค์) ซึ่งประชากรกัมพูชานับถือประมาณ ๙๕% ชนกลุ่มน้อยในประเทศมีชาวเวียดนาม ชาวจีน ชาวจาม และชาวเขากว่า ๓๐ เผ่า เมืองหลวงและเมืองใหญ่สุด คือ พนมเปญ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกัมพูชา

ราชอาณาจักรกัมพูชาปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มีพระบาทสมเด็จพระบรมนาถ นโรดม สีหมุนี มาจากการเลือกตั้งโดยราชสภาเพื่อราชบัลลังก์ เป็นประมุขแห่งรัฐ ประมุขรัฐบาล คือ สมเด็จอัครมหาเสนาบดีเดโช ฮุน เซน ผู้ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้นำที่ดำรงตำแหน่งนานที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยได้ปกครองกัมพูชามาเป็นระยะเวลากว่า ๓๒ ปี

ในอดีตเมื่อ พ.ศ. ๑๓๔๕ พระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ ปราบดาภิเษกตนเป็นพระมหากษัตริย์ อันเป็นจุดเริ่มต้นของจักรวรรดิขะแมร์ อำนาจและความมั่งคั่งมหาศาลของจักรวรรดิขะแมร์ที่มีพระมหากษัตริย์ครองราชสมบัติสืบต่อกันมานั้นได้มีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลากว่า

๖๐๐ ปี กัมพูชาถูกปกครองเป็นเมืองขึ้นของประเทศเพื่อนบ้าน กระทั่งถูกฝรั่งเศสยึดเป็นอาณานิคมในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ กัมพูชาได้รับเอกราชใน พ.ศ. ๒๔๙๖ สงครามเวียดนามได้ขยายเข้าสู่กัมพูชา ทำให้เขมรแดงขึ้นสู่อำนาจ ซึ่งยึดกรุงพนมเปญได้ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ นับเป็นเวลาขึ้นอีกหลายปีให้หลังภายในเขตอิทธิพลสังคมนิยมเป็นสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชากระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๖ หลังจากหลายปีแห่งการโดดเดี่ยว ชาติซึ่งเสียหายจากสงครามก็ได้รวมเข้าด้วยกันอีกครั้งภายใต้ระบอบราชาธิปไตยในปีเดียวกันนั้นเอง

ในการบูรณะประเทศหลังสงครามกลางเมืองนานหลายทศวรรษ กัมพูชามีความคืบหน้าอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรมนุษย์ ประเทศกัมพูชาได้มีหนึ่งในบันทึกเศรษฐกิจที่ดีที่สุดในเอเชีย โดยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ย ๖.๐% เป็นเวลานาน ๑๐ ปี ภาคสิ่งทอ เกษตรกรรม ก่อสร้าง เสื้อผ้าและการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งได้นำไปสู่การลงทุนจากต่างชาติและการค้าระหว่างประเทศใน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีการพบแหล่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติใต้น่านน้ำอาณาเขตของกัมพูชา และเมื่อการขุดเจาะเชิงพาณิชย์เริ่มขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๕๖ รายได้จากน้ำมันสามารถมีผลต่อเศรษฐกิจกัมพูชาอย่างลึกซึ้ง

๒.ยุคประวัติศาสตร์

(สุจิตต์ วงษ์เทศ. ๒๕๕๒) กล่าวไว้ว่าจากยุคโบราณคดีจนถึงสมัยของอาณาจักรเจนละ ซึ่งเรื่องราวของกัมพูชาในสมัยโบราณคดียังไม่เป็นที่เข้าใจกันดีนัก โดยแหล่งโบราณคดีที่เก่าแก่ของกัมพูชาอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของกัมพูชาในปัจจุบัน ตำนานที่เกี่ยวข้องได้แก่ตำนานเกี่ยวกับพระทอง - นางนาคที่นาคราชเป็นผู้สร้างเมืองกัมพูชาให้แก่พระทองที่เป็นลูกเขย ราชพงศาวดารกัมพูชาถือว่าต้นตระกูลของชาวกัมพูชาเป็นตะกวดที่ขึ้นมาฟังธรรมเทศนา

ความรู้เกี่ยวกับยุคก่อนประวัติศาสตร์ของกัมพูชานั้นมีอยู่น้อยมาก แหล่งโบราณคดีเก่าแก่ที่สุดของกัมพูชาที่ค้นพบในปัจจุบัน คือ ถ้ำ แลง สแปน (Laang Spean) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ซึ่งเชื่อว่าผู้คนเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันเมื่อประมาณ ๗,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล และแหล่งโบราณคดีสำโรง เซน (Samrong Sen) ซึ่งเชื่อว่าเริ่มมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อราว ๒๓๐ ถึง ๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ชาวกัมพูชาเริ่มรู้จักการเลี้ยงสัตว์และเพาะปลูกข้าวได้ตั้งแต่เมื่อราว ๒,๐๐๐ ก่อนคริสตกาล สามารถทำเครื่องมือจากเหล็กได้ตั้งแต่ราว ๖๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ก่อนหน้าที่อิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียจะแผ่นเข้ามาถึงดินแดนแถบนี้ ในราวปีที่ ๑๐๐ ก่อนคริสตกาล

หลักฐานทางโบราณคดีบ่งชี้ว่าพื้นที่หลายส่วนของดินแดนประเทศกัมพูชาในปัจจุบันเริ่มมีผู้คนอาศัยอยู่ตั้งแต่เมื่อราวสหัสวรรษแรกและสหัสวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตกาล โดยจัดเป็นวัฒนธรรมยุคหินใหม่ ซึ่งผู้คนกลุ่มนี้อาจอพยพมาจากทางพื้นที่ตะวันออกเฉียงใต้ของจีน ในก่อนช่วงคริสต์ศตวรรษแรก ผู้คนในแถบได้มีวิวัฒนาการสู่การตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง มีการจัดโครงสร้างของสังคมอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาทักษะวิทยาการต่างๆ ได้ก้าวหน้ากว่ายุคก่อนๆ เป็นอย่างมาก กลุ่มที่มีพัฒนาการก้าวหน้าที่สุดอาศัยอยู่ในบริเวณชายฝั่ง ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง

และบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง สามารถเพาะปลูกข้าวและเลี้ยงปศุสัตว์ได้ นักประวัติศาสตร์หลายคนมีความเห็นว่า ผู้คนกลุ่มนี้ได้ตั้งหลักแหล่งอาศัยก่อนหน้าผู้คนในประเทศเพื่อนบ้าน คือ เวียดนาม ไทย และลาว

ผู้คนกลุ่มนี้อาจจัดอยู่ในกลุ่มออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) หรืออย่างน้อยก็มีความสัมพันธ์กับบรรพบุรุษของมนุษย์กลุ่มดังกล่าว ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ทั่วไปในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเกาะแก่งต่างๆ ของมหาสมุทรแปซิฟิกในปัจจุบัน ผู้คนเหล่านี้มีความรู้ในงานโลหะ เช่นเหล็กและสำริด โดยเป็นเป็นทักษะที่คิดค้นขึ้นเอง งานวิจัยในปัจจุบันได้ค้นว่า ชาวกัมพูชาในยุคนี้สามารถปรับปรุงสภาพภูมิประเทศมาตั้งแต่ยุคหินใหม่ โดยปรากฏรูปแบบเป็นพื้นที่รูปวงกลมขนาดใหญ่

อาณาจักรฟูนัน

อาณาจักรฟูนันเป็นรัฐที่รุ่งเรืองอยู่ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๖ –๑๑ ที่ตั้งของรัฐอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งประเทศกัมพูชา เวียดนามตอนใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย บางตอนของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และภาคใต้ของไทย ลงมาถึงแหลมมลายู ฟูนันรวมตัวกันเป็นรัฐแรกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นรัฐชลประทานภายในแผ่นดินที่ประชาชนดำรงชีพด้วยการเกษตร โดยใช้น้ำจากระบบชลประทานที่พัฒนาเป็นอย่างดี นอกจากนั้น ฟูนันยังมีเมืองท่าสำหรับจอดเรือและค้าขายต่างประเทศ ฟูนัน จึงมีรายได้จากการค้าขาย การเดินเรืออีกด้วย

เรื่องราวของรัฐฟูนัน ทราบจากบันทึกของชาวจีนที่เดินทางมาแถบนี้ ได้เขียนเล่าถึงความมั่งคั่ง ความเป็นอยู่ในชุมชนที่มีระเบียบ มีคุณธรรม มีการปกครองระบอบกษัตริย์ มีเมืองต่าง ๆ มาขึ้นด้วยหลายเมือง มีวัฒนธรรมแท้ ๆ ของตนเอง มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ ทั้งในทวีปเอเชียด้วยกัน และโลกตะวันตก ชนชั้นสูงเป็นพวกมาลาโยโพลีนีเซียน ชาวจีนว่าพวกชนชั้นพื้นเมืองของฟูนันหน้าตาหน้าเกลียด ตัวเล็ก ผมหยิก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพวกเนกริโตและเมลานีเซียน ฟูนันมีประวัติความเป็นมา เริ่มจากการรวมตัวกันของผู้คน เป็นชุมชนเล็กขนาดหมู่บ้าน จากหมู่บ้านพัฒนาขึ้นมาเป็นรัฐ วิธีการพัฒนาจากสังคมเผ่าเป็นสังคมรัฐมีปัจจัยและขั้นตอนหลายประการ

อาณาจักรฟูนันเป็นอาณาจักรเก่าแก่ของขอมโบราณ โดยเพี้ยนมาจากคำว่า พนม หมายถึงภูเขา ซึ่งมีความหมายว่า ราชาแห่งขุนเขา เนื่องจากอาณาจักรขอมที่สร้างขึ้นทางตอนใต้ของแหลมอินโดจีนนั้นตั้งอยู่บนภูเขา เป็นการสร้างเมืองขึ้นตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูลัทธิไศวะนิกายและไวณพนิกายที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย จึงสร้างเมืองบนไว้ภูเขาวิหารจำลอง

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๐ นั้น พราหมณ์โกญธัญญะจากอินเดียได้เดินทางมาครองอาณาจักรขอมแห่งนี้ ได้สร้างแบบแผนของราชสำนักตามอย่างอินเดีย ซึ่งมีตำนานเล่าถึงราชวงศ์ขอมไว้ว่า ราชวงศ์ขอมนั้นเกิดจากพราหมณ์คนหนึ่งสมสู่กับนางนาค ซึ่งเป็นพระธิดาของพญานาค ที่ถือว่าเป็นบรรพบุรุษของชนชาติขอม ราชวงศ์นี้ได้มีกษัตริย์ครองอาณาจักรฟูนันต่อมาจนถึงพ.ศ.๑๑๐๐ มีพระ

นามกษัตริย์ที่ปรากฏชื่อคือพระเจ้าโกณฑิณยะชัยวรมัน และพระเจ้ารุทรวรมัน ศิลปขอมที่เกิดขึ้นในยุคนี้เรียก ศิลปขอมแบบพนมดา สร้างระหว่าง พ.ศ.๑๑๐๐๐ – ๑๑๕๐

เมืองหลวงของอาณาจักรฟูนันนั้น เรียก นอ-กอร กก-ทะโหลก ซึ่งหมายถึง เมืองพระนครที่ตั้งอยู่บนขุนเขาและต้นไม้สูงนั่นเอง และได้รับอิทธิพลมีความเชื่อในเรื่อง พญานาค

"นาค "คำนี้หากความเชื่อตามตำนานต้องถือว่าเป็นสัตว์ที่มีฤทธิ์ เป็นตัวแทนความเชื่อของชาวขอมที่ยึดเอาเป็นสัญลักษณ์ประจำของชนเผ่า นับถือนาคนับถืองูเช่นเดียวกับอียิปต์หรืออินเดียความเชื่อนี้เกิดจากพื้นฐานของแหล่งที่อยู่อาศัย เช่นมีความเชื่อว่าแม่น้ำโขงเกิดจากรอยพญานาคดังนั้นน้ำและถ้ำใหญ่ใต้น้ำหรือบนขุนเขาจึงเป็นถิ่นที่อยู่ของพญานาค ผู้นับถือนิยมที่จะสักลายตามผิวหนังด้วยรูปนาคและงู มีพิธีกรรมสำหรับบูชาพญานาคเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นอิทธิฤทธิ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโรคภัยไข้เจ็บหรือถูกงูกัด ถือว่าเป็นการลงโทษของพญานาค ซึ่งความเชื่อเช่นนี้ปัจจุบันยังมีหลงเหลืออยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำโขง เช่นมีความเชื่อว่า ทุกปีพญานาคจะพ่นบ้องไฟขึ้นเหนือแม่น้ำโขง เป็นต้น

หากวิเคราะห์เอาว่ามนุษย์ที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงหรือทะเลสาบ เป็นผู้ที่อยู่กับน้ำซึ่งเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตประจำวันแล้ว การอาศัยสิ่งที่อยู่ในน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภคจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เรียกกลุ่มคนริมน้ำว่า มนุษย์นาคา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการหาปลาจับสัตว์น้ำและใช้เรือสำหรับเดินทางไปมาในแม่น้ำ จนมีการสร้างเรือยาวที่มีหัวพญานาคหรือเรือมังกรขึ้นในดินแดนที่อยู่ริมแม่น้ำก็พอจะมองเห็นภาพของชุมชนริมน้ำและชุมชนบนภูเขา ที่มีความเชี่ยวชาญในการเข้าป่าล่าสัตว์ นับถือขุนเขาและสิ่งลึกลับที่เกิดขึ้นในป่าเขา โดยเชื่อว่าอันตรายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ป่าและไข้ป่านั้นเป็นการลงโทษของเจ้าป่าเจ้าเขา หากจะเหมาเอาว่าเป็นยักษ์มารอะไรก็ไม่ผิดอะไร

ดังนั้นการตั้งบ้านเมืองจึงขึ้นอยู่ว่าผู้นำหรือกษัตริย์ของตนนั้นมีความเชื่อหรือนับถือเอาอะไรเป็นหลัก ฝ่ายนาคาหรือเจ้าป่าเจ้าเขา หรือได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากศาสนาใดก็จะพากันตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองตามคติความเชื่อนั้น อาณาจักรขอมในระหว่างพ.ศ.๑๑๐๐ - ๑๑๗๐ นั้นได้มีกษัตริย์ขึ้นครองราชย์ ดังนี้

พระเจ้าภววรมันที่ ๑ นัดดาของพระเจ้ารุทวรมัน

พระเจ้ามเหทรวรมัน พระญาติของพระเจ้าภววรมัน รัชกาลนี้พระองค์ทรงสร้าง อีศานปุระ กลุ่มโบราณสถานสมโบร์ไพรกุก เมืองกำปงธม เป็นราชธานีขึ้น

และพระเจ้าอีสานวรมันที่ ๑ พระโอรสของพระเจ้ามเหนทรวรมัน ยุคนี้ได้มีการสร้างศิลปขอมแบบสมโบร์ไพรกุกขึ้นระหว่างพ.ศ.๑๑๕๐ – ๑๒๐๐

ดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งที่เป็นที่ตั้งของประเทศไทยปัจจุบันนี้ เดิมนั้นเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรฟูนันเดิม เนื่องจากได้พบหลักฐานทางโบราณคดีในประเทศไทย คือทับหลังหินทรายแกะสลัก ยุคไพรกะเม็ง (พ.ศ. ๑๑๘๐ – ๑๒๕๐ สมัยเจนละ ยุคก่อนสร้างนครวัด นครธมในเขมร) ทับหลังยุคปาปวน (พ.ศ.๑๕๖๐ – ๑๖๓๐) และศิลาจารึกขอมสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๒ นับเป็นหลักฐานศิลปขอมโบราณที่เก่าแก่ที่สุด

หลักฐานสำคัญเหล่านี้พบที่ วัดทองทั่ว-ไชยชุมพล ตำบลพะเนียด อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรีจันทบุรี นั้นเดิมชื่อ จันทบูนหรือจันทรบูรณ์ มีข้อสันนิษฐานว่า จันทบูรณ์น่าจะเป็นคำที่มาจากภาษาเขมรว่า “เจือนตะโบง แปลว่า ชั้นที่อยู่ทางทิศใต้ หมายถึงเมืองที่อยู่ทิศใต้ของอาณาจักร นอกจากนี้ยังพบจารึกวัดทองทั่ว เป็นจารึกอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต แปลได้ความว่า

“พระเจ้าศรีอีศานวรมัน ได้พระราชทานแท่งศิลาที่สกัดด้วยเหล็ก เป็นอักษรพร้อมคนงานที่ต้องโทษ ๔๒ คน โค ๒๓๑ ตัว กระบือ ๒๔๕ ตัว” (ปัจจุบัน จารึกนี้ เก็บรักษาอยู่ที่ หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

พระเจ้าศรีอีศานวรมัน กษัตริย์ผู้ครองอาณาจักรอีสานในดินแดนสุวรรณภูมิ(สยาม)นั้น พระราชทานศิลาจารึก พร้อมกับแรงงานผู้ต้องโทษ ๔๒ คนและโค ๒๓๑ ตัวกระบือ ๒๔๕ ตัวให้ไว้ เรื่องนี้ไม่มีหลักฐานว่า มีการส่งแรงงานนี้มาเพื่อสร้างหรือทำอะไรในบริเวณนี้

การจารึกข้อความบนศิลานั้นเป็นอารยธรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของอาณาจักรฟูนัน เมื่อประมาณ ๑,๓๐๐ ปี มาแล้ว เป็นความนิยมจารึกเรื่องราวไว้บนศิลา เช่นเดียวกับการสลักรูปภาพต่างๆบนหินและแกะสลักลวดลายศิลปต่างๆไว้ประกอบในการสร้างปราสาทหินที่มีอยู่มากมายในดินแดนภาคอีสาน

นักประวัติศาสตร์บางคนมีความเห็นว่า ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๗-๙ นั้น บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานั้น น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรฟูนันด้วย โดยมีศูนย์กลางอยู่บริเวณปากแม่น้ำโขงในประเทศกัมพูชาปัจจุบัน

ดังนั้นบริเวณส่วนที่เป็นดินแดนสุวรรณภูมิ เมื่อราว พ.ศ.๖๔๓ ถึงพ.ศ.๑๐๔๓ นั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งในอาณาจักรฟูนันกล่าวคืออาณาจักรฟูนัน (FUNAN) ได้ถูกตั้งขึ้นและเป็นอาณาจักรขนาดใหญ่ที่เชื่อกันว่า ศูนย์กลางของอาณาจักรแห่งนี้น่าจะตั้งอยู่ที่ เมืองเปรเวงในประเทศกัมพูชา โดยมีเมืองออกแก้วหรือออกแอว ในประเทศเวียดนาม เป็นเมืองท่าชายฝั่งทะเล ตั้งอยู่ตรงดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงทางตอนใต้ของประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน

เรื่องนี้ศาสตราจารย์ชอง เซลิเยร์ นักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส กลับมีความเห็นว่า เมืองสำคัญของอาณาจักรฟูนันนั้น น่าจะอยู่บริเวณเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากได้มีการค้นพบโบราณวัตถุสมัยฟูนัน เช่น ลูกปัด ดินเผา และสำริด เป็นจำนวนมากที่เมืองอู่ทอง

ในประวัติศาสตร์โบราณคดีของเขมร ได้เขียนไว้ว่า ฟูนัน คืออาณาจักรเขมรยุคแรก เริ่มเมื่อเจ้าชายจากอินเดียชื่อ “โกญทัญญะ”(จีนว่า โกณฑิยะ) ลงเรือมาถึงอาณาจักรฟูนันแล้ว ได้นางพญาฟูนัน (จีนว่าพระนาง ลิวเย่) เป็นพระชายา (พระชายาผู้นี้น่าจะเป็นเชื้อสายกษัตริย์ในราชวงศ์ของฟูนันมากกว่าจะเรียกเป็นชื่อว่านางพญาฟูนัน) จึงได้ตั้งอาณาจักรฟูนันขึ้นตามชื่อของราชวงศ์กษัตริย์ฟูนันเดิม เพราะต่อมานั้นขุนพลฟันซีมัน ได้ขึ้นเป็นผู้ครองอาณาจักรนี้

ปลายพุทธศตวรรษที่ ๘ ระหว่าง พ.ศ. ๗๖๐–๗๙๕ นั้น จดหมายเหตุของจีนราชวงศ์ฮั่นได้บันทึกไว้ว่า ราชทูตจีนชื่อ คังไถ (K’ang T’ai) และจูยิง (Chu Ying) ได้เดินทางมายังดินแดนของอาณาจักรฟูนัน เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมจีน และได้จดบันทึกไว้ความว่า

เมืองฟูนันมีความรุ่งเรืองมาก มีแม่น้ำใหญ่ไหลมาทางตะวันตกผ่ากลางเมือง ชาวอินเดียชื่อโกณฑิยะ ได้เดินทางโดยเรือมายึดครองดินแดนบริเวณปากแม่น้ำโขง และได้ประมุขของชาวพื้นเมืองคือพระนางลิวเย่ Liu-ye) เป็นชายา ต่อมาอีกหลายปี ขุนพลฟันชีมัน (Fan Shihman) ได้ขึ้นเป็นเจ้าครองนครฟูนัน ทรงขยายอาณาจักรฟูนัน ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยสามารถยึดครองอาณาจักร ฉูตูคุณ จิวจิ และเตียนซุน ราชฑูตจีนคังไถ ยังได้กล่าวเกี่ยวกับอาณาจักรฟูนันไว้อีกว่า มีกำแพงล้อมรอบเมือง มีพระราชวังและบ้านประชาชน ประชาชนมีหน้าตาน่าเกลียด ผิวดำ ผมหยิก ไม่สวมเสื้อผ้าและเดินเท้าเปล่า อัธยาศัยใจคอง่าย ๆ ไม่ลักขโมย ปลูกหว่านพืชเพียงปีหนึ่งแต่เก็บเกี่ยวไปได้สามปี ชอบแกะสลักเครื่องประดับ ภาชนะกินอาหารมักทำด้วยเงิน เก็บภาษีเป็นทองคำ เงิน ไข่มุก และเครื่องหอม มีหนังสือ หอจดหมายเหตุ โดยใช้อักษรที่คล้ายอักษรของชนชาติฮู (Hu)

จดหมายเหตุจีนที่บันทึกไว้ในสมัยสามก๊ก ได้กล่าวถึง อาณาจักรฟูนัน ไว้ว่า “ใน พ.ศ. ๗๘๖ อาณาจักรฟูนัน ได้ส่งคณะทูตมาประเทศจีน พร้อมกับส่งนักดนตรีและพืชผลในประเทศเป็นเครื่องราชบรรณาการ”

จดหมายเหตุจีนที่บันทึกเมื่อพ.ศ. ๑๐๔๖ มีความว่า “ฟูนันส่งราชทูตไปประเทศจีน” และจักรพรรดิ์ของจีนได้มีพระราชโองการ ว่า

(ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล, ๒๔๓๕) จดหมายเหตุจีนสมัยราชวงศ์ฉี สมัยต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาชนฟูนันโหดร้ายและเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม เข้าโจมตีเมืองที่ไม่ยอมอ่อนน้อมและกดขี่ประชาชนลงเป็นทาส มีสินค้าคือ ทอง เงิน ผ้าไหม คนสำคัญใช้ผ้ายกนุ่งเป็นโสร่ง หล่อแหวนและกำไลด้วยทองคำ ใช้ภาชนะทำด้วยเงิน คนจนนุ่งผ้าฝ้ายผืนเดียว ริมทะเลมีกอไผ่ใหญ่ ใช้ใบไผ่สานเป็นหลังคาบ้านเรือนซึ่งยกพื้นสูงเหนือน้ำ ใช้เรือที่มีหัวและท้ายคล้ายปลา พระราชาเสด็จบนหลังช้าง มีการชนไก่ วิธีพิพากษาคดีใช้วิธีโยนไข่ หรือแหวนทองคำ ลงในน้ำเดือดแล้วให้คู่ความหยิบออกมา หรือเผาโซ่ให้ร้อนแล้วให้คู่ความเดินถือไป ๗ ก้าว ผู้ผิดจะมือพอง และผู้ถูกจะไม่บาดเจ็บ”

อาณาจักรฟูนันแห่งนี้มีความเจริญสูงสุดในพุทธศตวรรษที่ ๙ แล้วเริ่มเสื่อมในพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ต่อมาอาณาจักรแห่งนี้ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรเจนละ ในเขมรเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ จากนั้นอาณาจักรฟูนัน ก็สูญหายไป เนื่องจากได้เกิดมีอาณาจักรขอมขึ้นมาแทนในดินแดนของอาณาจักรฟูนันเดิม

เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓ นั้นหลวงจีนอี้จิง ได้ออกเดินทางโดยเรือจากจีนไปสืบพระศาสนาที่อินเดีย ได้แล่นเรือผ่านบริเวณที่เคยเป็นอาณาจักรฟูนันมาก่อน และบันทึกไว้ว่า

“พราหมณ์ชาวอินเดียได้เคยอพยพมาตั้งถิ่นฐานและแต่งงานกับเจ้าหญิงชนพื้นเมืองเดิม สถาปนาอาณาจักรฟูนันขึ้น โดยรับอารยธรรมอินเดียอย่างแน่นแฟ้น เช่น การปกครองแบบเทวราชา ในอาณาจักรฟูนันสมัยก่อน พระธรรมทางศาสนาพุทธได้แพร่หลายและขยายออกไป แต่ในปัจจุบัน พระราชาที่โหดร้ายได้ทำลายพระธรรมเสียสิ้น และไม่มีพระสงฆ์เหลืออยู่เลย”

เมื่ออาณาจักรฟูนันล่มสลายเมื่อพุทธศตวรรษที่ ๑๑ อาณาจักรเจนละได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาครั้งเมื่ออาณาจักรเจนละมีอิทธิมากขึ้น จึงได้แผ่อำนาจมาทางอาณาจักรฟูนัน จึงทำให้เกิดการ

ต่อสู้ชิงอำนาจเป็นใหญ่ในดินแดนดังกล่าว ในที่สุดอาณาจักรเจนละก็สามารถครอบครองดินแดนแถบนี้ได้

อาณาจักรเจนละ

ในระหว่าง พ.ศ. ๑๑๗๐ - ๑๒๕๐ นั้นอาณาจักรขอมมีกษัตริย์ครองราชย์คือ พระเจ้าภววรมันที่ ๒ พระโอรสของพระเจ้าอีศานวรมันที่ ๒ และพระเจ้าชัยวรมันที่ ๑ โอรสของพระเจ้าภววรมันที่ ๒ ยุคนี้ได้สร้างศิลปขอมแบบไพรกเมง ขึ้นระหว่างพ.ศ. ๑๑๘๐ - ๑๒๕๐ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๑ นั้นอาณาจักรเจนฬา (เจนละ) นั้นได้แตกแยกเป็นพวกเจนละบกคืออยู่ลุ่มน้ำโขงตอนใต้ และพวกเจนละน้ำ อยู่ในดินแดนลาวตอนกลาง พ.ศ. ๑๒๕๐-๑๓๕๐ ยุคนี้ได้มีการสร้างศิลปขอมแบบกำพงพระขึ้นอาณาจักรขอมนั้นล่มสลายมาจนถึงรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ หรือพระเจ้าปรเมศวร พ.ศ. ๑๓๔๕ - ๑๓๙๓ พระองค์ได้รวบรวมพวกเจนละบกและพวกเจนละน้ำเป็นอาณาจักรใหม่โดยรับเอาลัทธไศเลนทร์หรือ เทวราชาเข้ามาทำการสถานปนาอาณาจักรใหม่ขึ้น โดยทำการสร้างราชธานีขึ้นใหม่หลายแห่งและสร้างปราสาทหินหรือเทวาลัยเป็นการใหญ่ ซึ่งมีเหตุการณ์ย้ายราชธานีขึ้นหลายครั้ง

จนกว่าจะลงตัวเป็นนครวัตนครธมในที่สุด ด้วยเหตุนี้อาณาจักรขอมสมัยนี้จึงรุ่งเรืองด้วยการสร้างราชธานีขึ้นหลายแห่งและมีปราสาทหินที่เป็นศิลปขอมเกิดขึ้นหลายแบบ กล่าวคือ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ นั้นพระองค์ได้ทำการสร้างเมืองอินทรปุระเป็นราชธานี ขึ้นที่บริเวณใกล้เมืองกำแพงจาม สร้างเมืองหริหราลัยหรือร่อลวย เป็นราชธานี สร้างเมืองอมเรนทรปุระ เป็นราชธานี และสร้างเมืองมเหนทรบรรพต หรือ พนมกุเลนเป็นราชธานี ยุคนี้ได้สร้างศิลปขอมแบบกุเลนขึ้นระหว่างพ.ศ. ๑๓๗๐ – ๑๔๒๐

เมื่อสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ พระโอรสได้ครองราชย์ทรงพระนามว่าพระเจ้าชัยวรมันที่ ๓ หรือ พระเจ้าวิษณุโลก ครองราชย์ พ.ศ. ๑๓๙๓-๑๔๒๐ พระองค์ได้กลับมาใช้เมืองหริหราลัยหรือร่อลอย เป็นราชธานี ต่อมาจนถึงรัชกาลพระเจ้าอินทรวรมันที่ ๑ หรือ พระเจ้าอิศวรโลก ครองราชย์พ.ศ. ๑๔๒๐ - ๑๔๓๒ ยุคนี้ได้สร้างศิลปขอมแบบพระโคขึ้นในพ.ศ. ๑๔๒๐ – ๑๔๔๐

ในสมัยพระเจ้ายโศวรมันที่ ๑ หรือ พระเจ้าบรมศิวโลก พระโอรสของพระเจ้าอินทรวรมันที่ ๑ ซึ่งครองราชย์เป็นกษัตริย์ขอมโบราณในพ.ศ. ๑๔๓๒ - ๑๔๔๓ นั้น พระองค์ได้สร้างเมืองยโศธรปุระหรือเมืองพระนครแห่งแรกขึ้นที่เขาพนมบาเค็ง เมื่อพ.ศ. ๑๔๓๖ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือทะเลสาบเมืองเสียมเรียบ เมืองนี้คนไทยเรียก เสียมราฐ การสร้างปราสาทหินขึ้นบนเขาพนมบาเค็งนั้น เป็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูที่แผ่อิทธิพลเข้ามายังดินแดนแถบนี้ ซึ่งถูกสมมติขึ้นเป็นศูนย์กลางของจักรวาลตามความเชื่อนั้น นับเป็นศิลปะขอมแบบบาเค็ง

เมืองยโศธรปุระ ราชธานีแห่งนี้มีกษัตริย์ครองราชย์ต่อมาคือ พระเจ้าหรรษวรมันที่ ๑ หรือ พระเจ้ารุทรโลก พระโอรสของพระเจ้ายโศวรมันที่ ๑ ครองราชย์ พ.ศ. ๑๔๔๓-๑๔๕๖ และพระเจ้าอีศานวรมันที่ ๒ หรือพระเจ้าบรมรุทรโลก พระอนุชาของพระเจ้าหรรษวรมันที่ ๑ ครองราชย์ พ.ศ. ๑ ๔๕๖-๑๔๖๘ จึงเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแผ่นดิน

ในที่สุดพระเจ้าชัยวรมันที่ ๔ หรือพระเจ้าบรมศิวบท ซึ่งเป็นน้องเขยของพระเจ้ายโศวรมันที่ ๑ ได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์อาณาจักรขอมในพ.ศ. ๑๔๗๑-๑๔๘๕ พระองค์ได้สร้างราชธานีขึ้นที่เมืองโฉกการยกยาร์หรือเกาะแกร์ และพระเจ้าหรรษวรมันที่ ๒หรือพระเจ้าพรหมโลก พระโอรสขององค์ได้ครองราชย์ต่อมาระหว่างพ.ศ. ๑๔๘๕ - ๑๔๘๗ ยุคนี้ได้สร้างศิลปขอมแบบเกาะแกร์ พ.ศ. ๑๔๖๕ - ๑๔๙๐ ต่อมาพระเจ้าราเชนทรวรมัน หรือพระเจ้าศิวโลก พระนัดดาของพระเจ้ายโศวรมันที่ ๑ ได้ครองราชย์ในพ.ศ. ๑๔๘๗ - ๑๕๑๑ ได้ย้ายราชธานีมาที่เมืองยโศธรปุระ หรือเมืองพระนครแห่งแรก ยุคนี้ได้สร้างศิลปขอมแบบแปรรูป พ.ศ. ๑๔๙๐ – ๑๕๑๐

๓.ยุคมืด และตกเป็นอาณานิคม

ยุคมืดของกัมพูชา เริ่มตั้งแต่อาณาจักรอยุธยาได้โจมตีอาณาจักรเขมร และ ได้เผา พระนคร เมืองหลวงของอาณาจักรเขมร ราบเป็นหน้ากอง ทำให้อาณาจักรเขมรเป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศตั้งแต่บัดนั้นมา เขมรเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาในฐานะดินแดนประเทศราช อาณาจักรอยุธยาปกครองเขมรเป็นเวลาเกือบ ๔๐๐ ปี ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ เขมรตกอยู่ภายใต้การควบคุมของจักรวรรดิสยามอย่างเข้มงวด ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้เกิด สงครามอานามสยามยุทธทำให้กัมพูชาเป็นรัฐอารักขาระหว่างสยามกับ ญวณ ก่อนที่จะตกเป็นของฝรั่งเศสในเวลาต่อมา

กัมพูชาในฐานะอาณานิคมของฝรั่งเศส

กัมพูชาตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาอารักขาระหว่างฝรั่งเศส - กัมพูชาเมื่อ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๐๖ ในสมัยพระนโรดม โดยสยามพยามยามคัดค้านแต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ในช่วงแรก ฝรั่งเศสปกครองกัมพูชาโดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการภายในมากนัก และช่วยค้ำจุนราชบัลลังก์ของกัมพูชา โดยช่วยปราบกบฏต่าง ๆ จน พ.ศ. ๒๔๒๖ - ๒๔๒๗ หลังจากยึดครองเวียดนามได้ทั้งหมด โดยพยายามลิดรอนอำนาจของกษัตริย์และยกเลิกระบบไพร่ทาส ทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนอย่างรุนแรง จนต้องเจรจากับพระนโรดม กษัตริย์ในขณะนั้น ให้ประกาศสันติภาพ และระงับการแทรกแซงกัมพูชา จนกระทั่งพระนโรดมสวรรคต ฝรั่งเศสได้สนับสนุนให้พระสีสุวัตถ์ขึ้นเป็นกษัตริย์ พร้อมทั้งมอบอำนาจการปกครองทั้งหมดให้ฝรั่งเศส หลังจากฝรั่งเศสเข้าปกครองกัมพูชาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ ฝรั่งเศสเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจในเวียดนาม โดยปรับปรุงการเก็บภาษี ซึ่งทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ชาวกัมพูชา และยังนำชาวเวียดนามเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ในระบบราชการของฝรั่งเศส และเป็นแรงงานทางด้านเกษตรกรรม

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๔ กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนเข้าสู่กัมพูชา แต่ยอมให้รัฐบาลวิชีปกครองดังเดิม รัฐบาลไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เรียกร้องดินแดนบางส่วนในลาวและกัมพูชาคืนจากฝรั่งเศสจนนำไปสู่กรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศสที่เริ่มขึ้นเมื่อ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในที่สุด ญี่ปุ่นเข้ามาไกล่เกลี่ยโดยที่ไทยได้จังหวัดพระตะบอง เสียมราฐและ

บางส่วนของจังหวัดสตึงแตรง ยกเว้นปราสาทนครวัดยังอยู่ในเขตแดนของฝรั่งเศส พระสีสุวัตถิ์ มุนีวงศ์กษัตริย์กัมพูชาสิ้นพระชนม์หลังกรณีพิพาทนี้ไม่นาน ฝรั่งเศสเลือกพระนโรดม สีหนุขึ้นเป็นกษัตริย์ทั้งที่ยังทรงพระเยาว์ ต่อมา ญี่ปุ่นได้สนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลหุ่นเชิดในวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ กัมพูชาได้ประกาศเอกราชภายใต้วงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาของญี่ปุ่น โดยมีพระนโรดม สีหนุเป็นประมุขรัฐ หลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ กองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรได้เข้ามาในพนมเปญ สถาปนาอำนาจของฝรั่งเศสในกัมพูชาอีก

รัฐบาลฝรั่งเศสอิสระได้ตัดสินใจที่จะรวมอินโดจีนเข้ากับสหภาพฝรั่งเศส ในพนมเปญ พระนโรดม สีหนุพยายามเจรจากับฝรั่งเศสเพื่อเรียกร้องเอกราชที่สมบูรณ์ ในขณะที่กลุ่มต่อต้านที่เรียกตนเองว่าเขมรอิสระ ได้ใช้การสู้รบแบบกองโจรตามแนวชายแดน โดยได้ร่วมมือกับกลุ่มฝ่ายซ้ายทั้งที่นิยมและไม่นิยมเวียดนาม รวมทั้งกลุ่มเขมรเสรีซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านราชวงศ์ของเซิงงอกทัญด้วย ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ ฝรั่งเศสยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองในกัมพูชา และให้มีการเลือกตั้งภายในประเทศ พระนโรดม สีหนุยังคงต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชให้กัมพูชาเป็นอิสระจากสหภาพฝรั่งเศส จนฝรั่งเศสพ่ายแพ้ในสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง จึงยอมมอบเอกราชให้แก่กัมพูชา

หลังการประชุมเจนีวาได้มีการเลือกตั้งขึ้นในประเทศกัมพูชาใน พ.ศ. ๒๔๙๘ โดยมีคณะกรรมการควบคุมนานาชาติเป็นผู้สังเกตการณ์ ในวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ พระนโรดม สีหนุได้ประกาศสละราชสมบัติให้พระบิดาของพระองค์คือพระบาทสมเด็จพระนโรดม สุรามฤต และทรงตั้งพรรคการเมืองขึ้นคือพรรคสังคมราษฎร์นิยมหรือระบอบสังคม สมาชิกส่วนใหญ่เป็นฝ่ายขวาซึ่งต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยความรุนแรง แต่ก็มีสมาชิกฝ่ายซ้ายภายในพรรค เช่น เขียว สัมพัน ฮูยวน เพื่อถ่วงดุลกับฝ่ายขวา การเลือกตั้งในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๙๘ พรรคสังคมชนะการเลือกตั้งโดยได้ ๘๓% ของที่นั่งทั้งหมดในสภา นอกจากนั้น พระนโรดม สีหนุ ยังดำเนินนโยบายที่จะดึงฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวากลุ่มต่าง ๆ ให้เข้าร่วมกับระบอบสังคมของพระองค์ และกดดันผู้ที่ไม่ยอมเข้าร่วมกับพระองค์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นไป องค์กรที่ต่อต้านระบอบของพระนโรดม สีหนุถูกผลักดันให้กลายเป็นองค์กรใต้ดิน พรรคที่เป็นเอกเทศของฝ่ายซ้าย เช่น กรมประชาชนกลายเป็นเป้าหมายของการโจมตี สถานีวิทยุแห่งชาติได้ออกประกาศว่ากรมประชาชนเป็นหุ่นเชิดของเวียดนาม มีการติดโปสเตอร์ต่อต้านกรมประชาชนโดยทั่วไป หนังสือพิมพ์ของฝ่ายต่อต้านพระองค์ เช่น หนังสือพิมพ์ l'Observateur และหนังสือพิมพ์อื่นที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันถูกสั่งปิดในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ พระนโรดม สีหนุ ได้ประกาศชื่อของฝ่ายซ้ายจำนวน ๓๔ คน ว่าเป็นพวกขี้ขลาด หลอกลวง ก่อวินาศกรรม หัวหน้ากบฏ และเป็นคนทรยศ ผลที่ตามมาทำให้ขบวนการฝ่ายซ้ายต้องออกจากเมืองหลวงไปตั้งมั่นในชนบทการดำเนินนโยบายต่างประเทศของพระนโรดม สีหนุเป็นการดำเนินนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่มีแนวโน้มเป็นปฏิปักษ์กับไทยและเวียดนามใต้ ในขณะที่เป็นมิตรกับจีนและสนับสนุนเวียดนามเหนือในสงครามเวียดนาม กัมพูชาในสมัยนี้มีกรณีพิพาทกับไทย ทั้งกรณีพิพาทเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร และการกวาดล้างชาวไทยเกาะกงในจังหวัดเกาะกง การปกครองระบอบสังคมของพระองค์สิ้นสุดลงเมื่อถูกรัฐประหาร โดย ลอล นอล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓

ซึ่งได้จัดตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรขึ้นแทน พระนโรดม สีหนุต้องลี้ภัยไปจัดตั้งรัฐบาลราชอาณาจักรกัมพูชาพลัดถิ่น ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน

กัมพูชาประชาธิปไตย

กัมพูชาประชาธิปไตย (ฝรั่งเศส : Kampuchea démocratique, เขมร ก็อมปูเจียประเจียทิปะเต็ย) คือชื่อของประเทศกัมพูชาระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๙ - พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเกิดจากการโค่นล้มรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรของนายพลลอล นอล และได้จัดปกครองในรูปแบบรัฐคอมมิวนิสต์โดยพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาหรือเขมรแดง ในสมัยนี้องค์กรของรัฐบาลจะถูกอ้างถึงในชื่อ "อังการ์เลอ" องค์การบน หรือ หน่วยเหนือ ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชานั้น แกนนำของพรรคให้เรียกชื่อว่า "อังการ์ปะเดะวัด" (องฺคการปฏิวัตฺติ - องค์การปฏิวัติ) โดยผู้นำสูงสุดของประเทศที่ครองอำนาจยาวนานที่สุดคือนายพล พต ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดของเขมรแดงด้วย ด้วยการสนับสนุนของชาวกัมพูชาในชนบท เขมรแดงจึงสามารถเข้าสู่กรุงพนมเปญได้เมื่อ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ พวกเขายังให้พระนโรดม สีหนุเป็นผู้นำประเทศแต่ในนามจนถึง ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙ หลังจากนั้น สีหนุถูกกักบริเวณในพนมเปญ จนกระทั่งเกิดสงครามกับเวียดนาม พระองค์จึงลี้ภัยไปจีน ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาได้ประกาศรัฐธรรมนูญของกัมพูชาประชาธิปไตยโดยกำหนดให้มีสภาตัวแทนประชาชนกัมพูชา การเลือกตั้งและการแต่งตั้งประธานาธิบดี ดำรงตำแหน่งคราวละ ๕ ปี สภานี้มีการประชุมเพียงครั้งเดียวในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙ สมาชิกของสภานี้ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่มาจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ อำนาจของรัฐที่แท้จริงแล้วยังเป็นของคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาซึ่งนำโดยเลขาธิการพรรคและนายกรัฐมนตรี คือ พล พต รองเลขาธิการพรรคคือนวน เจีย และคนอื่นๆ อีก ๗ คน สำนักงานตั้งอยู่ที่ สำนักงาน ๘๗๐ ในกรุงพนมเปญ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในขณะนั้นว่า ศูนย์กลาง, องค์กร, หรืออังการ์

เขมรแดงได้ทำลายระบบกฎหมายและระบบศาลของสาธารณรัฐเขมร ไม่มีศาล ผู้พิพากษาหรือกฎหมายใดๆ ในกัมพูชาประชาธิปไตย ศาลประชาชนที่มีระบุในหมวดที่ ๙ ของรัฐธรรมนูญไม่เคยถูกตั้งขึ้น เจ้าหน้าที่ในระบบศาลเดิมถูกส่งตัวเข้าค่ายสัมมนาและสอบสวน ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐและผู้สนับสนุนรัฐบาลเดิมถูกกักขังและประหารชีวิต ทันทีที่พนมเปญแตก เขมรแดงสั่งให้อพยพประชาชนจำนวนมากออกจากเมืองโดยกล่าวอ้างว่าสหรัฐอเมริกาจะมาทิ้งระเบิด การอพยพประชาชนเช่นนี้เกิดขึ้นในเมืองอื่นด้วยเช่น พระตะบอง กำปงจาม เสียมราฐ กำปงธม เขมรแดงจัดให้ประชาชนเหล่านี้ออกมาอยู่ในนิคมในชนบท ให้อาหารแต่เพียงพอรับประทาน ไม่มีการขนส่ง บังคับให้ประชาชนทำการเกษตรเพื่อผลิตอาหารให้เพียงพอ เขมรแดงต้องการเปลี่ยนประเทศไปสู่ความบริสุทธิ์ที่ไม่มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงและปรสิตในสังคมเมือง นิคมที่สร้างขึ้นบังคับให้ทั้งชายหญิงและเด็กออกไปทำงานในทุ่งนา ทำลายชีวิตครอบครัวดั้งเดิมซึ่งเขมรแดงกล่าวว่าเป็นการ

ปลดแอกผู้หญิง หลังจากได้ชัยชนะในสงครามกลางเมืองไม่นาน เกิดการปะทะระหว่างทหารเวียดนามกับทหารเขมรแดงเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ อีกไม่กี่เดือนต่อมา พล พตและเอียง ซารี เดินทางไปฮานอยทำให้ความขัดแย้งสงบลง ในขณะที่เขมรแดงครองอำนาจในกัมพูชา ผู้นำเวียดนามตัดสินใจสนับสนุนกลุ่มต่อต้านพล พตในกัมพูชาเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ทำให้กัมพูชาตะวันออกเป็นเขตที่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนาม ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ เกิดการลุกฮือในกัมพูชาตะวันออกนำโดย

โส พิม ทำให้มีการฆ่าชาวเวียดนามในกัมพูชาตะวันออกเป็นจำนวนมาก สถานีวิทยุพนมเปญประกาศว่าถ้าทหารกัมพูชา ๑ คน ฆ่าทหารเวียดนามได้ ๓๐ คน กำลังทหารเพียง ๒ ล้านคนจะเพียงพอในการฆ่าชาวเวียดนาม ๕๐ ล้านคน และยังแสดงความต้องการจะยึดดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมาเป็นของกัมพูชา ในเดือนพฤศจิกายน วอน เว็ต ก่อรัฐประหารแต่ล้มเหลว ทำให้มีชาวเวียดนามและชาวกัมพูชานับหมื่นคนอพยพเข้าสู่เวียดนาม ในวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ วิทยุฮานอยประกาศจัดตั้งแนวร่วมสามัคคีประชาชาติกู้ชาติกัมพูชา ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของกลุ่มต่อต้านพล พตทั้งที่นิยมและไม่นิยมคอมมิวนิสต์ โดยมีกองทัพเวียดนามหนุนหลัง เวียดนามเริ่มรุกรานกัมพูชาเพื่อโค่นล้มเขมรแดงตั้งแต่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และสามารถเข้าสู่กรุงพนมเปญ ขับไล่เขมรแดงออกไปได้เมื่อ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาขึ้นแทนในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ กองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาภายใต้การนำของเฮง สัมรินและกองทัพเวียดนามได้รุกเข้ามาทางชายแดนตอนใต้ของกัมพูชาและสามารถโค่นล้มรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้สำเร็จ พร้อมทั้งได้จัดการปกครองประเทศใหม่ในชื่อ สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา กองทัพเขมรแดงจึงได้ถอยร่นไปตั้งมั่นในทางภาคเหนือของประเทศและยังคงจัดรูปแบบการปกครองตามระบบของกัมพูชาประชาธิปไตยเดิมต่อไป

๔. การปกครองยุคปัจจุบัน

ราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นประเทศเพื่อนบ้านซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกและมีพรมแดนทางบกติดต่อกับประเทศไทยเป็นระยะทางจากสันปันน้ำทิวเขาพนมดงรักถึงหลักเขตแดน ที่ ๑ (จังหวัดอุบลราชธานี) ต่อเนื่องลงมาทางใต้ จรดสันปันน้ำทิวเขาบรรทัด ถึงหลักเขตแดนที่ ๗๓ (จังหวัดตราด) เป็นระยะทางประมาณ ๗๙๘ กิโลเมตร

มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์คือ พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ นโรดม สีหมุนี ทรงเป็นประมุข ภายหลังจากได้รับเสียงสนับสนุนอย่างเป็นเอกฉันท์จากคณะที่ปรึกษาราชบัลลังก์ (The Royal Council of the Throne) ตามมติเมื่อแต่วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๗ ให้สืบราชบัลลังก์ต่อจากพระราชบิดา (สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ซึ่งสละราชสมบัติ) โดยมีพระราชพิธีราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๗ ทรงเป็นประมุขของประเทศที่มีขนาด ๑ ใน ๓ ของประเทศไทย ซึ่งมีประชากรประมาณ ๑๓.๘ ล้านคนเศษ (ปี ๒๕๔๘) เป็นชาย ๖.๗ ล้านคนเศษ หญิง ๗.๑ ล้านคนเศษ แบ่งเขตการปกครองเป็น ๒๐ จังหวัด (เรียกว่า ขต) กับอีก ๔ กรุง โดยแต่ละจังหวัดหรือกรุง จะมีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือกรุงกับรองผู้ว่าฯ อีก ๗ – ๙ คน ซึ่งได้รับการ

แต่งตั้งตามวาระของรัฐบาล (๕ ปี) เป็นผู้ปกครอง ทั้งนี้ จังหวัดจะแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น อำเภอ และตำบล ขณะที่กรุงจะแบ่งเขตการปกครองย่อยเรียกเป็น " คาน " และ " สังกัด " ทั้งนี้ หมู่บ้านหนึ่งๆ ซึ่งเป็นชุมชนย่อยลงไปจะเรียกว่า "ภูมิ" รัฐสภาของกัมพูชาเป็นสภาคู่ ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร (National Assembly) ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๒๐ คน มาจากการเลือกตั้งทั่วไปโดยทางตรงและลับ มีวาระ ๕ ปี ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๒๓ คน และมีสมเด็จกรมพระ นโรดม รณฤทธิ์ เป็นประธาน กับ วุฒิสภา (Senate) ที่มีสมาชิกมากสุดไม่เกินกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ๒ คน เลือกจากพรรคการเมืองที่ได้เสียงข้างมากโดยเปรียบเทียบ ๒ คนและที่เหลือมาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม มีวาระ ๖ ปี (ปัจจุบันมีสมาชิก ๖๑ คน) และมีสมเด็จ เจีย ซิม เป็นประธาน (ตำแหน่ง สมเด็จ เป็นตำแหน่งที่กษัตริย์สีหนุโปรดเกล้าพระราชทานแก่สามัญชนผู้ทำคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศ ปัจจุบันมีผู้ได้รับตำแหน่งและยังมีชีวิตอยู่อีก ๒ คน คือ สมเด็จ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรี กับ สมเด็จ เฮง สัมรินทร์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานกิตติมศักดิ์พรรคประชาชนกัมพูชา) รัฐบาลปัจจุบันจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๖ เกือบ ๑ ปี โดยเป็นรัฐบาลผสม ๒ พรรคการเมือง ระหว่างพรรคประชาชนกัมพูชา ที่มี ๗๓ ที่นั่ง (CPP ; Cambodian People Party) กับพรรคฟุนซินเป็ค ซึ่งมี ๒๖ ที่นั่ง (FUNCINPEC ; National United Front for an Independent, Neutral, Peaceful and Cooperative Cambodia) มีสมเด็จฮุนเซนเป็นนายกรัฐมนตรี จัดการบริหารเป็น ๒๖ กระทรวง ๒ ทบวง โดยมีพรรคสม รังสี ซึ่งมี ๒๔ ที่นั่ง (SRP ; Sam Rainsy Party) เป็นพรรคฝ่ายค้าน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกัมพูชา ใช้ระบบแบ่งเขตแล้วเลือกตามบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ในสัดส่วนประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คนต่อสมาชิกสภา ๑ ที่นั่ง ทั้งนี้ ชาวกัมพูชาอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี จึงมีสิทธิลงคะแนน โดยผู้ที่ได้สัญชาติกัมพูชาโดยการเกิดอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี และ ๔๐ ปี เท่านั้น จึงมีสิทธิรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน และสมาชิกวุฒิสภาตามลำดับ อนึ่ง หลังได้รับเลือกตั้ง หากสมาชิกพรรคการเมืองใดพ้นสภาพก่อนครบวาระของสภา พรรคการเมืองนั้นๆ สามารถส่งคนของตนเข้ามารับตำแหน่งและทำหน้าที่แทน ทำให้เมื่อพรรคการเมืองใดสามารถจัดตั้งเป็นรัฐบาลก็จะเป็นรัฐบาลที่สามารถบริหารประเทศได้ค่อนข้างจะมีความมั่นคงตลอดวาระ ๕ ปี ทำให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งจะแข่งขันกันรุนแรง -พระมหากษัตริย์ คือ พระบาทสมเด็จพระบรมนาถนโรดม สีหมุนี (His Majesty Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni) เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๗- นายกรัฐมนตรี คือ สมเด็จฮุน เซน (Samdech Hun Sen)

*กัมพูชาเริ่มต้นขึ้นจากการที่พระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ ได้รวบรวมอาณาจักรขอมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันใน พ.ศ.๑๓๔๕ ซึ่งอาณาจักรมีความรุ่งเรืองมากว่า ๖๐๐ ปี

*พ.ศ.๒๔๐๖ กษัตริย์นโรดม (Norodom) ได้ลงนามในสนธิสัญญาฉบับแรกกับฝรั่งเศส ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่กัมพูชาตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส

*พ.ศ.๒๔๙๗ กัมพูชาได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวา

*พ.ศ.๒๕๑๓ มีการเปลี่ยนการปกครองมาเป็นสาธารณรัฐ แต่กลับล่มสลายใน พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อเขมรแดงหรือพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ภายใต้การนำของพอล พต ขึ้นเป็นผู้นำ

*พ.ศ.๒๕๒๒ กลุ่มกัมพูชาฝ่ายซ้ายล้มล้างรัฐบาลของเขมรแดง และปกครองประเทศ

*พ.ศ.๒๕๓๕ กองกำลังสหประชาชาติ (UNTAC) เข้าจัดการและฟื้นฟูกัมพูชา โดยแต่งตั้งให้มีนายกรัฐมนตรี ๒ คน คือ เจ้านโรดม รณฤทธิ์ และฮุนเซน

*ต่อมาฮุนเซนได้ทำรัฐประหาร และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในพ.ศ.๒๕๔๑ โดยมีตนเองได้ดำรงนายกรัฐมนตรีต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติฮุนเซ็น

สมเด็จอัครมหาเสนาบดีเดโช ฮุนเซน เป็นลูกชาวนาเมืองกัมปงจาม เกิดวันที่ ๔ เมษายน ๒๔๙๔ แต่ดันแจ้งว่า-เกิดวันที่ ๕ สิงหาคม เฮ้อ..เริ่มต้นก็โกงวันเกิดเลยนะ..ฮวยเซง ปี ๒๕๐๘ ท่ามกลางสงครามในเขมร ฮุนเซนได้เรียนชั้นประถมศึกษา ณ บ้านเกิด พออายุ ๑๓ ปี ก็เร่ร่อนเข้ากรุงพนมเปญ ไปอาศัยอยู่กับสมภาร “มง ฤทธิ์” ที่วัดนาควาน และได้เรียนต่อชั้นประถมปลายที่โรงเรียนอินทราเทวี อายุ๑๙ ปี ฮุนเซนก็เข้าร่วมกับกองทัพเขมรแดง ทำการสู้รบกับทหารรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรของประธานาธิบดี “ลอนนอล” ที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้การหนุนหลัง จนกองกำลังเขมรแดงรบชนะและได้ปกครองเขมรตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ เป็นต้นไป ๕ มกราคม ๒๕๑๙ ฮุนเซนในวัย ๒๕ ปี ได้แต่งงานกับ “บุญ สมเอียง” แบบรวมหมู่๑๓ คู่ ก่อนจะมีพยานรักหรือลูกกับ “นางบุญ” ถึง ๔ คน ทว่า..ฮุนเซนไม่มีโอกาสได้เห็นหน้าลูกคนแรก เพราะเขาขัดแย้งกับกลุ่มเขมรแดงอย่างรุนแรง จนต้องหนีการไล่ล่าชีวิตจากพวกเขมรแดงไปอยู่ยังชายแดนเวียดนาม ฮุนเซนเข้าร่วมกับกลุ่มเขมร “เฮง สัมริน” ที่เวียดนามสนับสนุน เขาได้รับเลือกให้เป็นผู้นำกองทัพต่อต้านรัฐบาลเขมรแดง จนกระทั่งวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๒ ฮุนเซนจึงนำกองทัพของเวียดนามบุกยึดประเทศเขมรของตนเองได้สำเร็จ หลังยึดกรุงพนมเปญ..ฮุนเซนได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาที่เวียดนามหนุนหลังขึ้นทันที โดยฮุนเซนได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จนปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ฮุนเซนจึงก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีด้วยวัยเพียง ๓๓ ปี ทว่า..ฮุนเซนก็มิได้ครองอำนาจในกัมพูชาได้อย่างเบ็ดเสร็จ เพราะต้องสู้รบกับกองกำลังติดอาวุธเขมร ๓ ฝ่าย ทั้งกลุ่มเขมรเสรี “ซอนซาน” ที่อเมริกาหนุนหลัง กลุ่มเขมรแดงที่ตกจากอำนาจและกลุ่มเจ้าสีหนุที่ประเทศจีนสนับสนุนอยู่ เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายลง รัฐบาลหุ่นฮุนเซนของเวียดนามก็ถูกนานาชาติกดดันอย่างรุนแรง จนทหารเวียดนามต้องถอนออกจากประเทศกัมพูชา ฮุนเซนจึงประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น..รัฐกัมพูชา สิงหาคม ๒๕๓๑ รัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัน กดดันจนสงครามในกัมพูชายุติ มีการลงนามของเขมรทั้ง ๔ ฝ่าย ที่ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๓๔ มีการเชิญ สมเด็จนโรดมสีหนุ ให้เป็นประธานสภาสูงสุดแห่งชาติกัมพูชา และเชิญให้พระองค์เสด็จนิวัติกรุงพนมเปญ ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๔หลังจากนั้น..มีการเลือกตั้งในกัมพูชา ที่สหประชาชาติเป็นผู้ดูแล ในระหว่างวันที่ ๒๓-๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๔ โดยพรรคฟุนซินเปคของเจ้านโรดมรณฤทธิ์ได้เสียงข้างมากในสภา แต่ก็ไล่เลี่ยกับพรรคประชาชนกัมพูชาของฮุนเซน สถานการณ์จึงตึงเครียดขึ้นอีกครั้ง เพราะฮุนเซนไม่ยินยอมให้พรรคฟุนซินเปคปกครองกัมพูชาโดยลำพัง

สถานการณ์ในตอนนั้น ฮุนเซนเตรียมใช้ทหารเข้ายึดอำนาจรัฐ เจ้าสีหนุในฐานะประธานสภาสูงสุดแห่งชาติ ต้องลงมาหย่าศึกเจ้ารณฤทธิ์กับฮุนเซน ด้วยการตั้งทั้งคู่ให้เป็นนายกรัฐมนตรีเขมร ถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองโลก ที่มีนายกฯ ๒ คนใน ๑ ประเทศ หลังจากนั้น..ฮุนเซนก็กุมการเมืองเขมรไว้ในกำมือคนเดียว ฮุนเซนยิ่งใหญ่คับฟ้า..จนเจ้าสีหนุต้องตั้งบรรดาศักดิ์ให้เป็นสมเด็จอัครมหาเสนาบดีเดโช ฮุนเซน ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๐ ก่อนที่เจ้าสีหนุจะสละบัลลังก์ให้ “เจ้าสีหมุนี” ผู้บุตรขึ้นครองราชย์แทนฮุนเซนกับ “บุน รานี” ภริยาเชื้อสายเขมรผสมญวนคนใหม่ ที่โหดเกินพิกัดและเหี้ยมจนสะท้านสะเทือนเมืองเขมร ผู้ซึ่งเคยลงทัณฑ์เมียน้อยคนหนึ่งของฮุนเซน ด้วยการสาดน้ำกรดและเผาศพทิ้งอย่างไร้ร่องรอย ทั้งคู่ครองสุขและมีบุตรด้วยกันถึง ๕ คน เป็นชาย ๓ หญิง ๒ คนบุตรชายคนหนึ่งของฮุนเซนเรียนจบจากโรงเรียนนายร้อยเวสต์พอยต์ ซึ่งถือเป็นสถาบันการทหารอันดับ ๑ ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีบทบาทอย่างสูงในวงการทหารกัมพูชาขณะนี้ เพราะได้คุมกำลังกองทหารอารักขาฮุนเซนผู้พ่อนั่นเอง

วิเคราะห์การเมืองของกัมพูชาภายใต้การปกครองของสมเด็จ ฮุนเซ็น

นับว่ายาวนานมากสำหรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของกัมพูชา ที่นำโดน สมเด็จ ฮุนเซ็น จากวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๘ จนถึงปัจจุบันนี้ ร่วม ๓๒ ปีกว่าซึ่งอยู่มามากกว่าผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกประเทศ และอยากอยู่ได้อีกนานหากมองดูรอบด้าน คู่ต่อสู้ทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามถูกกำจัดถูกเนรเทศ หากหันหลังกลับไปดูประชาชนชาวกัมพูชากับความเป็นอยู่ในทุกวันนี้ ยังแร้นแค้น ยากจน หลายคนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งเป็นเพราะในยุคเขมรแดงครองเมืองนั้นได้ทำลายเอกสารสิทธิ์ต่างๆ ทิ้งหมด รวมทั้งกวาดล้างปัญญาชน คนที่มีความรู้เกือบหมดประเทศ (พระภิรมย์ ชิน) เพื่อนชาวกัมพูชาเล่าให้ฟังว่า เมื่อ เขมรเฮง สัมรินมีชัยเหนือพวกเขมรแดงแล้วนั้นเป็นช่วงที่ขาดแคลนบุคลากรที่จะร่วมพัฒนาประเทศอย่างมาก คนที่อ่านออกเขียนได้จะได้เป็นครู ได้งานเป็นเสมียนตราทำงานที่อำเภอ คนที่คิดเลขได้ ได้ทำงานที่ธนาคาร และพ่อของพระภิรมย์อ่านหนังสือออกเขียนลายมือสวย ได้เป็นปลัดอำเภอ ในเขตเสียมราฐ หลายปีมานี้กัมพูชาเปิดประเทศรับเอานักลงทุนต่างประเทศเข้าไปลงทุน การลงทุนที่สร้างผลกระทบกับประชาชนชาวกัมพูชาในวงกว้างนั้น คือการที่รัฐบาล สมเด็จฮุน เซ็นให้สัมปทานที่ดินกับนักลงทุนชาวต่างชาติเป็นระยะยาว ๙๙ ปี เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ตั้งแต่ ๑ แสนไร่ถึง ๑ ล้านไร่ เอาไปทำอะไรเยอะแยะ มี ๒ ประเภทนะครับกลุ่มแรกมีการไล่ที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเมือง ชานเมืองด้วยการใช้เครื่องจักรหนักบุกทุบทำลายบ้านเรือนประชาชนเพื่อสร้างศูนย์การค้าสร้างตึกพัฒนาที่ดินเพิ่มมูลค่า กลุ่มที่สองมีการไล่ที่,แย่งที่ทำกินของประชาชนเช่นที่ไร่ ที่นา ที่ป่าเพื่อทำการเกษตร เช่นปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลังตรงนี้และครับ วิบากกรรมอย่าหนักชาวกัมพูชาตรง เพราะชาวบ้านเมื่อสงครามสงบลงก็กลับมาอยู่บ้านในพื้นที่เดิมหรือจับจองที่ดินทำกินใหม่ซึ่งรัฐบาลใหม่มิได้ออกเอกสารสิทธิ์ เมื่อมีการสัมปทาน ชาวบ้านก็ถูกไล่ออกจากที่ทำกิน ที่อยู่ของตนเอง โดยมิได้รับค่าชดเชยแต่อย่างใดเลย

ซึ่งการใช้อำนาจแบบนี้ของสมเด็จฮุน เซ็น ถ้าจะว่าไปแล้วก็เทียบเคียงได้กับระบบฟาสซิสต์ เน้นความเป็นชาตินิยม ชื่นชอบลัทธิทหารส่งเสริมแสนยานุภาพกองทัพ ชอบใช้ระบอบเผด็จการซึ่งไม่มีใครคัดค้านการนำของผู้นำแบบสมเด็จ ฮุน เซ็นได้เพราะเขาฉลาด เจ้าเล่ห์ฮุนเซนใช้อำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรีอนุญาตให้เครือญาติเข้าควบคุมหรือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของภาคธุรกิจสำคัญๆ ในกัมพูชา ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน จนเรียกได้ว่า เครือข่ายของฮุนเซนแทบจะเข้าคุมกัมพูชาทั้งประเทศ อาทิบริษัทการค้า ๑๗ แห่ง สถาบันทางการเงิน ๑๐ แห่ง สถานบริการและธุรกิจบันเทิง ๑๐ แห่ง ธุรกิจท่องเที่ยวและค้าปลีก ๘ แห่ง ธุรกิจก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ ๗ แห่ง บริษัทในภาคการผลิต ๓ แห่ง บริษัทกฎหมาย ๓ แห่งและธุรกิจ พนัน อีก ๒ แห่ง รวบอำนาจทั้งการทหารก็ถ่ายโอนให้บุตรชาย ทางด้านการเมืองก็มีทายาทเป็นบุตรชาย ด้านการสื่อสารยกให้บุตรสาว ด้านเศรษฐกิจก็มีน้องสาวช่วยดูแล ดังนั้นระบบฟาสซิสม์จึงเป็นอุดมการณ์ที่อันตราย ต่อประชาชนชาวกัมพูชาเพราะไม่มีฝ่ายใดจะช่วยถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้นำไว้ได้เลย

๕. สรุป

กัมพูชาหรือคนคนไทยส่วนใหญ่ชอบเรียวว่าชาว เขมร นั้นเคยมีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศเพื่อนบ้าน เช่นสยาม และ เวียดนาม ต่อมาตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส พอได้เอกราชแล้วก็แย่งชิงอำนาจกันเองนำพาประเทศไปสู่ความหายนะ ล่มจม มีหลายกลุ่มที่ผลัดเปลี่ยนกันมีอำนาจปกครองกัมพูชา ซึ่งแต่ละกลุ่มล้วนแล้วแต่ แสวงหาอำนาจ และผลประโยชน์ ให้แก่พวกพ้องของตนเอง ลืมความลำบากยากแค้น แร้นแค้นของประชาชนชาวกัมพูชากันหมดสิ้น คงอีกนานที่ระบบฮุน เซ็น ยังเสวยสุขเสวยอำนาจ บนกองทุกข์ของประชาชนในกัมพูชา

บรรณานุกรม

ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. **สยามประเทศไทยกับดินแดนกัมพูชาและลาว.** กทม. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ฯ. ๒๕๕๒.

นภดล ชาติประเสริฐ. **เจ้านโรดม สีหนุกับนโยบายความเป็นกลางของกัมพูชา.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย. ๒๕๔๐.

รุ่งมณี เมฆโสภณ. **คนสองแผ่นดิน.** กรุงเทพ : บ้านพระอาทิตย์, มีนาคม ๒๕๕๑.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. **สยามประเทศไทย : แลน-คำลาว, ตะกวด-คำเขมร ไม่ใช่เหี้ย-คำบาลี**. หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน.วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ปีที่ ๓๒ ฉบับที่๑๑๔๔๙

http://en.wikipedia.org/wiki/Early_history_of_Cambodia.

ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล, **ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐** . รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๔๓๕.

การนำหลักกาลามสูตรเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลทางการเมือง

Applying Principles for Strengthening Leadership for Political Information Conflict Management

พระครูสุชัยพัชรมงคล*
วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์**

บทคัดย่อ

การสื่อสารเป็นกิจกรรมหลักที่ผู้นำต้องทำอยู่ทุกวัน และสม่ำเสมอเพื่อสื่อสารคำสั่ง แผนนโยบาย มอบหมายงาน ประเมินผล สร้างมนุษย์สัมพันธ์และแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ถ้าผู้นำสื่อสารไม่เป็นทำให้เกิดความเข้าใจผิด ดังคำโบราณที่กล่าวว่า “คำพูดเป็นนาย” ดังนั้น เมื่อผู้นำพูดอะไรออกไปแล้วจะต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะการพูดต่อหน้าประชุน หรือสัญญาอะไรไว้ต้องปฏิบัติตามมิฉะนั้นอาจสร้างวิกฤตศรัทธา ให้เกิดขึ้นกับตัวผู้นำคนนั้น เพราะการสื่อสารที่ดีจะก่อให้เกิดภาวะผู้นำ ที่มีประสิทธิผล ดังนั้นผู้นำ จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงการสื่อสาร ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและความพอใจในการทำงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะขจัดอุปสรรค จากการสื่อสารทางด้านวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันและหาวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการเจรจาเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี

คำสำคัญ : กาลามสูตร;การเสริมสร้าง;ภาวะผู้นำ;การจัดการความขัดแย้ง;ข้อมูล

Abstract

Communication is the main event for the leaders to do every day. And regularly communicate the plan to create a policy assignment, evaluation and interpersonal conflicts. Ifthe communication is not to cause misunderstanding. As the old saying "The word is said," When leaders speak out and be responsible. Specifically speaking, the presence of bishops. Or what the contract required As otherwise it may create a crisis of confidence.To come up with the leaders. Because good communication will cause leaders. Thus, effective leaders need to learn to communicate. The cause of motivation and satisfaction at work. Therefore it is

---

* หลักสูตรสาขารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

** หลักสูตรสาขารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

important to remove the barriers. From communication to culture Different and find a way to resolve conflicts and negotiations to bring good results.
Keywords: KalamaSutta; strengthening; leadership; conflict management; information.

บทนำ

การสื่อสาร (Communication) เป็นการสื่อสารความหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ความรู้สึก ความคิดเห็นจากผู้นำไปยังบุคคลอื่น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจหรือเป็นกระบวนการที่ผู้นำ ส่งสารไปยังผู้รับข้อมูลข่าวสารทำให้ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความหมายและการทำความเข้าใจความหมาย หรือเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้นำกับบุคคลอื่น ซึ่งผู้เขียนจะได้ประมวลความรู้และนำเสนอ ลักษณะของความขัดแย้งด้านข้อมูล ตลอดจนลักษณะของผู้นำในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล แนวทางในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล ดังต่อไปนี้

๑.สาเหตุของความขัดแย้งด้านข้อมูลในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการศึกษาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และจากการวิเคราะห์นำเสนอประเด็นของความขัดแย้งของสังคมไทยโดยแยกเป็นประเภทต่าง ๆ มาแล้ว การนำเสนอถึงสาเหตุของความ ขัดแย้ง ก็จะใช้กรอบการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คือ เป็นการนำเสนอที่แยกประเด็นประเภท[๒]หรือองค์ประกอบของความขัดแย้ง ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ ด้านความสัมพันธ์ ด้านโครงสร้าง และ ด้านค่านิยม ซึ่งในแต่ละประเภทของความขัดแย้ง จะแยกเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก โดยมีรายละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเหตุปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านข้อมูลหรือข้อเท็จจริง เหตุปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในประเภทนี้ คือ

---

[๒] พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยกร),“รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี:ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”,**วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗.

๑) การทำให้ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเกิดความไม่ชัดเจน และช้าเกินกว่าที่ควรจะเป็น ก็เพราะ เกิดความขัดแย้งภายใน (ปปัญจธรรม) ได้แก่

(๑) ต้องการให้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเอื้อต่อการดำเนินภารกิจของตัวเอง ถึงแม้ว่าข้อมูล หรือข้อเท็จจริงจะมีนัยที่ตรงกันข้ามก็ตาม ด้วยเหตุนี้ จึงพยายามที่จะบิดเบือนข้อมูลด้วยวิธีการที่ไม่ชอบธรรม (ตัณหา)

(๒) ความถือตัวถือตนว่ากลุ่มของตัวเองมีข้อมูลที่จะก่อให้เกิดผลดี หรือผลเสียต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง(มานะ) ซึ่งการแสดงออกในลักษณะดังกล่าว อาจจะทำให้กลุ่มอื่น ๆ เกิดความไม่พอใจ นอกจากนั้น กลุ่มที่ไม่มีข้อมูลก็อาจจะเกิดความรู้สึกในเชิงลบต่อตนเอง หรือกลุ่มตัวเองว่าไม่มีศักยภาพในอันที่จะได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว

(๓) การมีจิตใจที่คับแคบ (ทิฏฐิ) เพราะเกิดความรู้สึกหวงข้อมูลที่ตัวเองมีอยู่ จึงไม่ยินยอมที่เสนอความคิดเห็น หรือข้อเท็จจริงที่กลุ่มตัวเองมีอยู่แก่กลุ่มอื่น ๆ โดยมองว่า กลุ่มอื่นจะได้เปรียบ หรือค้นพบทางออก ด้วยเหตุนี้ จึงพยายามปกปิดข้อมูล หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ

๒) การเกิดเจตนาที่ไม่ดี (อกุศลมูล) เพราะเมื่อเกิดขึ้นภายในใจของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลแล้วจะทำให้เกิดการกระทำดังต่อไปนี้

(๑) การแก่งแย่งช่วงชิงข้อมูล ด้วยวิธีการต่าง ๆโดยปราศจากความชอบธรรม (โลภะ)

(๒) ความไม่พอใจกลุ่มอื่น ๆ ที่นำเสนอข้อมูลพาดพิงในทางร้าย หรืออาจจะมาจากการไม่ยินยอมที่จะให้ข้อมูลต่าง ๆ ตามความเป็นจริง หรือตามที่กลุ่มของตัวเองต้องการ (โทสะ)

(๓) ความเข้าใจคลาดเคลื่อน หรือยึดมั่นในข้อมูลที่ได้มาว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่า หรืออาจจะยึดมั่นในข้อมูลของตัวเองว่า ดีที่สุด สมบูรณ์ที่สุด จึงทำให้ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่นำเสนอนั้นคลาดเคลื่อน (โมหะ) อย่างไรก็ตามบางครั้งความขัดแย้งด้านข้อมูล ก็อาจจะเกิดเจตนาที่ดีก็เป็นได้ คือ การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลพยายามที่จะนำเสนอข้อเท็จจริง หรือข้อมูลด้วยเจตนาที่ดีโดยสภาพจิตใจไม่ได้ถูกพันธนาการด้วยความโลภะ ความโกรธ และความหลง ก็อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นเดียวกัน แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก โดยส่วนใหญ่แล้วความขัดแย้งจะเกิดจากอกุศลมูลเป็นหลักเหตุปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเหตุปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในประเภทนี้ คือ

๑) การใช้อำนาจเหนือ เป็นการที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจ พยายามที่จะใช้อำนาจในทางการเมือง หรือกฎหมายที่กลุ่มมีอยู่ เข้าไปบีบคั้น หรือแทรกแซงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือในขณะเดียวกัน ก็พยายามที่จะใช้อำนาจที่ตัวเอง หรือกลุ่มของตัวเองมีอยู่ปกปิด ซ่อนเร้นข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่มีอยู่ จึงทำให้คู่กรณีซึ่งมีอำนาจทางการเมือง การทหาร หรือทางเศรษฐกิจน้อยกว่าบังเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมต่อกรณีดังกล่าว จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมา

๒) การขาดการมีส่วนร่วม คือ การที่คู่กรณีไม่ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ แบ่งปัน หรือแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือข้อเท็จจริงระหว่างกัน จึงทำให้มีข้อมูลไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะส่งผลเสียต่อกระบวนการในการตัดสินใจดำเนินโครงการ หรือธุรกิจร่วมกัน

๓) การไม่มีข้อมูล คือ การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลไม่มีข้อมูล หรือขาดข้อมูลในมิติต่างโครงการ หรือธุรกิจที่กระทำร่วมกัน ซึ่งการไม่มีข้อมูลดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียในการดำเนินกิจการร่วมกัน อันจะทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งมีข้อมูลได้รับผลประโยชน์มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง[๓]

๔) การยึดมั่นในข้อมูล คือ การที่คู่กรณียึดมั่นในข้อมูลที่ตัวเองมีอยู่มากจนเกินไป โดยไม่ยินยอมที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับฝ่ายอื่น ๆ ซึ่งผลจากการยึดมั่นว่าข้อมูลของตัวเองดีกว่า หรือทันสมัยกว่า ก็อาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้

๕) การมีข้อมูลไม่เพียงพอ ซึ่งการมีข้อมูลไม่เพียงพอนั้น มีนัยที่แตกต่างจากไม่มีข้อมูลอย่างสิ้นเชิง ซึ่งการไม่มีข้อมูลอย่างรอบด้านเกี่ยวกับโครงการ หรือนโยบายสาธารณะนั้น อาจจะทำให้การตัดสินใจดำเนินโครงการผิดพลาด และนำมาซึ่งความขัดแย้งได้

๖) การบิดเบือนข้อมูล คือ การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลพยายามที่จะบิดเบือนข้อมูลที่มีอยู่ครบครัน หรือบิดเบือนข้อมูลที่มีอยู่ไม่รอบด้านนั้น ไปสู่การตัดสินใจอีกด้านหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงข้อมูลที่มีอยู่นั้นชี้ชัดว่า ไม่สามารถที่จะดำเนินการโครงการใดๆ หรือนโยบายสาธารณะได้แต่กลุ่มบุคคลก็พยายามที่จะบิดเบือนข้อมูลว่า สามารถที่จะดำเนินการได้ และไม่เกิดผลเสียแต่อย่างใด ซึ่งการบิดเบือนข้อมูลจะนำมาซึ่งความขัดแย้งในที่สุด

๗) การใช้ข้อมูลเพียงด้านเดียว คือ การตัดสินใจดำเนินนโยบายสาธารณะ หรือโครงการใด ๆ ไม่สามารถที่จะใช้ข้อมูลเพียงด้านเดียวได้ ควรจะต้องศึกษาข้อมูลในทุก ๆ ด้าน เพื่อวิเคราะห์ผลดีและผลเสียเสียก่อน หลังจากนั้นจึงตัดสินใจดำเนินการโครงการ

๘) การมีข้อมูลไม่ชัดเจน หมายถึง ข้อมูลที่มีอยู่มีจะมีปริมาณมากมายเพียงใดก็ตาม หากเป็นข้อมูลที่ขาดความชัดเจนบางมิติ ก็ย่อมส่งผลเสียต่อการตัดสินใจในการดำเนินการโครงการได้เช่นเดียวกัน

๙) การขาดความเชื่อมั่นในข้อมูล จัดได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อคู่กรณี หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เพราะจะมีการเกี่ยวพันถึงการดำเนินนโยบายตั้งแต่ต้นไปจนถึงโครงการสิ้นสุดลง สาเหตุก็เพราะว่าหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีความมั่นใจในข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่แต่ละฝ่ายนำมาเสนอแล้ว การดำเนินโครงการก็เกิดขึ้นไม่ได้ และถึงแม้จะดำเนินโครงการได้ แต่ก็จะต้องพบทางตันในที่สุดเพราะผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น ๆ จะขัดขวาง หรือประท้วงจนทำให้โครงการไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

๑๐) การขาดความจริงใจในข้อมูลที่นำเสนอ หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลไม่มีความจริงใจที่จะเปิดเผยข้อมูลอย่างรอบด้าน หรืออาจจะเปิดเผยเฉพาะข้อมูลเชิงบวก แต่ปกปิดข้อมูลเชิงลบจนทำให้ผู้มีส่วน

---

[๓] รังสรรค์ ประเสริฐศรี,**ภาวะผู้นำ Leadership,ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒**,(กรุงเทพมหานคร:บริษัท ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด,๒๕๕๑),หน้า ๒๒๗.

๒.ลักษณะของภาวะผู้นำในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล

ภาวะผู้นำในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล เพื่อการสื่อสาร (Evidence about communicational leadership) การจัดการความขัดแย้งได้นั้น ผู้เขียน มีความเห็นว่า

(๑) ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะเป็นนักสื่อสารที่มีประสิทธิผลด้วย แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระหว่างความสามารถในการสื่อสาร กับความสามารถในการเป็นผู้นำ

(๒) ผู้นำพยายามใช้ความคิดอยู่ตลอดเวลา ทั้งเกิดจากความคิดของผู้อื่น ปฏิกิริยาย้อนกลับจากผู้อื่น และพยายามแสวงหาข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

(๓) ผู้นำจะมีทักษะแห่งการจูงใจผู้อื่นให้คล้อยตามอีกด้วย

ดังนั้น คุณภาพของการสื่อสารด้วยคำพูด (Oral communication) พบว่าพฤติกรรมของความเป็นภาวะผู้นำจะต้องมีความชัดเจนในการสั่งงาน และคุณภาพของการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด (Nonverbal) โดย ถ้าผู้ฟังรับรู้สิ่งที่พูดนั้นขัดแย้งกับสิ่งที่เห็น เขาก็จะเลือกสิ่งที่เห็นมากกว่า เช่น ผู้บริหารอำนาจให้กับพนักงานด้วยการมอบอำนาจหน้าที่ทุกอย่างให้ลูกน้องรับผิดชอบ แต่พูดด้วยอาการที่ไม่กระตือรือร้น ย่อมทำให้ผู้ฟัง (ลูกน้อง) เกิดความรู้สึกว่าผู้บริหารไม่มีความจริงใจ คำพูดและกิริยาท่าทางจะต้องมีความสอดคล้องกันด้วย

ลักษณะการสื่อสารแบบประจำวันเป็นการสื่อสารด้านเอกสารเป็นส่วนใหญ่ และกิจกรรมด้านการสื่อสารถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อประสิทธิผลซึ่งวัดกันในรูปของผลการดำเนินงานและความพึงพอใจเทคโนโลยีสารสนเทศ [Information Technology (IT)] นั้นอาจไม่ได้ช่วยในเรื่องการสื่อสารให้ดีขึ้นเสมอไปแต่เทคโนโลยีจะช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องการประสานงานให้เกิดคุณค่าและมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ในกรณีที่เป็นการสื่อสารทางไกลพนักงานสามารถทำงานร่วมกันได้แม้อยู่คนละที่ จึงทำให้เป็นลักษณะสำนักงานที่เหมือนจริง (Virtual office) กล่าวคือมีเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เช่น เครื่องแฟกซ์ โมเด็ม โทรศัพท์ไร้สายที่สามารถเชื่อมโยงการสื่อสารเข้าด้วยกันแม้จะอยู่ห่างไกลกันก็ตามจากเทคโนโลยีสารสนเทศ [Information Technology (IT)] นี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถกระตุ้น จูงใจและติดตามงานจากลูกน้องได้มากขึ้น ซึ่งมากกว่าการใช้แต่โทรศัพท์หรือพบกันแบบตัวต่อตัวเสียอีกการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ และการสื่อสารที่มีพลังอำนาจ (Inspriration and powerful) การสื่อสารสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ด้าน คือ

(๑) ลักษณะการสื่อสารด้านการพูดและการเขียน

(๒) การสื่อสารแบบไม่ใช้คำพูด

๑.ลักษณะการสื่อสารด้านการพูดและการเขียน (Speaking and writing) เทคนิคที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้นำได้ดังต่อไปนี้

๑.๑ เทคนิคการใช้ชุดคู่มือโน้มน้าวจูงใจ (Persuade package) ถือว่าเป็นกลยุทธ์ โดยมุ่งหวังให้กลุ่มเป้าหมายแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างใดอย่างหนึ่ง ชุดคู่มือนี้จะเป็นกรอบแนวคิดด้านการจูงใจโน้มน้าวผู้อื่น โดยต้องอาศัยกระบวนการข้อมูล (Information processing) เพื่อให้มีอิทธิพลต่อผู้รับข่าวสาร ซึ่งเริ่มต้นจากผู้ใส่รหัสข่าวสารต้องใส่ข้อมูลข่าวสาร (Encoding) สื่อสารไป

ยังผู้รับข่าวสาร เพื่อให้ผู้รับข้อมูลข่าวสารสามารถเก็บข้อมูลข่าวสาร (Storage) และการนำข้อมูลกลับมาใช้ (Retrieval of information) ซึ่งต้องใช้ยุทธวิธี ๔ ประการคือ (๑) การใช้เสน่ห์ (Ingratiation) (๒) การใช้เหตุผล (Rationality) (๓) การยืนยัน (Assertiveness) (๔) การพึ่งพาแลกเปลี่ยน (Exchange) จากการวิจัยพบว่าผู้ตอบโดยส่วนใหญ่จะลำดับ "ชุดการจูงใจ" ๔ ประการนี้ คือ ๑-๒-๓-๔ ตามลำดับ หรือพูดภาษาชาวบ้าน คือ แบบยกยอปอปั้น –ใช้เหตุผล-ใช้กำลังพอควร-ต่อรองกัน[๔]

๑.๒ ใช้ภาษาที่ไพเราะชวนฟัง (Embellishing language) การใช้ภาษาอย่างไพเราะจะช่วยเสริมบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำได้ แต่อย่าใช้มากเกินไป เพราะอาจทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นการหลอกลวง หรือไม่จริงใจ

๑.๓ ใช้คำพูดสร้างอารมณ์ดี (Emotion-provoking words) เป็นการใช้คำพูดที่มีอำนาจ (Powerful words) โดยใช้คำพูดหรือวลี เพื่อทำให้เกิดสถานการณ์ที่ตื่นเต้น ท้าทายปลุกเร้าให้เกิดความตั้งใจในการทำงาน

๑.๔ ใช้ภาษาศาสตร์โดยมุ่งสร้างอำนาจ (Power-oriented Linguistic style) คือใช้รูปแบบภาษาศาสตร์ ได้แก่ การพูดที่ตรงประเด็น อาจพูดเร็ว หรือช้า แล้วแต่สถานการณ์ การใช้คำที่เหมาะสม และอาจใช้ภาษากาย (Body language) เข้าช่วย เช่น เรื่องตลก เล่าเกร็ดประวัติ เล่าเรื่องเล็กๆน้อยๆ สอดแทรกบ้าง แต่ควรระมัดระวังในเรื่องของความหมายที่สื่อออกมา และการประเมินผู้ฟัง ตัวอย่างเกี่ยวกับการใช้รูปแบบภาษาศาสตร์มีดังนี้(๑) ถ้าไม่แน่ใจเกี่ยวกับอนาคต ให้ใช้ข้อความเชิงบวกเข้าไว้ เช่น ผมเชื่อว่าระบบใหม่นี้จะช่วยแก้ปัญหาที่เราเผชิญขณะนี้ได้ (๒) ใช้คำว่า ผม ฉัน เข้าไว้เพื่อเพิ่มคะแนนให้กับความคิดตนเอง (๓) อย่าซักถามมากเกินไปเพราะจะเป็นการเปิดเผยถึงความไม่ฉลาดในตนเอง (๔) พยายามอย่าขอโทษบ่อยจนเกินไป (๕) พยายามชี้ข้อเสียทันทีโดยไม่ต้องอ้อมค้อม (๖) ยอมรับข้อโต้แย้งหากมีคนไม่เห็นด้วย (๗) พยายามพูดตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อม

๑.๕ รู้แน่ชัดถึงความต้องการ (Know exactly what you want) พยายามสื่อความคิดของตนออกมาให้คนอื่นเข้าใจ ยิ่งคนอื่นเข้าใจมากเท่าใด จะสามารถเจรจาต่อรองให้ได้ผลมากขึ้นเท่านั้น และควรเตรียมแผนสำรองไว้หลายแผน

๑.๖ พยายามหาข้อมูลสนับสนุนข้อสรุป (Back up conclusions with data) เป็นการหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนถึงสิ่งที่ต้องพูด เขียน หรือได้นำเสนอ เช่น ชื่อหนังสือพิมพ์อะไรหน้าไหน ใครเขียน ใครพูด เกิดขึ้นเมื่อไร แต่ข้อควรระวังคือ อย่าใช้ข้อมูลมากเกินไป เพราะจะทำให้คนเกิดความเบื่อหน่ายและหมดความเชื่อถือ[๕]

---

[๔] รังสรรค์ ประเสริฐศรี,**ภาวะผู้นำ Leadership,ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒**,หน้า ๒๓๐.

[๕] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๘.

๓.กาลามสูตรหลักธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลทางการเมือง

เมื่อพิจารณาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถเป็นทางออกของเรื่องที่นำเสนอ และสังคม เป็นของดีมีคุณค่าดำรงคงอยู่ มากว่า ๒๕๐๐ กว่าปี สามารถนำมาจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท กาลามสูตรจัดได้ว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญอันหนึ่งที่สำคัญที่ว่า ด้วยเรื่อง เพราะว่าปัจจุบันการสื่อสารปัจจุบัน มักมีเรื่องที่เกี่ยวกับการใส่ร้ายป้ายสี ทางการเมืองหรือมุ่งทำร้ายกัน เอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่ฝ่ายอื่น เรียกอีกอย่างหนึ่งตามภาษาตะวันตกว่า (Head speak) ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีคุณค่านำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้กับสังคมได้ ทางคณะคณะผู้วิจัยจักได้นำเสนอ หลักธรรมเพื่อระงับข้อมูลด้านการจัดการแก้ไขความขัดแย้งด้านข้อมูล ดังต่อไปนี้

กาลามสูตรกังขานิยฐาน ๑๐ หมายถึง วิธีในเรื่องปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความเชื่อ ที่ตรัสไว้ในกาลามสูตร[๖]

๑.มา อนุสฺสเวน (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา)

๒.มา ปรมฺปราย (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือกันสืบๆกันมา)

๓.มา อิติกิราย (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ)

๔.มา ปิฏกสมฺปทาเนน (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์)

๕.มา ตกฺกเหตุ (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก)

๖.มา นยเหตุ (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก)

๗.มา อาการปริวิตกฺเกน (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล)

๘.มา ทิฏฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว)

๙.มา ภพฺพรูปตาย (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้)

๑๐.มา สมโณ โน ครูติ (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา) ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้นสูตรนี้ ในบาลีเรียกว่า เกสปุตติยสูตร[๗] ที่ชื่อกาลามสูตร เพราะทรงแสดงแก่ชนเผ่ากาลามะแห่งวรรณะกษัตริย์ ที่ชื่อเกสปุตติยสูตร เพราะกาลามะนั้นเป็นชาวเกสปุตตนิคม

จากกาลามสูตรหลักธรรมสำหรับภาวะผู้นำเพื่อการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูล ผู้เขียนได้ศึกษา พบว่า การจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลบางครั้งต้องอาศัยผู้ไกล่เกลี่ย บางครั้งการทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจด้านความหมายด้านข้อมูล ต้องอาศัยผู้ไกล่เกลี่ยที่มีคุณลักษณะของนักการทูต[๘] ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ตรัสคุณลักษณะของทูต[๙]ไว้ ๘

---

[๖] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต),**พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร:บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส ,โปรดักส์ จำกัด,๒๕๔๘),หน้า๒๓๒.

[๗] องฺ.ติก.๒๐/๕๐๕/๒๔๑.

[๘]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗๙.

[๙]วิ. จู. (ไทย) ๗/๓๔๗/๒๐๘.

ประการ คุณลักษณะทูต ๘ ประการ คือ คุณลักษณะของผู้ที่จะเข้าไปประนีประนอม กลุ่มทั้งสองฝ่ายที่เข้าใจผิดด้านข้อมูล ซึ่งผู้เขียนจะได้ อธิบายขยายความ พร้อมทั้งนำเสนอแนวคิดดังต่อไปนี้

คุณลักษณะของนักการทูต (ผู้ที่ไกล่เกลี่ยเป็นกลาง)

๑. เป็นผู้ฟังที่ดี (รู้จักฟัง)

การรู้จักฟัง มาจาก สุตะ หรือ สุติ[๑๐] ตรงกับคำสันสกฤตว่า ศรุติ ความรู้ที่ได้จากการฟัง ในทางพระพุทธศาสนานั้น เรียกว่า สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ซึ่งการรู้จักฟัง อันเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นกระบวนการรับสารขั้นต้น ที่จะสามารถทราบข้อเท็จจริงของปัญหาจากคู่ความ ที่สำคัญการฟังจะก่อให้เกิดความเข้าใจเกิดปัญญา เพราะการฟังคู่ความจะทำให้เกิดความเข้าใจข้อเท็จจริงรู้สาเหตุของปัญหา เกิดปัญญารู้หนทางในการจัดการแก้ปัญหานั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นธรรม

ดังนั้น ผู้ประนีประนอมต้องเป็นผู้รู้จักฟัง ถ้อยคำที่คู่ความพูดให้ข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างตั้งใจ อาศัยทักษะในเรื่องการฟัง แล้วแยกแยะ สิ่งที่ถูกผิด สามารถไตร่ตรอง จับใจความสำคัญ เพื่อวิเคราะห์ข้อเท็จจริง จนให้ได้ข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการประนีประนอม

๒. มีศิลปะในการพูด (สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้)

คุณลักษณะสำคัญของผู้ประนีประนอม ผู้ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจกัน ตกลงกัน ปรองดองกัน ไม่ใช่เพียงเป็นผู้ฟังที่ดีเท่านั้น แต่ต้องมีศิลปะในการพูดให้คู่ความฟังได้ด้วย เพราะเมื่อปัญหาความขัดแย้งเกิดจากที่คู่ความไม่ยอมที่จะรับฟังเหตุผลของกันและกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางที่เข้ามาทำหน้าที่สื่อสารแทนคู่ความ ด้วยการพูด ฉะนั้น การพูดจะต้องสามารถพูดให้คู่ความฟังได้ โดยมีศิลปะในการพูดเป็นการสื่อสารนำเอาข้อเท็จจริงจากที่ได้ฟังจากคู่ความมาสื่อสารเพื่อประนีประนอมกัน ซึ่งคุณลักษณะข้อนี้ มุ่งหมายถึงความสามารถ ของผู้ประนีประนอมในการพูดให้คู่ความฟังได้

หลักการในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับมีศิลปะในการพูดที่ดี เพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นฟังด้วยการพูด จึงเกี่ยวข้องกับการใช้วาจาเป็นสำคัญ เรียกว่า สัมมาวาจา หมายถึง วาจาโดยชอบ วาจาดี ถูกต้อง สมบูรณ์ อันเป็นวาจาที่นำไปสู่ประโยชน์สุขต่อคู่ความ การพูดที่ถูกต้องนั้น ได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดใส่ร้าย ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อ ถ้าผู้ประนีประนอมเว้นจากการพูดเหล่านั้นเสียได้ คำพูดเหล่านั้นเป็นวาจาเหมาะสม เป็นที่เชื่อถือได้ และจิตใจของคนผู้พูดอย่างถูกต้องเช่นนั้นก็ย่อมสงบเย็นและมั่นคง เป็นที่ตั้งของความถูกต้องแห่งการกระทำทั้งปวงและเป็น

---

[๑๐]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย,** พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕), หน้า๔๗.

การแสดงออกทางวาจาด้วยความรู้ความเข้าใจถึงความถูกต้องของการพูดที่ได้ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบดีแล้ว[๑๑]

๓. เป็นผู้ใฝ่ศึกษาพัฒนาตนเอง (ใฝ่ศึกษา)

ผู้ประนีประนอมต้องใฝ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่สม่ำเสมอ เพื่อสะสมความรู้ความคิด สติปัญญา ฉะนั้น การศึกษาที่ดีควรเป็นไปเพื่อให้เกิดในสัมมาทัศนะ รู้เท่าทันสภาพความจริงรู้ว่าอะไรเป็นอะไร อยู่ในระดับไหน ควรเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร[๑๒] การศึกษาเป็นการพัฒนาปัญญาของตนเองอยู่เสมอ เพราะการที่ช่วยผู้อื่นที่ขัดแย้งกันทะเลาะกัน ผู้ประนีประนอมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยช่วยให้คู่พิพาทขัดแย้งนั้น สามารถเกิด ความรู้ความเห็นที่ถูกต้องเป็นธรรม เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ เป็นการจัดการศึกษาภายในตนเองเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดซึ่ง สัมมาทิฏฐิ เมื่อเป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิแล้วจึงค่อยนำความเห็นนั้น เพื่อช่วยคู่ความ อำนวยความสะดวกแก่คู่ความ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เรียกได้ว่า เป็นการศึกษาเพื่อสันติ[๑๓]

๔. จดจำแม่นยำ (ทรงจำได้ดี)

การจดจำ ตรงกับคำว่า สัญญา[๑๔] การกำหนดหมายเอาไว้ จำได้ หรือหมายรู้อารมณ์ไว้ว่า เป็นนั่นเป็นนี่ ใช่นั่น ใช่นี่ เป็นการจดจำหมายรู้เรื่องราวรายละเอียดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เมื่อหมายรู้ตรงกัน จึงเรียกว่า จำได้ จะช่วยทำให้คู่ความเกิดความรู้สึกว่า ผู้ประนีประนอมให้ความสำคัญสนใจ ใส่ใจ

ในขณะเดียวกัน เมื่อจำได้ต้องสามารถระลึกได้ด้วย เรียกว่า มีสติ เมื่อผู้ประนีประนอมกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่ฟังจากคู่ความ อาจจะเป็นการทบทวนเรื่องราวจากการที่ได้ฟังจากคู่ความเพื่อให้มั่นใจว่ามีความเข้าใจถูกต้องตรงกัน ฉะนั้น "สัญญา" กับ "สติ" จึงเป็นกระบวนธรรมแห่งความจำนี้ เป็นองค์ธรรมสำคัญ เป็นองค์ธรรมใหญ่ มีบทบาทสำคัญที่สุด ที่ทำให้การจำได้ถึงขั้นว่า "จำได้ดีและมีความแม่นยำ"

๕. ทำความเห็นได้ถูกต้อง (เป็นผู้รู้ได้เข้าใจชัด)

การทำความเห็นได้ถูกต้อง ในทางพระพุทธศาสนาได้มุ่งหมายเอาความรู้ชัดอันเกิดมาจากปัญญาเป็นสำคัญ เป็นความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นจริงของธรรมชาติ หรือรู้ชัด รู้เท่าทันความเป็นธรรมดา ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย แล้วจึงนำเอาความรู้นั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่าง ๆ ฉะนั้น เมื่อทำถูกต้องตามเหตุปัจจัยแล้ว มีใจเป็นกลาง มีอิสระ เป็นผู้รู้ได้ รู้เท่ารู้ทัน เข้าใจชัด ไม่ได้เข้าไปยึดมั่นถือมั่น โดยเฉพาะ รู้ตามหลักแห่งอริยสัจจ์ ได้แก่ รู้ชัดถึงสาเหตุของปัญหาข้อพิพาท จึงจะสามารถนำเอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประนีประนอม เพราะ

---

[๑๑]พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ, **สันติศึกษาปริทรรศน์,** ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๖): ๑๔๓ - ๑๕๖.

[๑๒]พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์, **พระไตรปิฎกร่วมสมัย,** หน้า ๒๒๓.

[๑๓]กวีวงศ์, **สรรนิพนธ์พุทธทาส ว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี,** หน้า ๕๖๙ - ๕๗๔.

[๑๔]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, หน้า ๑๙.

เมื่อการทำตามเหตุปัจจัยเพื่อให้สามารถเกิดผลสำเร็จในการประนีประนอม โดยเฉพาะทำให้คู่ความเกิดความเข้าใจกัน ตกลงกัน ปรองดองกันได้ เรียกว่า ดำเนินการจัดการกับปัญหาข้อพิพาทด้วยปัญญา นั้นเอง

๖. อธิบายชัดแจ้ง (สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้)

คุณลักษณะของสำคัญของผู้ประนีประนอม ผู้ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจกัน ตกลงกัน ปรองดองกัน ไม่ใช่เพียงเป็นผู้ฟังที่ดีเท่านั้น แต่ต้องสามารถพูดหรืออธิบายได้อย่างชัดแจ้งเพื่อให้คู่ความเข้าใจด้วย เพราะเมื่อปัญหาความขัดแย้งเกิดจากที่คู่ความไม่ยอมที่จะรับฟังกันและกัน ผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางที่เข้ามาทำหน้าที่สื่อสารแทนคู่ความ ด้วยการพูดเพื่อให้เข้าใจกัน ฉะนั้น การพูดจะต้องสามารถพูดให้คู่ความเข้าใจได้ เป็นการสื่อสารโดยนำเอาข้อเท็จจริงจากที่ได้ฟังจากคู่ความมาสื่อสารต่อเพื่อสร้างความเข้าใจกัน ตกลงกัน ปรองดองกัน ซึ่งคุณลักษณะข้อนี้มุ่งหมายถึงความสามารถของผู้ประนีประนอมที่จะสามารถพูดให้คู่ความเข้าใจได้

๗. ฉลาดในสถานการณ์ (ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์)

คำว่า ฉลาด แปลว่า เฉียบแหลม, ไหวพริบดี, ปัญญาดี. ส่วน ประโยชน์ แปลว่า สิ่งที่มีผลใช้ได้ดีสมกับที่คิดมุ่งหมายไว้, ผลที่ได้รับตามต้องการ, สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ,[๑๕]

๘. ประสานสัมพันธ์สามัคคี (ไม่ก่อความทะเลาะวิวาทไม่เป็นประโยชน์

ทะเลาะ[๑๖] แปลว่า ทุ่มเถียงกันด้วยความโกรธ, โต้เถียงกัน, เป็นปากเป็นเสียงกัน,ส่วนวิวาท เป็นคำที่มักใช้เรียกคู่กันกับทะเลาะ เป็น ทะเลาะวิวาท การไม่ก่อทะเลาะวิวาทไม่เป็นประโยชน์ จึงหมายถึง การไม่เป็นต้นเหตุแห่งการทุ่มเถียงกันโดยเฉพาะด้วยอารมณ์โกรธ มีการโต้เถียง เป็นปากเป็นเสียงกัน

ฉะนั้น ผู้ประนีประนอม ต้องไม่เป็นต้นเหตุแห่งความทะเลาะกัน ในฐานะผู้เข้าไปช่วยสื่อสาร ให้คู่ความที่มีความเข้าใจกัน ตกลงกัน ปรองดองกัน ในฐานะคนกลางจึงไม่เป็นผู้สร้าง ความทะเลาะเอง เมื่อเป็นผู้ไม่ก่อความทะเลาะวิวาทไม่เป็นประโยชน์ ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกัน มีแต่ความสงบสุข เกิดความสามัคคีกัน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักการปฏิบัติ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความทะเลาะกันตามหลักแห่งสังคหวัตถุ ๔ โดยมีพรหมวิหาร ๔ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อยู่ในใจ ซึ่งจะเป็นหลักธรรมที่จะทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันนั้น[๑๗]

---

[๑๕]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔,** หน้า ๓๔๕, ๗๑๑.

[๑๖]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔,** หน้า ๕๕๗, ๑๑๒๔.

[๑๗]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย,** หน้า ๑๑๒๔.

๔.สรุป

กาลามสูตรจัดเป็นการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลแบบสันติทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้เขียน ตั้งข้อสังเกตทั้งหมดที่กล่าวมาว่า สามารถนำมาจัดการปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ด้านข้อมูลที่บิดเบือน เพราะว่าปัจจุบันช่องทางข่าวสาร ประชนสามารถเข้าถึงได้อีกทั้งประกอบ กับประชาชนคนไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนอยู่แล้ว มีความรักความเมตตา เป็นพื้นอภัยง่ายหากผู้กระทำผิดรู้สึกตัวและสำนึกผิด จึงสมควรที่จะมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งข้อนี้มาประกอบในการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้นอกเหนือไปจากการยกโทษ หรือการหายโกรธกันเท่านั้น เพราะข้อมูลข่าวสาร ข่าวร่ำลือ มักจะถูกปล่อยจากคนที่ไม่ชอบกัน และนำไปขยายผลโดยคนที่เรียกว่า มันทปัญญา คือ มีความเชื่อง่าย หากผลวิจัยนี้ได้ถูกถ่ายทอดออกไป ก็จะทำให้คนอ่านข้อมูล และได้รับทราบ เกิดความสงบสุขขึ้นมาได้เป็นทางเลือกหนึ่ง ดังนั้นเมื่อมีการขัดแย้งด้านข้อมูลขึ้น

ผู้นำต้องแสดงภาวะผู้นำว่า เป็นผู้มีสติ มีความประพฤติเรียบร้อย มีคุณธรรมที่ทั้ง ๒ ฝ่ายยอมรับ พูดได้ชัดแจ้ง มีความสามารถในการสื่อสารอย่างถูกต้องแม่นยำจาก คู่ขัดแย้งฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่าย หนึ่ง มีทักษะในการถาม และควบคุมเหตุการณ์โดยไม่ใช้การบีบบังคับ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องราวขององค์กรหรือตัวบุคลคู่ขัดแย้ง มีความอ่อนน้อมถ่อมตัว และสร้างสัมพันธ์กับคู่ขัดแย้ง ที่มีฐานะตำแหน่งต่างกันอย่างเท่าเทียม มีความเคารพ และเมตตาแนวทางในการจัดการความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านต่างๆ ดังสุภาษิตของโรมันว่า ฝูงแกะมีราชสีห์เป็นผู้นำดีกว่า ฝูงราชสีห์มีแกะเป็นผู้นำ

วิถีการพึ่งพิง
๑๐ การดำเนินชีวิต
๑๐ ปีแรกการ
ปลูกสวนยาง
ปลูกพืชผสมผสาน
ตลาดแรงงาน
ตลาดเงินทุน
ตลาดวัตถุดิบ
ตลาดเทคโนโลยี
ตลาดที่ดิน
ตลาดผลิตภัณฑ์
ตลาดแรงงานในชุมชน
ตลาดเงินทุนในชุมชน
ตลาดวัตถุดิบในชุมชน
ตลาดเทคโนโลยีในชุมชน
ตลาดที่ดินในชุมชน
ตลาดผลิตภัณฑ์ในชุมชน
การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวสวนยางในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ทุนทางสังคม
ทุนทางเศรษฐกิจ
ทุนทางกายภาพ
ทุนทางธรรมชาติ
ทุนทางวัฒนธรรม
ทุนทางเศรษฐกิจ
ทุนทางสังคม

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

กวีวงศ์, สรรนิพนธ์พุทธทาส ว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี,กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ จำกัด,๒๕๓๔.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พุทธวิธีการสอน,**กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต),**พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,พิมพ์ครั้งที่ ๑๒,** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย,** พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕.

——————— **,พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, กรุงเทพมหานคร:บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.

——————— **,พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**,กรุงเทพมหานคร:บริษัท เอส. อาร์.พริ้นติ้ง แมส ,โปรดักส์ จำกัด,๒๕๔๘.

พุทธทาสภิกขุ, **ทาน ศีล ภาวนา,**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ,๒๕๓๓.

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์, **พระไตรปิฎกร่วมสมัย,** พิมพ์ครั้งที่ ๖๐, กรุงเทพมหานคร: ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๗.

พระสิริมังคลาจารย์, **มังคลัตถทีปนี (ทุติโย ภาโค),** พิมพ์ครั้งที่ ๑๓,กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี,**ภาวะผู้นำ Leadership,ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒**,กรุงเทพมหานคร:บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด,๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน,**พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**,กรุงเทพมหานคร:นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น,๒๕๔๖.

——————,**พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.

พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ, **สันติศึกษาปริทรรศน์,** ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๖): ๑๔๓ - ๑๕๖.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยกร), “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี:ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”,**วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗.

บริบทการวิจัยทางสังคมศึกษา
The Context of Social Studies Research

อานนท์ เมธีวรฉัตร*
วรกฤต เถื่อนช้าง**

บทคัดย่อ

บริบทการวิจัยทางสังคมศึกษา เป็น กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริงในการจัดการศึกษาทางสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการแสวงหาความรู้ความจริงที่เป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน ใช้กระบวนการวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเชื่อถือมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ๆทางสังคมศึกษา เทคนิควิธีการทางสังคมศึกษา วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาสังคมศึกษา การพัฒนาสิ่งใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา และการผลิตสื่อและนวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนซึ่งมีประเภทของการวิจัยทางสังคมศึกษามีหลายวิธี แต่เมื่อเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วมี ๒ วิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประโยชน์ของการวิจัยทางสังคมศึกษานั้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหา และเชิงวิชาการเพื่อช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ สร้างหลักการ ทฤษฎีต่อไป

Abstract

The Context of Social Studies Research was the process of seeking the knowledge and truth systemically to get the reliable knowledge that was the process of seeking the knowledge and truth in the management of education in Social Studies by the approach of seeking the knowledge and truth systemically and orderly, and the process of the scientific method that was the reliable approach and had the obvious objectives for getting the new knowledge in Social Studies, the technique in Social Studies, the approaches for the problem solving, the new development and creating the media and innovation for teaching and learning. There were many kinds of the Social Studies Research. The Social Studies Research was summarized in two kinds: the Quantitative Research and the Qualitative Research. The advantages of the Social Studies Research could apply for

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

the action and the academic advantages in solving the problems and increasing the knowledge, principles and theories.

๑.บทนำ

สังคมศึกษาเป็นสาขาวิชาแขนงหนึ่งของคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มุ่งผลิตบัณฑิตไปรับใช้สังคมโดยประกอบอาชีพครูทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน สิ่งสำคัญของผู้ศึกษาครูจะต้องมีองค์ความรู้และเข้าใจพื้นฐานการวิจัยในศาสตร์นั้นๆ เพื่อใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆทั้งในการจัดการเรียนการสอนและการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาสังคมสืบไป การวิจัยทางสังคมศึกษานับว่าเป็นสาขาที่ใหม่ในหลักสูตรทางครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์กล่าวคือสายวิชาชีพครูนั่นเอง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งรายละเอียดการวิจัยทางสังคมศึกษาเป็นอย่างไร?ผู้เขียนจักได้นำมาเสนอให้เห็นพื้นฐานของบริบทการวิจัยทางสังคมศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการทางด้านวิชาชีพครูดังต่อไปนี้

๒. แนวคิดพื้นฐานบริบทการวิจัยทางสังคมศึกษา

๒.๑.ความของการวิจัยทางสังคมศึกษา

คำว่า “การวิจัย” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษที่นำมาใช้กันว่า “Research”ดังที่นักวิชาการต่างได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

การวิจัย' ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Research แปลว่าค้นหาซ้ำหรือการสืบค้นใหม่ ในที่ประชุม Pan Pacific Science Congress ค.ศ.๑๙๖๑ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แยกความหมายของ RESEARCH ไว้ดังนี้[๑]

R = Recruitment and Relationshipหมายถึง การวิจัยต้องเป็นการรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงและการศึกษาหาความเกี่ยวข้องกันของสิ่งเหล่านั้น

E = Education and Efficiencyหมายถึง การวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาทำให้ได้ความรู้และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

S = Science and Stimulationหมายถึง การวิจัยต้องเป็นระบบ อธิบายได้ตรวจสอบได้และกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มในเรื่องต่างๆ

E = Evaluation and Environmentหมายถึง การวิจัยช่วยให้สามารถประเมินปัญหาที่มีอยู่และแสวงหาประโยชน์ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

A = Aim and Attitudeหมายถึง การวิจัยต้องมีจุดมุ่ง หมายที่ชัดเจนและต้องการผู้มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย

---

[๑]จุมพล สวัสดิยากร.หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ),๒๕๓๐ น.๑๐

R = Resultหมายถึง ผู้วิจัยต้องยอมรับผลการวิจัยที่ได้มาด้วยกระบวนการหรือวิธีการที่เป็นระบบ

C = Curiosityหมายถึง การวิจัยเกิดขึ้นจากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ผู้วิจัยต้องมีคุณสมบัติอยากรู้อยากเห็นจึงทำวิจัยเพื่อขยายวงวิทยาการ

H = Horizonหมายถึง การวิจัยช่วยขยายขอบเขตความรู้ของมนุษย์ให้

Webster's New Twentieth Century Dictionary ให้ความหมายไว้ว่า[๒]การวิจัย หมายถึง ๑.การสอบสวน หรือ การตรวจตราความรู้ในแขนงใดแขนงหนึ่งอย่างขยันขันแข็ง อย่างเป็นระบบ อย่างอดทน และอย่างระมัดระวัง ๒.การค้นหาความจริงอย่างต่อเนื่องและอุตสาหะ

บุญชม ศรีสะอาด ให้ความหมาย การวิจัย ไว้ว่า การวิจัย เป็นกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ที่เชื่อถือได้มีลักษณะดังนี้[๓]

๑. เป็นกระบวนการที่มีระบบ

๒. มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและชัดเจน

๓. ดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบคอบ ไม่ลำเอียง

๔. มีหลักเหตุผล

๕.บันทึกและรายงานออกมาอย่างระมัดระวัง

การวิจัยทางสังคมศึกษา เป็น กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ ดังนั้น การวิจัยจึงเป็นการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริง เนื่องจากเป็นวิธีการที่ศึกษาหาความรู้อย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน ยึดหลักของเหตุผลมีการค้นคว้าในเชิงประจักษ์สามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้อย่างชัดเจน โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑.ขั้นตอนการกำหนดปัญหา (Define the Problem) เป็นขั้นตอนการพิจารณาว่าอะไรคือปัญหาที่ต้องการรู้ แก้ไข เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่จะได้นำไปใช้ในการแก้ไขหรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น

๒.ขั้นตอนการตั้งสมมุติฐาน (Formulate the Hypothesis) เป็นขั้นของกระบวนการคาดคะเนหรือคาดหวังว่าจะเป็นคำตอบของปัญหาที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหาความรู้ จึงจำต้องตั้งสมมุติฐานโดยมีแนวคิดทฤษฎีหรือเหตุผลรองรับ

๓.ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล (Collect Data) เป็นขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือการนำข้อมูลเชิงประจักษ์มายืนยันความคิดเชิงทฤษฎีหรือสมมุติฐานที่ตั้งขึ้น

๔.ขั้นตอนการทดสอบสมมุติฐาน (Analyze Data) เป็นขั้นการนำข้อมูลที่เก็บรวมรวมมาได้ มาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งขึ้น

---

[๒]**Webster's New Twentieth Century Dictionary**. Unabridged (2nd ed.) New York Publishing Company,1966.P.742

[๓]บุญชม ศรีสะอาด . **การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๙.**(กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก), ๒๕๕๖

๕.ขั้นตอนการสรุปผล(Develop the Conclusion) เป็นขั้นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลว่ายอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นเพื่อนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ต่อไป

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวิจัยทางสังคมศึกษา เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริงในการจัดการศึกษาทางสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการแสวงหาความรู้ความจริงที่เป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน ใช้กระบวนการวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเชื่อถือมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ๆทางสังคมศึกษา เทคนิควิธีการทางสังคมศึกษา วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาสังคมศึกษา การพัฒนาสิ่งใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา และการผลิตสื่อและนวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน

๒.๒.ประเภทของการวิจัยทางสังคมศึกษา

การวิจัยทางสังคมศึกษาเป็นกระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มีเนื้อการจัดการเรียนการสอนที่นำมาจากเนื้อหาทางสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังนั้นการวิจัยทางสังคมศึกษาอาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาทั้งการแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ลักษณะของข้อมูล ดังปรากฏตามผังประเภทของการวิจัยดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ ๑ แสดงประเภทของการวิจัย

รายละเอียดของประเภทการวิจัยทางสังคมศึกษาดังต่อไปนี้[๔]

---

[๔]มนสิช สิทธิสมบูรณ์.**ระเบียบวิธีวิจัย**.พิมพ์ครั้งที่ ๘.(พิษณุโลก:คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร),๒๕๕๐,น.๑๒-๑๓

๑.๒.๑.ประเภทการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่

๑. การวิจัยบริสุทธิ์ เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้โดยแท้หรือเป็ฯการวิจัยเพื่อหาความรู้ที่แท้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในแต่ละศาสตร์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ ตัวอย่างเช่นวิจัยเพื่อการสร้างศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ เป็นต้น

๒. การวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่มุ่งเอาผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆเป็นเรื่องสำคัญ เช่น การวิจัยทางการศึกษา การวิจัยทางสังคมศึกษา การวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นต้น

๑.๒.๒ ประเภทการวิจัยแบ่งตามระเบียบวิธีวิจัย สามารถแบ่งออกได้ ๓ ประเภท ได้แก่

๑. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วในอดีต เป็นการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบและวิเคราะห์เหตุการณ์ในการที่จะนำมาสรุปอย่างมีเหตุผล เพื่อประโยชน์ต่อสถานการณ์ในอนาคต โดยได้แบ่งการวิจัยประเภทนี้ออกเป็น ๓ ชนิด ได้แก่

๑.๑ การศึกษารายกรณี เป็นการศึกษาที่ชี้เฉพาะลงไป โดยอาจศึกษากับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งก็ได้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาในอดีต

๑.๒ การศึกษาพัฒนาการ เป็นการศึกษาความแตกต่างของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยอาจศึกษาเหตุการณ์ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนของเหตุการณ์นั้นก็ได้

๑.๓ การศึกษาความเปลี่ยนแปลง เป็นการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลงในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในอดีตกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

๒. การวิจัยเชิงบรรยายเป็นการวิจัยเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในสถานการณปัจจุบัน เพื่อมุ่งชี้สถานภาพปัจจุบันของเหตุการณ์ต่างๆเพื่อประโยชน์ต่อการทำนายในสถานการณ์อนาคตได้ การวิจัยนี้แบ่งตามลักษณะของการวิจัยได้ ๓ ชนิด ได้แก่

๒.๑. การวิจัยแบบสำรวจ เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงหรือลักษณะทั่วๆไป ของสิ่งที่ทำการวิจัยจุดประสงค์ได้แก่ เพื่อทราบข้อเท็จจริงและแก้ปัญหาได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

๒.๒. การวิจัยเชิงสงเคราะห์หาความสัมพันธ์ เป็นการศึกษาเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงหรือตัวแปรต่างๆในปรากฏการณ์ว่ามีความแปรผันกันอย่างไร และมีรูปแบบความสัมพันธ์กันในลักษณะไหนบ้าง

๒.๓. การวิจัยเชิงการพัฒนา เป็นการศึกษาที่มุ่งทราบลักษณะการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์เมื่อเวลาล่วงเลยไปในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นการศึกษาความเจริญงอกงามหรือการศึกษาแนวโน้มก็ได้

๓. การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของสถานการณ์ที่สร้างขึ้น เพื่อศึกษาว่าเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่แท้จริงของผลหรือปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้นหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นความจริงต่างๆสามารถนำไปใช้ใน

การอธิบาย ทำนาย และควบคุมได้ เป็นที่กล่าวกันว่า การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่ให้ความเชื่อถือในผลการวิจัยที่ดีที่สุด

ประเภทการวิจัยที่แบ่งตามระเบียบวิธีการวิจัยสามารถสรุปลงเป็นแผนผังได้ดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ ๒ แสดงประเภทการวิจัยที่แบ่งตามระเบียบวิธีการวิจัย

๑.๒.๓. ประเภทการวิจัยแบ่งตามคุณลักษณะขอข้อมูล สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยที่นำเอาข้อมูลที่เป้ฯตัวเลขมาวิเคราะห์ สรุปผลและเสนอผลการวิจัยออกมาเป็นตัวเลขเช่นเดียวกัน

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่นำเอาข้อมูลเชิงลักษณะมาวิเคราะห์ สรุปผลและการเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปของข้อความที่ไม่มีตัวเลขสนับสนุน หรือมีตัวเลขสนับสนุนเพียงเล็กน้อย

๑.๒.๔ ประเภทการวิจัยแบ่งตามแหล่งข้อมูล สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. การวิจัยเชิงปฐมภูมิ เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยเป็นข้อมูลจากแหล่งกำเนิดข้อมูลโดยตรงแล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปผล

๒. การวิจัยเชิงทุติยภูมิ เป็นการวิจัยที่อาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้อื่นเก็บรวมรวมได้แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปผล

๓.ขั้นตอนการวิจัยทางสังคมศึกษา

ขั้นตอนการวิจัยทางสังคมศึกษามีกระบวนการขั้นตอนการวิจัยที่ไม่แตกต่างกับศาสตร์สาขาอื่นๆ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยที่มีรายละเอียดที่จะได้นำเสนอให้ได้ศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้[๕]

ขั้นที่ ๑ ระบุปัญหาการวิจัย (Formulating the Research Problem) ปัญหาการวิจัยที่ดีนั้น ขอบเขตของปัญหาจะต้องมีความชัดเจน ไม่กว้างเกินไปและไม่คลุมเครือ สามารถรวบรวมข้อมูลและวัดค่าตัวแปรที่ศึกษาได้ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญและผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หัวข้อการวิจัยเรื่องหนึ่งๆสามารถแยกแยะปัญหาการวิจัยได้หลายปัญหา สำหรับงานงานวิจัยที่ศึกษาทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม การระบุปัญหาการวิจัย หรือการระบุคำถามการวิจัยจะต้องระบุในลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ขั้นที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง(Literature review)การทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้ในทุกๆขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเริ่มตั้งแต่การค้นกาปัญหาการวิจัย การคัดเลือกตัวแปรการระบุสมมุติฐาน การกำหนดกรอบทฤษฎี การออกแบบแผนการวิจัย การดำเนินการวิจัย การสุ่มตัวอย่าง การพัฒนาเครื่องมือวิจัย การรวบรวมข้อมูล การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลการวิจัย และการให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ขั้นที่ ๓ กำหนดกรอบทฤษฎี (Set the theoretical framework/ Conceptual Framework)) ในการวิจัยจำเป็นต้องมีกรอบทฤษฎีโดยนำกรอบทฤษฎีมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปรากฏการณ์ที่วิจัย และใช้พยากรณ์ปรากฏการณ์ที่วิจัย รวมทั้งนำมาใช้สนับสนุนการระบุสมมุติฐาน ตลอดจนใช้อภิปรายผลการวิจัยเป็นต้น

ขั้นที่ ๔ ระบุตัวแปร (Specify a variable) เป็นขั้นตอนการระบุตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในงานวิจัยหนึ่งๆ อาจมีตัวแปรที่สนใจศึกษาจำนวนหลายตัวแปร แต่ผู้วิจัยควรต้องพิจารณาคัดเลือกตัวแปรที่มีความเหมาะสมมาศึกษา

ขั้นที่ ๕ ระบุสมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis) สมมุติฐานคือ สิ่งที่ผู้วิจัยคาดเดาคำตอบไว้ว่า ผลการวิจัยควรได้ผลเช่นใด

ขั้นที่ ๖ ออกแบบแผนการวิจัย (Research Design)แบบแผนการวิจัยที่ดีเป็นแบบแผนการวิจัยที่สามารถค้นหาคำตอบที่ครอบคลุมปัญหาการวิจัยและผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือสูง

ขั้นที่ ๗ ระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Specifying the Population and Sample) ประชากร (Population)หมายถึง กลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยศึกษา หรือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการรวบรวมข้อมูลตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งครอบคลุม คน สัตว์ พืช สิ่งของและปรากฏการณ์ต่างๆ โดยรวมทุกๆหน่วยงานที่มีคุณสมบิหรือคุณลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้ระบุ หรือกำหนดไว้ใน

---

[๕]บุญเลี้ยง ทุมทอง.**ระเบียบวิธีวิจัยทางหลักสูตรและการสอน.**พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ:ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชัน,๒๕๕๙)น. ๗๙-๘๑

งานวิจัย หากประชากรมีขนาดใหญ่มาก โดยทั่วไปจะไม่ศึกษาจากประชากรแต่จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็นและมีขนาดใหญ่เพียงพอ เพื่อให้ผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้ แต่ในกรณีที่ประชากรมีขนาดเล็กควรศึกษาจากประชากรทั้งหมด

ขั้นที่ ๘ การเตรียมเครื่องมือวิจัย (Instrument Preparation) เครื่องมือวิจัยมีความหมายครอบคลุมถึงสิงทดลองที่จัดกระทำให้กับกลุ่มตัวอย่าง หรือประชากรของงานวิจัย และเครื่องมือวิจัยที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และเครื่องมือวัดการทำหน้าที่อวัยวะในร่างกาย เป็นต้น

ขั้นที่ ๙ การวางแผนรวบรวมข้อมูล(Planning Data Collection)ในการรวบรวมข้อมูลประการสำคัญที่ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงคือ ความถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงของข้อมูล ส่วนการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ความเป็นถูกต้องชัดเจนของการเขียนคำนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรเครื่องมือวิจัย วิธีรวบรวมข้อมูล ความร่วมมือของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรต้องวางแผนรวบรวมข้อมูลอย่างรอบคอบ

การรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนหนึ่งที่ต้องใช้เทคนิคและศิลปะ เพราะจะช่วยให้ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มตัวอย่างและได้ข้อมูลครบถ้วน รวมทั้งเป็นข้อมูลที่ตรงตามข้อเท็จจริง การรวบรวมข้อมูลที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก และการประเมินการทำหน้าที่ของอวัยวะต่างๆในร่างกาย เป็นต้น ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี นอกจากนนี้ การตรงต่อเวลาของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยตามที่นัดหมายกับกลุ่มตัวอย่างและไม่บีบบังคับกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถามหรือให้ข้อมูลในขณะที่กลุ่มตัวอย่างไม่พร้อมก็มีความสำคัญที่ทำให้ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ ๑๐ การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ (Preparation of data for analysis) การเตรียมข้อมูลครอบคลุมถึงการสร้างแฟ้มข้อมูล การกำหนดรหัสข้อมูลการทำคู่มือลงรหัส และการบรรณาธิการข้อมูล ข้อมูลที่วิเคราะห์โดยใช้สถิติพารามิตกซ์ ก่อนวิเคราะห์ขอมูล ผู้วิจัยควรตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ทราบว่าข้อมูลที่วิเคราะห์เป็นข้อมูลที่มีลักษณะตรงเงื่อนไขของการใช้สถิตินั้นๆหรือไม่

ขั้น ๑๑ การวิเคราะห์ข้อมูล(Analyzing the Data) ข้อมูลที่รวบรวมกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และข้อมูลเชิงปริมาณ (Quatitative Data)สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณให้พิจารณาเลือกสถิติที่ถูกต้องและเหมาะสมกับประเภทของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ความหมายและตีความหมายข้อมูลซึ่งมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การสร้างข้อสรุป(Induction) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการแปลความข้อมูล(Hermeneutics) เป็นต้น

ขั้นที่ ๑๒ การแปลผล (Interpretation) นำเสนอและอภิปรายผลการวิจัยเป็นการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาตีความหรือแปลผลและอธิบายความหมายของค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ ต้องอภิปรายผลการวิจัยทั้งในกรณีที่ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ขั้นที่ ๑๓ การเขียนรายงานการวิจัย (Research Report Writing) และเสนอผลการวิจัยเป็นประเด็นสำคัญในการนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัยสู่สาธารณชน ซึ่งรายงานผลงานวิจัยเป็นเรื่องสำคัญสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วได้ดำเนินการอย่างจริงจังทั้งในส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์การ และหน่วยงานเอกชนต่างๆ การเขียนรายงานการวิจัยเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการทางวิชาการและการวิจัยเพราะมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้า การเก็บรวมรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อชี้แนวทางที่เหมาะสม และเพื่อแสดงคุณภาพของรายงานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ณรงค์ โพธิ์พฤษานนท์[๖] ได้กล่าวว่า การรายงานวิจัย เป็นรายงานผลของการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยการต่างๆ และนำมาเรียบเรียงจัดพิมพ์ขึ้นตามแบบแผนของหลักเกณฑ์ทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน ซึ่งแนวการเขียนนั้นขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งเป็นผู้กำหนด หากรายงานการวิจัยที่ขอทุนก็ต้องยึดแนวทางของแหล่งทุนนั้นเป็นหลักสำคัญ

รายละเอียดในบริบทขั้นตอนของวิจัยทางสังคมศึกษา มีลักษณะขั้นตอนการวิจัยเหมือนกับการวิจัยในศาสตร์สาขาอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนจักได้นำเสนอรายละเอียดและนำตัวอย่างมาแสดงให้เห็นตามขั้นตอนของวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้[๗]

๑. ขั้นเตรียมการวิจัย

๒. การออกแบบการวิจัย

๓. การดำเนินการวิจัย

๔. การสรุปและรายงานผลการวิจัย

๑. การเตรียมการวิจัย เป็นขั้นตอนหรือกระบวนการแรกของการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การที่ผู้วิจัยกำหนดปัญหาและหัวข้อการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย การตั้งสมมุติฐานการวิจัย และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๑ การกำหนดปัญหาและหัวข้อการวิจัย เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยจะต้องกำหนดปัญหาหรือคำถามที่ต้องการคำตอบในการวิจัยว่า ผู้วิจัยต้องการความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง ปัญหาการวิจัย (Research questions) จึงหมายถึง สิ่งที่ก่อให้เกิดความสนใจ ความสงสัย ปรารถนาที่จะรู้โดยการแสวงหาคำตอบด้วยกระบวรการวิจัย

---

[๖] ณรงค์ โพธิ์พฤษานนท์.**ระเบียบวิธีวิจัย.**(กรุงเทพฯ:เอ็กซเปอร์เน็ท,๒๕๕๗).หน้า๒๗๔.

[๗] สุจิตรา **หังสพฤกษ์. ประมวลสาระการสอนชุดวิชา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา หน่วยที่ ๔**.(นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๕๔).หน้า ๕๓

ตัวอย่าง - ครูมีความสงสัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาสังคมศึกษาจะมีผลต่อนักเรียนอย่างไร ?

ซึ่งปัญหาการ**วิจัย** หรือคำถามที่สงสัยนั้นจะนำไปสู่การตั้งชื่อการวิจัย (Research Title) จากตัวอย่างคำถามข้างต้นที่จะนำไปสู่การตั้งชื่อเรื่องการวิจัยก็จะเป็น **"ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาสังคมศึกษา"** และคำถามอื่นๆที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ ซึ่งสามารถนำมาดำเนินการวิจัยทั้งในชั้นเรียน และเพื่อสร้างนวัตกรรมการการเรียนการสอนได้ ซึ่งในการกำหนดหัวข้อวิจัยมีหลักการในการกำหนดดังนี้

๑) กำหนดหัวข้อวิจัยที่สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้วิจัย ได้แก่ พื้นฐานของผู้วิจัยทั้งในด้านการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้ผลให้ผู้วิจัยมีวิสัยทัศน์ พื้นฐานทางวิชาการ และมีความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยได้รวดเร็วลุล่วงไปด้วยดี

๒) การกำหนดหัวข้อการวิจัยที่มีความสำคัญ เป็นกระบวนที่ผู้วิจัยจะต้องเลือกหัวข้อวิจัยว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องทำการวิจัยเพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์นางวิชาการหรือการจัดการเรียนการสอน

๓) กำหนดหัวข้อวิจัยที่มีความเป็นไปได้ เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยจะต้องเลือกหัวข้อวิจัยให้สอดคล้องกับ ด้านเวลา ทรัพยากรในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

๔) กำหนดหัวข้อวิจัยที่ไม่ซ้ำซ้อนกับผู้อื่น ซึ่งผู้วิจัยต้องไตร่ตรองพิจารณาเลือกหัวข้อหรือเรื่องที่จะทำวิจัยไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยของผู้อื่น หากมีความใกล้เคียงกันอาจต้องเปลี่ยนประชากร สถานที่ วิธีดำเนินการวิจัย เพื่อให้มีความแตกต่างออกไปจากงานวิจัยของผู้อื่น

๑.๒ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย (research objectives) วัตถุประสงค์การวิจัย คือ ข้อความที่ระบุถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัยเพื่อแสดงว่าการวิจัยนั้นต้องการคำตอบในเรื่องใด ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะต้องกำหนดให้มีความสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและหัวข้อของการวิจัย การวิจัยในแต่ละเรื่องหรือหัวข้อจะต้องมีวัตถุประสงค์อย่างน้อยหนึ่งข้อและควรเรียงตามลำดับความสำคัญให้เป็นระบบ ตามลำดับเวลาเหตุการณ์ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

หัวข้อการวิจัย : ทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา

ปัญหาการวิจัย : ๑.นักเรียนมีทัศนคติต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาอย่างไร

๒.นักเรียนมีปัจจัยส่วนบุคคลแต่งต่างกันมีทัศนคติต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย :

๑.เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา

๒.เพื่อเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓ การกำหนดสมมติฐานของการวิจัย (Research hypothesis) เป็นเรื่องของความคาดการณ์ว่าจะเป็นคำตอบของการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยกำหนดการไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ผู้วิจัยจะกำหนดสมมุติฐานของการวิจัยโดยมีแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัยที่ผ่านมาหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยรองรับ แม้สมมติฐานจะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการวิจัย แต่งานบางเรื่องบางประเภทอาจไม่มีการกำหนดสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากงานวิจัยนั้นเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยหรือไม่มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นงานวิจัยที่เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การเขียนสมมติฐานการวิจัยต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และหัวข้อการวิจัย จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นอาจกำหนดตั้งสมมิติฐานการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย :

๑.เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา

๒.เพื่อเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษาตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานของการวิจัย:

๑.นักเรียนมีทัศนคติต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาในระดับเห็นด้วย

๒.นักเรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน

๑.๔ การทบทวนวรรณกรรมหรือเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature review) เป็นกระบวนการค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลต่างๆ ตลอดจนผลการวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การทบทวนวรรณกรรมหรือเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจักเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดปัญหาการวิจัยให้มีความชัดเจน โดยมีแนวความคิดทฤษฎีรองรับและเพื่อตรวจสอบความซ้ำซ้อนของเรื่องที่วิจัย นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดสมมติฐานเพราะการกำหนดสมมติฐานการวิจัยจะต้องมีแนวคิดทฤษฎีรองรับเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไป การกำหนดระเบียบวิธีวิจัย การวางแผนดำเนินการวิจัย ตลอดจนกระทั่งการสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยได้ การทบทวนวรรณกรรมจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องกำหนดหัวข้อของแนวคิดทฤษฎีให้สอดคล้องกับหัวข้อการวิจัย และหัวข้อต่างๆ ควรจะสอดคล้องมีความสัมพันธ์กันดังหัวข้อการวิจัยที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นในเรื่อง ทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยอาจกำหนดหัวข้อเรื่องที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
- กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา

๒.การออกแบบการวิจัย (Research design) เป็นกระบวนการวางแผนการดำเนินการวิจัยเตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อได้ออกแบบการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยผู้วิจัยจะเขียนผลของการวิจัยออกแบบการวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นโครงการวิจัยหรือโครงร่างการวิจัย(Research proposal) ซึ่งการออกแบบการวิจัยจะดำเนินการตั้งแต่การกำหนดตัวแปรการวิจัย การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การกำหนดเครื่องมือการวิจัย และการวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

๒.๑ การกำหนดตัวแปรการวิจัย เป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติต่างๆที่ต้องการศึกษาวิจัย ตัวแปรจึงสามารถเป็นได้ทั้งคุณลักษณะ เหตุการณ์ พฤติกรรมหรือคุณสมบัติของสิ่งของต่างๆ ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาหาความรู้ความจริง กำหนดตัวแปรการวิจัยจะพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วแยกออกเป็นตัวแปรย่อยดังนี้

วัตถุประสงค์ของวิจัย

๑.เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา

๒.เพื่อเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษาตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปรของการวิจัย

๑.ทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ได้แก่

- ทัศนคติต่อวิธีการจัดการเรียนรู้
- ทัศนคติต่ออาจารย์ผู้สอน
- ทัศนคติต่อสื่อการสอน
- ทัศนคติต่อการวัดผลประเมินผล

๒. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่

- เพศ
- อายุ
- ระดับชั้น
- ผลการเรียน

เมื่อกำหนดตัวแปรการวิจัยแล้วผู้วิจัยจะต้องนิยามเชิงปฏิบัติการตัวแปร (operational definition) ได้แก่การให้นิยามความหมายของตัวแปรเพื่อกำหนดรายละเอียดของตัวแปรที่จะศึกษาวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาการวิจัย การนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรจึงมิใช่ความหมายตามที่กำหนดไว้ในพจนานุกรม การนิยามความหมายของตัวแปรจะนิยามทั้งตัวแปรหลักและตัวแปรย่อยดังปรากฏในตัวอย่างดังต่อไปนี้

ทัศนคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษา ต่ออาจารย์ผู้สอน ต่อสื่อการสอน และทัศนคติต่อการวัดผลและประเมินผล

ทัศนคติต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความเห็นของนักเรียนที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ในด้าน ความน่าสนใจ ความรู้ที่ได้รับ ผลที่เกิดกับนักเรียนและความเหมาะสมกับเนื้อหารายวิชา

การกำหนดตัวแปรการวิจัยจะนำไปสู่กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นแนวคิด ตัวแปร และความสัมพันธ์ของตัวแปรในการวิจัย โดยระบุว่าตัวแปรใดตัวแปรเป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น (independent variable) หรือตัวแปรที่เป็นสาเหตุ และตัวแปรใดเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) หรือตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงค่าไปตามตัวแปรอิสระ ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยผู้วิจัยอาจเขียนได้ในรูปแบบดังต่อไปนี้

๑) แบบจำลอง เป็นการเขียนในลักษณะของตัวแปรในรูปสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เช่น

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$
$$H_1 : \mu_1 < \mu_2$$

๒) แบบคำบรรยาย เป็นการเขียนแบบความเรียงว่าการวิจัยมีตัวแปรที่ศึกษาอะไรบ้างและตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

๓) แบบแผนภาพ เป็นการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยแบบแผนภาพเป็นรูปแบบการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยที่เป็นที่นิยมโดยเขียนรูปภาพแสดงตัวแปรที่ศึกษาและลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังมีลักษณะดังต่อไปนี้

๒.๒ การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการวิจัยผู้วิจัยจะต้องเก็บรวบรว,ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้การสัมภาษณ์การใช้แบบสอบถาม การสำรวจทางโทรทัศน์ ทางเว็บไซด์ การทดสอบ การสังเกต การทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสื่อต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณากำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากลักษณะหรือประเภทของข้อมูลที่ต้องการ เช่น ถ้าต้องการข้อมูลทัศนคติที่กว้างขวางในลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ ถ้าต้องการข้อมูลเชิงปริมาณอาจใช้การตอบแบบสอบถาม นอกจากนั้นการกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจพิจารณาจากจำนวนผู้ให้ข้อมูล เช่น เพศ อายุ ความสามารถในการอ่าน ถ้าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนมากและมีความสามารถในการอ่านอาจใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม แต่ถ้าผู้ให้ข้อมูลเป็นเด็กเล็กอาจใช้การสัมภาษณ์หรือ

การสังเกตพฤติกรรม ขั้นตอนการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะต้องวางแผนในเรื่องดังต่อไปนี้

- กำหนดวิธีการและวางแผนขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
-กำหนด เวลา สถานที่ และผู้ที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวมรวมข้อมูล
-ตรวจสอบความครบถ้วน ความชัดเจน และความเป็นไปได้ของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล
-กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
-กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๓ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นกระบวนการกำหนดว่าผู้ให้ข้อมูลคือใคร ผู้วิจัยต้องกำหนดขอบเขตของประชากรให้ชัดเจนว่าการวิจัยมุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากใครหรือสิ่งใด ประชากร (Population) หมายถึงผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งหมดซึ่งอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ ถ้าผู้วิจัยไม่อาจเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเนื่องจากประชากรมีจำนวนมากหรือมีความจำเป็นอย่างอื่น ผู้วิจัยอาจเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากร ขั้นตอนการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะต้องวางแผนในเรื่องต่อไปนี้

- กำหนดขอบเขตของประชากร และหาจำนวนประชากรทั้งหมด
- พิจารณาว่าจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง
- กำหนดเขตของกลุ่มตัวอย่าง
- กำหนดวิธีสุ่มตัวอย่าง

๒.๔ การกำหนดเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยยจะต้องพิจารราตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ขนาดของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่จะนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เวลา และทรัพยากรที่มี เครื่องมือวิจัยที่สสำคัญได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบทดสอบ และเครื่องมืออื่น ในการกำหนดเครื่องมือการวิจัยถ้ามีเครื่องมือมาตรฐานที่มีผู้สร้างไว้แล้วและเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุดตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยอาจเลือกมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้เลย แต่ถ้าไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมผู้วิจัยอาจต้องสร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นมาเอง เมื่อสร้างเครื่องมือการวิจัยแล้วจะต้องตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง ขั้นตอนการกำหนดเครื่องมือการวิจัยควรดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- การกำหนดประเภทเครื่องมือวิจัยที่จะใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- พิจารณาว่ามีเครื่องมือมาตรฐานที่เหมาะสมกับเรื่องที่วิจัยหรือไม่ ถ้าไม่มีให้เลือกมาใช้ ถ้าไม่มีต้องสร้างขึ้นมา
- วางแผนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๒.๕ การวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ไปใช้ในการคำนวณค่าสถิติต่างๆ เพื่อนำผลที่ได้ไปสรุปเป็นผลการวิจัย การเลือกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเภทของข้อมูล โดย

พิจารณาจากเครื่องมือการวิจัยประกอบ เช่น แบบสอบถามแบบเลือกตอบที่สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา อาจเลือกใช้สถิติร้อยละ แบบสอบถามที่เป็นมาตรประมาณค่าให้ตอบระดับทัศนคติเป็น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง อาจเลือกใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการเตรียมการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลรวมไปถึงวิธีการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยควรวางแผนในเรื่องดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์โดยตรวจสอบความครบถ้วน ความชัดเจนและความเป็นไปได้ของข้อมูล
- การกำหนดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดสถิติที่ใช้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและลักษณะของข้อมูล
- ขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- วิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเป็นการดำเนินการตามที่ได้ออกแบบการวิจัยและผู้วิจัยได้เขียนผลการออกแบบออกมาในรูปโครงร่างการวิจัย การดำเนินการวิจัยจะดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

การเลือกเครื่องมือมาตรฐานมาใช้หรือการสร้างเครื่องมือการวิจัยเองพร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น

การสุ่มตัวอย่างตามวิธีการที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด

๔.การสรุปผลและรายงานผลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะต้องนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปการวิจัยและรายงานผลการวิจัยที่ได้ในรูปแบบต่างๆดังต่อไปนี้

๔.๑ การสรุปผลการวิจัย เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการวิจัยโดยการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลการวิจัย และการให้ข้อเสนอแนะ

๑) การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานำเสนอเป็นผลของการวิจัยโดยอาจนำเสนอในรูปบรรยาย ตาราง แผนภูมิ หรือแผนภาพ ผู้วิจัยควรเสนอผลการวิจัยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) การอภิปรายผลการวิจัย เป็นการวิจารณ์ผลการวิจัยที่ได้ผลการวิจัยมีความหมายอย่างไร ผลการวิจัยไปตามสมมติฐานการวิจัยหรือไม่ ผลการวิจัยขัดแย้งหรือเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีหรือผลการวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้วหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุผลใด

๓) การเขียนข้อเสนอแนะของการวิจัย เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะในเรื่องการนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ว่าควรจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง ผู้ใดหรือหน่วยงานใดควรจะนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอในเรื่องที่จะนำไปวิจัยในเรื่องต่อไป ผู้วิจัยควรเสนอแนะว่าควรทำเพื่อต่อยอดในเรื่องที่จะทำการวิจัยในเรื่องประเด็นอะไรบ้าง

๔.๒ การรายงานผลการวิจัย เป็นกระบวนการที่ผลการวิจัยที่ได้ดำเนินวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้วมารายงานผลและเผยแพร่ต่อสาธารณะ การรายงานผลการดำเนินการวิจัยอาจอยู่ในรูปดังต่อไปนี้

๑) การรายงานกึ่งวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินการรายงานผลการวิจัยแบบง่ายๆ อาจไม่ต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการที่สามารถทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้เข้าใจง่าย โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้มากเกินไป เป็นการนำเสนอรายงานการวิจัยกึ่งวิชาการตามสื่อต่างๆเช่น ทางรายการโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ อินเตอร์เน็ต

๒) การรายงานแบบบทความทางวิชาการ เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยรายงานผลการวิจัยที่เสนอเฉพาะเนื้อหาสารที่สำคัญของการวิจัย อาทิเช่น ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีการวิจัย ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะของการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่จะนำเสนอบทความวิจัยในวารสารวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง บทความวิจัยมีลักษณะเป็นทางการ และใช้ศัพท์ทางวิชาการ

๓) การรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เป็นกระบวนการรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ผู้วิจัยจะต้องกระทำ ซึ่งโดยทั่วไปการดำเนินการประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนอ้างอิงหรือบรรณานุกรม

(๑) **ส่วนนำ** ประกอบด้วย ปกนอก ปกใน บทคัดย่อ คำนำ กิตติกรรมประกาศ สารบาญ ซึ่งจัดเป็นส่วนที่นำเสนอแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัย

(๒) ส่วนเนื้อเรื่อง เป็นเนื้อหารายละเอียดสำคัญของการวิจัยที่จะต้องมี ส่วนมากจะมี ๕ บท ได้แก่

บทที่ ๑ บทนำ ประกอบประเด็นที่สำคัญได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ ๒ เอกวารและงานวิจัยเกี่ยวข้อง หรือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะต้องเสนอเป็นประเด็นตามหัวข้อวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ ๕ สรุปผลของการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของงานวิจัย ซึ่งในบทนี้จะแสดงหลักฐานความสอดคล้องต่อผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนของการอภิปรายผล

(๓) ส่วนบรรณานุกรมหรืออ้างอิง เป็นส่วยที่แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมของงานวิจัยที่เป็นผลงานวิชาและงานวิจัยที่นำมาเป็นข้อมูลส่วนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เชิงอรรถ บรรณานุกรม และภาคผนวกที่สำคัญนำมาประกอบให้เห็นเป็นหลักฐานของการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งผลงานวิจัยแล้วเสร็จสมบูรณ์

๔.ประโยชน์ของการวิจัยทางสังคมศึกษา

การวิจัยทางสังคมศึกษา เป็นการกระบวนการวิจัยเพื่อการค้นคว้าหาความจริงเหมือนศาสตร์การวิจัยในสาขาอื่นๆเหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทฤษฎี แนวความคิดใหม่ หรือเพื่อที่จะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา หรือเพื่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการวิจัยทางสังคมจึงมีประโยชน์ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑.ทำให้ได้ข้อมูลความรู้ใหม่ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ เรียกว่า วิจัยบริสุทธิ์

๒.ช่วยพิสูจน์หรือตรวจสอบความถูกต้องของกฎเกณฑ์ หลักการ และทฤษฎีต่างๆ

๓.ช่วยให้เข้าใจสถานการณ์ ปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ

๔.ช่วยพยากรณ์ผลภายหน้าของสถานการณ์ ปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ อย่างถูกต้อง

๕.สามารถนำมาช่วยแก้ปัญหาให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เรียกว่า วิจัยประยุกต์

๖.ช่วยในการวินิจฉัยและตดสินใจได้อย่างเหมาะสม

๗.ช่วยปรับปรุงทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๘.ช่วยปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของวิจัยทางสังคมศึกษา เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว แบ่งออกเป็น ๒ ประการ ได้แก่

๑.ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ เป็นการนำผลของการวิจัยมาใช้ประโยชน์ ในด้านการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติ การกำหนดนโยบายของรัฐและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสถาบันหรือประเทศ

๒.ประโยชน์ในเชิงวิชาการ เป็นการวิจัยเพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ความจริงในวิชาการต่างๆเกี่ยวกับทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งเป้าหมายสูงในการวิจัยนั้นได้แก่ เพื่อความก้าวหน้าและสร้างความสุขเพื่อมวลมนุษยชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมในโลกและรักษาโลก

๕.บทสรุป

การวิจัยทางสังคมศึกษา เป็น กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริงในการจัดการศึกษาทางสังคมศึกษา ซึ่งพื้นฐานของความรู้มาจากเนื้อหาทางสังคมศาสตร์ โดยใช้วิธีการแสวงหาความรู้ความจริงที่เป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน ใช้กระบวนการวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเชื่อถือมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ๆทางสังคมศึกษา เทคนิควิธีการทางสังคมศึกษา วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาสังคมศึกษา การพัฒนาสิ่งใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา และการผลิตสื่อและนวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนซึ่งมีประเภทของการวิจัยทางสังคมศึกษามีหลายวิธี แต่เมื่อเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วมี ๒ วิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประโยชน์ของการวิจัยทางสังคมศึกษานั้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหา และเชิงวิชาการเพื่อช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ สร้างหลักการ ทฤษฎีต่อไป

บรรณานุกรม

จุมพล สวัสดิยากร.**หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๓๐

ณรงค์ โพธิ์พฤษานนท์.**ระเบียบวิธีวิจัย.**กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท, ๒๕๕๗.

บุญชม ศรีสะอาด **. การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๙.**กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, ๒๕๕๖

บุญเลี้ยง ทุมทอง.**ระเบียบวิธีวิจัยทางหลักสูตรและการสอน.**พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ:ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชัน.๒๕๕๙

มนสิช สิทธิสมบูรณ์.**ระเบียบวิธีวิจัย**.พิมพ์ครั้งที่ ๘.พิษณุโลก:คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย-นเรศวร, ๒๕๕๐

สุจิตรา หังสพฤกษ. **ประมวลสาระการสอนชุดวิชา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา หน่วยที่ ๔**.นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔

John W.Creswell. **Qualitative Inquiry Research Desighn Choosing Among Five Approaches.**Second Edition.(California:Sage Publication,Inc.2007.

Webster's New Twentieth Century Dictionary. Unabridged (2nd ed.) New York Publishing Company,1966.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

๑.	พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓.	รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔.	รศ.ดร.วรกฤต เถื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.	ผศ.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗.	ผศ.ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

๑.	รศ.ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๒.	รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๓.	ผศ.ดร.สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๔.	ผศ.ดร.สำราญ บุญเจริญ	วิทยาลัยนครราชสีมา
๕.	ผศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
๖.	ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๗.	ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘.	ดร.สมจิตรา กิตติมานนท์	วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี นครสวรรค์

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

๑. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

๑.๒ บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

๑.๓ บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

๑.๔ บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

๑.๕ ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์จะต้องส่งจดหมายนำส่งบทความพร้อมต้นฉบับแบบพิมพ์ ๓ ชุด มายังกองบรรณาธิการ <u>กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์</u> บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) ๑ แผ่นที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มี

ความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร ๑๖ จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน ๑ นิ้วครึ่ง และด้านขวากับด้านล่าง ๐.๕ นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน ๑๕ หน้ากระดาษพิมพ์สั้น โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) ๒ ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – blind peer review)

๒. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน ๓๕๐ คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- ***วัตถุประสงค์*** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- ***วิธีการศึกษา*** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- ***ผลการศึกษา*** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- ***สรุป*** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- ***คำสำคัญ*** ควรมีคำสำคัญ ๓-๖ คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

๓. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

๓.๑ บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

๓.๒ วิธีการศึกษา (methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ ๓.๒ ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

๓.๔ การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

๓.๕ ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

๓.๖ กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

๓.๗ เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote) เป็นการทำรายการเอกสารอ้างอิงหรือคำอธิบายเพิ่มเติมที่อยู่ด้านล่างของข้อความในหน้ากระดาษแต่ละหน้า ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอางอิงแตกตางกันตามประเภทของเอกสารหรือแหลงที่ใชอางอิง ดังนี้

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ

๑. หนังสือ

๑.๑ คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ใหอางชื่อยอคัมภีร. เลม/ขอ/หนา. และใหวงเล็บคำวา (บาลี) ไว้หลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไวหลังคำยอในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น ๑ขุ.ชา. (บาลี) ๒๗/๘๕๕/๑๙๑.

๑.๒ หนังสือทั่วไป

ผูแตง, ชื่อเรื่อง , (สถานที่พิมพ: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์, ปที่พิมพ), หนา. ตังอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ปรัชญากรีก : บอเกิดภูมิปญญาตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หนา ๓๘.

Venerable Dr. W. Rahula**, What the Buddha Taught**, (Bangkok: Haw Trai Printing, 2004), p.69.

๒. วารสาร

ผูเขียน, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร , เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ป): หนา. ตัวอย่างเช่น

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร, “การเสริมสร้างเครือข่ายสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนาและชุมชนจังหวัดนครสวรรค์”, **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**,ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑-๑๒.

K.N., Jayatileke, “The Buddhist Theory of Causality”, The Maha Bodhi, vol. 77 No.1: 10-15.

๓. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, “ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์”, ระดับของวิทยานิพนธ์, (ชื่อแผนกวิชาหรือคณะและมหาวิทยาลัย), ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

อนุวัต กระสังข์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

๔. สัมภาษณ์

สัมภาษณชื่อผูใหสัมภาษณ์, ตำแหนง (ถามี), วัน เดือน ป. ตัวอย่าง

สัมภาษณ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

๕. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.buddhismth. com/index.php?lay=show&ac=article&Id= 538970572&Ntype=9 [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

๖. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham, Motivation and Personnality, (New York : Harper and Row Publishers, 1970.

การเขียนบรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือ

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

๒) วารสาร

ผูเขียน, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร , เล่มที่หรือปีที่ (เดือน ป): หนา. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ, ดร, “การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อเรื่องเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์”, มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗): ๑๔-๒๘.

๓) วิทยานิพนธ์

ทรงวิทย์ แก้วศรี. “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ป. ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗.

๕) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมประกาศโนบาย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&Id= 538970572&Ntype=9 [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

๒. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. Motivation and Personnality. New York : Harper and Row Publishers, 1970.

๔. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ ๑ ภาพ หรือ ๑ ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

๕.ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

๖. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ กรุณาติดต่อ “ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” สำนักงานวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

๘. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ ๓ ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ ๑๙๙ บาท ไม่รวมค่าส่ง

๙. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ ๓๐๐ บาท

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เขียนที่.....

.....

.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. .....

ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....

ที่อยู่ ……

.....

โทรศัพท์ ..... E-mail: .....

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ ( ) บทความวิจัย ( ) บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งดำเนินการโดยบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้นิพนธ์ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา..... สาขาวิชา.....

จาก (ชื่อสถาบัน)..... ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก .....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้นและและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย √)

( ) เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

( ) เปนผลงานของขาพเจาและผูรวมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

( ) บทความนี้ไมเคยลงตีพิมพในวารสารใดมากอน

( ) บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

( ) บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท

( ) บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก ๔,๐๐๐ บาท

( ) บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่ได้).....

.....

.....

E – Mail.....**เบอร์โทรศัพท์**.....

โทรสาร..... **มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**

( ) สมาชิกประเภทรายปี ๓๐๐ บาท (จำนวน ๓ เล่ม)

( ) เล่มละ ๑๙๙ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

( ) ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

ลงชื่อ.....

( )